

AZ
ARANYLÁNCON
FÜGGŐ KASTÉLY

MÓRA

Dömötör Tekla (szerk.):

Az aranyláncon függő kastély

Francia, olasz, spanyol, portugál mesék

Móra, Budapest, 1977

FRANCIA MESÉK

SZAMÁRBŐR

Hol volt, hol nem volt egy igen-igen hatalmas király. Népe szerette, szomszédai tisztelték, szövetségesei ragaszkodtak hozzá; nem volt nála boldogabb uralkodó széles e világon. Az meg még csak tetézte a boldogságát, hogy amikor eljött az ideje, olyan királykisasszonyt választott magának feleségül, akiről igazán nem lehetett megállapítani, vajon a szépsége nagyobb-e, vagy az erénye tündöklőbb. Szerencsés is volt a házasságuk, kívánni sem lehetett volna jobbat. Szerették, becsülték egymást, soha egy rossz szó nem esett köztük; csak egy dolog zavarhatta volna meg az egyetértésüket; az, hogy nem született gyermekük. Ezen egy ideig búslakodtak, de a királynénak egy szép napon jó gondolata támadt: azt ajánlotta, fogadják örökbe árván maradt kicsi unokahúgát. Magukhoz vették hát a kis árvát, és csakhamar úgy megszerették, mintha a tulajdon édes gyermekük lett volna; mert ahogy nőtt, a lányka egyre szebb, egyre okosabb, egyre kedvesebb lett, igazán díszére vált az udvaruknak.

Ettől kezdve azután még csak futó bánat sem borított felhőt a király meg királyné boldogságára. Pompában és bőségben éltek, miniszterei bölcsek és ügyesek voltak, udvari emberei pedig becsületesek és hűségesek. Tágas istállóikban a világ legtüzesebb, legformásabb paripái ropogtatták a zabot. Sok idegen megfordult az udvarban; mind megcsodálták a gyönyörű telivéreket, de még jobban csodálkoztak azon, hogy a főistálló közepén, a legszembetűnőbb helyen nem valami hófehér arabs paripa vagy hollófekete táltos mén állt, hanem egy nagy fülű szamár.

Hanem a csacsimester nem véletlenül került a díszhelyre. Nagyon is megérdemelte ezt a kitüntetést! Ez a csacsi ugyanis csodacsacsi volt: trágya helyett minden áldott reggelre csillogó-villogó aranypénzzel szórta tele maga alatt a szalmát, mégpedig olyan bőségesen, hogy hajnalra kelve az istállómester alig győzte garmadába seperni a két lovászfíúval.

De a királyok élete sem fenékgig gyönyörűség, s őket is éppen úgy érheti baj, mint akármelyik egyszerű alattvalójukat. Nincsen öröm, amelybe egy cseppnyi öröm bele ne keverednék, így történt most is.

A királyné hirtelen megbetegedett, s hiába hívták össze a birodalom valamennyi tudós orvosát: nem tudtak segíteni rajta. Gyászba borult az udvar, bánkódott az egész ország, s a király pedig úgy kétségbeesett, úgy reszketett édes-kedves felesége életéért, hogy majd eszét vesztette az aggodalomtól és a fájdalomtól. De hiába tördelte a kezét, hiába fohászzkodott, nem használt itt már semmi.

Mikor szegény királyné érezte, hogy közeledik az utolsó órája, magához kérte a férjét.

– Engedd meg, hogy mielőtt meghalok, kérjek tőled valamit – mondta a zokogó királynak. – Ha kedved támadna rá, hogy újra megházasodjál...

Nem folytathatta, mert a király keserves tiltakozásba tört ki, megragadta és könnyeivel áztatta felesége kezét; s egyre azt hangoztatta, ne is beszéljen neki semmiféle második házasságról.

– Nem, nem, kedves hitvesem – mondta végül –, hiszen más vágyam sincs, mint hogy utánad haljak!

– Az állam érdeke úgy kívánja, hogy utódod legyen – felelte a királyné olyan határozottan, hogy a királynak csak még jobban elfacsarodott a szíve. – Nincs még fiad, aki méltán követ a trónon. Meg kell tehát nősnöd, hiszen nekem nem született gyermekem. De irántam érzett szerelmedre kérlek, ne engedj népeid sürgetésének, s csak akkor házasodjál meg, ha olyan menyasszonyra találtál, aki szebb és rátermettebb nálam. Esküdjél meg nekem erre, és akkor nyugodtan halok meg.

Ki tudja, nem azért kívánta-e a királyné ezt az esküt, mert el sem tudta képzelni, hogy valaki szebb és jobb lehet nála a világon, s így akarta biztosítani, hogy a király ne nőülhessen meg másodszer. Ha ezért kívánta, ha nem, rövidesen meghalt; és soha férfi még olyan keservesen nem gyászolta a feleségét, mint a király; éjjel-nappal sírt, zokogott, nem is törődött mással, mint a fájdalmával.

Csak hogy a hangos bánat hamar elmúlik. S az ország nagyjai is összegyűltek, tanácsot tartottak, és küldöttséget menesztettek a királyhoz: kérték, házasodjék meg ismét. Az először hallani sem

akart a dologról, s újra kicsordult a könny a szeméből. Hivatkozott a királynénak tett esküjére, és felszólította tanácsosait: mutassanak neki olyan eladósorban levő királykisasszonyt, aki akár csak meg is közelíti az ő megboldogult feleségének a szépségét, jóságát. Nagyon jól tudta, hogy tűvé tehetik a fél világot, akkor sem találhatnak.

Az országtanács azonban az egész esküt balgaságnak minősítette.

– Nem az a fontos – mondták –, hogy szép legyen a királyné; erényesnek, jó anyának kell lennie! Az ország békessége azt kívánja, hogy a királynak utódja legyen. A kis királykisasszonyban minden szükséges tulajdonság megvan ahhoz, hogy nagyszerű királyné váljék belőle, de egy lány mégsem ülhet egyedül a trónra: idővel férjhez kell adni valamelyik idegen királyfihoz. Az pedig vagy elviszi magával a saját országába, vagy itt marad, és vele együtt uralkodik – de akkor meg idegen királyuk lesz: gyerekeik már idegen királyi háznak a gyermekei lesznek. A szomszéd népek egykettőre ellenük támadhatnak, háborúba sodorhatják őket, s előbb-utóbb romba dől az egész birodalom.

A királyt meghökkentették ezek az érvek, s megígérte, hogy fontolóra veszi őket.

Érdeklődni kezdett hát a számba jöhető királykisasszonyok, hercegkisasszonyok felől: vajon kire eshetnék a választása. Sorra hozták elébe az arcképeiket; egyik szebb volt, mint a másik, de a megboldogult királynéhoz fogható egyetlenegy sem talált köztük, így aztán nem is tudott dönteni.

Miközben így küszködött magában a boldogtalan király, egy szép napon mégis észrevette, hogy a nevelt lánya nemcsak elragadóan szép és kedves, hanem még bájosabb és eszesebb is, mint amilyen nevelőanyja volt. Attól fogva egyre nagyobb kedvteléssel nézegette, addig-addig, míg egyszer csak ki nem jelentette neki: feleségül fogja venni.

A királykisasszony majd elájult, amikor ezt meghallotta. Nevelőapja lábához borult, és kérve kérte, mondjon le szándékáról, összeszedte minden rábeszélő készségét, s úgy próbálta eltéríteni tervétől. Azt mondta: hálás neki a jóságáért, ragaszkodik hozzá, de – éppen mert úgy szereti, mint az édesapját – hogy is menjen

feleségül hozzá! Nem, azt a világ minden kincséért sem tudná megtenni!

De amit a király egyszer a fejébe vett, azt nem lehetett kiverni onnét! Hogy legyőzhesse a királykisasszony ellenkezését, fölkereste az ország legöregebb druidáját^{1}, és tanácsot kért tőle. Ennek a gonosz, nagyra vágyó öregnek igen hízelgett a király bizalma. Nem sokat gondolt ő a jóságos, ártatlan királykisasszony boldogságával. Csak a saját érdekét nézte, csak azzal törődött, hogyan tudná belopni magát az uralkodó kegyébe. Nemhogy helytelenítette volna a király szándékát, hanem még egyenesen javallotta is a házasságot, s egykettőre megnyugtatta az uralkodó lelkét. Hogy mégsem illenék akarata ellenére feleségül vennie a saját nevelt lányát? Nem, erről egy árva szót sem szólt; sőt – mondta –, ez nagyon is természetes és dicséretes dolog! A király könnyen átláthatott volna a szitán, ha egy kicsit józanabban gondolkodik; csakhogy elvakította a szenvedély, egyébire sem gondolt, mint a házasságra, és nagy örömmel fogadta az alattomos druida szavait. Megölelte, megcsókolta a rossz tanácsadót, visszasietett palotájába, s azonnal kiadta a parancsot: a királykisasszony készülődjék az esküvőre!

Szegényke az azt sem tudta, hová legyen a szomorúságtól. Végül is elhatározta, hogy fölkeresi keresztanyját, a Kertek Tündérét. Volt egy báránka, amelyik minden utat jól ismert, azt befogta a kétkerekű kis kocsijába. S még azon az éjszakán útra is kelt a báránfyogatán.

Szerencsésen megérkeztek, s a tündér már várta; igen szerette a keresztlányát, s nyomban vigasztalni kezdte; sose féljen, nem lesz semmi bántódása, ha megfogadja a tanácsát.

– Bizony nem való, hogy feleségül menj a tulajdon nevelőapádhoz – mondta a tündér. – De nem illő az sem, hogy szembeszegülj vele, hiszen jó volt hozzád; lányává fogadott, és szeretettel felnevelt. Tudod mit? Mondd azt neki, hogy eszedbe jutott valami, s ettől a szeszélyedtől semmiképpen sem tágítasz: olyan ruhát akarsz, amilyen a fényes égbolt, s amíg azt meg nem kapod, hallani sem akarsz másról. Akárhogyan szeret, akármilyen hatalmas, ezt a kívánságodat mégsem tudja teljesíteni.

A királykisasszony megköszönte szépen a keresztanya tanácsát, s mindjárt másnap reggel tudomására hozta a királynak – úgy, amint a tündér meghagyta –, hogy addig ne is beszéljenek semmiféle esküvőről, amíg olyan ruhát nem szerez neki, amilyen a fényes égbolt.

A király azt gondolta magában: lám, mégiscsak hozzám jön, ha teljesítem a kívánságát! – s igen jókedvre kerekedett erre a reményre. Összehívatta országa legjobb szövőiparosait, és megrendelte a ruhát, de kijelentette; ha nem tudják elkészíteni, mindnyájukat felkötteti.

Erre szerencsére nem került sor: egynapi munka után már hozták is a kész ruhát. A báránnyelű szegte tengerkék égbolt nem olyan szép, mint amilyen szép ez a ruha volt, amikor kiterítették. A királykisasszony nagyon elbúsult, amint meglátta, s azt sem tudta, mit mondjon zavarában, mert a király váltig sürgette a válaszát. Mit tehetett egyebet szegény lány: megint csak a keresztanyjához fordult. Az egészen elképedt, amikor megtudta, hogy a csel, amit tanácsolt, kudarcot vallott.

– Még egyszer próbát kell tennünk – mondta –, de most olyan ruhát kell kérned, mint a hold az égen.

A királykisasszony nem kérhetett volna olyasmit, amit a király megtagadott volna tőle. Ahogy meghallotta ezt a második kívánságát, máris hívatta az ország legügyesebb iparosait, és keményen rájuk parancsolt, készítsék el a ruhát, olyan legyen, mint a hold az égen, és ha egy kerek nap alatt nem hozzák a palotába, fejét véteti valamennyiüknek...

A királykisasszony most sem tudott örülni a gyönyörű ruhának, s amikor magára maradt udvarhölgyeivel meg a dajkájával, csak sírt keservesen. A tündér azonban mindent tudott, és a segítségére sietett.

– Úgy vélem, s nem hiszem, hogy tévednék: ha olyan ruhát kérsz tőle, mint a nap, alighanem mégis kedvét szegjük nevelőapáduradnak, mert ilyen ruhát ugyan senki sem tud készíteni. De ha még ez is sikerülne neki, legalább nyerünk egy kis időt.

Ezt a királykisasszony is célszerűnek találta, és előterjesztette a kérést, a király pedig a legkisebb habozás nélkül odaadta koronájának valamennyi gyémántját és rubinját, és szigorúan

megparancsolta a mestereknek, semmi költséget ne kíméljenek, és semmi egyébire ne legyen gondjuk, mint arra, hogy a ruha valóban olyan pompás legyen, mint maga a nap.

A munkások nekiláttak a szövésnek, fonásnak, hímzésnek, s amikor a pompás ruhát kiterítették a trónteremben, a nagy csillogás úgy elvakította a jelenlevőket, hogy le kellett hunyniuk a szemüket. Azt mondják, ettől az időtől fogva jöttek divatba a napfény ellen a zöld és fekete szemüvegek.

Hát a királykisasszony mit szólt mindehhez? Soha még ilyen szép, ilyen művészi munkát nem látott! Szegényke nagyon meghökkent; azzal az ürüggyel, hogy a nagy fényesség sérti a szemét, visszavonult szobájába. Ott már várta a tündér, s úgy szégyenkezett, hogy azt el sem lehet mondani. Sőt, még ha csak szégyenkezett volna! – de amikor meglátta a napfényes ruhát, egyszeriben pipacsvörös lett a méregtől.

– Ó, leányom – mondta –, most aztán szörnyű próbára tesszük nevelőapád szerelmét! Tudom, makacsul ragaszkodik házasságához, de meglásd, kissé meghátrál majd, ha meghallja újabb kívánságodat. Tudod, mit kell kérned tőle? Annak a kedves szamarának az irháját, amelyik olyan bőségesen fedezi minden kiadását! Menj, mondd meg neki, hogy adja neked a csodacsacsi bőrét!

A királykisasszony nagyon megörült ennek az ötletnek. Azt gondolta, így végképpen kibújhatik a kénytelen házasság alól. El sem tudta képzelni, hogy nevelőapja valaha is rászánná magát édes-kedves jószágának a feláldozására. Bátran elébe állt hát, és kijelentette: kéri a csodacsacsi bőrét.

A király egy pillanatra meglepődött a váratlan kívánságtól, de egy percig sem habozott, s nyomban megparancsolta, hogy tegyenek eleget a királykisasszony szeszélyének. A drágalátos állatot leölték, bőrét szépen kikészítették, és illendően felajánlották a királykisasszonynak. Az kétségbeesett, azt hitte, most már semmiképpen sem kerülheti el balsorsát, ám ekkor megjelent a tündér, és így szólt hozzá:

– Mit művelsz, lányom, miért téped a hajadat, miért karmolod össze bánatodban az arcodat? Hiszen elérkezett életed legszerencsésebb perce! Burkolóddzál be a szamárbőrbe, hagyd el

a palotát, s menj világgá, menj, amerre látsz. Én majd gondoskodom róla, hogy bárhová mégy, ruháid mindig veled legyenek; ez a láda itt a köntöseiddel meg az ékszereiddel mindenüvé követni fog a föld alatt. Neked adom varázspálcámat, koppints vele a földre, valahányszor szükséged lesz a holmidra: a láda azonnal előtted terem. Most pedig siess, egy percet se késlekedjél tovább!

A királykisasszony jobbról-balról megcsókolta keresztanyját, s kérve kérte őt, ne hagyja el soha; aztán bekente arcát a kályha hamujával, belebújt a hitvány irhába, és kiosont a palotából.

Nem vette észre senki.

Az udvarban azalatt nagyban készültek a lakodalomra. Elérkezett az esküvő ideje, keresték a király kisasszonyt, tűvé tették érte az egész palotát; hiába, sehol sem találták. A király vigasztalhatatlan volt. Száz zsandárt, ezer muskétást küldött a keresésére: de bármilyen ügyesek voltak is, mégsem akadtak a nyomára: a tündér vigyázott rá, láthatatlanná varázsolta.

Mit tehetett mást a király? Egy ideig bánkódott, aztán lassan-lassan kezdett megvigasztalódni.

A királylány pedig csak ment, ment, egyre messzebb, egyre távolabb, idegen országokba vetődött. Szeretett volna elszegődni valahová. Az emberek megszánták, adtak neki pár falatot, de szegényke olyan mocskos volt, hogy senki nem akadt, aki felfogadta volna. Végül is egy szép nagy városba ért. A kapu közelében volt egy major; annak a gazdasszonya épp egy ilyen szutykos kis szolgálót keresett, aki kimosná a legszennyeesebb ruhát, s rendben tartaná a baromfiudvart meg a disznóólat. Meglátta a piszkos csavargólányt, és megkérdezte tőle, nem volna-e kedve beállni hozzá. A királykisasszony boldogan beszegődött, olyan fáradt volt már szegényke a hosszú-hosszú vándorlástól.

A konyha egyik sötét zugában adtak neki szállást, s eleinte rajta gúnyolódott az egész cselédség, olyan piszkos, olyan utálatos volt a számbőrében. Később aztán megszokták; ő meg rendesen, szorgalmasan teljesítette a kötelességét, úgyhogy a gazdasszony hamarosan a pártfogásába vette. Idejében kihajtotta, idejében karámba terelte a birkákat, s olyan ügyesen legeltette a pulykákat, mintha világéletében mindig azt csinálta volna. Szép kis keze nyomán virágzott, gyarapodott is minden.

Volt a réten egy forrás, amellet szeretett üldögélni, ott kesergett magában szomorú sorsán. Egy szép napon belenézett a víz tükrébe, meglátta magát a riasztó számárbőrben, fején a számárfülekkel, s egészen eliszonyodott. Nagyon szégyellte magát, gyorsan megmosakodott, s a keze egyszeriben fehérebb lett az elefántcsontnál, arca pedig frissen, hamvasan rózsás. Annyira megörült szépségének, hogy most már szeretett volna tetőtől talpig megfürdeni a forrásban. Meg is fürdött, hanem aztán újra csak föl kellett vennie a hitvány számárbőrt, s vissza kellett térnie a majorba.

Másnap szerencsére ünnepnap volt, így a királykisasszony módját ejthette, hogy kiharancsolja a föld alól a ládáját, előszedje a ruháját, rizsport hintsen szép dús hajára, és felöltse azt a köntösét, amelyik olyan volt, mint a fényes égbolt. Csak azt sajnálta, hogy a szűk kis kamrácskában nem tudta kiteríteni a gyönyörű ruha uszályát. Kedvtelve nézegette magát, s végül is elhatározta, vásárnaponként és ünnepnapokon azzal fog szórakozni, hogy sorjában fölpróbálja a szép ruháit.

Ezt aztán meg is tette, és csodálatra méltó művészettel tűzött a hajába virágokat meg drágaköveket; csak azon sajnálkozott, hogy szépségének nincsen más tanúja, mint a birkák meg a pulykák; azok meg éppen úgy szerették szájalmas számárbőrben is.

Erről kapta a nevét is; így hívták szerte a környéken: Szamárbőr.

Telt-múlt az idő, s egyszer egy ünnepnapon Szamárbőr éppen azt a ruháját vette fel, amelyik olyan volt, mint a ragyogó nap.

Éppen akkor ott vadászott a király fia, elfáradt, és betért a majorba egy kis pihenőre. Szép, délceg legény volt, apjának, anyjának szeme fénye, egész népének gyönyörűsége. Megkínálták jó falusi ételekkel, s a királyfi jóízűen elköltötte az egyszerű ebédet, aztán fogta magát, lement az udvarba, és kíváncsian bejárta minden zegét-zugát.

Ahogy így járt-kelt, betévedt egy sötét sikátorba, s annak a végében megpillantott egy ajtót. Odament, és bekukucskált a kulcslyukon. Hogy elámult, amikor meglátta odabent a királykisasszonyt! Olyan szép volt s olyan pompás a ruhája, olyan nemes és szerény az arca, hogy a királyfi már-már azt hitte, nem is földi lényt lát, hanem valami tündért. Kíváncsiságában

legszívesebben betörte volna az ajtót; hanem a szépséges leányzó valahogy olyan tiszteletet keltett, hogy az ifjú moccanni sem mert.

Végül mégiscsak el kellett távoznia az ajtó elől. A szíve váltig visszahúzta, s amikor kikerült a sikátorból, az volt az első kérdése: ki lakik ott abban a kis szobában?

– Ó! – felelték neki. – Egy szutyokfészek! Szamárbőrnek hívják a ruhájáról, olyan mocskos, olyan piszkos teremtés, hogy rá se néz, szóba se áll vele senki! Irgalomból fogadtuk fel, birka- meg pulykapasztornak.

A királyfit egyáltalán nem elégítette ki ez a felelet, de látta, hogy a majorbeliek nem tudnak egyebet, s nem is érdemes faggatni őket. Visszatért hát atyjaurának, a királynak a palotájába, de a szíve úgy tele volt szerelemmel, hogy azt el sem lehet mondani. Egyéb sem lebegett a szeme előtt, mint annak a szépséges tündérnek a képe, akit a majorban a kulcslyukon át látott. Most már szánta-bánta, hogy nem törte be az ajtót, s megfogadta magában, hogy legközelebb megteszi. De a nagy izgalomtól még azon az éjszakán rettenetes láz fogta el, úgy látszott, már-már a végét járja.

Édesanyja, a királyné egészen kétségbeesett: egyetlen fia volt, itt halódott a szeme előtt, és semmiféle orvosság nem segített rajta. Hiába ígért busás jutalmat az orvosoknak; azok mindent megpróbáltak, de a királyfit nem tudták meggyógyítani.

Végül azért annyit sikerült megállapítaniuk, hogy a beteget valami titkos bánat emészti. Közölték a dolgot a királynéval, az pedig azonnal fölkereste a fiát, s kérve kérte, árulja el neki, mi bántja.

– Ha a koronát kívánod – mondta neki –, édesapád, a király örömet lemond a kedvedért a trónjáról. Ha egy királykisasszony után vágyódsz, még ha háborúban állnánk is az édes atyjaurával, még ha jogosan neheztelnénk is rá: mindent feláldozunk, csak hogy eleget tegyünk a kívánságodnak. Csupán egyet kérünk érte: ne akarj meghalni, mert hiszen nélküled a mi életünk sem élet!

Ilyen szívhez szólóan beszélt hozzá, és közben csak úgy patakzott a könnye a királyfi arcára.

– Nem vagyok olyan elvetemült, hogy édesapám koronáját kívánnám – felelte a királyfi elhaló hangon –, adja az ég, hogy sokáig éljen, s én legyek a leghívebb, legodaadóbb alattvalója! Ami a királykisasszonyokat illeti, megvallom, még nem gondoltam rá, hogy

megházasodjam; ha arra kerül a sor: engedelmes fiatok vagyok, s mindig úgy fogok cselekedni, ahogyan ti kívánjátok, bármilyen nehezemre essék is!

– Ah, édes gyermekem! – kiáltotta a királyné – nincs a világon semmi, amit oda nem adnánk, csak hogy megmentse az életedet! Kérünk, mentsd meg te is a mienket, édesapádét meg az enyémet: áruld el, mit kívánsz; biztos lehetsz benne, hogy azonnal teljesítjük!

– Jól van hát, királyasszony anyám – szólt a királyfi –, ha mindenáron óhajtod, kívánságod parancs, engedelmeskedem; halálos véték volna tőlem, ha kockára tenném azoknak az életét, akik a legdrágábbak számomra a világon. Egy kívánságom van, édesanyám, süssön nekem süteményt Szamárbőr; és mihelyt a sütemény kész, hozzák ide nekem.

A királynét meglepte ez a furcsa név.

– Ki az a Szamárbőr? – kérdezte.

– Annál csak a farkas lehet hitványabb lény ezen a földön, úrnőm – felelte az egyik udvari tiszt, aki történetesen már látta a lányt –, egy mihaszna szutyokfészek, odabent lakik a felséged majorjában, és a felséged pulykáit őrzi.

– Mindegy – mondta a királyné –, vadászatról hazatérőben talán megkóstolta a fiam a süteményét; beteges szeszély az egész, de akárhogy is: azt akarom, hogy Szamárbőr (mert úgy látszik, mégiscsak van a világon ilyen teremtés) azonnal süssön neki süteményt!

Nyomban futár ment a majorba; előszólították Szamárbőrt, és megparancsolták neki, süssön a királyfinak olyan jó süteményt, amilyent csak tud.

Én ugyan nem tudom biztosan, de lehet, hogy igaz, amit itt-ott beszélnek: hogy tudniillik amikor a királyfi belesett a kulcslyukon, Szamárbőr észrevette őt, aztán utána nézett a kamrácskája ablakából, s olyan szépnek találta, úgy megtetszett neki, hogy többé el sem felejtette, vissza-visszagondolt rá, sőt, néha még sóhajtott is egyet-kettőt utána. Akárhogyan történt is a dolog, akár a tulajdon szemével látta, akár csak a hírért hallotta, annyi bizonyos: Szamárbőr igen megörült neki, hogy valamilyen módon végre hírt adhat magáról. Bezárkózott hát szobácskájába, ledobta magáról a rút számárgúnyát, megmosta a kezét meg az arcát, megfésülte szép

szőke haját, ezüstös pruszlikot, ezüstös szoknyát vett magára, s nekilátott, hogy megsüsse a süteményt, melyre úgy vágyódott a királyfi. Friss tojást, friss vaját kevert a hófehér lisztbe, és gyúrni kezdte a tésztát. Ahogy gyúrta, talán szórakozottságból, talán szántsándékkal, leesett az ujjáról a gyűrűje, és belekeveredett a lepénybe. Mikor a sütemény megsült, ismét belebújt a rút számbőrbe, kivitte a süteményt a tisztnek, és megkérdezte tőle, hogy van a királyfi. Hanem a tiszt még feleletre sem méltatta, fogta a süteményt, és futott vele a beteghez.

A királyfi nyomban kiragadta a tiszt kezéből a süteményt, és olyan mohón nekiesett, hogy az orvosok a fejüket csóválták, és megállapították: ez a hevesség semmiképpen sem jelent jót. Valóban, a királyfi majdnem megfulladt, mert a gyűrű egy falat süteménnyel a torkán akadt. De végül is szerencsésen kiszedték a torkából a gyűrűt. Attól fogva azonban az étvágya szemlátomást megcsappant, egyre csak azt a smaragdköves aranykarikát szemlélgette. Nézte, nézte, s azt gondolta magában: akinek az ujjára ez a keskeny kicsi karika fölmegegy, annak olyan parányi, karcsú kacsója lehet, hogy annál szebb talán nincs is a világon.

Megcsókolta százszor is a gyűrűt; eldugta a párnája alá, s amikor azt hitte, hogy nem látja senki, minduntalan elővette. Közben pedig egyre töprengett, egyre tépelődött. Hogyan láthatná szemtől szembe azt, akinek az ujjára ez a gyűrű ráillik? Ha azt kérné, vezessék ide hozzá Szamárbőrt, aki a süteményt sütötte, vajon teljesítenék-e a kívánságát? S hogyan árulhatná el, mit látott a kulcslyukon át? – Nyilván azt mondanák, rémeket lát! Ettől a sok aggodalomtól ismét felszökött a láza, mégpedig olyan hevesen, hogy most már igazán kevés volt az orvosok minden tudománya. Közölték hát a királynéval, hogy a királyfi szerelemtől esett ágynak.

Szülei nyomban felkeresték.

– Fiam, édesegy fiam! – kiáltotta kétségbeesetten a király – mondd meg, ki a szíved választottja; esküszünk rá, hogy hozzád adjuk, még ha a leghitványabb cselédlány is!

A királyné megcsókolta, és csatlakozott a férje esküjéhez.

A királyfit mélységesen meghatotta szüleinek a gyöngédsége.

– Édes jó anyám, édes jó apám – mondta –, a világért sem akarnék olyan házasságot kötni, amely nincsen kedvetekre. Ennek

bizonyosságául kijelentem – és elővette párnája alól a gyűrűt –, senki mást nem veszek feleségül, csak azt, akinek az ujjára ez a gyűrű ráillik, akárki legyen is az. Egyébként egy csöppet sem valószínű, hogy akinek ilyen finom kis ujjá van, holmi otromba tuskó volna.

A király meg a királyné kíváncsian szemügyre vették a gyűrűt, és mind a ketten igazat adtak a királyfinak: aligha illik másnak, mint valami királykisasszonynak az ujjára.

Akkor aztán a király megölelte, megcsókolta a fiát, lelkére kötötte, hogy gyógyuljon meg, és kisetett a beteg szobájából. Városszerte megfúvatta a sípokat, és hírnökök útján közhírré tétette: jöjjön, aki akar, a palotába, próbáljon fel egy gyűrűt, s az lesz a trónörökös felesége, aki fel tudja húzni az ujjára.

Jöttek sorjában a hercegisasszonyok, grófkisasszonyok, bárókisasszonyok, de bizony a gyűrű mindegyiknek az ujjára szűk volt. Jöttek utánuk a polgárkisasszonyok meg a masamódlányok, egyik csinosabb, mint a másik, de a gyűrűt egyikük sem tudta az ujjára húzni. A királyfi most már jobban érezte magát, s a tulajdon kezével végezte a próbát. Végül a szobalányokra került a sor, de azok se jártak nagyobb szerencsével. Alig akadt már leány a városban, aki meg ne próbálkozott és kudarcot ne vallott volna.

A királyfi erre megidézttette a szakácsnőket, konyhalányokat, birkapásztorlánykákat; sorra elébe vezették őket, de hogy is illett volna a parányi gyűrű ezekre a kidolgozott, kimart, tömpe ujjakra! A legtöbbnek már a körme tövéénél megakadt.

– Hát Szamárbórt, aki a süteményt sütötte nekem, elhívtátok-e már? – kérdezte a királyfi.

Nagy nevetés támadt erre. – Dehogy hívtuk! – felelték neki. – Nem való emberek közé az a szutyokfészek.

– Azonnal menjetek érte! – parancsolta a király. – Ne mondhassa senki, hogy őt mellőzték!

A királykisasszony hallotta a dobpergést, trombitaharsogást, és sejtette, hogy az ő gyűrűje okozta ezt a nagy zenebonát. Szerette a királyfit, és mert az igazi szerelem félénk, és még csak hírből sem ismeri a kevélységet, Szamárbőr egyre attól tartott, hátha akad egy kisasszony a pályázók közt, akinek éppen olyan parányi ujjacskája van, mint neki. Nagyon megörült hát, amikor érte jöttek, és bezörgettek az ajtaján.

Mióta tudta, hogy tívé teszik az országot egy olyan lány után, akinek az ujjára ráillik az ő gyűrűje, valami édes reménység arra készítette, hogy gondosabban fésülködjenek, és fölvegye szép ezüstös pruszlikját az ezüstös, ezüstcsipkés, ezüsthímes, smaragddíszes szoknyával.

Ahogy megzörgették az ajtaját, és bekiáltottak, hogy készüljön, mert viszik a királyfi elébe, gyorsan magára kapta a számárbórt, és ajtót nyitott. Akik érte jöttek, gúnyolódva mondták: a király hívatja, mert össze akarja esketni a fiával. Harsány hahotázással vezették a királyfihoz, az meg, amikor megpillantotta siralmas öltözékében, el sem tudta képzelni, hogy ezt a lányt láthatta olyan szépnek, olyan gyönyörűnek a kulcslyukon át. Leverte, elszomorította a keserves csalódás.

– Te laksz odalent a majorudvarban, a sikátor végén? – kérdezte.

– Igen, uram – felelte Szamárbőr.

– Mutasd az ujjad! – szolt a királyfi remegve, és nagyot sóhajtott.

De hogy elámult! S hogy elámult vele együtt a király meg a királyné s mind az egész udvari nép kamarásaival és testőreivel, amikor a szutykos irha alól kibújt egy törékeny, fehér és rózsaszínű kicsi kéz, s a gyűrű simán rásiklott a világ legformásabb ujjacskájára.

Amint a királykisasszony megmozdult, hogy kinyújtsa a kezét, a számárbőr lecsúszott róla, s ő ott állt előttük olyan tündöklően, olyan elragadóan, hogy a királyfi, akármilyen gyenge volt is még a nagy betegségtől, térdre ereszkedett előtte; a király meg a királyné pedig boldogan a keblükre ölelték, és megkérdezték tőle, hajlandó volna-e hozzámenni a fiukhoz.

A királykisasszony azt sem tudta, hová legyen zavarában, annyira meghatotta a királyfi szerelme meg a király és a királyné kedvessége. Éppen köszönetet akart mondani nekik, amikor egyszerre csak szétvált a trónterem mennyezete, és megjelent zöld ágak és friss virágok koszorújában a királykisasszony keresztanyja, a Kertek Tündére, leereszkedett közéjük, és végtelen kedvesen, elbűvölő nyájassággal elmesélte nekik a keresztlánya történetét.

A királyt meg a királynét nagy örömmel töltötte el a tündér elbeszélése. Boldogok voltak, hogy Szamárbőrrel kiderült, milyen nemes, tiszta lélek, s ettől fogva kettőzött szeretettel vették körül. A királyfi oly türelmetlenül várta az esküvőt, hogy alig hagyott időt a

fényes lakodalom előkészítésére. A királykisasszony azonban kijelentette, hogy előbb ki kell kérnie a házassághoz nevelőapjának a beleegyezését.

Ő volt hát az első, akit meghívtak, azt azonban nem árulták el neki, ki a menyasszony – így kívánta ezt a tündér, aki a készületeket irányította.

Sorra érkeztek meg a szomszédos királyok, az egyik hordszéken, a másik hintón, a messze lakók elefánt, tigris vagy griffmadár hátán jöttek. De mindegyiknél pompásabb és hatalmasabb volt a menyasszony nevelőapja. Időközben szerencsésen letett balga szándékáról, és feleségül vett egy szépséges és jóságos, hozzáillő özvegy királynét.

A királykisasszony elébe futott; s a király nyomban megismerte, és gyöngéden magához ölelte, mielőtt nevelt lánya a lábához borulhatott volna. A király meg a királyné bemutatták neki a fiukat, s az öreg király örömmel látta, milyen szép, délceg ifjú lesz a veje.

Nagy pompával ülték meg a lakodalmat, de a fiatalokat nem érdekelte a fényűzés és a ragyogás: ők csak egymást látták.

A király az esküvő napján átadta trónját és koronáját a királyfinak. Az váltig szabadkozott, de végül is engedelmeskednie kellett az apai szónak. Az ünnepség három kerek hónapig tartott, de a fiatalok szerelme talán még ma is tart: ma is úgy szeretik egymást, mint amikor egybekeltek, ha ugyan azóta meg nem haltak.

MESE A PÁSZTORRÓL, AKI EGY SZÓVAL MEGSZEREZTE A KIRÁLYLÁNYT

Hol volt, hol nem volt egy király, aki azt állította magáról, hogy ő még soha életében nem hazudott, Annyira haragudott a hazugságért, hogy még az udvarában sem tűrhette, szolgálai között sem állhatta a hazug szót. Éppen azért bosszantotta is, hogy a palotában szüntelenül hallatszott a puszogás-sustorgás, ahogy udvaroncai egymásnak mondogatták: „Nem igaz... Hazudik!” Ez végül annyira elkésérítette, hogy egy napon így szólt udvaroncaihoz:

– Halljátok! Ha egy idegen meghallaná, hogy ti így beszéltek egymás között, méltán gondolhatná, hogy én a hazugok királya vagyok. Ilyen beszédet tehát meg ne halljak többé a házamban. Akitől még egyszer meghallom azt az átkozott szót, az veheti a vándorbotot, és fel is út, le is út, a palotámban többé helye nincs. Ha pedig az én számból csak egyszer is azt hallaná valaki: „Nem igaz... Hazudik!” – hát királyi szavamra mondom, mindjárt hozzáadnám a lányomat.

Volt a királyi udvarban egy pásztor. Amikor meghallotta a király szavait, azt gondolta magában: „No jól van. Majd elválík.” A királynak az volt a szokása, hogy vacsora után lecsoszogott a konyhába az inasok és szakácsok közé, mert nagy kedvét lelte a szolganép nótázgatásában és meséiben. Egyszer, ahogy megpillantja ott a fiatal pásztor, feléje fordul:

- No, te fiatal pásztor! Hát te semmit se tudsz?
- Tudok én, fölséges uram – felelte a pásztor. – Hogyne tudnék!
- No, halljuk, mit tudsz!

A pásztor erre így kezdte:

– Valamelyik nap, hogy ballagok az erdőn, látom, hogy egy jókora nyúl szalad felém. Volt nálam egy gomolyag szurok, hozzávágtam,

de úgy, hogy a szurok odaragadt a homlokára. A nyúl megfordult, és futóra, vitte a szurkot a homlokán. Ahogy szaladott ottan, szembefut vele egy másik nyúl. Összeütköztek, és a homlokuknál fogva úgy összeragadtak, hogy megfogtam mind a kettőt... Mit szól hozzá, felség?

– Ez is valami – felelte a király. – Csak folytasd.

– Hát akkor mást mesélek... Minekelőtte a fölséged udvarába szegődtem, molnárinas voltam apám malmában. Én szoktam hazahordani a lisztet az őrletőknek egy szamár hátán. Egyszer annyira megraktam a szamarat, hogy szavamra, eltörött a hátgerince.

– Ó, szegény állat! – sajnálkozott a király.

– Akkor odamentem egy sövényhez, és bicskával vágtam egy jó hajlós mogyorófa pálcát. Fogtam, és a hátgerince helyére illesztettem. Hát a szamár rögtön lábra állt, és olyan vígan vitte a lisztet, mintha kutya baja se történt volna... Mit szól hozzá, fölség?

– Ez is valami – felelte a király. – Hát aztán?

– Aztán másnap reggel csak néztem ám nagyot, mert éppen decemberben történt a dolog, és ahogy bemegyek az istállóba, látom, hogy a mogyoró pálca kihajtott a szamár hátából. Ágakat növelt, telides-teli levelekkel, már mogyoró is volt rajta! Kivezetem a szamarat az istállóból, hát az ágak még tovább nőttek, annyira fölmagasodtak, hogy csak úgy legyezték az eget.

– Ez már inkább valami – felelte a király. – Csak folytasd.

– Fogtam magam, fölmásztam a mogyorófára. Addig-addig kapaszkodtam ágról ágra, mindig följebb, míg egyszer csak fölértem a holdba.

– A holdba? – csóváltgatta fejét a király. – Hát folytasd...

– Ott meg egy csomó vénasszonyt találok, éppen árpát csépeltek, hadarókkal... Odaállok, nézem egy darabig. De csak eluntam a sok vénasszonyt, vissza akarok jönni a földre – hát uramfia, a szárnak hűlt helye. Mogyorófastul továbbállt. Most légy okos, Domokos! Mit csináljak? Összekötözgettem az árpaszalmát szálról szátra, fontam egy jó hosszú kötelet a leszálláshoz.

– Ez már több, mint valami – felelte a király.

– Aztán, ahogy csúszom lefelé a holdból, a kötél mégsem lett elég hosszú, hiányzott belőle úgy ötven-hatvan méter. Le kellett

ugranom a levegőből, és éppen egy kőszikla tetejére estem. De oda is fejfel, s a fejem betörte a sziklát, és bele is szorult egészen vállig.

– Ez már sok – felelte a király. – Csak folytasd.

– Addig húzkodtam magam, míg végül kirántottam a törzsemet, de a fejem benne maradt a sziklában. Szaladok a malomba, hozok hamar fészítővasat, hogy kiszabadítsam a fejemet a sziklából.

– Sok, sok, szinte túlzás – felelte a király. – De folytasd.

– Ahogy visszaérek a fészítő vassal, ott látok már egy jókora farkast, aki a fejemet rángatta kifelé a sziklából, hogy fölfalja. Hátba simítottam a fészítővassal, de úgy, hogy mindjárt elvonította magát, és kínjában kipottyantott magából valamit... Vajon mit? Hát egy levelet, fölség.

– Hó! Ez már több a soknál! – kiáltott fel a király. – Mi volt írva a levélben?

– Abban a levélben, királyom, az volt írva, hogy fölséged apja hajdanában az én apámnál volt molnárinas.

– Nem igaz! – ugrott föl a király. – Hazudsz, semmirekellő!

– Ez kell nekem, fölség, megnyertem a fogadást – felelte a pásztor nyugodtan.

– Mért nyerted volna meg?

– Mert fölséged mondotta, ha egyszer azt hallaná valaki a szájából, hogy „Nem igaz! Hazudsz!” – hát királyi szavára hozzáadná a lányát.

– Igaz – felelte a király lecsillapodva. – Ezt mondtam. A király pedig állja is a szavát. Holnap lesz az eljegyzés, egy hét múlván menyegző – tied lehet a lányom.

Így szerezte meg a pásztor egy szavával a királyleányt.

CSIMBÓK HERCEG

Egyszer egy királyné oly csúf és torz kisiút szült, hogy sokáig azt sem tudták, emberfia-e csakugyan. Amikor megszületett, egy tündér megjövendölte, hogyha csúnya is, mindenki nagyon fogja szeretni, mert nagyon eszes lesz: azt is megmondta a tündér, hogy csodás erőt ajándékoz neki, s ennek segítségével azt, akit majd a legjobban szeret, éppolyan eszessé teheti, mint ő maga.

Megvigasztalódott hát egy kicsit a szegény királyné: hisz igen nagy volt a bánata, hogy ily hitvány porontyot hozott a világra. Vigasztalódhatott is, mert alig kezdett beszélni a gyermek, máris minden szava csupa kedvesség volt, s amit tett, azt valahogy oly okosan tette, hogy mindenki megszerette. De hogy el ne feledjem, amikor megszületett, egy furcsa kis hajcsimbók volt a fején, ezért aztán Csimbók Riki lett a neve, mivelhogy a Riki-családból származott.

Hét-nyolc év múlva a szomszéd ország királynéjának leányikrei születtek: az elsőszülött lány gyönyörű szép volt: szebb a napnál: a királyné úgy megörült neki, hogy attól tartottak, belebetegszik a nagy örömbé. Amikor a kislány megszületett, ugyanaz a tündér, aki már Csimbók Rikinek is jövendölt, azt mondta a királynénak, ne örüljön, mert a pici hercegnő nagyon is butuska lesz: amilyen szép, olyan ostoba. Szörnyen bántotta ez a királynét, de néhány perc múlva még sokkal nagyobb szomorúság érte, mert a másodszülött lánya rettentő csúnya volt.

– Csöppet se búsulj, királynő asszonyom – szólt hozzá a tündér –, bőven kárpótolom lányodat a csúnyságáért, mert csoda okos lesz: észre sem veszik majd, hogy szépség dolgában rosszul áll.

– Adja isten – válaszolta a királyné –, de nem lehetne egy kicsit okosabb a másik lányom, ha már olyan szép!

– Azon bizony ész dolgában nem segíthetek – mondta a tündér –, de szépségben annál inkább: és mivel a te kedvedért mindent

megteszek csodás erőt adományozok neki, s annak segítségével megszépítheti azt, aki majd a tetszését megnyeri.

Ahogy nőtt a két királykisasszony, úgy gyarapodott szépségben, eszességben: Mindenki arról beszélt, mily gyönyörű az idősebb és milyen okos a fiatalabb. De bizony hibáikat is gyarapította az idő. A fiatalabb szemlátomást csúnyult, az idősebb napról napra butább lett. Vagy egy szót sem szólt, ha kérdezték, vagy ostobaságot felelt. És ráadásul olyan ügyetlen volt, hogyha négy csészét sorba rakott a kandallópárkányon, egyet bizonyosan összetört: ha vizet ivott, a ruháját lelocsolta.

Bármily nagy előny is a szépség a fiataloknál, a fiatalabbik lány társaságban majdnem mindig lefőzte az öregebbet. Először mindenki a szebbik köré gyűlt, látni, csodálni: de hamarosan átpártoltak az okosabbhoz, oly élvezetesen beszélt. Csak ámultak-bámultak, hogy negyedóra sem kell, a nagyobbik lányt máris faképnél hagyja mindenki, és a kisebbet veszi körül. Ostoba volt ugyan az idősebb, de ezt azért ő is észrevette, és könnyű szívvel odaadta volna egész szépségét, ha csak fél olyan okos lehet, mint a húga. És bármily bölcs volt is a királyné, nem állta meg, hogy több ízben szemére ne lobbantsa a butaságát: ilyenkor majd meghalt szégyenében a szegény királykisasszony.

Egyszer az erdőbe húzódott a világszép királylány, hogy sorsa mostohaságán keseregjen, s egy igen csúf, igen ellenszenves, de pazarul öltözött emberkét látott közeledni. Csimbók Riki volt, az ifjú herceg: ő is meglátta valahol a királyleány világszerte híres-szép arcképét, és azon nyomban beleszeretett: elhagyta hát édesapja országát, s eljött, hogy láthassa, s beszélhessen vele. Örült, hogy épp egyedül találja: odalép hozzá, s köszönti nagy tisztelettel, igen-igen udvariasan. De amikor a szokásos udvariaskodásnak a végére ért, észrevette, hogy valamin nagyon búsul a királylány.

– Nem értem, kisasszonyom, hogy adhatja valaki ennyire búnak a fejét, ha olyan szép, mint te vagy: tömérdek szép lányt láttam már életemben, de szépségük a tiedhez még csak nem is fogható.

– Igazán, uram? – mondta a királykisasszony, és ez volt minden válasza.

– A szépség nagy kincs – folytatta Csimbók herceg –, bármivel felér, te olyan szép vagy, hogy nemigen lehet okod búslakodásra.

– Boldogabb volnék – válaszolta a királylány –, ha oly csúnya volnék, mint te, de okos: mert hiába a szépség, ha az ember ostoba.

– Az okosság biztos jele, kisasszonyom, ha valaki azt hiszi, hogy ő nem okos: mert ez olyan jótulajdonság, hogy annál inkább híját érzi az ember, minél több szorult belé.

– Ezt én nem értem – felelt a királykisasszony –, de azt értem, hogy igen ostoba vagyok, s ezért emészt a bánat.

– Ha csak ez bánt, kisasszonyom, ezen könnyen segíthetek.

– Hogyan tudnál ezen segíteni? – kérdezte a királylány.

– Megvan hozzá a hatalmam, kisasszonyom: annak, akit a legjobban szeretek, annyi ész adhatok, amennyi belefér – válaszolta Csimbók Riki –, s minthogy a legjobban téged szeretlek, csak tőled függ, s máris okos lehetsz, ha hajlandó vagy hozzám jönni feleségül.

A királykisasszony úgy elképedt, hogy egy szó nem sok, annyi sem jött ki a torkán.

– Úgy látom – folytatta Csimbók Riki –, ajánlatom zavarba hoz: s ezen nem is csodálkozom: ezért kerek egy esztendő gondolkodási időt adok.

Amennyire ostoba volt a királylány, éppannyira szeretett volna megokosodni: úgy gondolta, egy év hosszú idő, talán el se telik soha, s ezért elfogadta az ajánlatot. És alig ígérte meg, hogy egy esztendő múlva feleségül megy Csimbók Rikihez, máris úgy érezte magát, mint akit kicseréltek, ügyesen tudta szavakba foglalni, amit mondani akart: csiszoltan, könnyedén, természetesen. Máris választékosan elcsevegett Csimbók Rikivel, s oly ellenállhatatlan volt, úgy megigézte, hogy a királyfi arra gondolt, több ész ajándékozott neki, mint amennyit megtartott saját magának.

Az udvarban, mikor a királykisasszony hazatért, csak bámulta mindenki, milyen hirtelen és gyökeresen megváltozott: hisz azelőtt minden szava ostobaság volt, most meg csupa bölcsesség, szellemesség. Volt is nagy boldogság az egész udvarban: csak húga búsult: most, hogy nénje is megokosodott, ő bizony csúf majomnak számított csak, semmi másnak.

A király mindenben kikérte a szép és okos leány véleményét: néha az egész tanács az ő szobájában gyűlt össze. A nagy változásnak hamar híre futott: sok szomszéd király fia megpróbálkozott, hogy elnyerje a királylány szerelmét, és a kezét is

megkérték majd mindannyian: de a királykisasszony egyiket sem találta elég okosnak: bár meghallgatta mindegyiket, egyiknek sem tett ígéretet.

Egyszer azonban egy olyan gazdag, szellemes, daliás királyfi jelent meg nála, hogy akarva-akaratlan vonzalmat érzett iránta. Észrevette ezt az apja, s azt mondta, olyan férjet válasszon, amelyet akar: ebben a dologban sz ő szava dönt. De minél okosabb valaki, annál nehezebben határoz ilyesmiben: így aztán a királylány megköszönte apja jószágát, és időt kért a gondolkodásra.

Sétálni indult hát, hogy senki ne zavarja töprengését, és történetesen ugyanabba az erdőbe tévedt, ahol annak idején Csimbók Rikivel összetalálkozott. Ahogy ott sétálgat gondolataiba merülve, tompa zajt hall a lába alatt, mintha nagy jövés-menés, sürgés-forgás volna odalenn. Amint jobban odafigyel, beszéd hangja üti meg a fülét:

- Ide azt a fazekat!
- Hozd már a kondért!
- Rakj fát a tűzre!

Abban a szempillantásban megnyílt alatta a föld: valami nagy konyhaféle tárult a szeme elé: nyüzsgött a sok szakács, kukta meg mindenféle egyéb népség: pazar lakomát készítettek. Egyszer csak húsz-harminc pecsenyesütő mester vált ki a tömegeből: csapatostul az erdő egyik tisztására vonultak, letáboroztak egy hosszú-hosszú asztal mellett: csillogott-villogott kezükben a tűzdelőnyárs, lengedezett prémes sapkájukon a róka farkokbojt – ilyent hordtak akkoriban a nemesi szakácsok –, s kellemes énekszóra, ütemesen munkához láttak.

A királylány ámuldozott: kérdezte, kinek készítik a lakomát.

– Csimbók Riki hercegnek, kisasszonyom – válaszolt a csapatból a legtekintélyesebb –, holnap lesz a lakodalma.

Ettől ámult ám el igazán a királykisasszony: s amint eszébe jutott, hogy egy évvel ezelőtt, éppen ezen a napon ígérkezett el Csimbók Riki hercegnek, úgy érezte magát, mint aki az égből pottyant a földre. Amikor kimondta az igent, még szörnyen ostoba volt, de mihelyt a herceg ésszel ajándékozta meg, egy csapásra elfeledte minden ostobaságát: így aztán ígéretére sem emlékezett.

Folytatta volna sétáját, ám alig lépett kettőt-hármat, büszkén, pazar öltözetben maga Csimbók Riki termett előtte: készen állt a lakodalomra.

– Amint látod, kisasszonyom – szólította meg –, én ura vagyok a szavamnak: te nyilván azért jöttél, hogy a magadét valóra váltsd: add a kezed, s én leszek a világon a legboldogabb.

– Megvallom őszintén – szólt erre a királyleány –, hogy még nem határoztam, de nem hiszem, hogy döntésem megfelelné a kívánságoknak.

– Nagyon csodálom, kisasszonyom – válaszolt Csimbók herceg.

– Elhiszem – mondta a királyleány –, s igen nagy zavarban volnék, ha valamilyen faragatlan, ostoba ember állna előttem, aki azt mondaná: királyleány vagy, tartsd meg a szavad: ha megígérted, gyere hozzám feleségül. De én most a világ legokosabb emberével beszélek, s az, bizonyosan tudom, ért a szóból. Tudod, hogy akkor sem akartam hozzád menni, amikor ostoba voltam: közben te még meg is okosítottál, s most még sokkal válogatósabb lettem, mint azelőtt: hogy tehetnék meg olyasmit, amire már akkor sem tudtam rászánni magam? Ha csakugyan el akartál venni feleségül, nagy hibát követtél el, hogy értelemmel is megajándékoztál, és felnyitottad a szemem.

– Ha eltűrnéd, hogy akármilyen ostoba ember szemedre lobbantsa szőszegésedet – válaszolt Csimbók Riki –, miért tiltanád ezt meg nekem, mikor életem boldogsága ezen áll vagy bukik? Igazságos talán, hogy az okos rosszabbul járjon, mint az ostoba? Kívánhatod ezt te, aki oly okos vagy, s annyira vágytál megokosodni? De ne kerteljünk sokat! Mi kifogásod lehet ellenem azonkívül, hogy csúnya vagyok? Ellenedre van-e származásom, eszem, jellemem, viselkedésem?

– Világért sem – felelte a királykisasszony –, én benned mindezt nagyon szeretem.

– Akkor hát mégiscsak elnyerem a boldogságomat – folytatta csimbók Riki. – S hogy eloszlassam minden kétségedet, tudd meg, kisasszonyom: egy tündér születésem napján hatalmat adott nekem, hogy észet ajándékozzak annak, akit nagyon szeretek. Ugyanez a tündér téged azzal a hatalommal ruházott fel, hogy megszépíthesd, akit szeretsz.

– Ha ez így van – mondta a királykisasszony –, akkor tiszta szívemből kívánom, hogy te légy a világon a legszebb, legkedvesebb: légy hát oly szép, amilyen széppé csak tehetlek.

Alighogy a királylány kimondta e szavakat, máris úgy látta, Csimbók Rikinél szebb, daliásabb, kedvesebb férfi nincs a világon. Voltak ugyan, akik azt beszélték, hogy nem a tündér varázsereje, hanem csak a szerelem okozta ezt a csodás átalakulást. Azt állították, hogy a királylány rájött, mily állhatatos, tapintatos szerelmese, mennyi jellembeli, észbeli kiválósággal ékeskedik, s már nem tűnt a szemébe satnyasága, nem látta csúf arcvonásait. „Nem is púpos” – gondolta –, csak egy kicsit előre hajlik: valaha förtelmesen bicegett, most már csak bájosan ringva jár.” Azt is mondták, hogy szemének már nem a kancsalságát vette észre, hanem ragyogó tűzét, s úgy érezte, a szenvedélyes szerelem forgatta ki őket a helyükből: még nagy vörös orrában is, úgy látta, van valami hősi, valami harcias.

Akár ezért, akár azért, a királykisasszony azonnal megígérte, hogy hozzámegy feleségül, ha királyatyja is beleegyezik. A király már régtől tudta, milyen okos, milyen bölcs herceg Csimbók Riki, a lánya szereti: miért ne fogadta volna hát vejeül?

S minden úgy lett, ahogy Csimbók herceg akarta: mindjárt másnap meg is tartották a lakodalmat: nem veszett kárba a sok előkészület.

A KÉK MADÁR

Hol volt, hol nem volt, élt valamikor egy nagyon gazdag király. Ennek a királynak meghalt a felesége, és ő sehogyan sem tudott vigasztalódni. Bezárkózott palotája legkisebbik szobájába, egy hétig ki nem mozdult onnan. A falba verte fejét bánatában – végül kipárnázták a kis szobát, nehogy még kárt tegyen magában. Alattvalói összesúgtak és elhatározták: sorjában mind elmennek hozzá, talán sikerül őt valamiképpen megvigasztalni. De bármit is mondtak, a király szomorúsága csak nem oszlott.

Ekkor egy asszony lépett eléje, a gyász fekete fátylában jött: földet söprő ruhája s még köpenye is hollófekete volt. Hangosan sírt, jajgatva zokogott – fuldokló sírására a király először csodálkozva, azután megdöbbenően felnézett.

Így történt, hogy rögtön barátságosabban fogadta, mint a többit. És addig-addig beszélgettek, míg végül már nem találtak szót fájdalmukra.

Ekkor a ravasz özvegy – mert özvegy volt, s a legderekabb férjet siratta – észrevette, hogy elég volt a sírásból, a gyászból és a halálból. Most kissé fellebbentette fátylát, s az elgyötört király tekintete megpihent az asszonyon, aki egyszerre igen tetszetősen forgatta nagy kék szemét, melyet hosszú fekete pillák árnyékolnak.

A király érdeklődve nézte. Egyre kevesebbet emlegette feleségét, végül már szót sem ejtett róla. És a hű alattvalók ugyancsak elcsodálóztak, amikor megtudták, hogy feleségül vette az özvegyet.

A királynak volt egy lánya, a szépséges, elbűvölő Százsorszép. Mindenki úgy emlegette: a világ nyolcadik csodája. Éppen tizenöt éves lett, amikor a király másodszor megházasodott.

De volt az új királynénak is egy lánya, ez a lány keresztanyjánál, Búbáj tündérnél nevelkedett; ettől azonban nem lett sem kecsesebb, sem szebb. Harcsának hívták, mert hatalmas szájában gerebenfogak lapítottak; apró szeme és kidülledő, húsos, kerek ajka volt. Zsíros és mocskos fekete hajához hozzá sem lehetett érni,

nyálkás bőrét pedig mintha olajjal öntötték volna le. De a királyné mégis imádta.

Százszorszép szebb, százszor szebb volt Harcsánál. Ezért az új királyné minden rosszat elmondott Százszorszépről, hogy apja szívét elfordítsa tőle.

Egy nap azután a király ezt mondta feleségének:

– Százszorszép és Harcsa elég nagyok már, férjhez kellene adni mind a kettőt.

– Azt kívánom, hogy az én lányom legyen az első! – felelte erre a királyné.

A király beleegyezett.

Nemsokára hírül hozták, hogy egy ifjú, hódító királyfi, Deli király, hamarosan országukba érkezik. Deli királyról mindenki tudta, hogy nincs nála udvariasabb és gazdagabb uralkodó.

Amikor a királyné meghallotta érkezését, rögtön parancsot adott birodalma minden szabónőjének, szövőnőjének, hímzőnőjének: szőjenek, fonjanak, varrjanak, hímezzenek – ékítsék és díszítsék Harcsát. Majd arra kérte a királyt: Százszorszép ne kapjon egyetlen új ruhát sem. De ez sem volt elég. Udvarhölgyeivel ellopatta a fiatal királylány minden ruháját, fejdíszét, ékszerét, éppen azon a napon, amikor Deli megérkezett. Úgy elvitték mindenét, hogy amikor Százszorszép fel akart öltözni, egyetlen szalagot sem talált. Egy kis piszkos ruhában maradt hát, és annyira szégyellte magát, hogy amikor az ifjú Deli megérkezett, ő a nagy fogadóterem sarkába bújt.

A királyné fényes ceremóniával fogadta az idegen királyt. Bemutatta lányát is.

Deli azonban elfordult tőle. Azt kérdezte:

– Nincs itt még egy királykisasszony? Úgy hallottam, Százszorszép a neve.

– Itt van! – vigyorodott el Harcsa, és ujjával Százszorszép felé bökött. – De elbújt. Mert olyan piszkos és rongyos.

Százszorszép elpirult, s ettől olyan szép lett, hogy Deli királynak egy pillanatra le kellett hunynia a szemét.

Gyorsan felállt, és mélyen meghajolt a királykisasszony előtt.

– Százszorszép! A te fénylő szépséged ragyogóbb minden selyemnél és keleti drágakőnél. Neked nincs szükséged semmilyen ékszerre.

– Királyfi! – felelte erre Szákszorszép. – Bevallom, nem szoktam meg ezt a piszkos ruhát, s hidd el, akkor volnál kedves, ha nem is vennél észre.

– Lehetetlen! – kiáltott fel Deli. – Ahol ilyen csodálatos virág nyílik, feléje fordul minden szem!

És ettől a pillanattól kezdve csak Szákszorszépet nézte. Minden szavát csak hozzá intézte.

A királyné és Harcsa nagy siránkozással panaszt tettek a királynál, és kicsikarták belőle, hogy amíg Deli náluk van, Szákszorszépet egy toronyba zárják.

És csakugyan – mihelyt Szákszorszép visszatért szobájába, négy álarcos férfi megragadta, és felhurcolta a toronyba.

Deli persze nem sejtette, mi történt a kis királykisasszonnyal. Égő türelmetlenséggel várta, hogy ismét láthassa. Mindenkivel csak Szákszorszépről szeretett volna beszélni, de a fekete királyné parancsára csak ezt hallotta:

- Szákszorszép kacér!
- Szákszorszép szeszélyes!
- Szákszorszép harapós kedvű!
- Szákszorszép kínozza a szolgáit!
- De a barátait is!
- Szákszorszépnél piszkosabb már nem lehet senki!
- És fösvény! Hétszer fösvény!

Delit elöntötte a méreg, alig tudta legyűzni.

– Nem! – mondogatta magában. – Nem! Nem! Ez lehetetlen! A természetnek ilyen remeklése nem lehet ennyire sötét lélek!

És amíg ezen tűnődött, egy udvaronc, aki eszesebb és ügyesebb volt, mint a többi, hirtelen dicsérni kezdte Szákszorszépet, hogy megismerje a királyfi érzéseit.

Deli arcán rögtön felragyogott az öröm.

Ezalatt pedig a szegény fogoly királykisasszony a földön feküdt, abban a rémséges bástyatoronyban, ahová az álarcosok hurcolták.

– Jaj! – sóhajtott. – Nem volnék ilyen szomorú, ha akkor hoznak ide, amikor még nem láttam ezt a kedves királyfit. De most, hogy megismertem, sokkal jobban fáj minden! A királyné bizonyára azért olyan kegyetlen velem, mert nem akarja, hogy még egyszer találkozzam vele.

A kegyetlen királyné közben mindennel elhalmozta Delit, hogy megnyerje a fiatal férfi szívét. Ragyogó, káprázatos ruhákat küldött neki, és a Szerelem Lovagjainak rendjét – ezt a lovagrendet esküvőjük napján az ő kívánságára alapította a király. Ugyanekkor egy könyvet is átnyújtottak Delinek: a pergamen lapokat csodálatos kis festmények és rajzok díszítették, s a Szerelem Lovagjainak legfinomabban, leggyengédebben megfogalmazott rendszabályait tartalmazta a könyv.

És jelentették Deli királynak, hogy a királykisasszony, akivel megismerkedett, arra kéri: legyen az ő lovagja, és fogadja el tőle ezt az ajándékot.

– A gyönyörű Százsorszép királykisasszony? – kiáltott fel Deli.

– Téved fenséged. Mi a kedves Harcsa követei vagyunk.

– Ó! Hát Harcsa kívánja, hogy a lovagja legyek? – kérdezte hidegen és komolyan a király. – Nagyon sajnálom, de nem fogadhatom el a megtiszteltetést.

S már vissza is adta a könyvet az udvaroncoknak. És visszaküldött mindent a királynénak, aki lányával együtt majd megfulladt a méregtől.

Amikor a király és a királyné legközelebb fogadták Delit, legbelsőbb termeikbe vezették őt. A fiatal király azt remélte: Százsorszépet is ott találja. Ide-oda fordult, mindenhol őt kereste. Végül megkérdezte: hol van a szép Százsorszép?

– Tudja meg, fenség – mondta gőgösen a királyné –, királyi apja megtiltotta, hogy elhagyja szobáját, míg lányom férjet nem talál.

– És miért kell ilyen gyönyörű lányt fogva tartani? – kérdezte Deli.

– Azt nem tudom! – válaszolta a királyné.

A királyfit nem akármilyen indulat kapta él, tekintete gyilkosan Harcsára villant, és hirtelen sarkon fordult.

Amikor szobájába ért, bent tartotta magánál az egyik fiatal herceget, aki kíséretéhez tartozott, s akit ő nagyon szeretett.

– Beszélj Százsorszép valamelyik udvarhölgyével! Mindent megadhatsz neki, mindent a világon, ha segít nekünk, és én akár egyetlen percre láthatom Százsorszép királykisasszonyt!

A fiatal herceg egyezséget is kötött a legkészségesebb udvarhölgygel, aki megígérte, hogy Százsorszép még aznap este ott lesz az egyik kicsi, földszinti, kertre néző ablak mögött.

A herceg rögtön jelentette a királyfinak, hol és mikor találkozhatik Százsorszáppal.

Hanem az álnok udvarhölgy mindent elmondott a királynénak, akiben rögtön megszületett az új terv: saját lányát küldi az ablakhoz.

Sötét, nagyon sötét volt az éjszaka, és Deli királyfi nem vehette észre a csalást. Boldogan, remegve, felindultan lépett az ablakhoz – és Harcsának mondta el mindazokat a szerelmes szavakat, melyekkel Százsorszáppet akarta meghódítani. Levette gyűrűjét, és azt is Harcsa ujjára húzta.

– Örökké tartó hűségem záloga ez a gyűrű. Tied vagyok, az enyém vagy. Szökjünk el! Mikor jössz velem?

És Harcsa felelt – a legszebben, ahogyan csak tőle tellett.

A királyfi észrevette ugyan, hogy szavai üresek, s máskor ez bizonyára bántotta volna, de most azt hitte: Százsorszápp fél a királynétól, hogy rajtakapja őket, s a félelem bénítja meg szellemét.

A lánynak meg kellett ígérnie, hogy másnap, ugyanebben az órában, ugyanitt ismét találkoznak.

A királyné felujjongott, amikor elmondták neki, milyen remekül sikerült az éjjeli beszélgetés. Ezután nem kételkedett többé, hogy győzni fog.

És csakugyan – a „szerelmesek” megbeszélték a szökés napját. Azon az estén a királyfi megjelent az ablak előtt, egy repülő széket hozott magával – a széket erős szárnyú sólymok repítették. Varázsló barátjától kapta ajándékba Deli.

Sötét-sötét éjszaka volt. Harcsa óvatosan kilépett az ablakon, a királyfi rögtön karjába emelte, és száz esküt suttogott fülébe szerelméről és hűségéről.

Mielőtt beültek volna a székbe, Deli arra kérte a lányt, még útközben tartsák meg lakodalmukat. És megkérdezte, hol szálljanak le. Harcsa azt felelte: legjobb volna, ha keresztanyja, a híres Búbáj tündér kastélyába mennének.

A királyfi megparancsolta hát sólymainak, repüljenek Búbájhoz, s alig eszméltek fel, máris ott voltak.

A kastély kivilágítva ragyogott – amint kiszálltak, Deli rögtön észrevette volna, kivel repült idáig: de a lány gondosan beburkolta magát fátylaiba.

Harcsa elmondta keresztanyjának, hogyan csapta be és csípte el magának Delit, s könyörgött a tündérnek: békítse meg a gyanútlan királyfit.

– Jaj, lányom! – csóválta fejét a tündér. – Ez nem lesz könnyű munka. Nagyon szereti Százszorszépet!

Deli ezalatt egy teremben várakozott. A terem falai egészen tiszta, átlátszó gyémántból voltak, s ő a gyémántfal mögött felismerte Búbájt és Harcsát. Azt hitte, álmodik.

– Mi történt? Elárultak? Gonosz szellemek idehozták ellenségünket is?

Azok ketten hamarosan beléptek hozzá a terembe, és Búbáj ellentmondást nem tűrő hangon szólította meg:

– Deli királyfi, íme, itt áll előtted Harcsa királykisasszony, akinek hűséget esküdtél! Harcsa az én keresztlányom, s azt kívánom, vedd rögtön feleségül!

– Én? – kiáltotta Deli. – Feleségül vegyem ezt a szörnyet? Én már választottam feleséget! Add vissza őt!

– Talán bizony nem én vagyok az? – csattant fel Harcsa. És gyűrűs ujját mutatta. – Hát kinek adtad ezt a gyűrűt? Szerelmed és hűséged zálogát?

– Kijátszottak! Megcsaltak! – eszmélt fel Deli. – Gyerünk, gyerünk, kedves sólymaim, még ebben a pillanatban továbbrepülünk innét!

– Hohó! Csakhogy ezzel elkéstél!

Búbáj megérintette őt – és a fiatal király azon nyomban mozdulatlaná vált. Mintha odaszegezték volna a ragyogó terem padlózatához.

– És ha megkövezel, akkor sem lesz más a feleségem! Csak Százszorszép! – kiáltotta Deli.

Húsz nap és húsz éjszaka múlt el így: Búbáj és Harcsa ezalatt szüntelenül beszéltek, kiabáltak és fenyegetőztek. Végül Búbáj azt mondta a fiatal királynak:

– Válassz! Vagy feleségül veszed keresztlányomat, vagy hét évig bűnhődsz makacsságodért!

– Tehetsz velem, amit akarsz. Csak ettől az utálatostól szabaduljak!

– Utálatos vagy te! – nyelvelt Harcsa mérgesen. – Nevetséges kis királyocská vagy! Eljössz az én birodalmamba, szájalmas ringy-rongy kíséreteddel. Sértegetsz, és megszeged esküdet!

– A szívemet facsarod! – gúnyolódott Deli. – Hát igen! Valóban érthetetlen, hogy nem kívánom a bájaidat, Harcsa!

– Elég! Elég! – vágott bele haragosan Búbáj. – Ha úgy tetszik, rögtön kirepülhetsz az ablakon! Mert hét évig *Kék Madár* leszel!

És ebben a pillanatban a fiatal király madárrá változott. Fájdalmasan felsikoltott, és kiterjesztett szárnyal felreppent, hogy meneküljön Búbáj vészes palotájából.

Madár volt, hét évig megválthatatlanul madár.

Bánat nehezedett a szívére, csak szállt ágról ágra, s csak azokat a fákat kereste, melyek a szerelem és a szomorúság fái. Hol egy mirtuszon pihent meg, majd egy cipruson – megindító dalokat énekelt, melyekben szerencsétlen sorsát panaszolta: Százsorszép és Deli szomorú szerelmét.

Búbáj közben hazaküldte Harcsát anyjához. Amikor a királyné megtudta, mi történt: lányával felment a bástyatoronyba. Harcsát a legszebb ruháiba öltöztette: fején gyémántkorona ragyogott, s három fiatal lány, az ország három leggazdagabb bárójának lánya emelte királyi palástjának uszályát. Ujján Deli gyűrűje fénylett, az a gyűrű, mely Százsorszépnek is feltűnt azon a napon, amikor a fiatal királlyal beszélt.

Százsorszép elámult, hogy Harcsa ilyen pompában jelenik meg előtte.

A királyné szólalt meg először.

– Nézd meg a lányomat! Idejött hozzád, hogy megmutassa esküvői ajándékait. Deli király vette feleségül.

Arany- és ezüstszöveteket, drágaköveket, csipkéket és szalagokat teregettek szét a toronyszobában. Százsorszép nem kételkedhetett többé: mindennek vége! Elájult.

A kegyetlen királyné nem engedte, hogy segítségére siessenek. Szívét vad öröm töltötte el, hogy bosszúja és komédiája ilyen tökéletesen sikerült. Otthagyták Százsorszépet, ájultan, a siralmas magányban.

Ezalatt Deli király, vagy hogy pontosabbak legyünk: a szép *Kék Madár* a palota körül repkedett. Megérezte, hogy drága

királykisasszonyát itt tartják bezárva. Egészen közel repült az ablakokhoz, hogy bepillantasson a szobákba.

A toronyszobával szemben, ahol Százsorszép élt, egy felhőig felnyúló ciprusfa állt. Kék Madár erre telepedett. Alighogy rászállt, panaszos lányhangot hallott:

– Sokáig kell még szenvednem? Még az sem elég neked, hogy bemutattad, milyen boldog a te gonosz lányod Deli királlyal?

Kék Madár hallgatózott; s minél tovább figyelt, annál biztosabban tudta, hogy az ő kedves királykisasszonya sírdogál magában.

– Imádozt Százsorszép! A te bajodra van orvosság! – szólalt meg az ablakon kívül.

– Ki beszél hozzám ilyen vigasztalban? – kérdezte a lány.

– Egy szerencsétlen király, aki szeret téged, és aki soha nem fog mást szeretni! – felelte a madár.

És amint kimondta ezeket a szavakat, az ablakpárkányra repült.

Százsorszép először megijedt a furcsa madártól, aki éppen úgy beszélt, mintha ember volna. De gyönyörű tollazata s minden, amit mondott, megnyugtatta.

– Viszontláthatlak-e újra, kis királynőm? – kérdezte Kék Madár. – Csak attól félek: nem halok-e meg az örömtől, hogy ezt a boldogságot megérhettem!

– Ki vagy te, kedves madár? – simogatta meg őt a királykisasszony.

– Már kimondtad a nevemet – felelte a madár. – Úgy látszik, nem ismeresz meg.

– Ébren vagyok? A világ leghatalmasabb királyát látom itt az ablakomban? Nem álmodom? Deli király volna ez a kis madár a kezemben?

– Jaj, szép Százsorszép! Bizony így van, ahogy mondod! És csak az vigasztal, hogy inkább vállalom ezt a sorsot: inkább leszek hét évig madár, mint hogy lemondjak rólad.

– Rólam? – ámult el Százsorszép. – Ó, hiszen tudom, hogy Harcsát vetted feleségül! Megismertem ujján a gyűrűdet.

– Ne mondd tovább!... – szakította félbe Deli. – Tudd meg, hogy ármányos csellel megtévesztettek. Azt hittem, téged szöktetlek magammal, és Harcsát raboltatták el velem. De amint felfedeztem a gázságot, rögtön faképnél hagytam őt.

Már felkelt a nap, az udvari nép már mindenfelé sürgött-forgott, és Kék Madár még mindig Százszorszáppal beszélgetett. Végre elváltak, de megfogadták, hogy ezentúl minden éjszaka együtt lesznek.

Végtelen boldogság volt, hogy egymásra találtak; de Százszorszép közben nagyon aggódott Kék Madárért. Ki védheti meg a vadászoktól? Vagy egy sas éles karmától? Vagy a kiéhezett keselyűktől?

A kedves madár egy fa odvába rejtőzködött, és egész nap gyönyörű királykisasszonyára gondolt. Figyelmességekkel szerette volna elhalmozni – ezért aztán elrepült egészen birodalma fővárosába.

Odaért palotájához, egy törött ablakon berepült szobájába; magához vett egy gyémánt fülbevalót, este elvitte Százszorszépnek, és kérte, vegye fel.

– Beleegyeznék – mondta a lány –, ha nappal látnál. De mi csak éjszaka beszélhetünk, így miért vegyem fel?

Kék Madár megígérte, hogy majd nappal is benéz az ablakon, abban az órában, amikor Százszorszép kívánja. A királykisasszony rögtön a fülére is csipentette a gyémántokat.

Másnap Kék Madár ismét visszatért országába, elrepült palotájához, bement a törött ablakon szobájába, és olyan ragyogó karkötőket hozott onnan magával, amilyeneket ember még nem látott. Ezeket is Százszorszépnek adta.

Következő éjszaka a szerelmes madár igazgyöngybe foglalt kis órát vitt szépséges királykisasszonyának.

– Fölösleges, hogy órával kényeztessenem el magam – mondta kedvesen, szerelmesen a leány. – Ha távol vagy tőlem, az órák a végtelenbe nyúlnak. Ha meg velem vagy, úgy suhannak, mint az álmom. Nem ismerhetem a valóságos időt!

Amint feltűnt a nap, a madár a kiválasztott fa odvába szállt – itt gyümölcscsel élt, s néha-néha felhangzott szép éneke. Aki arra tévedt, elragadtatva hallgatta.

Egyetlen nap sem múlt el anélkül, hogy az elvarázsolt Deli király ne vitt volna Százszorszépnek valamilyen ajándékot. A lánynál végül már halomba gyűlt a sok csodálatos drágaság. Százszorszép mindig csak éjszaka ékesítette fel magát, hogy szerelmese

gyönyörködhessek benne. Nappal szalmazsákjába dugta az ékszereket; nem talált más helyet.

Két év múlt el így, és Százszorszép egyetlenegyszer sem panaszkodott rabsága miatt.

Ezalatt a gonosz királyné hasztalan erőlködött, hogy férjhez adja Harcsát. Követeket küldött a szomszédos és távoli uralkodókhoz, mindenkihez, akit csak ismert, vagy akiről csak hallott – de követeit, amint bekopogtattak, nyersen visszaküldték.

– Ha Százszorszépről volna szó, szívesen látnánk benneteket! – mondták mindenütt. – De Harcsa? Lány maradhat! Senki nem fogja megakadályozni benne!

– Hát hiába tartjuk fogva? – kiáltott fel a királyné. – Ez a szemtelen teremtés mégis utunkba áll? Bizonyára idegen országokkal levelezik titkon: ez államellenes vétek! Bűnösnek kell tekinteni, és mindent meg kell tennünk, hogy rábizonyítsuk!

Elhatározták, hogy felmennek a toronyba, és kivallatják. Éjfél elmúlt – Százszorszép az ablaknál állt, párkányán Kék Madár. Százszorszépen drágakövek ragyogtak, szobája és ágya teleszórva virággal, valamilyen spanyol füstölőt égethetett nemrég, nagyszerű illata még ott gomolygott a bolthajtás alatt.

A királyné hallgatódzott az ajtónál: mintha kétszólamú éneket hallott volna. És nem tévedett.

– Harcsám! Elárultak bennünket! – kiáltott a királyné. Indulatosan feltépte az ajtót, és bedobbant a toronyszobába.

Mit tett Százszorszép, amikor meglátta? Gyorsan becsapta a kis ablakot, hogy a királyi madárnak ideje legyen elrepülni. A királyné és a lánya úgy rohantak rá, mintha rögtön szét akarnák tépni.

– Lelepleztünk! – harsogta a sötét királyné. – Tudjuk, hogy összeesküdtél birodalmunk ellen!

– És vajon kivel, fenség? Nem maga tart-e rabságban két év óta?

Míg beszélt, a királyné és Harcsa ámulva nézték. Százszorszép csodálatos szépsége és tündöklő ékszerei szinte megvakították őket.

– És hol szerezted ezeket a drágaköveket?

– Ebben a toronyban találtam! – felelte Százszorszép.

– Mi ugyan nem dőlünk be neked! Ezt a sok ékszert csakis azért kaptad, hogy eláruld és eladjad apád birodalmát!

– Itt, a börtönben! – felelte megvető mosollyal Százsorszép.

A királyné tovább támadta:

– És ugyan kinek csinósítottad ki magad ilyen kacéran? A szobád illatos, és a megjelenésed olyan pompázó, hogy udvarunkban sem öltöznél fel így!

– Elég sok időm van, ráérek ilyesmire – gúnyolódott tovább Százsorszép.

– No lássuk! – mondta a királyné. – Vajon ez az ártatlanság csakugyan nem szövetkezett-e az ellenséggel?

Ő maga kezdett kutatni a szobában – és amikor a szalmazsákhhoz ért, kifordította a rab királykisasszony fekhelyét, s itt olyan halom gyémántot, igazgyöngyöt, rubint, smaragdot és topázt talált, hogy elképzelni sem tudta, honnan és hogyan kerülhettek ide. Már jó előre eltökélte: olyan írásokat hagy majd a toronyszobában, melyek mindenképpen vesztét okozzák Százsorszépnek. Amikor nem néztek oda, benyúlt a kandallóba, hogy eldugja az írásokat, de szerencsére Kék Madár látta a jelenetet, és felkiáltott:

– Vigyázz magadra, Százsorszép! Ellenséged vesztedre tör!

A királyné úgy megrémült a váratlan hangtól, hogy nem merte megtenni, amire készült.

– Láthatja fenséged – fordult hozzá a király kisasszony –, a levegőben röpködő szellemek is engem segítenek.

– Én meg azt hiszem, hogy ezek a szellemek gonosz szellemek! – felelte mérhetetlen haraggal a királyné. – De hiába védenek szellemeid, apád igazságot tesz majd!

Sarkon fordult, otthagya, és összehívta bizalmas tanácsosait: mit tehetnének Százsorszép ellen? Hosszas tanakodás után kisütötték: legokosabb volna leleplezni árulását. A királyné rögtön intézkedett.

Éjszakára egy fiatal lányt küldött a fogoly Százsorszép szobájába. A lánynak úgy kellett viselkednie, mint aki ártatlan és tudatlan. Azt mondta: Százsorszép szolgálatára rendelték a toronyba. De ki hiszi el az ilyen otromba ravaszkodást? Százsorszép tudta, hogy kém.

Nem mert többé a kicsi ablakhoz lépni, pedig hallotta, hogy kint röpköd a kedves, szerelmes Kék Madár. Egy hónap is elmúlt így – és Százsorszép csak nem mutatkozott.

Kék Madárt feldúlta a kétségbeesés.

A kémkedő lány éjszaka fülelt, nappal figyelt, már egy hónapja nem hunyta le a szemét. Az álmoság végül úgy összetörte, hogy egyszer mégis elaludt. Mélyen aludt. Százszorszép észrevette ezt – gyorsan kinyitotta kis ablakát, és kiszólt:

*Kék Madár, égszínkék madár,
Királykisasszonyod vár.*

Kék Madár meghallotta, s máris ott termett az ablakban.

Milyen boldogok voltak, hogy ismét láthatták egymást! Szerelmes szavakkal ezerszer és ezerszer fogadtak újra hűséget. De ideje volt elbúcsúzni – a porkoláb bármikor felébredhetett; válniuk kellett. A fiatal lány másnap megint elaludt; Százszorszép ismét az ablakhoz lépett, majd kiszólt, mint előző este:

*Kék Madár, égszínkék madár,
Királykisasszonyod vár.*

A kis madár azonnal megjelent, és ez az éjszaka is úgy múlt el, mint a tegnapi; csendben, baj nélkül.

A két szerelmes megtelt reménnyel: a tömlőc őrre bizonyára annyira élvezi az alvást, hogy többé nem fog lemondani róla. És csakugyan – harmadik éjük is boldogan, zavartalanul suhant el.

De már a negyediken az alvó lány fülét megütötte valamilyen nesz: nem árulta el, hogy felébredt – figyelni kezdett. A hold fényében egyszerre egy világszép madarat látott – és ez a madár beszélt a királykisasszonyhoz; kis lábával simogatta Százszorszépet, csőrével gyengéden cirógatta – ó, a kémkedő porkoláb sok-sok mindent megtudott szavaikból.

Megvirradt. Százszorszép az ágyára vetette magát. Deli király meg visszatért a fa odvába. A kém rohant a királynéhoz – elmondta: mit látott és mit hallott.

A királyné azonnal magához hívatta Harcsát – nem volt nehéz megfejteni a titkot: a Kék Madár maga Deli király.

– Ó, a szemtelen! – sikoltotta a királyné. – De a bosszúm véres lesz!

A fiatal kémet újra a toronyba küldte, s azt parancsolta neki: tegyen úgy, mintha mélyen-mélyen aludnék. A szegény kis megtévesztett Százszorszép kikiáltott a nyitott ablakon:

*Kék Madár, égszínkék madár,
Királykisasszonyod vár!*

De hiába szolongatta madarát egész éjszaka, az nem jelentkezett. Nem is jelentkezhetett, mert a gonosz királyné rendeletére kardokat, késeket, borotvákat és töröket erősítettek a magas ciprusfára – és amikor Kék Madár kitárt szárnyal lecsapott az egyik ágra, a gyilkos fegyverek elvágta a lábát. Tovább akart repülni, de akkor a láthatatlan kések és kardok elmetstették mindkét szárnyát. Összevissza sebezve, kínlódva vergődött el a fájához – hosszú vérnyom maradt utána a földön.

Élete nem érdekelte többé – azt hitte: Százszorszép elárulta!

Csak sínylődött a fa odvában az elvarázsolt Deli király.

Közben varázsló barátja, aki tudta, hogy a király sólymai visszatértek a repülő székkal, de a király nem jött meg velük, nyolcszor körüljárta a földet, hogy megkeresse őt – és sehol nem akadt nyomára.

Kilencedszer is elindult. Amikor azután abba az erdőbe tévedt, ahol a sebesült és csalódott Kék Madár tengette életét, a varázsló szabály szerint, ahogyan szokta, hosszasan belefújta kürtjébe, és teljes erejéből egymás után ötször elkiáltotta:

– Hol vagy, Deli király? Hol vagy, Deli király?

A fiatal király megismerte legjobb barátja hangját.

– Gyere ide, ehhez a fához, s itt találsz a szerencsétlen királyt, akit már csak te szeretsz! Vérében fekszik!

A varázsló körülnézett – senkit nem látott.

– Kék Madár vagyok! – szólalt meg Deli király gyenge, szenvedő hangon.

Erre aztán a varázsló rögtön megtalálta őt kicsi fészében. Csak néhány szavába került, és máris behegesztette még mindig vérző sebeit – és úgy meggyógyította, mintha kések és török sohasem sebeztek volna meg.

Majd megkérte, mondja el: mi történt vele, milyen varázslattal lett madár. És ki sebesítette meg ilyen kegyetlenül?

– Százszorszép árult el! – kiáltott fel Deli király. – Ő árulta el szerelmünket és titkos találkozásainkat! Ki akart békülni mostohaanyjával, a királynéval, s beleegyezett abba, hogy töröket és

késeket rejtse el a ciprus zöldjébe. A kések majdnem halálra szabdaltak. Ó, milyen szerencsétlen vagyok!

– De mennyivel szerencsétlenebb lennél, ha mindez nem derül ki!
Ha még most is szeretnéd a hálátlant!

Ha most is szeretné?

Kék Madár még mindig imádta Százsorszépét.

De barátját arra kérte, vigye őt haza, és helyezze el egy kalitkában, mely megvédi a macska karmától és minden gyilkos fegyvertől. Százsorszép, a szomorú Százsorszép ezalatt éjjel-nappal ablakánál állt, egészen megtörte, hogy Deli nem jelentkezik többé. Pedig egyre szölongatta:

*Kék Madár, égszínkék madár,
Királykisasszonyod vár.*

Nem törődött vele, hogy a kémkedő fiatal lány, akit melléje rendeltek, ott van, és hallja őt. Olyan kétségbeesett volt, hogy többé semmire nem ügyelt.

A királyné és Harcsa diadalt ültek. Közben Százsorszép apja nagyon megöregedett, és meghalt. De a gonosz királynét és leányát ezúttal elhagyta a szerencse. Az egész birodalom a halott király pöffeszkedő kegyenceinek tartotta őket – kegyenceknek, akik visszaéltek a király jószágával. A fellázadt nép a palota elé gyűlt, Százsorszépét szólította – őt kívánta a megüresedett királyi trónra. A haragos, elbizakodott királyné azt hitte, könnyen elintézheti őket. A lázadás azonban váratlanul fellángolt: betörték a királyné lakosztályának ajtaját, rátámadtak s agyonkövezték.

Harcsa a keresztanyjához, Búbáj tündérhez menekült.

A birodalom főurai összegyűltek, felmentek a bástyatoronyba, és itt Százsorszépét nagybetegen találták. A szegény királykisasszony teljesen magára hagyatva feküdt, azt sem tudta, hogy meghalt az apja, és gonosz mostoháját megölték. Amikor a zaj és a kiáltozás felriasztotta, biztosra vette, hogy érte jönnek: ellenségei elhurcolják és kivégzik.

De alattvalói lába elé borultak, és elmondtak mindent. Elmondták a nagy változást, mely megfordította sorsát. Százsorszép azonban nem érzett örömet. Csak hagyta, hogy a főurak a palotába vezessék és megkoronázzák.

Ő még mindig Kék Madárra gondolt.

Elhatározta: bárhol legyen is Kék Madár – felkutatja. Tudta, hogy hosszabb ideig távol kell lennie birodalmától: erre az időre kormányzótanácsot nevezett ki. Ezután sok-sok drágakövet vett magához, és egy éjszaka elindult egymagában – senkinek sem árulta el, hová megy.

A varázsló sem hagyta el Deli királyt. Ahhoz nem volt elég ereje, hogy szétzúzza és feloldja Bűbáj varázslatát. Más gondolt: felkeresi Bűbajt (legalább ötszáz-hatszáz éve ismerték egymást). Barátságosan egyezkedni próbál majd a tündérrel: varázsolja vissza Kék Madárt királlyá.

Bűbáj kedvesen fogadta.

– A legjobb barátomról van szó, Bűbáj! Egy királyról, akit szerencsétlenné tettél! – kezdte a varázsló.

– Á! Á! – nevetett Bűbáj. – Már tudom, kiről beszélsz. De nem! Nem remélhet kegyelmet, amíg feleségül nem veszi keresztlányomat.

A varázsló azt hitte, rögtön megnémul, amikor meglátta Harcsát. Olyan rút volt ez a lány! Mégsem akart eredmény nélkül távozni. Hosszas vita és alkudozás után megállapodott Bűbájjal, hogy a tündér Deli király palotájába viszi Harcsát, s a lány ott marad néhány hónapig. Ezalatt Deli király talán elszánja magát rá, hogy feleségül veszi. Erre az időre visszakapja emberi alakját – de tudnia kell, hogy ismét madár lesz, ha nem egyezik bele a házasságba.

Bűbáj és Harcsa megérkezett Deli országába.

Három gyűrűkoppanás – és a madár ismét szép, ifjú királlyá vált. Deli azonban már a pusztá gondolatára is megremegett: ezzel a csúfsággal, ezzel a Harcsával élje végig életét?

Míg Deli király udvarában így fordultak az események, Százsorszép királynő parasztasszonynak öltözve járt a világban, arcába hulló, zilált haja elrejtette vonásait, különben is árnyékot vető, nagy szalmakalapot viselt, hátát vászonzsák húzta le. Hol gyalog ment, hol lovon, hol tengeren, hol szárazföldön. Mindig csak attól félt, hogy míg ő a föld egyik felén vándorol, Deli király a másikon van.

Egy nap ledőlt egy forrás mellé, és kedve támadt, hogy megmossa a lábát. Kicsi, meggörbült öregasszony ment arra –

megállt, és megszólította Százsorszépet:

– Mit csinálsz itt, szép lányom? Úgy látom, nagyon egyedül vagy.

– Kedves néném – felelte a királynő –, nem kívánok én semmiféle társaságot. Különben nem vagyok egyedül. Velem van a bánat, a nyugtalanság és a keserűség.

S amíg ezt mondta, szeme megtelt könnyel.

– Fiatal vagy, és mégis sírsz? – nézte meg az öregasszony. – Lányom, ne gyötörd magad! Mondd el őszintén, mi bánt.

Erre a királynő kitérte eléje baját és szomorúságát.

A kis öregasszony kiegyenesedett – egyetlen pillanat alatt átváltozott; a következő villanásban már szép volt és fiatal, csillogó ruhában kedvesen mosolygott Százsorszépre:

– Szép, páratlan Százsorszép! A királyod már nem madár. Nővérem, Búbáj, visszaadta eredeti alakját: otthon él, birodalmában. Ne aggódj, el fogsz oda jutni, és eléred célodat. Itt ez a négy tojás, fogd, neked adom! Ha nagy bajba kerülsz, feltörsz egyet-egyet, és meglesz, amire éppen szükséged van.

Ezt mondta – és eltűnt.

Százsorszép zsákjába tette a tojásokat – megfordult, és elindult Deli országa felé.

Nyolc nap és nyolc éjszaka ment, csak ment; nem állt meg, nem pihent meg. Végül egy hegy lábához ért, ijesztően magas hegy volt, elefántcsontból, és olyan meredek, ha megindultál rajta felfelé, rögtön elvágódtál és lecsúsztál.

Százsorszép ezer sikertelen próbálkozás után fáradtan, végsőkéig elkeseredetten lefeküdt a hegy lábához, s arra gondolt: ott fog meghalni. De ekkor eszébe jutott a tündér négy tojása. Elővette az elsőt, feltörte: apró, arany kampókat talált benne. A kis kampókat lábára és kezére erősítette. Amint ez megvolt, fáradság nélkül ért fel az elefántcsont hegyre. A csúcán azonban új nehézség várta. Hogyan ereszkedjék le?

A völgy egyetlen hatalmas tükörtábla volt. Körülötte legalább hatvanezer asszony állt, mélyen a tükör fölé hajolt, és magában gyönyörködött, mert mind olyannak látta magát, amilyen szeretett volna lenni. És ez a csoda ugyanannyi férfit vonzott oda – nekik is tetszett, amit a tükör mutatott.

Soha senki nem jutott még fel ennek a hegynek a csúcsára, és amikor meglátták ott Szákszorszépet, a nők kétségbeesetten sikoltozni kezdtek:

– Hova megy ez az oktalan? Ha egyet lép, rögtön elcsúszik, és eltöri a tükrünket!

Szákszorszép nem tudta, mit tegyen. Megint feltört egy tojást: ebből két galamb bújt ki egy kocsival, mely rögtön olyan nagy lett, hogy Szákszorszép kényelmesen elhelyezkedhetett benne. Majd a galambok könnyedén szárnyalva leereszkedtek a királynővel.

Szákszorszép ezt mondta nekik:

– Galambjaim, kedves kis galambjaim, ha elvisztek Deli király udvarába, meglátjátok, nem leszek hálátlan.

A galambok továbbrepítették a levegőben a hintót, nem álltak meg sem éjjel, sem nappal, míg csak oda nem értek a város kapujához.

Szákszorszép kiszállt, és mindegyik galambot kedvesen megcsókolta.

Jaj, mennyire dobogott a szíve, mikor belépett a kapun! Arcát összemaszatolta, hogy fel ne ismerjék. Meg-megállította a szembejövőket, és megkérdezte, hol láthatná a királyt.

Voltak, akik csak nevettek rajta:

– Látni akarod a királyt? És ugyan mit kívánsz tőle, te kis szutykos? Eredj, mosakodj meg inkább! Nem méltó a szemed arra, hogy egy ilyen királyt lásd!

Szákszorszép nem felelt. De a szembejövőket megint csak megkérdezte, hol láthatná a királyt.

Ezek megmondták.

Deli királynak másnap el kell mennie a templomba Harcsa királykisasszonnyal, mert végre beleegyezett, hogy feleségül veszi.

Jaj, milyen szomorú hír volt!

Harcsa, az aljas Harcsa elérte, hogy Deli király felesége lesz! Szákszorszép azt gondolta, rögtön meghal.

Körülnézett, hová húzódhatna – és lefeküdt.

De már hajnalhasadáskor felkelt, szaladt a templomhoz. Az örök szitkait, a katonák ezer gorombaságát kellett lenyelnie, míg beléphetett. Elsőnek a király érkezett.

Utána jött Harcsa, pompás, ragyogó ruhában – és olyan csúnya volt, hogy mindenki csak ijedezett tőle.

– Ki vagy te, hogy fenséges személyem közelébe merészkedtél?
– szólt oda Harcsa Százsorszépnek. – Ki vagy te, aki idefurakodtál arany trónusomhoz?

– Kis Szutykos a nevem, és nagyon messziről jövök, hogy ritka kincseket kínáljak neked eladásra.

Azon nyomban bele is nyúlt vászonzsákjába, és elővette azt a két smaragd karkötőt, melyet Deli király ajándékozott neki.

– Á! Á!... Csinos üvegholmi!... – nevetett Harcsa. – Ideadod öt rézgarasért?

– Mutassa meg hozzáértőknek, fenség. Azután majd megalkuszunk.

Harcsa előrement a templomban elhelyezett trónig, és megvillantotta az ékszeret Deli király előtt.

– Tetszik?

Amikor Deli rápillantott a karkötőkre, eszébe jutottak azok a karkötők, melyeket ő ajándékozott Százsorszépnek. Elsápadt, sóhajtott, sokáig nem felelt semmit.

Végül halkán, tompán megszólalt:

– Ez a két karkötő annyit ér, mint a birodalmam. Azt hittem, az egész világon csak egyetlen pár van belőlük, de lám, ezek ugyanolyanok.

Harcsa felült trónusára, ahová éppen úgy illett, mint veréb az aranykalitkába.

Százsorszép még mindig ott állt a közelükben.

Harcsa leszólt hozzá:

– No, mennyit kérsz a karkötőkért? De ne várj sokat!

– Nagyon nehezen tudná ezeket megfizetni, fenséged – nézett rá Százsorszép. – Én inkább más alkut ajánlok: engedje meg, hogy egy éjszaka a királyi palotában alhassam, a *Visszhangszobában*. Ezért odaadom a smaragdjaimat.

– Rendben van, Kis Szutykos.

És Harcsa torkaszakadtából felnevetett; ahogy nevetett, előtűntek hosszú gerebenfogai.

Most már itt az ideje, hogy eláruljuk, amikor Deli király még Kék Madár volt, elmondta Százsorszépnek: szobája alatt van egy kis

helyiség, a *Visszhangszoba*. Azért nevezik így, mert olyan elmésen építették, hogy amit ott beszélnek, azt a király, amikor ágyában fekszik, tisztán hallja.

Százsorszép azért akart ebbe a kis helyiségbe bejutni, hogy láthatatlanul szemére vethesse Deli királynak hűtlenségét. Jobb helyet és kedvezőbb alkalmat nem is találhatott.

Harcsa parancsára bevezették őt a kis szobába. Éjszaka lett. És a sötétben Százsorszépből feltört a sírás, a panasz, a vád – reggelig nem hagyta abba. A király inasai egész éjszaka hallották, hogyan nyög és sóhajtozik a Kis Szutykos. Harcsának is elmondták. Deli királyhoz azonban egyetlen hang, egyetlen szó sem jutott el. Mióta Százsorszépet oly boldogtalanul és sebzetten szerette, többé nem tudott aludni, s ha lefeküdt, mákonnyal hódították el, hogy mégis pihenjen valamit.

Százsorszép következő napja különös szorongással telt el. „Ha hallotta, mit mondtam neki a sötétben, lehet-e olyan kegyetlen és közömbös, hogy felém sem néz? Ha meg nem hallotta, mit csináljak, hogy mégis elérjen hozzám a szavam?”

Már nem volt több különlegesen ritka ékszere, amivel Harcsát felizgathatta volna – a tündértől kapott kis tojásaihoz fordult segítségért. Megint feltört egyet.

Rögtön egy kis aranyhintó gördült ki a tojásból, hat zöld egér húzta, a bakon egy apró, rózsaszínű patkány ült, mellette meg a kékesszürke kocsis, bundája elárulta, hogy ő is a patkánynemzetséghez tartozik. A hintóban négy apró bábu foglalt helyet: éltek, mozogtak, s minden mozdulatuk meglepő, csodálatos mutatvány volt.

Százsorszép elragadtatva nézte: varázslat volt, varázslók remekműve. Estig nem szólt már semmit. Nem mozdult. Várt. Ilyenkor ment Harcsa sétálni.

A bemaszatolt arcú, álruhás fiatal királynő elhelyezkedett egy fasorban: megindította egereit, s azok vágatva vitték a kis aranyhintót, a patkányokat és a bábukát. Harcsát annyira megkapta az apró csodaszerkezet, hogy többször is felsikoltott:

– Kis Szutykos!... Kis Szutykos!... Öt rézgarast adok a hintódért meg az egereidért!

– Fenség! Még egyszer ott szeretnék aludni a *Visszhangszobában*. Semmi mást nem kérek.

– Jól van, te buta! – nevetett Harcsa.

Leszállt megint az éjszaka, és Szákszorszép elsuttogta leggyengédebb szavait. De éppoly hatástalanul, mint előző éjszaka, mert Deli király sohasem feledkezett el a mákonyról.

A kis királynőnek már csak egyetlen tojása maradt a zsákjában – ettől az egytől remélhetett csupán segítséget. Feltörte – és egy csodálatos pástétom borult ki belőle, legfelül hat vadmadár, ezeket a récéket szalonnadarabokkal tűzdelték meg, megsütötték őket, ízletesen elkészítették valamennyit, és mégis elbűvölően tudtak énekelni, jövődőt mondtak, s jártasabbak voltak az orvostudományban, mint a legöregebb csodadoktor.

Szákszorszép a beszélő-éneklő pástétommal Harcsa előszobájába sietett.

Míg ott várakozott Harcsára, a király egyik inasa éppen benyitott, meglátta Szákszorszépét, hozzálépett, és megszólította:

– Hallod-e, Kis Szutykos! Ha a királyt nem bódítanánk el éjszakára mákonyal, hogy aludni tudjon, te megőrjitenéd a sóhajtásaiddal! Mert egész éjszaka nyögsz és suttogsz!

Szákszorszép beletúrt zsákjába, és ezt felelte:

– Ó, nem félek én attól, hogy megzavarom a király nyugalmát. Éppen ellenkezőleg! Talán ma éjszaka is ott alhatom. És ha te megtennéd, hogy ma nem adsz a királynak mákonyi, ez a sok igazgyöngy és gyémánt mind a tiéd lenne. – Az inas beleegyezett.

Néhány perc múlva megjelent Harcsa. Megpillantotta a Kis Szutykóst a pástétommal. Szákszorszép úgy tett, mintha bele akarna harapni.

– Mit csinálsz itt, Kis Szutykos? – szólította meg Harcsa.

– Csillagászokat, zenészeket és orvosokat eszem, fenség! – felelte Szákszorszép.

Ugyanekkor felharsant mind a hat madár trillája és csattogása – elbűvölőbben énekeltek, mint a szirének. Majd felkiáltottak:

– Dobj nekünk ezüstpénzt, és megjósoljuk jövődet!

Az egyik réce üstökös réce volt, és kivált a többi közül. Ez hangosabban kiabált:

– Sáp, sáp, sápi Én orvos vagyok. Minden betegséget és minden örültséget meggyógyítok, kivéve a szerelmet!

Harcsának tátva maradt a szája ennyi csodától.

– Remek! Remek! Esküszöm, ilyet még nem láttam! Ez kell nekem! Add ide, Kis Szutykos! Mit akarsz érte?

– A rendes árat. Egy éjszakát a *Visszhangszobában*. Semmi egyébbet.

Gondolhatjátok, hogy Harcsa nem tagadta meg kérését.

Amint besötétedett, Százszorszépet bevezették a szobába. És amikor úgy gondolta, hogy már mindenki alszik: harmadszor is elmondta panaszait.

Deli király nem aludt. Tisztán hallotta Százszorszép hangját és minden szavát – nem tudta, honnan jön a hang, a panasz és a sóhaj; de a gyöngéd szerelem pillanatok alatt elárasztotta a szívét. Senkihez nem hasonlítható királykisasszonyának emléke egyszerre égő és eleven lett benne. És ő is felelt a távollevőnek, beszélt, beszélt.

Így társalogtak: az egyik alant, a *Visszhangszobában*, a másik fent, a királyi teremben.

– Kis királynőm, lehet-e, hogy olyan kegyetlen voltál azzal, aki imádott téged? Lehet-e, hogy kiszolgáltattál engem közös ellenségeinknek?

Százszorszép azonnal válaszolt-elmondta, ha a Kis Szutykossal beszél, mindent meg fog tudni.

Deli király türelmetlenül behívta egyik inasát, és megkérdezte: nem tudná-e előkeríteni most azonnal a Kis Szutykost?

– Mi sem könnyebb, királyom. Hiszen itt alszik a *Visszhangszobában*.

A király egy titkos lépcsőn lement a *Visszhangszobába*, melynek kulcsát Harcsa magához vette ugyan, de a királynak volt egy olyan kulcsa mely a palota minden ajtaját nyitotta.

Ott találta a lányt, fénylő, könnyű, fehér selyemruhában, melyet piszkos koldusruhája alatt rejtegetett eddig. A pamlagon feküdt – a sarokban álló lámpa alig-alig világította meg.

A király hirtelen lépett be. Amint felismerte Százszorszépet, szerelme rögtön győzött haragján, azon a régi sérelmen, a képzelt áruláson. A lány lába elé borult.

A fiatal királynőnek a lélegzete is elakadt. Mereven, szótlánul nézte Deli királyt. Annyi ereje még volt, hogy megszólaljon, de ahhoz már nem volt ereje többé, hogy szemrehányást tegyen neki. Végül mindent elmagyaráztak egymásnak. Megbizonyosodtak róla, hogy mind a ketten ártatlanok. És már nem aggasztotta őket semmi más, csak Búbáj tündér gonosz hatalma.

De éppen ebben a pillanatban érkezett meg a palotába a varázsló, aki szerette Deli királyt, s egy híres tündért hozott magával. Éppen az a tündér volt, aki a négy tojást adta Százsorszépnek.

Elmondták a fiatal szerelmeseknek, hogy ők ketten egyesítették hatalmukat Százsorszép és Deli boldogságáért, s Búbáj nem tehet többé ellenük semmit. Szabadok, egészen szabadok! Boldogságukat nem fenyegeti már semmilyen rontás.

Elképzelhetitek, mit érzett a két szerelmes. Még aznap reggel kihirdették a palotában a nagy eseményt: az esküvő napját. Százsorszép tündöklő szépsége mindenkit elbűvölt.

A hír természetesen eljutott Harcsához is. Harcsa azonnal rohant a királyhoz. Rettenetes pillanat volt – ott találta szép, százsorszép vetélytársát.

Amint felnyitotta a száját, hogy ocsmány szavakat zúdítson a fiatal királynőre – megjelent a varázsló és a tündér, akik rögtön disznóvá változtatták Harcsát – apró szemű, kövér disznóvá, hogy legalább piszkos és morcos természete megmaradjon. És ő morogva, rőfögve elfutott – futott le a lépcsőkön, egyenesen a baromfiudvarba.

Deli király és Százsorszép királynő megszabadult a gyűlöletes ellenségtől, s most már csak lakodalmukkal törődtek.

A legeslegfényesebb és a legeslegfinomabb volt minden – könnyen elképzelhetitek: annyi szenvedés után milyen boldogok voltak!

A BARLANGI TÜNDÉR

Volt egyszer egy szántóvető: becsületes neve Márkus volt, de falusi szokás szerint – közönségesen – csak jámbor Márónak hívták. Egy szép napon, amikor éppen szántott a vár alatt, trombitaszót hallott, s mintha az a trombitászó a föld alól jött volna.

Így szólt a szolgájához:

– Hallod, fiú?

– Hallom – felelte a fiú –, a tündérek kürtje.

– Kiálts oda, hogy hozzanak nekünk egy szép cipót!

A szolga torkaszakadtából, de illedelmesen kiáltott:

– Hozzatok isten nevében egy cipót!

Aztán ismét munkához láttak a megkezdett barázdán. Hát, ahogy a végére értek, fehér kendőben szép fehér kenyeret találtak.

– Megszegjük-e a tündér-cipót? – kérdezte a jámbor Máró.

– Meg hát – felelte a szolga –, olyan szép és kívánatos, megérdemli ezt a tisztességet.

– Jól van: szegd meg, s kóstolj bele: nem akarok elsőnek enni belőle – mondta a gazda.

A szolga nem mondatta kétszer: elővette kését, lekanyarított egy jó karéjjal, s enni kezdte. Erre már a gazda sem volt rest, ő is szelt egy karéjt, s megette jóízűen. Vajas cipó volt, a javából!

Megszomjazott a szolga s újra kiáltott:

– Kedves tündérek, egy kis innivalót is kérünk szépen!

Alighogy kimondta, honnét, honnét nem, egy korsó csiger^[2] s egy pohár termett előttük.

– Ez már beszéd – mondta a gazda –, a cipót megettük, s igen finom volt: gondolom a csigertől sem lesz semmi bajunk.

Azzal megtöltötték a poharat a szép tiszta csigerrel, s megállapították, hogy soha nem ittak ennél kellemesebb ízű italt.

Amikor este hazatértek, persze eldicsekedtek a szomszédoknak, hogy tündérhozta cipót ettek, csigert ittak. De azok csak csóválták a fejüket, s azt mondták:

– Bele is pusztultok, szerencsétlenek.

De kutya bajuk sem lett tőle. S néhány nap múlva ismét kimentek szántani. Alighogy a vár elé értek, friss lángos illata csapta meg az orrukat.

– Hú – szimatolt a gazda –, a tündérek lángost sütnek! Mi lenne, ha kérnél egy kicsit?

– Én aztán nem – felelt a szolga –, félek, megharagítom őket!

Erre a gazda, merthogy az orrát erősen csiklandozta a lángosillat, nem állhatta meg, s elkiáltotta magát:

– Hozzatok lángost! Méghozzá finomat!

S mire a megkezdett barázda végére értek, hát pompás lángost találtak ottan.

– Ezt megesszük – mondta Máró. – Jaj, be kívánatos!

De ahogy megszegték, csak látták, hogy csupa szőr belül: azért sütötték bele a tündérek, mert Máró nem volt kérésében illedelmes.

– Vén boszorkány! – kiáltott fel Máró. – Ha bolondot járatsz velem, edd meg magad a sütésed! – Földhöz csapta a lángost, hogy csak úgy puffant: aztán új barázdát kezdtek, s mire a végére értek, a szőrrel bélelt lángosokat mintha föld nyelte volna el.

Volt a faluban egy szegény özvegyasszony: alig győzte kenyérrel hét apró gyermekét. Amikor a jámbor Máró esete a fülébe jutott, rögtön felcsillant a szeme. Vette kagylószedő zsákját, s kiment a vár alá a tengerpartra. Ha nem lesz cipó, sem lángos, beéri kagylóval is.

Meg sem állt a barlangig: egy darabig nézelődött, tanakodott magában, aztán nagy bátran bekopogott a barlang vasajtáján.

A vasajtó abban a pillanatban kinyílt, s kezében kulcscsomóval egy vénasszony állt elé: hosszú haja csupa csiga meg kagyló, mohos volt, mint valami szikla, s lehetett tán ezeresztendős.

– Mit akarsz, te szegény asszony? – kérdezte.

– Egy kicsi kenyeret kérnék alázattal a gyermekeimnek.

– Nem én vagyok a gazda – felelte a vénség –, én csak a kapus vagyok: de gyere el holnap, addig majd szépen beajánllak.

Az asszony hazaindult. Zsákját megszédte kagylóval, eladta, s az árából megetette aznap a gyermekeit.

Másnap jókor reggel ott volt már a barlang bejárata előtt. Ismét bekopogott, s a vénasszony előállt:

– Hát beajánlottál-e, öreganyám? – kérdezte.

– Be én. Már is kapsz egy fonott kalácsot, s aki küldi, beszélni akar veled.

– Vezess hozzá – mondta a szegény asszony –, szeretném megköszönni.

– Ma nem – felelte a vénasszony. – De gyere el holnap ebben az időben, s találkozhatasz vele.

Az asszony hazament a kaláccsal. S mivelhogy a tündér nem tiltotta meg, boldogan megmutatta a szomszédainak:

– Nézzétek, milyen szép fonott kalácsot kaptam a tündérektől!

Estére az egész falu összesereglett kalácslátni, kóstolgatni: nem is tartott sokáig.

Másnap reggel már zsákot sem vitt magával: minek szedegessen kagylót, ád a tündér új kalácsot, gondolta. S a mondott időben megjelent a barlang előtt. A vénasszony kinyitotta a kaput, s lássatok csodát, egy szépséges szép hölgy jelent meg, és így szólt:

– No, te szegény asszony, hát ízlett-e a kalács?

– Ízlett, asszonyom, s szívemből köszönöm.

– De nem tartott sokáig – mondta a tündér.

– Ez igaz. Amennyi gyermek és szomszéd, mind megkóstolták, hamar a nyakára hágtak.

– Jól van. Most kapsz egy másik kalácsot, de ezt jól rejtse el, mihelyt hazaérsz, hogy senki se tudjon róla. Ha csak a családod eszik belőle, nem fogy el soha, s mindig friss marad. De vigyázz, le ne szelj belőle egy cseppet is valami idegennek, mert úgy elillan, mint a tegnapi. Kössünk egyezséget: van négy tehenem, s szükségem volna egy pásztorlánykára. Ha megígéred, hogy naponta ideküldöd egyik lányodat, semmiben sem látsz szükségét.

– Sohase láttam errefelé teheneket – mondta az özvegy. – Hol találja meg őket a lányom?

– Csak menjen ki minden reggel a legelőre, őrizze őket estig, akkor majd értük megy valaki.

Így is lett. Az özvegy legnagyobb lánya – tizenkét esztendő volt – reggelenként eljárt a legelőre, legeltette őket, ahogy illett, s valahányszor az arra járók megpillantották, amint pálcával a

kezében üdögél a mezsgyén, vagy éppen a tehéneknek kiabál, megkérdezték:

– Mit csinálsz ott, te leányka?

– Őrzöm a tündérek jószágát – felelte.

– A tündérek jószágát? – álmélkodtak az emberek. – Hiszen nem látszanak sehol!

Kikacagták, s azt gondolták, elment a szép esze. De a leányka csak folytatta a pásztorkodást, s a tündérek minden délben ebédet hoztak neki.

S egy este maga a barlang tündére jött el a tehenekért, s így szólt a kis pásztorleánykához:

– Lennél-e keresztanya a gyermekemnek?

– Örömet – felelte a lányka.

– De ne beszélj róla senkinek, még a saját anyádnak sem. Mert ha fecsegsz, bizony nem hozok ide több ennivalót neked. Menj, majd szólok, amikor eljön az ideje.

S a leányka őrizkedett is attól, hogy bárkinek is eldicsekedjék a tündérral való találkozásról, s naponta kijárt a mezőre továbbra is. Nem sok idő múlva egy tündér suhant hozzá, s azt mondta, készülhet a keresztelőre.

– Holnap nem kell őrizni a teheneidet: délben idejövök érted.

Másnap a pásztorleány szépen felöltözött, s délben odaállott a barlang elé. A vén boszorka, a rengeteg kagylóval és csigával a testén, tüstént előugrott, s így szólt:

– Ne félj, gyermekem, csak gyere velem: nem harapom le az orrod.

Aztán beléptek egy tündöklő terembe, ahol már több tündér várta őket: a picikét a karjába tették, ő tartotta a keresztvíz alá. A ceremónián egykettőre túl estek, csak még lakmároztak egy keveset. Telt-múlt az idő nagy vigasságban, s mire kiért a barlangból, a keresztlánya felcseperedett. Azt hitte, két napot töltött a barlangban – pedig tíz esztendeig volt oda.

Az anyja azt hitte, leesett a szikláról, s a tengerbe fulladt. Kerestette mindenfelé, de nyomát sem találták.

Amikor aztán beállított az anyja házához, a szegény asszony alig hitt a szemének:

– Honnan kerülsz elő, szerencsétlen? Azt hittük, vízbe fúltál.

A leány elmondta, hogy volt, mint volt, hogy ő csak két napig volt oda a tündérkeresztelőn, s mihelyt engedték, sietett haza.

– Két napig! – hüledezett az anyja. – Tíz évig, egy nappal sem kevesebbig!

A lány erre nagyot nézett: akkor vette észre, hogy csakugyan, közben nagylány lett, s öccsei, húgai, mind-mind úgy megnőttek, megváltoztak, amióta elment, hogy jóformán rájuk sem ismer.

Nekifogott egy pár harisnyát kötni a keresztlányának, s mikor befejezte, elindult vele a barlanghoz. A vén boszorkány ajtót nyitott neki, bement, s még kerek öt esztendeig maradt a tündérek között – pedig azt hitte, csak egy napig maradt.

Amikor elbúcsúzkodott, a keresztlánya egy erszényt adott neki, mondván:

– Édes keresztanyám, fogadd tőlem emlékbe ezt az erszényt: tele van arannyal: valahányszor kiveszel belőle egyet, más támad helyébe. De ha valaki idegen nyúlna bele, tüstént minden értékét elvesztené.

Mire a lány hazaért a falujába, anyját már réges-rég eltemették, öccsei tengerre szálltak, húgai közül pedig ki cselédnek állt, ki férjhez ment – egyedül találta magát a házban.

Mivelhogy csinos és takaros teremtés volt, udvarlónak nem volt szűkiben: egyet aztán kiválasztott, s nekiadta a kezét. De nem állhatta meg, hogy a tündéradta erszényről ne fecsegjen neki. A legénynek nagyot csillant a szeme, s egy óvatlan pillanatban jól belemarkolt az erszénybe.

Abban a pillanatban lapos és rücskös lett, mint akármelyik közönséges erszény.

Attól kezdve dolgozhattak is keservesen a mindennapiért. Mert a lány többet sohase talált vissza a tündérek barlangjába.

A SZELEK EREDETE

Egyszer egy kapitányt útnak indítottak hajójával: menjen, keresse meg, hol laknak a szelek, s hozza el az Óceánra őket. Mert abban az időben örökös szélcsend volt a tengeren, soha még egy könnyű kis fuvalom sem rebbent, a hajók csak evezővel haladhattak, és szegény matrózok majd belegebedtek a kemény húzásba. Mikor odaértek Szélországhoz, a kapitány egymaga ment ki a partra, nyakon csípett egy csomó szelet, zsákokba gyömöszölte őket, jól bekötözte a zsákok száját, aztán az egész zsákmányt berakatta a hajó fenekére.

A matrózoknak fogalmuk sem volt róla, miféle rakományt visznek; a kapitány szigorúan meghagyta nekik, hogy egy ujjal sem szabad a zsákokhoz nyúlniuk.

Hazafelé utaztukban egy napon elunták magukat a matrózok, mert az ég világon semmi munka nem akadt a fedélzeten.

Az egyik azt mondta:

– Kifúrja az oldalamat a kíváncsiság, ha nem tudom meg, miféle árut viszünk.

– Nem szabad – mondta egy másik –, a kapitány megtiltotta.

– Nem is fogja észrevenni! – erősködött az egyik matróz. – Éppen csak belekukkantok az egyik zsákba, aztán gyorsan újra bekötöm a száját.

Azzal lement a hajó gyomrába, és kioldozta az egyik zsákot, éppen azt, amelyikbe a kapitány a délnyugati szelet zárta. Ahogy a madzag meglazult, a délnyugati szél egyszeriben kisurrant a résen, s egyetlen szempillantás alatt elkezdett fújni, s úgy fölkorbácsolta a tengert, hogy a hajó perdült egyet a levegőben, és ízzé porrá törött. A többi zsák is kiszakadt, és a szelek sivítva elszaladtak. Szétszóródtak az Óceánon, s azóta is ott tanyáznak.

AZ ARANYLÁNCON FÜGGŐ KASTÉLY

Egyszer élt egy szegény halászember. Nem volt egyebe, csak egy hajója, egy hálója és egy kis kunyhója a tengerparton. Volt neki egy fia is, akit ki szokott vinni a tengerre, de ez olyan jóképű gyerek volt, hogy ahol elment, mindenki utána fordult, úgy bámulta... Volt három lánya is, olyan szépek, mint a napsugár. A halász öreg ember volt már, és nemsokára meghalt. Ettől fogva a fiú lett a család feje, és mikor megjött a tengeren a dagály, ő ment ki halászni a hajócskával, hogy megkeresse a mindennapra valót a háza népének.

Egyszer, ahogy indult a tengerre, három előkelő úriembert pillantott meg az ajtajuk előtt. Kérték, engedje be őket a kunyhócskába, hogy megpihenhessenek, mert messziről jöttek, és igen elfáradtak. A halász jó szívvel betessékelte őket. A vendégek meg csak leültek a kunyhócskában, és a bámulattól szólni sem tudtak. A három nővér szépsége annyira elbűvölte őket, hogy menten beléjük szerettek – s pár nap múlva meg is kérték, feleségül vették mind a hármat.

A három szép uraság nem volt más, mint három király: az egyik a Halak királya, a másik a Madarak királya, a harmadik pedig Egérország királya. Az esküvőt követő napon mind a három fölkészült, hogy magával vigye hitvesét birodalmába. De mielőtt otthagyták volna a sógort, mindegyik valami ajándékot adott neki: kettőjüktől kapott egy szép teli erszényt, a harmadik ajándéka pedig egy régimódi, ócska dohányszelence volt. A halász fogta, és beletette a halászzubbonya zsebébe, még csak ki sem nyitotta, mert úgy vélte, sógora talán csúfot akar üzni belőle.

Elment a három nővér, a halászt meg elővette az unalom. Mivel pénze már volt, fogta magát, otthagya a kunyhót, és bement a városba. Ott aztán úgy kikupálódott, mint valami zsíros polgár: még fogatot is vett, és Párizsig meg sem állt.

Két álló esztendeig élte világát Párizsban, nem volt hiánya a világon semmiben. Futotta az erszényekből bőven... Hanem mikor

elgurult az utolsó garas is, és a jó cimborák látták, hogy mása sincs már, csak adóssága, azok is hátat fordítottak neki. Végül a lakásból is kitették a szűrét, és úgy maradt, mint a templom egere.

Akkor eszébe jutott a szülőfaluja meg a kis kunyhó meg a hajócska is, s elhatározta, hogy visszatér, és folytatja a halászmesterséget.

Úgy is lett. Három napig gyalogolt, mire hazaért, mert pénze nem volt. De ahogy a kis öbölhöz közeledett, látta, hogy a hajócskát rég elvitte a tenger: helyén nem talált egyebet, csak a cöveket a parton, régi rozsdás négyágú horgát s a szétmállott kötél darabjait.

A kunyhót is alaposan megtépázta a vihar meg a tél, és ahogy a halász belépett a régi otthonba, csak azon törte a fejét: mihez is foghatna? ... Az egész házat felforgatta egy cipóra való garasért, kikutatta a régi halászzubbony zsebeit is, de nem volt biz abban semmi egyéb, csak az ócska szelence, amit még a sógorától kapott. Majdnem a sutba vágta mérgében, mikor eszébe jutott, hátha van benne egy kis dohány – és kinyitotta. Abban a pillanatban, amikor fölbillentette a födelét, megszólalt egy parányi vékony hangocska:

– Mit óhajtasz, kedves gazdám?

– Hogy mit óhajtok? – nézett nagyot a halász, mert a hang gazdáját sehol sem látta. – Hát több mindenfélét... Mindenekelőtt elkelne egy kis jó vacsora, ide az asztalra.

Jóformán ki se mondta, hát megterült az asztal: roskadásig tele lett hússal, kenyérral, süteménnyel, gyümölcssel és borospalackkal, de még csak a gőzölgő feketekávé és finom körtepálinka sem hiányzott onnan... Ámult a halász, hiszen már napok óta kenyeret se látott: mindjárt hozzá is fogott jó étvággal a lakomázáshoz.

Mikor a vacsorát az utolsó morzsáig elköltötte, és úgy jóllakott, hogy a füle is kétfelé állt, újra elővette a szelencét, és felbillentette födelét. A láthatatlan kis szolgának most már azt parancsolta, hogy vigye el egyenesen a királykisasszony hálósobájába, mert ott szeretne aludni.

Abban a pillanatban érezte, hogy lába elhagyja a földet, s lassan egész testében fölemelkedik a levegőbe, és repül a felhők fölött, úgy, mintha a szél sodorta volna magával. Mire körülnézett, egy finom, puha selyemágyon találta magát. Ott is ki mást pillantott meg maga mellett, mint a királykisasszonyt, aki oly szépséges volt, mint a

napfény, s oly édesdeden szendergett selyempárnái között, hogy még a lélegzetét is alig lehetett meghallani.

A halász magánkívül volt az ámulattól. Moccanni sem mert, csak váltig gyönyörködött a királykisasszonyban. Hajnal felé, mikor kedvére kigyönyörködte magát, újra felnyitotta a szelencét, s gyorsan elrendelte a láthatatlan kis szolgának, hogy vigye haza a kunyhójába, még mielőtt a királykisasszony fölébred... Így ment ez három nap, három éjjel: nappal lakmározott, éjjel az alvó királykisasszony szépségét csodálta. De fölébreszteni mégsem akarta, attól tartott, hogy megijedne. Nem akart neki bánatot okozni.

Történt ezenközben, hogy rossz volt a termés, a vetéseket az országban elverte a jég. A királykisasszony apja kürtszóval hirdette ki birodalmában és a szomszéd országokban, hogy leánya férjhez menendő, s kezét annak adja, aki a legtöbb gabonát szállítja be a királyi udvarba, mert már éhínség fenyegette a lakosságot. Híre futott a dolognak mindenfelé, s a rákövetkező napon már annyi volt a pályázó, mint a hangya, és az utakon mindenünnen gabonával rakott szekereket lehetett látni, minden kikötő tele volt hajóval, s a hajók feneké tömve búzával.

Az ifjú halász is tudomást szerzett a király üzenetéről, és mindjárt megörült, mert úgy vélte, hogy szelencéje segítségével talán sikerül majd elnyernie a királykisasszonyt, akit annyira megszeretett.

Kinyitotta a szelencét, és a parányi hang megszólalt:

– Mit óhajtasz, kedves gazdám?

– Ezer meg ezer szekeret akarok, tele gabonával. Azt akarom, hogy senkinek ne legyen annyi, mint nekem!

Alig mondta ki, ameddig a szem ellát, az utak mind tele lettek nyikorgó, hatökrös szekerekkel, a szekerek pedig púpozva zsákokkal. A halásznak egyéb dolga sem volt, mint csak az, hogy a palotába irányítsa valamennyit. Kiderült, hogy több gabonája gyűlt össze, mint az összes többi pályázónak együttléve. Így hát ő kapta feleségül a királykisasszonyt, akit nem is nagyon kellett erőltetni, hogy hozzámenjen.

Megtartották a lakodalmat is. Az esküvő utáni napon a halász újra elővette a szelencét, és azt kérte, legyen most már egy gyönyörű szép kastélya is, de olyan, amilyen még soha nem volt:

aranyláncokon függjön alá az égből, ne is érintse a földet, és ott legyen a király palotája mellett.

Kérése nyomban teljesült, mert alighogy kimondta: egy csodálatos szép kastélyt látott tornyosulni a levegőben. A négy sarkánál fogva aranyláncokon függött alá a felhők közül, s olyan szép volt, hogy hozzá hasonlatosat még nem is látott emberi szem. Úgy ragyogott, csillogott-villogott a kert felett, mintha csupa színaranyból, drágakövekből lett volna.

A halásznak betessékelte feleségét egy lebocsátott aranyhídon át, és szobájába vezette. A királykisasszony majd elolvadt a gyönyörűségtől, mert ilyen szépet ő még sosem látott.

Reggel, ahogy a király fölébredt, és kinézett az ablakon, ő is mindjárt meglátta a szép kastélyt, amely ott tündöklött a napfényben a palota mellett. Megkérdezte a vejétől, mi lehet az a szép épület, és hogy kerülhetett oda.

– Felség – felelte a halász –, az én kastélyom ez. Láthatatlan szolgálaim építették az éjszaka a kert fölé. Ha kedve van megtekinteni, szívesen megmutatom, győződjék meg róla, hogy semmi sem hiányzik belőle.

A király át is ment, megnézte, végigjárta a pincétől a padlásig, és egyik ámulatból a másikba esett. Több terem volt benne, mint a palotában, és sokkal szebbek is voltak: szivárványszínekben játszó üvegből és gyémánttükörből volt összeállítva mindegyik, s tele mindenféle széppel, jóval, amit csak szem-száj kívánhat és ember elképzelhet. Úgy el volt ragadtatva a látottaktól, hogy megölelte a vejét, és meghívta vadászatra. Hozták is a paripákat, ebeket, fegyvereket, és nyomban útra keltek.

Történt azonban, hogy a királykisasszony régi kérései közül az egyik besurrant az aranyláncon függő kastélyba, s amint ott bámészkodott, megpillantott a sarokban egy ócska szelencét. Fölvette, hogy megnézzze, mi van benne. Ahogy felbillentette födelét, a parányi hang mindjárt megszólalt:

– Mit óhajtasz, kedves gazdám?

– Hogy mit óhajtok? – hökkent meg az idegen. – Bárcsak ez a kastély négyszáz mérfölddel odább kerülne innen!

Abban a pillanatban megmozdult a kastély, és repülni kezdett erdők, hegyek és tengerek fölött... Nem kellett több, mint egy

szempillantás – és már egy soha nem látott távoli ország kellős közepén állapodott meg, ahol, ameddig csak elért a tekintet, minden kék volt, és egy teremtetett lelket sem lehetett látni.

A halász meg már hazafelé tartott a vadászatról a királlyal, és ahogy közeledett, fölsietett egy magaslatra, hogy minél előbb megpillantsa a kastélyát. Nagyot nézett, mert annak hűlt helyét látta. Mindjárt a zsebébe nyúlt a szelencéért, de az nem volt nála. A király pedig, megtudva, hogy a kastély a lányával együtt nyomtalanul eltűnt, nagy haragba esett, és megfenyegette vejét: ha hét napon belül haza nem hozza a királykisasszonyt, akkor négy legszilajabb lovával összetipratja.

A halásznak összeszorult a szíve, nem is annyira félelmében, hanem inkább bánatában, hogy szépséges feleségét meg a kastélyt elvesztette. De abban bízott, hogy sógorai majd csak kisegítik a bajból, és útra is kelt, hogy megkeresse őket.

Először is a Halak királyához érkezett. Ahogy belépett a palotába, megcsókolta nagyobbik hűgát, aki királynői boldogságban élt a Halak királya mellett, azután elmesélte sógorának, mi történt, s kérdezgette, nem hallott-e errefelé egy kastélyról, mely az égből aranyláncon függ alá.

– Nem – felelte a Halak királya –, hírét se hallottam. De várj egy kicsit, hátha valamit sikerül megtudni róla.

Azzal alámerült a tengerbe, és minden alattvalóját összehívta a víz alatt, az óriási bálnától a kis tengeri bolháig. Mikor együtt voltak, kérdezte tőlük, nem láttak-e egy kastélyt, amely az égből aranyláncon függene alá. De azok mind azt felelték, hogy most hallanak róla először. Már be is fejezte volna a kérdezgetést, mikor véletlenül egy vén tengeri sünt pillantott meg, amelyet a viharok és villámcsapások már annyira megviseltek, hogy alig-alig pislogott.

– Hát te, tengeri sün... Te sem láttad az aranyláncon függő kastélyt valahol?

– Nem – felelte a sün, a tőle telhető legalázatosabb hangon. – Nem láttam, uram... De ahogy a hullámok taraján fickándoztam ma délelőtt, találkoztam egy sassal. Az mintha mondott volna valamit egy aranyláncon függő kastélyról... Esküvőre készülődnek benne, és annyi húst hordanak oda vendéglátásra, amennyit ő még soha életében nem látott.

- Esküvőre? – csóválta meg a fejét a király. – És mikor lesz az?
– Ha az eszem nem csal, úgy mondta a sas, egy hét múlva.

A Halak királya megköszönte a vén sünnnek a felvilágosítást, aztán kiszállt a tengerből, elmesélte a sógorának, hogy mit hallott. A halász megörült a jó hírek, és bár az esküvő neki se fért a fejébe, folytatta útját másik sógora, a Madarak királya felé... Mikor belépett a kastélyba, megcsókolta középső hűgát, majd elmesélte kalandjait sógorának, és kérdezte tőle, nem hallotta-e hírét egy kastélynak, amely aranyláncon függ alá az égből.

A király itt is összehívta alattvalóit, és tőlük érdeklődött, nem látták-e a kastélyt.

– De igen, láttam – felelte egy öreg sas. – Úgy ragyog, mintha aranyból lenne, és valami esküvőre készülődnek benne. Szép esküvő lesz, mert napok óta annyi húst hordanak oda, hogy nem győzők belőle lakmározni.

– Már micsoda esküvőre készülődnének? – csóválta a fejét a halász, de a sas csak legyintett rá a szárnyaival.

– Föl tudnál-e oda vinni valakit? – kérdezte a király a sastól

– Föl én – felelte a sas. – De előbb igen sokat kellennem, mert hosszú lesz az út.

A sast egész éjjel hússal táplálták, kedvére lakmározhatott hajnalig. Mikor fölkelte a nap, hátára vette a halászt, és fölrepült vele, hogy elvigye az aranyláncon függő kastélyba.

Órák hosszáig repültek a tenger felett. Kietlen, hullámos lapály terült el alattuk mindenfelé, és bármerre néztek, még csak egy kis szigetet se lehetett látni: csak eget, vizet körös-körül... Gyengültek a sas szárnyai, egyszer csak hátraszól a halásznak:

– Álljunk meg, nem bírom tovább... Ennem kell. Most éppen apály van, leteszlek annak a magas kősziklának a tetejére, és utána nézek valami zsákmánynak. Várj meg nyugodtan.

Azzal már le is tette és tovarepült. Fölszállott, egyenest a magasságba, hogy megkeresse az aranyláncon függő kastélyt, és ha jóllakott hússal, visszajöjjön, hátára vegye utasát.

A halász ott maradt hát egyedül a kőszál tetején, amely egyre jobban fölmeredt a tenger vizéből, az apályban. Hosszúnak tetszett az idő, de a sas nem jött. Már az apály is megszűnt, kezdődött újra a dagály. A víz mindegyre jobban emelkedett, kezdte elnyelni a magas

kösziklát, és ahogy a nagy hullámok nyaldostak a halász felé, az majd kinézte szegény a szemét, úgy leste: jön-e már a sas.

De a sas csak nem jött. Már a szikla legmagasabb szirtjére húzódott fel a halász, a víz azonban csakhamar ott is megtalálta, előbb csak a lábát locsolgatta, majd térdét, végül elérte derekát, már válláig emelkedett – és csak nem jött a sas...

Abban a pillanatban, amikor a víz már a halász álláig emelkedett, a sas megjelent.

– Itt vagyok, fogd meg a lábamat... Ne félj – mondta, kiterjesztve terebélyes szárnyait a víz felett.

A halász belekapaszkodott a madár csüdjeibe mind a két kezével, és kiemelkedett a vízből. Nyílegyenest szálltak föl a tengerről a láthatatlan magasságok felé. Egy álló napig repültek fölfelé, és akkor valami ragyogást pillantottak meg.

– Mi lehet az? – kérdezte a halász.

– Semmi, csak kibújt a ködből a nap – felelte a sas.

Repültek tovább, és a hatodik napon, mikor már a napot is elkerülték, a sas letette hátáról utasát a levegőben függő kastély udvarába.

– Itt vagyunk.

A halász meglepetve nézett körül, mert a kastélyban zene szólt, és csakugyan éppen lakodalomra készülődtek.

A királykisasszony nagyon szomorúan könnyökölt ki az ablakból, de amikor megismerte férjét, azt se tudta, hová legyen örömében. Szerét ejtette, hogy titokban szót váltsanak, és elmesélte, mi történt.

– Majd elbánok én azzal az urasággal – szólt a halász haraggal.

– Csak mondd meg nekem, hová rejtette a szelencét!

– Mindig magánál hordja, éjszaka a párnája alá szokta rejteni – sóhajtott lemondóan az asszony. – Nehéz lesz tőle visszaszerezni.

De a halász nem adta búsulásnak a fejét. Eszébe jutott sógora, Egérország királya, az majd csak kisegíti a nagy bajból.

Nyomban elküldte a sast sógorához egy levéllel, és az nemsokára visszatért, hátán egy vidáman cincogó egérkével. De biztosítéku hozott magával egy öreg, tapasztalt patkányt is.

Éjjel, mielőtt az újdonsült kérő lefeküdt volna, a halász az egérrel belopódzott a hálószobába. A királykisasszony az ágy alá bújtatta őket. Később bejött a kérő, elővette a szelencét. Parancsára a

láthatatlan ajtók becsukódtak, ő meg lefeküdt aludni, de előbb a szelencét párnája alá rejtette. Nemsokára horkolni kezdett. Akkor a kis egér előbújt, odaszaladt hozzá, és jól megcsiklandozta bajuszával azt a nagy pirosságot: az alvó ember tokáját. Megrázkódott, s akkorát horkant ijedtében a kérő, hogy a kis egér rémülten szaladt vissza az ágy alá. Ekkor a halász eleresztette a patkányt. Az meg úgy körülugrálta a kérőt az ágyban, billegette farkát épp az orra alatt, hogy az menten felült, és segítségért kiáltott.

A halásznak se kellett több, felnyújtotta karját az ágy alól, és kivette a párna alól a szelencét. Nyomban ki is nyitotta, és a parányi hang megszólalt:

– Mit óhajtasz, kedves gazdám?

– Azt, hogy a kastély újból a királyi kertbe kerüljön vissza, oda, ahol volt.

A kastély abban a pillanatban megmozdult: szállt erdők, hegyek és tengerek fölött, és egy szempillantás múlva ott ragyogott a király kertje fölött, a régi helyén, közel a palotához.

A király kinézett az ablakon, és mikor megpillantotta az aranyláncon függő kastélyt, megdörzsölte szemét, nem akart hinni a látványnak... De jött már a leánya és veje, maguk mesélték el a történeteket.

Erre aztán nagy jó kedve kerekedett az öreg királynak. Büntetésül a gonosz uraságot tipratta agyon a lovaival.

A halász pedig sokáig és boldogan élt feleségével az aranyláncon függő kastélyban, de most már volt gondja rá, hogy a szelencét magánál hordja.

A SZIRÉN

Messze-messze, a mesebeli Aval-szigeti erdő szélén lakott egy szegény foltozóvarga egy kis ütött-kopott kunyhóban. Maga tákolta össze a tenger partján, épp azon a helyen, ahol véget ért a völgy. Mondják, hogy még ma is látni a kunyhó romjait, ám azt ki tudja, hiszen az ilyen szegényes viskók nem sok nyomot hagynak maguk után.

Szegények voltak, semmi egyébük nem volt a megélhetésre, csak a mesterség, s az már igaz, hogy az ilyen kis vargafélék ritkán jutnak odáig, hogy földet is szerezzenek a ház mellé.

Így hát a varga csak suszterolt, suszterolt, a felesége meg segített neki, ahogy tudott. A kisleány és a kisleány meg, mivel még aprók voltak a dologra, le szoktak menni horgászni a tengerpartra.

Egyszer, ahogy a kisleány a sziklák közt horgászgat, valami bűvös-bájos hangra lett figyelmes, s ahogy odanéz a hang felé, megpillantotta a Szirént, amely énekelve úszott a habok között, s körülötte a tenger úgy ragyogott, hogy csak úgy káprázott tőle a szem.

Gyorsan hazaszaladt a kunyhóba:

– Édesapám! – kiáltotta. – Jöjjön hamar, siessen... Egy olyan különös hal úszkál az öbölben, amilyent sohasem láttam, énekel és ragyog, mint az arany.

– Mint a tűz, olyan – tette hozzá a kisleány, aki szintén lent volt és látta.

Sietve indult a varga és a felesége a gyerekek után, de mire a partra értek, a Szirén már eltűnt: semmit se lehetett már se látni, se hallani.

– Nem volt itt semmi – legyintett az asszony –, csak a gyerekek képzelődtek.

De a varga nem volt olyan hitetlen, mint a felesége; másnap így szólt a gyerekekhez:

– Eriggyetek vissza a partra, oda, ahol voltatok, és figyeljétek, nem jön-e elő az a szép éneklő hal!

A kisfiú el is indult, de alig tett néhány lépést a kunyhótól, már fordult is vissza:

– Édesapám! – kiáltotta – visszajött a hal... Figyelje csak, hogyan énekel!

Mind kiszaladtak a kunyhó elé, s ugyanazt a bűvös-bájos éneket hallották a távolból. Leszaladtak a partra, s ott látták a Szirént, ahogy énekelve játszadozott a hullámokon, s néha háromlábnyira is felszökött a víz fölé.

– Nem közönséges hal ez – mondta a varga –, inkább valami nőszemélyhez hasonló.

– Jaj! – sópánkodott az asszony. – Miért nem hoztuk ki a horgot, talán elfoghattad volna. Olyan jó volna látni közelebről is...

Hamar visszaszaladtak, kihoztak minden horgot, zsineget, és bevetették a tengerbe. De hiába rakták rájuk a legfinomabb csalétkeket, az éneklő hal nem ment horogra, pedig attól fogva mindennap ott volt.

Ez időtől fogva a vargának folyton csak a csodálatos hal körül jártak a gondolatai. Egyre azon törte a fejét, hogyan keríthetné hatalmába. Egyik nap, amikor éppen megint kint sétált a parton, látta, hogy a Szirén ringatódzva elaludt a víz színén, és a hullámok lassan kifelé sodorják, közel a parthoz. Belement a vízbe, s csendesen annyira megközelítette, hogy a hullámok rásodorták a legnagyobbik halászkosárra. Abban aztán ki is hozta a partra, anélkül hogy a Szirén fölébredt volna.

Akkoraforma volt, mint egy nyolcéves gyermek, fején aranyhaj ragyogott, Hófehér, fénylő bőre olyan volt, mint egy lányé, de láb helyett uszonyai voltak, s teste halfarokban végződött.

– Hű, a teringettét! – ámult el a varga, ahogy jobban szemügyre vette. – Bizony nem hazudott az én kis kölykem, csakugyan, ilyen érdekeset még nem is láttam... Kétségkívül egy Szirén lesz, mert félig nő, félig hal.

Így morfondírozott, míg indult a zsákmánnyal hazafelé, nem is volt messze hazulról, amikor a Szirén fölébredt, és megszólalt:

– Jaj, te varga, te megfogtál engem, amíg aludtam. Kérlek, vigyél vissza a vízbe, oda, ahol megláttál, s én ígérem, hogy egész

életedben pártfogód leszek, neked is és csalárodnak is.

– Nem a – felélte a varga –, nem eresztelek vissza a tengerbe, eleget lestelek, mire megfogtalak, nemcsak hogy én, hanem még a feleségem, gyerekeim is. Hazaviszlek, hadd lássanak. De hogyha énekelsz majd valamit, és a feleségem is úgy akarja, nem bánom, eleresztelek, és visszahozlak oda, ahol megfogtalak.

Bekiáltott hát az udvarból az asszonynak, akit Karolinnak hívtak:

– Karolin, jere hamar, hozd a gyerekeket, itt van az énekesnő a kosaramban.

A jó asszony vidáman futott elő, nyomában a fia és a lánya, s bámulni kezdték a Szirént.

– Az a kérése – mondta a varga –, hogy eresztem vissza a tengerbe. De előbb énekelni fog neked. Beleegyezel?

– Nem – felelte az asszony –, ez nagyon szép hal,ilyent még sohasem láttam. Meg kell enni.

– Jaj, te szegény asszony! – mondta a Szirén. – Ha te az én húsból táplálkozol, ha énből lakmározol, többé nem eszel, mert el fogsz veszni. Én nem olyan hal vagyok, mint a többi: én a *fresnaye*-beli^{3} Szirén vagyok, és a te férjed álmomban lepott meg engem. Kérj tőlem, amit akarsz, teljesítem, mert tündérhatalmam van. De siess velem vissza a tengerhez, mert máris gyengülök, és halálomon vagyok.

– Mit szólsz ehhez? – fordult Karolin az ura felé.

– Ha beleegyezel, én szívesen visszaeresztem – mondta a varga.

– Kár volna megölni, hisz olyan kedves, és soha senkinek sem ártott.

Együtt vitték vissza a kosarat a tengerhez, és jószívűen elbocsátották a Szirént, eszükbe sem jutott, hogy bármi feltételhez kössék szabadulását.

Mikor megérezte a víz frissességét, a Szirén feikacagott örömben, hogy kiszabadult rabságából, és így szólt a vargához:

– Most mondd meg, mit kívánsz tőlem.

– Mit kívánok? – felelte a varga. – Kenyeret, halat és ruhát, magamnak, feleségemnek és gyerekeimnek.

– Huszonnégy órán belül megkapod – felelte a Szirén.

– Aztán, ha olyan jó vagy – folytatta a varga –, adhatnál egy kis pénzt is, hogy kifizethessem adósságaimat, mert bizony nem vagyok

gazdag.

A Szirén nem felelt semmit, csak lapátolni kezdett uszonyaival, s valahányszor érintette a hullámokat, aranygyöngyöket vert maga körül, s ami kifröccsent a vízből a partra, mind oda esett a varga lába elé.

Csakhamar aranygyönggyel volt tele a part széle; akkor abbahagyta az evezést, és így szólt a vargához és feleségéhez:

– Szedjétek föl, ez mind a tietek lehet, jó emberek.

Hálálkodni kezdtek a Szirénnek, de az már énekelve távolodott tőlük a tengerben. Akkor összeszedték az aranyakat, úgy megieit a kosár, alig bírták hazavinni.

Mikor lejárt a huszonnégy óra, Karolin és férje visszamentek a tengerpartra, hogy megkeressék a ruhát, amit a Szirén ígért. Figyelték a vizet, s egyszer csak meghallották messziről a bűvös-bájos éneket, s megpillantották a Szirént, ahogy jött, közeledett feléjük, fickándozva a hullámok taraján, szüntelenül hallatva a bűvös hangokat. Uszonyaival megpaskolta a vizet: s egy hatalmas hullám hengeredett a partra, majd visszacsordult, s nyomában egy jókora méretű, lezárt útitáska maradt a varga lábánál.

A Szirén pedig háromszor felpattant a víz színére, majd így szólt a vargához:

– Ebben a ládában megtalálod, amit ígértem. Isten hozzád, te jó voltál hozzám! Ha pedig halászni akarsz, csak ide gyere, erre a partra!

Hazavitték a ládát: és ahogy kinyitották, természetükre szabott ruhákat találtak benne; majd később, ha akár ők, akár gyermekeik halat akartak fogni, csak odamentek a partra, s pár pillanat alatt bő fogásuk volt.

Egy évig nem látták a Szirént. A varga kifizette minden adósságát kamatostul. Pénzecskejük fogytán volt, s minél laposabb lett az erszény, annál többet gondoltak a Szirénre. Gyakran kimentek a tengerpartra, s fülüket hegyezve lesték, nem hallják-e a hangokat.

Egyszer a távolból meghallották a Szirén hangját. Kifutottak a kunyhóból, s odaálltak a partra, s örömmel látták, hogy a Szirén megjelenik, és közeledik feléjük: útjában végig aranyuszályt húzott maga mögött.

Mikor már egészen közel volt hozzájuk, a varga odakiáltott:

– Te jóságos és szépséges Szirén, örülök, hogy látlak! Ha volnál olyan jó, megint segíthetnél rajtam, mert bizony elfogyott a pénzem, kenyerem sincs.

– Várj csak – felelte a Szirén –, mindjén megtöltheted az erszényedet.

Azzal megint kiterjesztette uszonyait, csapkodni kezdett velük a vízben, s a hullám arany- és ezüstarajakat veteti ki a partra.

– Szedd össze – mondta –, ezen mindent megvehetsz magadnak, amire csak szükséged van. De okosan élj vele, és most már úgy vigyázz rá, hogy engem többé nem láatsz, elhagyom ezt az országot, és visszamegyek Indiába.

Míg ezt mondta, egyre inkább távolodott, s lassan-lassan eltűnt, hangja elenyészett a messzeségben. Attól fogva többé senki nem látta, nem hallotta a fresnaye-i Szirént.

A TENGERI TÜNDÉREK ÉS A TENGERÉSZEK

Saint-Malóból^{4} egyszer útra kelt egy hajó: Marseille-be^{5} tartott. Amikor megérkezett a kikötőbe, a matrózok kivetették a horgonyt, s az véletlenül éppen egy tengeri tündérnek a vállára esett. A tündért elfutotta a harag, fogta a vasmacskát, és fölhajította a magasba onnét a tenger fenekéről. A matrózoknak majd leesett az álluk a csodálkozástól, amikor a horgony egyszerre csak kivágódott a vízből, elrepült a szemük előtt, és fönnakadt a legmagasabb árboc tetején.

El sem tudták képzelni, hogyan történhetett ez az elképesztő dolog. Egy ideig döbbenetben tanakodtak, de mert a hajó mégsem maradhatott szabadjára a vízen, végül is fölmásztak az árbocra, leszedték róla a horgonyukat, és másodszor is kivetették.

Most aztán minden rendben ment: a vasmacska nagyot csobbant, egykettőre feneket ért, ott jól megkapaszkodott a fővényen, és meg sem moccan többet.

Hanem akkor egy hang csendült a mélyben.

– Szerencsétek, matrózok – mondta –, hogy a horgonyotok ezúttal nem a vállamat érte, mindannyian halál fiait lettetek volna. Tengeri tündér vagyok, én hajítottam az imént a magasba a vasmacskát, mert megsebezte a vállamat.

Erre a matrózok kiáltozni kezdtek:

– Tengeri tündér, gyere fel, mutasd meg magad, szeretnénk látni!

A tündér eleget tett a kérésüknek, fölbukkant a mélyből, s ott lebegett a matrózok előtt a víz színén, míg annak rendje és módja szerint bocsánatot nem kértek tőle.

– Bárhol jártok ezután a világban, mielőtt kiköttök és kivetitek a horgonyotokat, előbb kérdezzétek meg: „Nem tanyáztok itt, tengeri tündérek?” – mert ha még egyszer akár csak egyetlenegy tündérnek a vállát megdobjátok, végetek van!

Aztán egy kis aranyhalat hajított a fedélzetre, és azt mondta a kapitánynak:

– Ne hagyd a szárazon tátogni ezt a halacskát, keríts egy üveget, töltsd tele tengervízzel, és abban tartsd. Ha valami kívánságod van, csak hozzá kell fordulnod, minden kérésedet tüstént teljesíti, ha elmondod neki ezt a versikét:

*Bászkiennek, a tündérek
Úrnőjének nevében,
Aranyhalam, kérve kérlek,
Teljesítsd a kérésem.*

A kapitány meg a matrózok nagyon megköszönték Bászkiennek, hogy ilyen jó szívvvel van hozzájuk, a tengeri tündérek királynéja pedig ismét alámerült a habokba.

Marseille-ben megrakták áruval a hajót, azután útra keltek, és egyenesen Londonba vitorláztak.

Mikor a kikötőbe értek, a kapitány így szólt az aranyhalacskához:

*Bászkiennek, a tündérek
Úrnőjének nevében,
Aranyhalam, kérve kérlek,
Teljesítsd a kérésem.*

– A kérésem pedig az, hogy jól értékesíthessük a rakományunkat, és akik a hajón vagyunk, megalapozhassuk a szerencsénket.

A kis hal valóban teljesítette a kívánságukat; olyan jó vásárt csaptak, olyan jó áron tudták eladni az árujukat, hogy ennek az egyetlen útnak a jövedelméből tehetősek emberek lettek, házat, földet vettek, a szárazföldön élhettek, nem kellett többé a tengeren küszködniük.

A kapitány magával vitte az aranyhalacskát, és feleségével, gyerekeivel boldogan élt, míg meg nem halt.

Azt hiszem, hogy boldogan, gond nélkül éltek a matrózok is, és jó sora lett a két újoncnak meg a hajósoknak is.

CSODÁLATOS JÁNOS

Volt egyszer egy árva gyerek, apja is, anyja is meghalt, nem volt szegénynek senkije a világon, csak egy vénséges vén öreganyja. Az anyóka maga is szűkösen élt, de azért tisztességesen nevelte az unokáját. Amikor eljött az ideje, beíratta az iskolába, s a fiúcska sok mindent megtanult ott, mert derék, szorgalmas gyerek volt, mindenki példát vehetett róla, s olyan szépen tudott írni, hogy a tanítója se különbül.

Egyszer búcsút tartottak az egyik szomszéd faluban.

– Menj el, édes fiam, te is, szórakozzál egyet a pajtásaiddal – mondta a nagyanyja, és adott neki pár krajcárt, hogyha valamire kedve támad, megvehesse.

A fiú útnak is indult a barátaival. Mentek, mendegéltek, s ő valahogyan elmaradt a többiektől. Azok egyszer csak meglátták az út mentén egy vénasszonyt, ott kuporgott az árokszélen, és koldult. A gyerekek ahelyett, hogy megszánták volna, elkezdték csúfolni.

– Vén banya! – kiabálták. – Vén boszorka!

És sárral meg göröngyökkel hajigálták, úgyhogy szegény azt sem tudta, hová bújjék.

A kis János éppen ekkor érte utol a többieket.

– Nem szégyellnek magatokat? – kiáltott rájuk. – Sárral dobáljátok ezt az öreganyót, aki semmit nem vétett nektek? Hagyjátok békén tüstént, vagy velem gyúlik meg a bajotok!

Fölsegítette az anyókát a földről.

– Bántottak, szegény öreganyó? – kérdezte tőle.

– Bántottak a haszontalanok – felelte az öreg –, de te jobb vagy náluk. El is veszed majd érte a jutalmadat, ők pedig megbűnhődnek majd a gonzságukért.

János aztán ment tovább a többiekkel, és csakhamar megérkeztek a búcsúba. Találkoztak egy gyümölcsáros kofával, vettek tőle egy-egy marék diót, és rágcsálni kezdték. János

kettépattintott egy szemet a bicskájával, kiszedte a belét, azt megette, a héját meg eldobta.

– Mit csinálsz? – szolt rá a kofa. – Eldobod a dió héját?

– El hát! – felelte János. – Kiettem a belét, a héját meg elhajítom, úgysincs annak semmi haszna már!

– Szedd föl gyorsan – mondta a kofa –, ez olyan dióhéj, hogy mindent teljesít, amit csak kérsz tőle; akár azt is kívánhatod, hogy tegyen láthatatlanná.

János erre fölvette és zsebre dugta a dióhéjat, aztán tovább sétálgatott, nézelődött a pajtásaival a búcsúban. Nagyon jól mulattak, szívesen maradtak volna még, de hát ideje volt már hazamenni. Egy patakon vezetett át az út; hanem amíg ők a búcsúban szórakoztak, a patak úgy megdagadt egy hirtelen kerekedett záportól, hogy kiöntött, s akkora lett, akár egy nagy tó. A fiúk megálltak a partján, és sehogyan sem tudták, hogyan kelhetnének át rajta.

Akkor Jánosnak egyszer csak eszébe jutott a dióhéj.

No, most elválik, igazat mondott-e a kofa, vagy csak felültetett – gondolta magában.

Rátette a dióhéjat a vízre, és azt mondta:

– Dióhéjam, változzál szép hajóvá, és küldj értünk csónakot a partra, hogy beszállhassunk.

Abban a pillanatban ott ringott előttük a hajó. Egy karcsú csónak odaszállította őket, felmentek a fedélzetre, s egykettőre átkeltek a tavon.

– Dióhéjam, változzál vissza dióhéjjá – mondta János.

Zsebre vágta a dióhéjat, és nagy vígan hazament. Otthon aztán elmondta a nagyanyjának, milyen csodálatos dióhéja van: egyetlen szavával azzá változtatja, amivé akarja.

Az öregasszony egy kicsit fösvény természetű volt; azt mondta az unokájának:

– Ó, édes kis fiacskám, ha ez igaz, gyorsan parancsold meg neki, változzék át öblös pénzesládává, tele arannyal!

– Dióhéjam, változzál arannyal színültig teli pénzesládává! – szolt János.

Abban a pillanatban ott termett a kunyhóban a láda, tele szép drága aranypénzzel. Az öregasszony gyorsan kinyitotta: frissen vert

valódi tallérok csillogtak benne. Egyet mindjárt kivett, aztán ki akart venni egy másikat is, hanem azzal már sehogyan sem boldogult, meg sem bírta mozdítani: a sok arany mintha összetapadt volna. Az öreg hiába erőlködött, hiába verejtékezett, azon az egyen kívül nem bírt többet kiszedni a halom kincsből. Kelletlenül állt félre, s ekkor János is vett magának egy tallért, de többre ő sem ment.

Beesteledett, aztán megjött az éjszaka. Az öregasszony egyetlen percre le nem hunyta a szemét, egyre csak a pénzükön járt az esze. Mintha minduntalan lépteket meg kaparászást hallott volna, mert attól rettegett, tolvaj jár a házban, lopja az aranyat.

Másnap azt mondta Csodálatos Jánosnak:

– Elmegyek, veszek egy pisztolyt neked; ma éjszaka majd te virrasztasz, én megpróbálok aludni egyet.

Ahogy leszállt a sötétség, a fiú nekifogott az örködésnek; de az öregasszony, alighogy elaludt, nyomban föl is riadt, s nagyot kiáltott.

– Megölted a tolvajt?

– Nem én, öreganyó, nem járt itt senki.

– Pedig mintha úgy hallottam volna – dünnyögte az öreg, és megint elszundított egy kis időre.

Minden áldott napra megvolt az egy tallérjuk, de ennél többet sosem tudtak kivermi a ládából.

Akkoriban az egész országot bejárta a hír, hogy a király lányát elrabolták, és egy messzi tengeri szigetre vitték. A király megígérte, hogy aki a királykisasszonyt megszabadítja, az meg is kapja feleségül. Sokan megpróbálkoztak a dologgal, sok hajó útra kelt, de még egy sem tért vissza, mind odaveszett.

Csodálatos Jánoshoz is eljutott a hír. A fiú gondolt egyet, odaállt az öreganyja elé, s azt mondta:

– Szívesen megpróbálkoznám a királykisasszony kiszabadításával; többet érnék vele, mint ezzel a láda arannyal.

Az öregasszony beleegyezett a dologba.

– Kincsesláda, változzál vissza dióhéjjá! – kiáltotta János.

Egy szempillantás alatt úgy is len, János zsebre vágta a dióhéjat, kivitte a tengerpartra, ott rátette a vízre, és ráparancsolt:

– Dióhéjam, változzál jól felszerelt, könnyű járású, pompás hajóvá; legyen a hajón két üteg, legyen képzett legénység; egy

csapat tüzér, egy csapat tengerész, és mind engedelmeskedjék a szavamra!

Máris ott ringott a vízen a szép naszád, vígan lobogó, útra készen feszülő vitorlákkal, fedélzetén két sor ágyúval, a part mentén meg aranyszínűre festett csónak himbálózott a hullámokon. János beszállt a csónakba, a matrózok megragadták az evezőket, és máris odaértek a hajóhoz. A fedélzeten rendbe sorakozott a legénység, tisztelegve fogadták, soha egy árva szót sem ejtettek, hallgattak, mint a némák, de bármit parancsolt, azt nyomban teljesítették.

– Előre a szigetre, ahol rabságban tartják a királykisasszonyt! – kiáltotta János. Csattogtak a vitorlák, a hajó elindult, orra hasította, tatja meg szántotta a tengert; sebesen haladtak, mint a szél. Három álló napig egyebet sem láttak, mint a nagy vizet, a negyediken azonban föltűnt a sziget a látóhatáron. Nyomban arrafelé irányították a naszádot.

Ahogy mind közelebb s közelebb értek céljukhoz, Csodálatos János annál több hajót pillantott meg a sziget körül. Először egyet, aztán kettőt, aztán hármat, végül már tizenötöt látott. Az egyik egyszer csak elindult feléjük.

János kiadta a vezényszót, hogy térjenek oldalvást; de mert a hajójuk nem vonta fel a zászlaját, a szemközt tartó kalózhajó rájuk lőtt, kétszer egymás után vaktöltéssel, aztán harmadszor golyóval, élesen.

– Hé! – kiáltotta János. – Töltsétek élesre az ágyúkat, felét golyóra, felét sörétre, aztán tűz!

De az emberei meg sem moccantak, hiába kiabált, hiába toporzékolt, azok csak bámultak, őt meg majd szétvetette a mérég. Közben az ellenséges hajó melléjük siklott, és a kalózkodok kezdtek átugrálni az ő fedélzetükre. Csodálatos János embereitől ugrálhattak is, mert azok még csak kísérletet sem tettek az ellenállásra.

János látta, hogy a csata vesztesre áll; hanem akkor eszébe jutott a varázshatalma.

– Hallod-e, dióhéjam – mondta –, változzál egykettőre olyan kis csónakká, hogy abban rajtam kívül ne férjen el senki, és most az egyszer húzz ki ebből a csávából.

Alighogy kimondta, egy könnyű kis csónakban találta magát. Akik a nagy hajó fedélzetén voltak, mind odavesztek, írmagjuk sem

maradt. A csónak peremén pedig ott ült egy nagy fekete macska, és így szólt:

– Te mostantól fogva száz esztendeig királyfi leszel, nekem pedig száz esztendőre macskának kell lennem.

Ez a macska pedig nem volt más, mint a kalózkapitány, halálos ellensége annak a tündérnek, akitől János a dióhéjat kapta. Így bűnhődött a kalózkodásért: a tündér macskává változtatta.

Csodálatos János pedig gyorsan kivezett a partra, kiszabadította rabságából a királynőt, aztán megparancsolta a kis csónaknak, változzék ismét pompás hajóvá. Akkor aztán a királykisasszonnyal együtt fölszállt a fedélzetre, és elindultak hazafelé. Kedvező szél fújt, könnyű volt az útjuk, és csakhamar megérkeztek Párizsba.

A király nagy örömmel fogadta őket, és feleségül adta a lányát Csodálatos Jánoshoz. Hét országra szóló lakodalmat csaptak, s olyan vígan voltak, hogy másnap az útmenti kőrakásokon itt is, ott is egy vendég horkolt; annyit ettek-ittak, hogy hazafelé igyekeztükben ott az úton nyomta el őket az álom.

A BOULOGNE-I TENGERÉSZ

Hol volt, hol nem, élt egyszer Boulogne-ban⁽⁶⁾ feleségével és fiával egy vén nyugalmazott tengerész. Mivelhogy nyugdíja nem volt valami nagy, vásárolt egy kisebbfajta bárkát, s naponta kijárt a tengerre halászni. Ha szép volt az idő, fiacskája – hét-nyolc éves lehetett – kérte az apját, vigye őt is magával. De a vén tengerész nem akarta, mert féltette egyetlen gyermekét.

Egy szép napon fogta magát a fiúcska – már valósággal elepedt a tengerért és se szó, se beszéd, belopódzott a bárkába, elbújt a kötelek s vitorlák közé, s csak akkor bújt elő, amikor már messze jártak a parttól.

– Itt vagyok, papa! Mégiscsak veled megyek halászni! – mondta boldogságtól ragyogó képpel.

Az öreg nagy szemet meresztett, s aztán elkomorodott. Törte a fejét, hogy most már mitévő legyen az engedetlen fickóval.

Éppen egy nagy, messze földről jött, kikötni készülő vitorlás mellett haladtak el. Odakiáltott a kapitánynak:

– Vigyétek a partra ezt a fiút!

A vitorlás mellé evezett, s a kapálódzó gyermeket felemelte, és átadta az idegen tengerésznek.

– Majd adok én neked, csak még egyszer szökj be tilalmam ellenére a bárkába!

Azzal, mint aki jól végezte – dolgát, kivezett a nyílt tengerre, s elkezdett halászni.

A nagy vitorlásan összetanakodtak a bergengóciai tengerészek: jó lesz ez a kis francia hajósinnak! – mondták, s eszük ágában sem volt partra tenni. A nagy hajó dagadó vitorlával vágott neki a tengernek Bergengócia felé.

A fiúcska cseppet sem ijedt meg, sőt, egyre jobban élvezte a várva várt utazást. S olyan szeretettel méltóan és talpraesetten viselkedett, hogy mindenki a kedvébe járt a nagy hajón. S amikor megérkeztek Bergengóciába, egyenesen a király elé vezették.

A királynak úgy megtetszett a fiú, hogy magánál tartotta, s oly nagy gonddal neveltette, mintha a saját fia volna. S mikor betöltötte a tizennyolcadik évét, hozzáadta a leányát feleségül.

De hiába vette körül pompa, gazdagság, hiába volt meg mindene, amit csak szeme-szája kívánt, a fiú mégsem lehetett boldog, öreg szülei jártak az eszében, akiket nagy szegénységben hagyott el; szeretne volna öreg napjaikat megszépíteni.

S ezt meg is vallotta feleségének. Az asszonyka igen-igen természetesnek találta, s azt mondta, ő maga is vele szeretne utazni.

Ehhez tudni való, hogy Bergengóciában az asszonyok fátyolos arccal járnak mindaddig, míg gyermekük nem születik, s még a férjüknek sem mutathatják meg az arcukat. Nos, a király meghallotta a veje úti szándékát, de mielőtt beleegyezését adta volna, megeskette, hogy ezt a tilalmat nem szegi meg: mert ha a kíváncsiság rávinné, keservesen fog bűnhődni érte.

A fiú megfogadta, s azután hamarosan tengerre szálltak. Nem sok idő múlva hajójuk kikötött Boulogne-ban húsz üdvözlő ágyúlövéssel: bejelentették a vámosoknak, hogy Bergengócia trónörököse óhajt látogatást tenni francia földön ifjú hitvesével. Kis ezüstcsónakon szálltak partra, s maga a polgármester, a főispán s más hivatalosak fogadták őket, s a város legszebb palotáját ajánlották fel szállásukul.

Javában folyt még a fogadtatás ceremóniája, amikor a trónörökös egy vén, tengerészblúzos embert vett észre a falnak támaszkodva – s megismerte: az apja volt.

Fényes kíséretét otthagya, s futott hozzá:

– Megismer-e, édesapám? – kérdezte, s a könny ellepte a szemét.

Az öreget majd felvetette a csodálkozás, hogy egy ilyen talpig selyembe-bársonyba öltözött, gazdag úrfi őt apjának szólítja, s csak hebegett-habogott zavarában.

– Hiszen én a fia vagyok! Az, akit elvittek a hajósok Bergengóciába! Azóta a király veje lettem, s most hazalátogattam, hogy megtudjam, mint vannak kedves szüleim. Hát az édesanyám?

– Odahaza van szegény, öreg és beteges – felelte az apja.

– Ne búsuljon, édesapám, most már jó dolguk lesz, meglátják, öreg napjaikat minden gondtól megváltom!

Azzal el is búcsúzott a nagyfejűektől, mondván, hogy nem tart igényt a palotára, jobb lesz neki szülei egyszerű hajlékában – s feleségével együtt elindult az öreg után.

Már három hetet töltött nagy boldogságban a szüleinél, amikor az anyja így szólt hozzá:

– Már rég a begyemben van, fiam, hogy miféle furcsa szokásból titkolja-dugdossa a feleséged az arcát.

– Bergengóciában ez a szokás! – mondta a fiú, s elmagyarázta, hogy miféle fogadalmat tett az apósának.

– Már akármint van, édes fiam, mégis furcsa dolog, hogy az ember úgy éljen valakivel, hogy ne tudhassa: szép-e avagy csúnya, mint az éjszaka. Ne félj, apósod semmit sem tud meg, tekints egyszer a fátyol alá!

Szeget ütött a fiú fejébe az anyja beszéde. Szavát se lehetett venni egy álló napig.

Végül is a felesége addig faggatta, míg meg nem vallotta, mi fúrja az oldalát.

– Szívesen beleegyezem, hogy megnézd az arcom – mondta az asszonyka –, de apám nagy barátságban van minden kuruzslóval, s attól félek, valami úton-módon megtudja. S akkor kegyetlen bosszút áll!

– Már hogyan tudná meg ilyen messziről! – erősködött a fiú. – Mutasd hát végre az arcod!

Gyertyát ragadott, odatartotta a felesége arca elé, s a fátylat lerántotta.

– Jaj! – kiáltotta el magát az asszonyka. – Megégetted az arcomat! Most már mindent megtud apám, s mindketten elvesztünk.

Nemsokára eljött az ideje a búcsúzkodásnak; újra hajóra szálltak, s visszavitorláztak Bergengóciába. Mihelyt partot ért a lábuk, a király ezzel a kérdéssel fogadta vejét:

– Nem szegted meg a tilalmamat?

– Nem.

– No, mindjárt meggyőződöm róla, és jaj neked, ha megszegted a szavad.

Hívatta a leányát, s megkérdezte:

– Az urad nem vette le a fátylad?

– Nem, apám.

– No, mindjárt megtudom, hogy igazat mondtál-e.

Azzal lekapta a fátylát, előbb nem is vett észre semmit, de aztán feltette pápaszemét – s hát ott látja az égés helyét. Szörnyű haragra lobbant:

– Pusztulj, nyomorult, s többet ne kerülj a szemem elé! – ordította.

Aztán szolgálival összehívatta kuruzslóit, boszorkáit, bűbájosait, s megparancsolta, tegyék olyan idomtalanná a vejét, amilyenné csak tudják.

Egy boszorkány így szólt:

– Egyik szemére bandzsi lesz, másakra kancsi.

– Szája a füléig reped – ígérte egy másik.

– Elöl púpos, hátul púpos lesz!

– A lábát megcsavarom, hogy azt se tudja, melyik a bal, s melyik a jobb.

S ahogy kimondták a rontást, mindjárt be is következett. Mire az utolsó is szólott, a szegény fiú csakugyan a világ legidomtalanabb teremtésévé változott. De a király bosszúja ezzel sem érte be: megparancsolta katonáinak, hogy kergessék világgá.

Ment, ment a vén tengerész fia, jobban mondva inkább csak vonszolta magát, mert a boszorkányok úgy megrontották – s egyszer csak egy kunyhóhoz ért. A kunyhó előtt látott egy vénasszonyt.

– Jó napot, öreganyám – köszöntötte.

Jónak köszönt: a vénasszony boszorkány volt, akit a király elfelejtett a rontásra meghívatni.

– Nem a király veje vagy te?

– Sajnos az!

– No, szépen eligazítottak! De egyet se búsulj, rontásaid felét leveszem rólad.

Varázspálcájával megérintette, s két szeme abban a pillanatban egyenesbe állt, szája, orra felére húzódott össze, púpja csak a hátán maradt, s kiegyenesedett a lába.

Azután a boszorkány adott neki egy levelet a szomszédjához: az majd még szebbé formálja, mint amilyen azelőtt volt.

A fiú megköszönte illendőképpen jótéteményét, s szívében reménységgel folytatta útját.

Nemsokára elérkezett a szomszéd kunyhójához, s a levelet átadta.

A boszorkány már várta. Jó szívvvel fogadta, elővette varázspálcáját, megérintette – és hát lássatok csodát, a fiú egy szempillantás alatt visszanyerte régi formáját, sőt még szebb, daliásabb lett, mint volt annak előtte.

– No, fiacskám – mondta a boszorkány –, ugye, szeretnéd megtalálni a feleséged? Fogd ezt a golyót, indulj el, s gurítsd magad előtt: amerre gurul, arra menj. S nesze, kösd fel ezt a kardot: mindenkit megöl, aki utadat állja.

Még sültet s kenyeret is adott neki, elmondta, miféle veszedelmek leskelődnek rá az útban, aztán elbocsátotta.

Alig egy órácskát mehetett, amikor megpillantott egy lapuló oroszlánt az ösvényen; messzebb egy medve heverészett, mögötte pedig egy párduc.

A golyó átgurult a fenevadakon; morogva felébredtek. Fogta a kenyeret, egyik felét az oroszlánnak, másikat a medvének, a sültet pedig a párducnak adta. S az állatok hagyták, hadd menjen tovább.

A sűrű erdőben estefelé egy kastélyhoz ért; benne égő tűz, terített asztal s gyertyavilág volt – de senki emberfia.

A golyó végiggurult az udvaron, fel a tornácon, az ajtó megnyílt előtte, s a fiú belépett a nyomában; megmelegedett, asztalhoz ült. Egyszer csak megjelent egy kéz, enni- és innivalót szolgáltat fel, aztán eltűnt. Vetett ágyat is talált, jól aludt benne, s amikor felébredt, már oda volt készítve a reggeli.

Éppen indulni akart tovább, mikor leánykák jelentek meg hófehérben, s elállták az útját.

– Akarsz-e táncolni? – kérdezte az első.

– Nem! – felelte eltökélten, mert a második boszorkány kitanította, hogyan viselkedjék.

– Táncolj egy kicsit velem! – kérlelte a második.

– Nem.

– Velem se táncolsz? – csalogatta a harmadik.

– Nem – felelte szelíden ennek is.

Erre a leányok hátat fordítottak, s miközben elindultak a lépcső felé, a harmadik elhullatta egyik zöld papucsát. A fiú felvette, mire a kisasszony rámosolygott, s így szólt:

– Ha szükséged lesz reám, csak vedd elő a papucsomat, s mondd: „Jöszte, szép leány!” – és én ott leszek s megsegítlek.

A fiú eltette a papucsot, és továbbindult, mindig a golyó nyomában.

Egyszer csak három óriás állta útját.

– Hová mész, hitvány földi féreg, körmöm feketéje? – rivallt rá a legnagyobb rettenetes hangon.

A fiú elővette a zöld papucsot, s így szólt:

– Jöszte, szép leány!

– Miben lehetek segítségedre? – kérdezte a szép leány.

– Változzanak ezek az óriások porrá s hamuvá!

Abban a percben be is következett: eltűntek, mintha ott se lettek volna. A fiú pedig még sokáig ment, mendegélt, amíg Boulogne-ba nem ért, s szüleit meg nem találta.

Persze nem állhatta meg, hogy ne illesse szemrehányó szavakkal az anyját, amiért rossz tanácsával ennyi bajba sodorta. De aztán megbékéltek; a fiú jó sok pénzt hagyott az öregeinek, aztán vett egy hajót, s magához hívta a szép leányt:

– Most segíts, szép leány, hogy kegyetlen apósomon, Bergengócia királyán kitölthessem a bosszúmat!

– Vigyél magaddal huszonkilenc tengerészt, s vágj neki bátran: a többi bíz rád.

A fiú így is tett. Amikor hajója kikötött Bergengóciában, s eldördült az üdvözlő ágyúlövés, a kikötő tisztjei megkérdezték, mit akar a hajó.

– A várost akarom! – felelte a tengerész fia.

Hírül vitték ezt a királynak; jót kacagott, s azt kérdezte az ismeretlentől, mikor süllyesztésé el a hajóját: ma-e vagy holnap?

– Holnap állok elébe! – üzent vissza a tengerész fia.

– Ki vagy te?

– A király veje, s a feleségemet akarom! – kiáltotta vissza.

A király erre szörnyen nekibőszült, s elrendelte, hogy rögtön-rögvest süllyesszék el a hajót.

A katonák fel is sorakoztak az ágyúkkal, de ahányszor el akartak sütni egy-egy ágyút, akkorát prüszentettek, hogy a célzásból semmi sem lett. A tengerész fia pedig sértetlenül tört utat a csapatok közt, hogy elfogja a királyt, de már csak bottal üthette a nyomát.

A feleségét megtalálta, s most csaptak csak igazi lakodalmat. Minden utcasarkon egy-egy hordót verettek csapra, a sült malacok villával hátukban, borssal, sóval a fülükben, farkuk alatt mustárral szaladgáltak fel s alá, s az vágott belőlük egy-egy szeletet, aki akart.

A mártáskészítést rám bízták, de bolond fejemmel belekóstoltam, s kidobtak érte. Erre a gnédi hídra mentem, s ezt a mesét ott meséltem.

MESE A KISLÁNYRÓL, AKI BELEPOTTYANT A SÁRBA

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy kisleány meg egy kisleány. Egy szép napon elindultak sétálni egy igen-igen régi, igen-igen sáros, igen-igen csúszós úton.

Mentek, mendegéltek, és egyszer csak – zsupsz! a kisleány megcsúszik, és belepottyant a sárba.

A kisleány elébe áll, megfogja a kezét, és elkezd húzni, húzni... de oly erősen húzza, hogy egyszer csak – hopp! fölrántja a kisleányt, ő maga meg – zsupsz! megcsúszik, és máris ott csücsül a sárban.

Erre a kisleány elébe áll, megfogja a két kezét, és elkezd húzni, húzni... de olyan erősen húzza, hogy egyszer csak – hopp! fölrántja, ő maga meg – zsupsz! megcsúszik, és máris ott csücsül a sárban.

Erre a kisleány elébe áll, megfogja a két kezét, és elkezd húzni, húzni... de olyan erősen húzza, hogy egyszer csak – hopp! fölrántja, ő maga meg – zsupsz! megcsúszik, és máris ott csücsül a sárban.

Erre a kisleány elébe áll... – és így tovább, ameddig meg nem unjátok!

TRONKOLAINE HERCEGNŐ

Hol, hol nem, volt egyszer egy szegény szénégető, akinek huszonöt gyermeke született már, mikor megérkezett a huszonhatodik is. Útnak indult hát, hogy huszonhatodszor is keresztapát, keresztanyát kerítsen valahonnét.

Még a harmadik határba sem ért, mikor látja ám, hogy a király hajt arrafelé a fogatán!

Megvárta, míg a hintó egy kicsit közelebb ér – aztán térdre vetette magát, és mélyen meghajolt.

A király erre megállította a lovakat, kinézett a hintó ablakán, és egy aranyat dobott oda az ismeretlen szegény embernek.

– Köszönöm, felséges uram – mondta a szénégető –, köszönöm, hogy ilyen jószívű vagy hozzám, de most mégse aranyra volna igazán nagy szükségem. Megszületett a huszonhatodik gyermekem, öneki keresek keresztapát. Otthon a falumban már minden férfi keresztapja egyik vagy másik gyermekemnek, és sehol a környéken nem tájlok embert, aki vállalná a keresztapaságot.

– Huszonöt gyermek? – csodálkozott el a király. – Az bizony gyönyörű! – bólogatott, majd hozzátette: – Hát, ha így áll a dolog, holnap az újszülöttel együtt várj rám odahaza, csak keresztanyáról gondoskodjál. A keresztapa én magam leszek.

Megörült nagyon a szénégető, és mindjárt visszafordult a falujába. Szerencsére keresztanyát is sikerült találnia útban hazafelé, és azzal együtt tért haza az otthonába.

A király pedig csakugyan megtartotta a szavát – másnap pontosan megérkezett!

Nagy lakomát csaptak, s a gyermeket Lajos névre keresztelték.

Miután megvolt a lakoma, megvolt a keresztelő, a király egy arannyal telt erszényt adott a szénégetőnek.

– Ha hétéves lesz a gyermek, majd küldd iskolába – mondta, s egy félbe vágott gyűrűt is az erszény mellé tett, aminek a másik felét magánál tartotta. – Ha pedig betölti a tizennyolcadik esztendejét,

add oda neki ezt a fél gyűrűt. Ezzel keressen fel Párizsban, a királyi udvarban: erről mindjárt tudni fogom, hogy ő a keresztfiam.

Így szólt a király – azzal elbúcsúzott mindenkitől, és hintóba szállt.

Aztán teltek-múltak az évek, Párizsban éppúgy, mint a szénégető falujában.

Mikor a fiú hétesztendős lett, iskolába küldték. S nem is csalódtak benne: eleven eszű, okos gyermek volt, gyorsan haladt a tanulásban.

Tizennyolc éves korára pedig olyan szép sudár fiatalember lett belőle, hogy az egész környéken nem akadt párja.

S akkor az apja elővette a fél gyűrűt, odaadta neki, és így szólt:

– Eljött az idő, fiam. Itt van ez a fél gyűrű, vidd el a keresztapádnak, a francia királynak. Erről megismer majd, hogy a keresztfia vagy.

S adott alája egy vén, göthös lovat, amelyikkel a szenet szokta fuvarozni – így indult útnak a legény.

De még nem is jutott messzire, mikor egy keskeny, mély úton töpörödött öregasszonnyal találkozott össze, aki a botjára támaszkodva mendegélt.

Az anyóka köszöntötte a fiút:

– Járj szerencsével, Lajos, francia király keresztfia!

– Köszönöm, öreganyám! – felelte a fiú, s csodálkozott hogy az anyóka ismeri őt.

– Fiam – mondta az öregasszony –, nemsokára az út mentén egy forráshoz érsz, s ott találsz egy legényt. De ha szólít, hogy szállj le a lóról, és pihend ki magad, ne hallgass rá, csak folytasd az utadat.

– Köszönöm a jó tanácsot, öreganyám! – felelte Lajos, s már indult is tovább.

S hamarosan csakugyan egy forráshoz ért, ahol egy gonosz képű fickó hevert a fűben.

A fickó rákiáltott:

– Állj meg, Lajos, hová sietsz! Szállj csak le a lovadról egy kicsit...

– Nincs időm! – kiáltott vissza a fiú. – Még nagy út áll előttem.

– Hát akkor annál inkább! – erősködött a fickó. – Igyál egy kortyot ebből a jó forrásvízből... Nem ismeresz rám? Társad voltam az iskolában.

Ez szeget ütött Lajos fejében: csakugyan iskolatársak lettek volna? S leugrott a lóról, odament a fickóhoz, de akárhogy erőltette az emlékezetét, nem tudott rájönni, hogy honnét ismerhetnék egymást. Bizonyára sehonnét. De ha már ott volt a forrásnál, azt gondolta, iszik egy korty friss vizet. Csakhogy amíg ő a víz fölé hajolt, a fickó gyorsan kilopta a fél gyűrűt a zsebéből, aztán jól megtaszította hátulról, bele a forrásmedencébe. Ő maga meg felugrott a lóra, hogy elvágta.

De szerencsére öreg volt a ló, hiába rugdosta az oldalát, nem akart az vágatni semmi áron. Így aztán Lajos – mikor nagy ügyelbajjal kikászálódott a vízből – egykettőre utolérte a fickót. Igen ám, de az sehogy se akarta visszaadni se a lovat, se a gyűrűt! Csak nevetett a markába.

Így történt, hogy egyszerre értek föl Párizsba, a királyi udvarba: Lajos gyalogosan, a fickó meg lóháton, a fél gyűrűvel a zsebében.

S bizony, a királyt is sikerült megtévesztenie a tolvaj fickónak. Megmutatta a gyűrűt, s a király – bár ugyan nem nagyon tetszett neki a gonosz ábrázatú legény – elhitte, hogy az ő keresztfia.

S megkérdezte tőle:

– Hát ez az ifjú, aki veled együtt jött, ő kicsoda?

S a fickó rávágta, mielőtt Lajos egyet is szólhatott volna:

– Felséges keresztapám, a földim ez a fiú, s csak azért kísért el, mert azt remélte, hogy talál valami munkát a királyi udvarnál.

– Jól van – mondta a király –, hát ha a földid, majd keresünk valami neki való munkát.

S felfogadták Lajost lovászinásnak – a fickó pedig a király kíséretében járt-kelt, olyan ruhát kapott, mint egy herceg, s egész nap nem volt más dolga, mint enni, inni, sétálni, aludni.

Mindez így volt – de a fickó mégsem érezte magát biztonságban, valahogy szeretett volna megszabadulni Lajostól.

Egy nap aztán így szólt a királyhoz:

– Tudod-e, keresztapám, hogy ez a földim, ez a lovászinás, mivel dicsekszik?

– Nos, mivel? – kérdezte a király. – Mondjad.

– Hát azzal ez a szégyentelen, hogy elmegy a naphoz, s megkérdi tőle, hogy mért olyan piros a képe, amikor reggel fölkel!

– Csak nem? – csodálkozott a király. – No, erre magam is kíváncsi vagyok! Induljon azonnal útnak, különben halál fia lesz!

S nyomban hívták Lajost, hogy közöljék vele a király parancsát.

– Uram királyom – szabadkozott a fiú kétségbeesetten –, sose dicsekedtem én ilyesmivel!

De hiába – el kellett indulnia a reménytelen útra.

Hát amint szomorúan a tenger felé ballagott, egy ősz szakállú öregember jött vele szembe.

– Adjon isten, Lajos, francia király keresztfia! – köszönt rá az öreg.

– Adjon isten, öregapám.

– Hová tartasz, fiam?

– Bizony, öregapám, azt még magam se tudom – felelte Lajos. – Azt parancsolták, hogy menjek el a naphoz, s tudjam meg, hogy mért olyan piros reggel, amikor fölkel. De biz én nem tudom, merre keressenem. S ha nem találom meg, az életemet veszik.

– Ne búsulj, édes fiam, majd segítek én rajtad! – mondta az öregember.

Azzal maga mögé nyúlt, és egy falovat húzott oda az ámuló Lajos elé.

– Itt van, szállj fel erre a lóra. Parancsodra a levegőbe repül, s egy nagy hegy lábához visz; annak a csúcsán épült a nap palotája. Hagyd a lovat a hegy tövénél, s indulj fel egyedül a naphoz. A többivel ne törődj.

– Köszönöm, öregapám! – hálálkodott a fiú.

Aztán felült a faló hátára, s az nyomban felrepült vele a levegőbe.

De még fel se ocsúdott igazán – már meg is érkeztek a magas hegy lábához.

A lovat kikötötte egy fához, ő maga meg nekivágott, hogy megmássza a hegyet.

Hát amint felérkezett a tetőre, olyan ragyogó palotát talált ott, hogy majd megvakult a látásától!

Mikor egy kicsit hozzászokott a szeme a nagy fényességhez, bekopogott az egyik ajtón – s egy öregasszony jött ki eléje.

– Adjon isten, öreganyám! – köszöntötte tisztességtudóan. – Őfelségét, a napot keresem. Idehaza van?

– Nincs itthon, de hamarosan megérkezik – mondta az öregasszony.

– Jó, akkor megvárom itt az ajtó előtt.

– Jaj, te gyerek, nem lesz az jó! – sópánkodott az öregasszony. – A fiam mindig éhes, amikor megérkezik, s olyankor nem nagyon válogat. Ha meglát, talán még téged is felfal!

– Kérlek, segíts rajtam – könyörgött Lajos. – Beszélnem kell a nap őfelségével!

– Jó, jó, kerülj beljebb – bólogatott az öregasszony. – Majd csak lesz valahogy. Majd kitalálok valamit, hogy ő is jóllakjon, és téged se bántson.

Azzal betessékelte a fiút a palotába, de se el nem rejtette, se szólni nem szólt hozzá többet – hanem bevezette az egyik legfényesebb terembe, s ott leültette az egyik legfényesebb székre.

S akkor egyszerre a nap is megérkezett, mintha éppen csak erre várt volna. Már messziről dörgött a hangja:

– Éhes vagyok, rettenetes éhes! – és fűjt, szaglászott a levegőben; aztán az édesanyjára nézett. – Emberszagot érzek! Ember van itt, hamm, bekapom!

– Dehogyan kapod be! – korholta az édesanyja. – Hát volna szíved ezt a szép legénykét megenni? Készen van a vacsorád, azt edd meg, de gyorsan, mert ha nem, hát megraklak a botommal!

A nap őfelsége erre egyszerre behúzta a nyakát, lehajtotta a fejét, mint egy rossz gyerek, aki csínytet követett el – s csöndben leült vacsorázni.

Mikor az utolsó falatot is lenyelte, Lajos is felbátorodott, s megkérdezte:

– Felséges nap uram, azért jöttem hozzád, hogy megkérdezzem: mért vagy olyan szép piros reggel, amikor fölkelysz?

A nap őfelsége először meglepődött, aztán elmosolyodott.

– Jól van, megfelelek rá – mondta. – Hát ha tudni akarod, azért vagyok olyan szép piros reggel, mert nem messze a palotámtól van egy másik palota is, Tronkolaine hercegnőé, s a hercegnő olyan gyönyörű szép, hogy nekem is össze kell szednem minden erőmet, szépségemet, különben az ő ragyogása elhomályosítana engemet is.

– Köszönöm a jóságot, felséges nap uram! – felelte Lajos.

Azzal meghajolt – és elindult lefelé a hegyről.

A hegy lábánál föl pattant a faló hátára, s az egykettőre visszaröpítette az ősz szakállú öregemberhez.

– Köszönöm a segítséget, öregapám! – hálálkodott annak is.

S az így búcsúzott el tőle:

– Szívesen tettem, Lajos, francia király keresztfia!

A fiú ezután visszatért a királyi palotába – s mindenki elcsodálkozott, hogy ilyen gyorsan, ilyen vidám arccal tért vissza a nagy útról.

– Nos? – kérdezte tőle a király. – Eljutottál a naphoz? Megtudtad, amit parancsoltam neked?

– Igenis, felséges királyom.

– Halljuk hát – beszélj!

– Nem messze a nap palotájától van egy másik palota is, a Tronkolaine hercegnőé, s ez a hercegnő olyan gyönyörű, hogy a napnak minden reggel teljes fényében és dicsőségében kell ragyognia, különben elhalványodnék a fényessége a hercegnőé mellett.

A királynak annyira tetszett a válasz, hogy még tapsolt is egyet utána.

– Jól van, jól van, fiam! Most legalább ezt is tudjuk már.

Csak hogy a fickónak éppenséggel nem tetszett a dolog – s újra kezdte az áskálódást.

S egy nap újra a király elé állt.

– Tudod-e, keresztapám, hogy mivel dicsekszik ez a te lovászinásod?

– Nocsak? Már megint? Aztán ugyan mivel? – kérdezte a király.

– Ez bizony azzal, hogy elhozza ide a mátkádul Tronkolaine hercegnőt!

– No, az bizony nem is volna rossz! – mondta a király. – Ha pedig ezzel dicsekszik, tegye is meg, különben a halál fia lesz!

S a szegény fiút ismét odaparancsolták a király elé – és megint csak hiába szabadkozott:

– Király uram, sohasem mondtam én ilyesmit...

Mégis útnak kellett indulnia, nem tehetett mást.

S ahogy vándorolt, ballagott szomorúan, újra összetalálkozott az ősz szakállú apóval.

– Adjon isten, Lajos, francia király keresztfia! – köszöntötte most.
Ő meg búsan visszaköszönt:

– Adjon isten, öregapám.

– Hova tartasz, édes fiam?

– Ne is kérdezd – sóhajtott egy nagyot. – Magam sem tudom, hová. Ha nem viszem magammal Tronkolaine hercegnőt a király udvarába, a halál fia leszek. De ki tudja, hogy hol az ő palotája? Mert én nem tudom.

– Majd én segítek rajtad – mondta az öregember. – De előbb menj vissza a királyhoz, s mondd meg neki, hogy a parancsot csak úgy tudod teljesíteni, ha ad néked egy hajót tele búzával, szalonnával és marhahússal. Aztán gyere vissza hozzám.

Úgy is lett, Lajos visszament a palotába – s megkapta, amit kért.

Aztán maga is fölszállt a megrakott hajóra, s visszavitorlázott az öregemberhez.

S az akkor így szólt hozzá:

– Vedd ezt a fehér vesszőt, ez majd arra fordítja a szelet, amerre haladnod kell. Először a hangyák szigetére érsz, ott add át a búzát a hangyakirálynak. Aztán az oroszánok szigetére, ott add át a szalonnát az oroszánkirálynak. Végül a karvalyok szigetére, ott pedig a húst adod át a karvalykirálynak. Miután mindezzel megvagy, folytatod az utadat, s megérkezel Tronkolaine hercegnő szigetére. Keresd meg őt, de vigyázz, hogy meg ne pillantson, mielőtt te meglátod őt, mert különben elvarázsol. Ennyit kell tudnod, többet nem. Ha megteszed, amit mondtam, hazaviheted a királyi udvarba a hercegnőt. Járd szerencsével, Lajos, francia király keresztfia!

A fiú megköszönte a jó tanácsot, és továbbhajózott a nagy folyón. Mikor a tengerhez érkezett, feltartotta a fehér vesszőt, s azonnal kedvező, szél kerekedett, csak úgy röpítette a hajót a nyílt tengerre.

Nem sok időbe telt, már ott is volt a hajója a hullámzó tenger kellős közepén.

És éppen ott-volt a hangyák szigete is.

– Látni szeretném a királyt – mondta Lajos a parton szorgoskodó hangyáknak. – Ajándékot hoztam neki.

A hangyakirály nem sokat késlekedett, egykettőre ott termett, s a temérdek sok búzát mind kihordatta a partra az alattvalóival.

– Köszönöm, Lajos, francia király keresztfia! – mondta a hangyakis. – Az életünket mentetted meg, már nem volt mit ennünk. Ha valaha szükséged lesz rám s a hangyáimra, csak hívnod kell minket, s mi azonnal ott leszünk.

Azzal elbúcsúztak egymástól.

A fiú pedig ismét feltartotta a fehér vesszőt – és nyomban megindult a szél.

Így érkezett el az oroszánok szigetéhez, így találkozott az oroszánkirállyal, s ami szalonna volt a hajón, mind otthagya az éhező oroszánoknak.

– Köszönöm, Lajos, francia király keresztfia! – hálálkodott az oroszánkirály. – Sose felejtsük el, amit értünk tétél. Ha valaha szükséged lesz ránk, csak hívjál bennünket, és tüstént ott leszünk!

A fiú ezután újra hajóra szállt – s meg sem állt a karvalyok szigetéig.

– Látni szeretném a királyt! – kiáltotta el magát a paron. – Ajándékot hoztam neki!

A következő pillanatban elsötétült az ég: jött a karvalykirály ezernyi alattvalójával. De csak ő egyedül szállt le a hajóra, a kísérete fönt körözött a levegőben. S amikor a királyuk jelt adott, csak akkor lepték el csapatostól a hajót, s hordták-röpítették a partra a rengeteg marhahúst.

– Köszönöm, Lajos, francia király keresztfia! – mondta végül a karvalykirály is. – Az éhhaláltól mentetted meg a népemet. Ha valaha szükséged lesz ránk, csak hívjál bennünket, s mint a villám, ott leszünk!

A fiú megköszönte a segítséget – és újra a szelekre bízta magát.

Így jutott el Tronkolaine hercegnő szigetére, s amikor kikötött, nagy nekifohászkodással elindult a sziget belsejébe, egyre beljebb, beljebb...

S egyszer csak megtorpant. Egy olyan palotát pillantott meg hirtelen, amelyet még ember nem látott.

S a palota kertjében, a kút mellett, egy narancsfa alatt, ott üldögélt Tronkolaine hercegnő, és hosszú szőke haját fésülgette az aranyfésűjével, s közben a víz tükrében nézegette magát.

A fiú ámulva, megbűvölten felejtette rajta a pillantását – majd gyorsan közelebb lopódzott, csendben fölmászott a narancsfára, és

elrejtőzött az ágak között. Aztán leszakított egy narancsot, és a kútba pottyantotta...

Amikor a víz elcsöndesedett, a hercegnő megpillantotta a víztükörben a fiú képmását – és rámosolygott a tükörképre.

– Hát te vagy itt, Lajos, francia király keresztfia? – kiáltott fel. – Szállj le a narancsfáról, s gyere velem a palotámba. Szívesen látlak, s addig maradhatsz itt, amíg csak a kedved tartja.

A fiú nem ellenkezett, elfogadta a szíves marasztalást, s boldogan élt a palotában, a hercegnő társaságában – szinte észre se vette, úgy repült az idő. S csak hetek múlva jutott eszébe a gazdája parancsa.

És megkérdezte a hercegnőt:

– Akarsz-e velem jönni keresztapám, a francia király udvarába?

– Szívesen – felelte a hercegnő –, ha elvégzed azt a munkát, ami itt a szigeten rád vár.

– Csak szólj, hogy mit kívánsz – felelte a fiú. – Mindent megteszek, ami tőlem telik.

A hercegnő másnap elvezette a fiút egy hatalmas csúrhöz, ami tele volt maggal, egészen a tetőig meg volt rakva. S ott így szólt:

– Van itt mindenféle mag, búza-, rozs-, árpa-, lencse-, lóheremag. Mielőtt lenyugszik a nap, rakd külön halomba mindegyiket, de vigyázz, hogy egyetlenegy szem se keveredjen a másik fajta közé!

Aztán elment, s magára hagyta a szegény fiút. Mikor az három-négy marok szemet nagy kinnal szétválogatott – azt mondta magában:

– Száz évig is eltart, amíg ezt a munkát elvégzem, de még akkor se biztos, hogy nem csináltam-e hibát közben...

S nagyon nekikeseredett.

De nem soká tartott a szomorúsága: hirtelen felugrott, s elkiáltotta magát:

– Hangyakirály! Hangyakirály! Most segíts rajtam!

S a hangyakirály tüstént megjelent.

– Lajos, francia király keresztfia, mit tehetek érted? – kérdezte.

– Válogasd szét ezt a sok szemet, s minden fajtát rakj külön!

– Csak ennyi, amit kívánsz? Ezzel hamar megleszünk.

Azzal odaparancsolta valamennyi alattvalóját, s hamarosan tele lett velük a csűr.

S el is készültek a rengeteg munkával, mielőtt még a nap véget ért volna!

A fiú pedig kényelmesen elnyújtózott a csűr sarkában, s mint akinek semmi gondja – elaludt.

Épp nyugovóra tért a nap, amikor a hercegnő megérkezett, hogy lássa: megbirkózott-e a munkával a legény.

S hát – egyetlen szem se volt rossz helyen!

Nagyon elcsodálkozott.

– Ez igen... ez aztán legény a talpán! – gondolta magában.

S csendben a fiú fölé hajolt, és homlokon csókolta.

A fiú meg fölébredt – s éppen a szépséges hercegnőre nyitotta a szemét.

– Jó munkát végeztél – mondta halkán a hercegnő.

– Eljössz hát velem? – kérdezte a fiú.

– Azt azért még nem! Még más feladat is vár rád!

S csakugyan, másnap reggel adott a fiúnak egy fából készült fejszét, s egy fasorba vezette, melyet hatalmas tölgyek szegélyeztek.

– Mielőtt a nap lenyugodna, vágd ki ezeket a tölgyeket a fafejszével! – így szólt a hercegnő parancsa.

S magára hagyta a fiút. Az meg nekilátott.

De alig csapott egyet a fafejszével – ezer darabba tört.

Mit tegyek? – töprengett. – A fogammal csak nem ránthatom ki őket, gyökerestől!?

S hogy mégis próbáljon valamit, kézzel, körömmel, kővel kaparni, vájni kezdte a földet, előbb az egyik törzs tövénél, aztán a másikonál – de hamarosan ezzel is fölhagyott.

– Ezer év alatt sem készülök el ezzel... – sóhajtotta, s egyszeriben minden bátorságát, reményét elveszítette.

De nem sokáig!

Hirtelen felugrott, s elkiáltotta magát:

– Oroszlánok királya, most segíts rajtam, ha tudsz!

S az oroszánkirály azon nyomban megjelent.

– Lajos, francia király keresztfia, itt vagyok, mit tegyek?

– Napnyugtáig vágd ki ezeket a fákat! – mondta a fiú.

– Ezt a pár darabot? – dörmögte az oroszán. – Bízd csak rám, meglesz!

Azzal egy hatalmasat bődült, s ahány alattvalója volt, egyszerre mind ott teremtek, tele volt velük a faszor. Aztán tízesével-húszasával nekiestek az óriási tölgyeknek, s foggal, karommal egymás után döntögették ki őket. S mire leáldozni készült a nap, már rég elkészültek a munkával.

A fiú meg békésen lefeküdt egy nagy rönk árnyékába – s elaludt.

A hercegnő így talált rá – s a tölgyek is ott heverték sorba körülötte, egymás hegyén-hátán.

– Ez aztán legény a talpán! Ez igen! – mosolyodott el a hercegnő, s csendben odahajolt a fiú fölé, és háromszor homlokra csókolt.

Az meg fölnyitotta a szemét – s halkán megkérdezte:

– Eljössz hát velem, szépséges hercegnő?

– Ha az utolsó próbát is kiállod, akkor igen. De ezt az egy munkát még el kell végezned.

S másnap reggel talyigát, falapátot adott a fiúnak, és egy magas hegy lábához vezette, amelyik ott magasodott a palota szomszédságában.

– Látod ezt a hegyet? – szólt a fiúhoz. – Itt csúfítja a kilátást, a palotám ablakából mást se látok, csak ezt. Hordd el innét napnyugtáig, de úgy, hogy semmi se maradjon belőle.

S azzal eltávozott.

Szegény fiú sietve nekifogott a munkának – s rakta, rakta a talicskába a földet, hordta, hordta ki a tengerbe...

De csakhamar föl hagyott a reménytelen munkával.

– Tízmillió évig se készülök el ezzel!... – kesergett magában.

Aztán hopp – a homlokára ütött! S elkiáltotta magát:

– Karvaiykirály! Karvalykirály! Most segíts, ha tudsz!

Alig hangzott el a kiáltása, a karvalykirály már le is csapott a magasból.

– Francia király keresztfia, itt vagyok szolgálatodra!

– Hordd el ezt a hegyet, és szórd a földet a tengerbe! – mondta neki a fiú.

A karvalykirály fitymálva verdesett a szárnyával:

– Ezt a kis vakondtúrást? Délre megieszünk!

Aztán ismét fölroppent a magasba, és vijjogva hívta az alattvalóit. Egy másodperc nem sok, és karvalyok serege lepte el az eget, elhomályosították a napot, s úgy csaptak le a hegyre, mint valami

zsákmányra; csapdosták és vésték a csőrükkel, a karmukkal kaparták a kemény földet, s hordták-vitrék a tengerbe, aztán megint visszaröppentek, és megint a tenger fölé repültek...

Mire dél lett, annyi se maradt a hegyből, mint egy kicsi domb.

A fiú meg elégedetten leheveredett – és elaludt.

Így alkonyodott be, s így talált rá most is a hercegnő – de most már örökre.

Odahajolt föléje, és háromszor megcsókolta.

A fiú rányitotta a szemét.

– Elégedett vagy, szépséges hercegnő? – kérdezte halkán.

S az boldogan bólintott:

– Sose voltam még elégedettebb, se boldogabb. Oda megyek veled, ahová akarod!

S hová is akarhatott volna menni Lajos, a francia király keresztfia? Vissza, a királyi udvarba.

Úgy is lett: másnap kora hajnalban hajóra szálltak., szélnek eresztették a vitorlákat, s mire háromszor kelt és nyugodott a nap, megérkeztek Franciaországba. Az ősz szakállú öregember várta őket a parton, akinek a fiú a szerencséjét köszönhette.

S most így szólt hozzájuk:

– Üdvözöllek, szépséges Tronkolaine hercegnő, s kívánom, hogy boldog feleség légy – mert nemsokára az leszel! Üdvözöllek, Lajos, francia király keresztfia, s kívánom, hogy az legyél, aki vagy – mert nemsokára az leszel!

Azzal útjára bocsátotta a két fiatal.

Amikor megérkeztek Párizsba, a királyi palotába, a sok udvari népség nem tudott hova lenni az ámulattól: mindenki a hercegnő szépségét csodálta.

Csak egyedül a hamis keresztfiú zöldült el a dühtől és méregtől...

Az öreg király pedig tüstént feleségül akarta venni a hercegnőt, olyan szerelmes lett belé!

De az bizony megrázta a fejét:

– Ne haragudjék, felség – mondta –, de nem ilyen aggastyán kedvéért jöttem, amilyen felséged!

Az öreg király elszontyolodott kicsit, majd így szólt:

– Hát jó – felelte. – Ha engem öregnek találsz, akkor légy a keresztfiam feleségé, ő lesz majd az örökösöm.

S a jobbán álló, díszes ruhában dölyfösködő fickóra mutatott.

– Csakhogy ez nem a te keresztfiad! – kiáltott fel a hercegnő. – Közönséges tolvaj ez, felség, aki ellopta az igazi keresztfiad gyűrűjét! Csaló, aki rászolgált a büntetésre! Itt az igazi keresztfiad, aki elhozott ide engem, az ő kedvéért hagytam ott a saját palotámat, ő lesz az én férjem!

Az öreg király szörnyű haragra lobbant ekkor, hogy így felültették.

– Dobjátok a patakba! – kiáltotta, miután meghallgatta Lajos történetét –, hadd bűnhődjék úgy, ahogy kenyeres pajtásának szánta a rosszat!

Így is történt.

Lajos pedig feleségül vette a világszép Tronkolaine hercegnőt, s mivel a királynak nem voltak gyermekei, halála után ő lett Franciaország ura. De öreg édesapjáról, édesanyjáról és huszonöt testvéréről sem feledkezett meg, ellátta őket minden jóval. És Tronkolaine hercegnő se bánta meg soha, hogy Lajos kedvéért odahagyta a távoli, mesebeli szigetet.

MULYA CHARLY

Egyszer volt egy fiú, úgy hívták, hogy Charles. Vállas, erős, jól megtermett gyermek volt, csak egy kicsit együgyű; azért aztán elnevezték Mulya Charlynak. Amikor betöltötte tizenötödik évét, szülei azt mondták neki, pusztuljon a háztól, menjen, amerre lát, keresse meg a kenyerét, ahogyan tudja. A fiú nyesett magának egy mogyoróvesszőt a sövényről, azzal útnak indult; egyebe nem volt a vesszőn kívül, még csak egy árva fitying sem lapult a zsebében; így vágott neki a világnak.

Az utat, amelyiken ment, tarlók szegélyezték; böngésző asszonyok hajladoztak a tarlón.

Charly kapott a példán, ő is nekiállt böngészni, és estére sikerült is egy marék kalászt összeszednie.

Mikor leszállt a sötétség, bezörgetett egy tanyaházba.

– Ki az?

– Mulya Charly.

Beengedték, hiszen a környéken mindenki ismerte.

– Adnának nekem szállást éjszakára? – kérdezte a fiú.

– Jól van, kapsz egy ágyat.

– Hát a kaparéknak, amit a tarlón szedtem, adnának-e helyet?

– Annak is adunk. Tedd csak oda a kakasülőre.

Charly odarakta a maroknyi kalászt a kakasülőre, megvacsorázott és lefeküdt. Hajnalig aludt, mint a bunda; akkor fölkel, ment megkeresni a kaparékot. Hanem annak már híre-hamva sem volt: a tyúkok mind fölcsipegették a szemet az éjjel, nem hagytak egyebet egy kis halom törődött szalmánál.

– A kaparékot nem lelem – mondta a fiú –, de se baj, elviszem helyette a néném egyik tyúkját.

Ebbe azonban a gazdasszony sehogyan sem akart beleegyezni.

– Jól van, akkor majd pörre megyünk – mondta a fiú.

Áristom-báristom, haj!
Párizsban nagy lesz a baj.

A majorosasszony megijedt, és nem ellenkezett tovább. Mulya Charly a hóna alá kapta a tyúkot, és odébbállt. Ment egész álló nap; estére megint bekopogtatott egy tanyára.

- Ki az?
- Mulya Charly.
- Beengedték.
- Adnának nekem szállást éjszakára?
- Jól van, kapsz egy ágyat.
- Hát a tyúkom kap-e helyet?
- Az is kap. Ott a disznóól, csukd oda.

A fiú becsukta a tyúkot a disznóólba, megvacsorázott, és jóízűen elaludt. Másnap reggel keresi a tyúkot, de hiába: nem maradt belőle, csak egy csomó toll meg pihe, a többit fölfalták a disznók.

– Annyi baj legyen – mondta Charly –, kárpótlásul elviszek helyette egy disznót.

- Erről azonban a tanyaiak hallani sem akartak.
- Jól van, akkor majd pörre megyünk – mondta a fiú.

Áristom-báristom, haj!
Párizsban nagy lesz a baj.

Erre aztán engedtek neki. Megkötözte az egyik disznót, s elvitte. Estére megint egy tanyához ért, s bekopogtatott.

- Ki az?
- Mulya Charly. Adnának-e szállást éjszakára?
- Jól van, kapsz egy ágyat.
- Kap helyet a disznóm is?
- Kap. Csukd a lóistállóba.

Charly a lóistállóba csukta a disznót, jól megvacsorázott, lefeküdt és elaludt. Másnap reggel megy a disznóért: hát ott feküdt szegény jószág fölfordulva, a lovak kitaposták a belét.

– Annyi baj legyen – mondta Charly –, kárpótlásul elviszem helyette az egyik lovat.

- És amikor a gazda tiltakozott ez ellen:
- Jól van, akkor pörre megyünk!

*Áristom-báristom, haj!
Párizsban nagy lesz a baj.*

A gazda erre beadta a derekát, Mulya Charly meg útnak indult a lovával. Estére ismét elért egy tanyához, és ismét bekopogtatott.

– Ki az?

– Mulya Charly.

És szállást kért magának meg a lovának. Azt mondták neki, kösse be a lovat az istállóba.

Charly ezen az éjszakán is igen jól aludt, és mert már nem kellett a saját lábát koptatnia, hiszen már volt lova, amelyik vigye, másnap sokáig lustálkodott az ágyban.

Mikor fölkelte, ment egyenesen a lováért. Hanem az istállót üresen találta: amig heverészett, azalatt a lovakat kihajtották legelni a rétre, jó messzire a háztól. Nem maradt otthon, csak egy kis szolgálólány, az ott tett-vett a konyhán. Mulya Charly beszélhetett neki, hajtogathatta; hogy áristom-báristom, a lány ügyet sem vetett rá.

Erre a fiú megmérgeződött.

– Jól van, akkor kárpótlásul magammal viszlek téged!

Azzal bedugta a zsákba, és a vállára vette. A lány kiabált, rugdalódzott, Charly azonban megfenyegette, hogy ha nem marad nyugton, elpáholja a mogyoróvesszőjével. Erre aztán szépen elcsendesedett a lány.

Estére Charly újra egy tanyához ért, és szállást kért magának meg helyet a zsákjának. Mondták, tegye a zsákot a konyhában a sarokba.

Alighogy a fiú lefeküdt, a lány mocorogni, nyögdecselni kezdett a zsákban. A majorosné magányos özvegy asszony volt; igen megijedt a szokatlan neszre; de a lány addig-addig szólongatta, míg végül is kinyitotta a zsákot.

Akkor aztán a szolgáló töviről hegyire mindent elmondott neki.

Mulya Charly nagyon erős volt, és hamar méregbe jött. Félték tőle, nem merték volna megharagítani; elhatározták hát: hogy fufanggal járnak túl az eszén. A tűzhely mellett egy kutya aludt a kölykeivel: azokat hamar bedugták a zsákba, ők ketten meg úgy elpárologtak, mintha ott sem lettek volna.

Reggel a fiú vállára vette a vagyonát, és útnak indult. A zsákban azonban csakhamar nagy izgés-mozgás, nyöszörgés támadt. Mulya

Charly hiába fenyegetődött a mogyoróvesszőjével, csak nem csitult a hátán a mozgolódás. Erre dühbe gurult, ledobta a zsákot, és gyorsan kikötötte, hogy móresre tanítsa a nyughatatlan szolgálót. Bezzeg elámult, mikor meglátta a kutyacsaládot!

– Ejnye, a beste lélek, mivé nem változott! – rikkantotta, mikor végre magához tért a csodálkozástól. – Anyakutya lett belőle, kölyköstül! Mindig mondtam: agyafúrt nép az asszonynép!

Azzal – mert ő aztán igazán nem volt agyafúrt – fogta magát, továbbindult, s otthagya a zsákot is, a kutyát is meg a kölykeit is.

Itt a vége, fuss el véle!

AZ EGYÜGYŰ PERONIK

Bizonyára találkozotok már egy-egy ilyen boldogtalannal, akiket a pap nyúlzsírral keresztelt, s egyebet sem tudnak, mint koldulni a kapuban. Olyanformák szegények, mint a borjú, mely elvesztette az istállóhoz vezető utat. Ilyen ágrólszakadt fickó volt Peronik is; apja-anya gondoskodása helyett felebarátai jótékonyására utalva járt-kelt az orra után, maga se tudta, hova. Ha megszomjazott, ivott a forrásból, ha megéhezett, a kapuban ácsorgó asszonyoktól koldult kenyérhéjat, hulladékot, s ha elálmosodott, bekotorta magát, mint egy mókus, holmi szalmakazalba. Egyébiránt Peronik, körülményeihez képest, nem is volt rosszul eleresztve: volt egy vászonnadrágja, melynek csak a feneké hiányzott, egy félkarú zekéje, s egy tetőtlen sipkája, mely valamikor bizonyosan új volt.

Aztán énekelt is Peronik szíveszakadtából, valahányszor tele volt a gyomra, s reggel-este hálát adott a teremtőnek, aki annyi áldással elhalmozta, anélkül hogy ő valamivel is megszolgált volna.

Peronik nem tanult ugyan semmiféle mesterséget, de azért sok mindenhez értett. Tudott annyit enni, amennyit éppen elébe tettek, tudott többet aludni, mint bárki más, s nyelvével nagyszerűen utánozta a pacsirtaszót – amihez szintén nem mindenki értett akkoriban a faluban.

Hogy, hogy nem, Peronik egy napon erdőszéli tanya elé vetődött, s merthogy gyomrában már rég beharangozott az éhség, beljebb óvakodott valami eleségért. A parasztasszony éppen a küszöbön térdelt, és már majdnem hozzáfogott a kásásfazék homokkal való kisúrolásához; de ahogy meghallotta a boldogtalant, aki valami ennivalót kért, mindjárt oda is nyújtotta neki a fazekat. – Nesze, te szegény madárijesztő, edd meg, amit kikaparhatsz.

Peronik leült a földre, a fazekat térde közé szorította, s elkezdte a körmével kikaparni. De vajmi keveset kaparhatott, mert a ház minden kanala megfordult már benne. De azért közbe-közbe még az

ujjait is leszopogatta, s elégedetten nyögött egyet-egyet, mintha sohasem ízlett volna valami jobban.

– Kakastejben főtt köleskása – motyogott maga elé –, méghozzá a legjobb alföldi gazdasszony konyhájáról!

Az asszonynak jólesett a dicséret, s barátságosabban fordult hozzá:

– No, várj, te szegény kótyagos, kapsz hozzá egy kis kenyeret is, hadd legyen, amit beleapríthass!

Térült-fordult, s egy jókora karéjt hozott a friss sütetű cipóból. Peronik beleharapott, mint a farkas a bárány combba, s felkiáltott:

– Ennek a tésztáját a *vannes-i* püspök szakácsa dagaszthatta!

– Hát még ha frissen köpült vaját kennék reá! – felelte büszkén a gazdasszony, s mindjárt hozott is egy fedeles csuporkával.

Peronik nem győzte eléggé dicsérni a vajat: addig-addig, míg az utolsó cseppig fel nem kente a kenyerére. A gazdasszony nagy örömeiben még egy darab főtt szalonnát is adott neki a vasárnapi levesből. Peronik pedig nem fogyott ki a dicséretből, s olyan gyorsan eltünttetett mindent, mintha csak forrásvizet nyelt volna, mert bizony régideje nem evett ennyi finomságot. A jó asszony ezután még holmi lepénymaradékot is tett elé; Peronik ezt is gyorsan bekebelezte.

Mialatt így új erőt gyűjtött volna, egy fegyveres lovag jelent meg a kapuban, s megkérdezte az asszonytól, merre az út Kerglas vára felé.

– Ó, jaj nekem, lovag úr! Tán csak nem oda igyekszik? – kiáltott fel az asszony.

– Biz én oda! – felelte a lovag. – Méghozzá messze földről. Már három hónapja éjjel-nappal lovagolok.

– S mi dolga van Kerglas-ban? – kíváncsiskodott az asszony.

– Az Aranyserleget meg a Gyémántlándzsát keresem – felelte a jövevény.

– Hát azok meg kicsodák? – kottyantott bele a beszélgetésbe a félkegyelmű.

A lovag végigmérte, aztán megfelelt:

– Nincs nagyobb kincs a földön! A serleg birtokosának nemcsak hogy a világ minden jó falatját s drágaságát ajándékozza, de egyetlen hörpintés belőle megszüntet minden szenvedést, sőt, ha

halott ajkához érintik, még az is feltámad. A lándzsa pedig megöl és összezúz mindent, ami az útjába kerül.

– S kié most ez a serleg meg ez a lándzsa? – kérdezte hüledezve Peronik.

– Rogéar varázslóé, aki Kerglas várában lakik – vágott közbe az asszony. – Naponta látható, amint az erdőszélen fekete kancán ellovagol, nyomában egy tizenhárom hónapos csikóval. De senki sem mer belékötni, mert kezében ez a rettenetes dárda.

– Úgy ám – toldotta meg a lovag –, csakhogy szigorú parancs tiltja a váron belül használni! Mihelyt hazaérkezik, serleg, lándzsa valami mély alagútba záródik el, s nincs kulcs, amely azt kinyissa. Ott akarom megtámadni a varázslót!

– Jaj, jaj – sópáncodott az asszony –, kegyelmednek sem fog sikerülni, mint ahogy már több mint száz nemes vitéznek sem sikerült, akik megpróbálták, de közülük egy sem jött vissza.

– Tudom én azt, jó asszony – mondta a lovag –, mert azok szegények nem kaptak előtte a Blavet-i Remetétől útbaigazítást!

– S az úr talán bizony kapott? – kérdezte Peronik.

– Nekem mindent elmagyarázott – hengegett a lovag –, amit tennem kell. Először is keresztül kell lovagolnom a Varázserdőn.

– S aztán? – faggatózott Peronik tovább.

– Aztán, ha minden rontást, kuruzslást kiálltam, találkozom egy törpével...

– Az is valami? – kotnyeleskedett Peronik.

– Az ám! Annak a törpének tüzes nyárs a fegyvere: mindent elhamvaszt vele, amihez csak ér. S ez a törpe őrzi az almafát, melyről le kell hogy szakítsak egy almát.

– S aztán?

– Aztán rátalálok a Mosolygó Virágra. Ezt egy oroszlán őrzi; sörénye csupa kígyó – s nekem le kell szakítanom azt a virágot! Aztán meg kell küzdenem a Vasgolyós Emberrel: az a golyó mindig célba talál, s utána visszatér a gazdájához. Végül belépek a Gyönyörúségek Völgyébe: itt a világ minden boldogsága és öröme igyekszik majd elcsábítani, rabul ejteni. Ezen túl van egy folyó: rajta egyetlen gázló; ott találok egy fekete ruhás hölgyet, kit is felveszek magam mögé a nyeregbe; az majd megmondja, mitévő legyek azután.

– Hej, haj, sok ez egy embernek, bármi nagy vitéz is legyen – sóhajtott az asszony, hogy a lovagot nyaktörő vállalkozásától eltérítse.

– Asszonyféle az ilyesmit nem ítélné meg! – válaszolt a lovag, s azzal nekivágott az erdőnek, amerre a gazdáné utasította; lovát sarkantyúba kapta, s hamarosan eltűnt a fák között.

Az asszony még egy darabig sóhajtozott utána; Peroniknak vetett még holmi maradékot, aztán kiadta az útját.

S Peronik nem is ellenkezett, annál kevésbé sem, mert a gazda éppen megjött a mezőről.

Alighogy kioldalgott a kapun, az ember eléje állt, s alaposan megmustrálta. Tudni kell hozzá, hogy a gazda éppen aznap kergette el a tehénpásztort, s még nem tudta, honnan kerít helyébe mást. Ezért akadt meg a szeme a mi együgyűnkön.

Jobb híján megfelelőnek találta, s meg is kérdezte mindjárt:

– Nem állnál be hozzám tehénőrizőnek?

Peronik úgy gondolta eddig, hogy éppen elég, ha az ember magamagára vigyáz, s nagy hamuőrle léte az ágában sem volt semmiféle pásztorkodás. De hogy a jó falatok íze még úgyszólván a szájában volt, s ez hasonló jó falatokkal kecsegtetett, felcsapott minden teketória nélkül.

A gazda mindjárt ki is vitte az erdőszélre, elészámlálta a teheneket, borjakat, vágott neki egy mogyorófa pálcát, s lelkére kötötte, hogy napszálltakor terelje őket haza.

Így lett hát Peronikból tehénpásztor; az volt a dolga, hogy a teheneket a kártevésben megakadályozza, s piros tehéntől feketéig, tarkától fehérig szaladgált egész nap, hogy el ne széledjenek.

Ahogy így térítgeti őket, az erdő szélén csak lódobogást hall, s a következő pillanatban kibukkan a sűrűből Rogéar, a varázsló, fekete kancája hátán, nyomában a tizenhárom hónapos csikóval. Nyakában az Aranyserleg, kezében a Gyémántlándzsa: úgy világít, mint az eleven láng.

Peronik ijedtében megbújt egy bokorban; az óriás ott nyargalt el a közelében; mihelyt eltűnt, Peronik előbújt, s nézett-nézett utána, találgatta az útját – de hiába, nem tudta megfejtetni: merre tűnt el.

Telt-múlt az idő, s közben egyre jöttek-jöttek a fegyveres lovagok; Kerglas várát keresték, de egy se tért közülük vissza. S az óriás

naponta többször is végigszáguldott az erdőszélen.

S a boldogtalan egyre bátrabban viselkedett: már nem bújt el, amikor a lódobogást meghallotta, csak kellő távolságból bámult vágyakozó tekintettel, mert már másban se főtt a feje, mint abban, hogy a serleget és a lándzsát így vagy úgy megszerezhesse.

Egy este Peronik szokása szerint egymagában legeltetett, amikor hirtelen fehér szakállú embert pillantott meg az erdőszélen. Azt hitte a félkegyelmű, hogy ismét holmi kalandos idegennel van dolga, s megkérdezte, nem a Kerglas-ra menő utat keresi-e.

– Miért keresném? Ismerem! – felelte a jövevény.

– Jártál rajta, s a varázsló nem ölt meg? – csodálkozott a félkegyelmű.

– Nem ölt meg, mert tőlem nem kell félnie – felelte a fehér szakállú. – Én Briák varázsló vagyok, Rogéar bátyja. De mivel a varázserdőn átvágni az én varázserőm sem elégséges, most, hogy útban vagyok hozzá, elhívom a fekete csikót, hadd vezessen átal.

E szavakra ujjával három kört írt a homokba, valamit morgott elébb, aztán felkiáltott:

*Hej, csikó, te könnyű lábú,
Hej, csikó, te éles fogú!
Állj elő, és térdepelj le,
Hadd szállhassak a nyergedbe!*

Abban a szempillantásban ott termett a csikó. Briák gyorsan felkantározta, felnyergelte, felhágott a hátára, s visszavitette magát az erdőbe.

Peronik erről nem szólt senki fiának. Pedig annyit már tudott, hogy a Kerglas-ba igyekvőnek első dolga a csikót megülni, az ismeri az utat.

De sem a köröket megrajzolni, sem a varázsszót elmondani nem tudta. Más eszközökhöz kellett tehát folyamodnia. Addig törte a fejét, amíg ki nem eszelt valamit. Az erősek homlokegyenest vágnak a veszedelemnek – gondolta –, a gyengék azonban oldalról fognak neki: vagyis többet ésszel, mint erővel – különben az óriást nem győzheti le.

Mikor mindezt jól kifundálta, egy kis szalonkahurkot meg lépvesszőket kerített, fekete kenderből kötőféket és nyűgöt készített,

majd szenteltvízbe mártott kenyérhéjat morzsáit el az erdő szélén, ahol az óriás fekete lovaival nyargalászni szokott, és lesbe állt.

A szokásos időben csakugyan megjelentek, mind a hárman. A kanca, hátán az óriással, továbbvágatott, de a csikó, mely a fűvet szaglászva, harapdosva futkározott a nyomában, megérezte a kenyérmorzsa szagát, megállt, s eszegetni kezdett, miközben Rogéár jó messzire előrenyargalt.

Peronik csak ezt várta. Előugrott, a kötőféket gyorsan a csikóra dobta, a nyűgöt a két lábára bogozta, felugrott a hátára, s hagyta, hadd botorkáljon, amerre akar. Bizonyos volt benne, hogy egyenest Kerglas várába fogja vinni.

S csakugyan, a lovacska tétovázás nélkül vágott neki a legvadabb ösvénynek, s olyan sebesen ment, ahogy csak nyűgözött lábától kitelt. Peronik meg úgy reszketett a hátán, mint a nyárfalevél. Mert amennyi rontás és varázslat, az mind megpróbálkozott most vele: hol szakadék támadt hirtelen a lova előtt, hol a fák borultak lángba körös-körül, valahányszor pedig egy-egy patakon gázolt volna keresztül, tüstént sodró áradattá változott, s kevesen múltott, hogy magával nem ragadta. Ismét máskor, amikor valami hegy alatt ügetett, egyszer csak irtózatossá szikladarabok kezdtek szakadozni reája, hogy agyonlapítsák.

S a félkegyelmű hiába mondogatta magának sűrűn, hogy mindezek csak a varázsló incselkedései; mégis úgy félt, hogy azt hitte, meghül benne a velő. Végtére sapkáját a szemére húzta, hogy semmit se lásson, s a csikóra bízta magát.

Valahogy kiértek egy sík mezőre, s itt megszűntek a varázslatok. Peronik levette a sapkáját, s körülnézett. Sivár pusztaság volt, szomorúbb, mint a temető: minduntalan egy-egy Kerglas-t kereső lovag csontvázába botlott. Ott heverték biz ők a lovak mellett elnyúlva, s szürke farkasok marakodtak csontjaikon.

Peronik végre kiért egy rétre, melyre egyetlenegy almafa árnyéka borult, s úgy tele volt almával, hogy ágai a földig hajoltak. A fa alatt egy törpe állt, kezében tüzes nyárs, s mindent, amihez csak ért, elhamvasztott. Ahogy Peronikot megpillantotta, elrikkantotta magát, mint valami sirály, s nyársát felemelte. De a félkegyelmű nem árult el semmi meghökkenést, csak illedelmesen lekapta fejről a sapkát, s így szólt:

– Ne zavartasd magad, hercegem! Csak éppen átmegyek itt Kerglas felé, ahova is maga Rogéar varázsló rendelt.

– Mármint téged? – álmétkodott a törpe. – Kicsoda vagy hát?

– Urunk új szolgája vagyok – felelte a félkegyelmű –, hogyhogy még nem tudsz rólam?

– Csak annyit tudok, hogy valami szélhámosnak látszol!

– Márpedig csak becsületes madárijesztő vagyok. A varázsló fogadott fel munkára, s még a csikóját is kölcsönadta, már türelmetlenül várhat.

A törpe szemügyre vette a csikót, s már-már hinni kezdett neki. Csak azt nem foghatta fel, miért van szüksége a varázslónak éppen ilyen madárijesztőre.

– Miért? – csodálkozott Peronik. – Ugyan bizony tán nem tudod, hogy kerglas-i kertjében minden gyümölcsöt elpusztítanak a madarak?

– S hogy segítesz ezen? – kérdezte a törpe.

Peronik erre elővette a szalonkahurkot s a lépvesszőket, s ennyit mondott:

– Egy sem menekülhet!

– Szeretném azt látni! – mondta a törpe. – Az én almámat is erősen prédálják a rigók. Ha megfogod őket, utadra bocsátlak.

Peronik beleegyezett. Csikóját egy bokorhoz kötötte, a hurok egyik végét odakötözte az almafához, a másikat a törpe kezébe nyomta.

– Fogd ezt, kérlek, amíg előveszem a lépvesszőket! – mondta.

A törpe megfogta a hurok végét, Peronik pedig hirtelen a nyakába akasztotta s megrántotta; megfogódott, mint valami madár. Ordított, rúgkapált mérgében, de a hurok minden dühöngésének ellenállt.

Peronik pedig gyorsan leszakított egy almát, felugrott a csikóra, s hagyta, hadd vigye tovább.

Mentek, mentek, s egyszer csak egy pompázatos ligetbe értek. Soha nem látott növények, spanyolrekettye, löne, különféle rózsák közül nevetett rá a csudálatos Mosolygó Virág. De a ligetet a Kígyósörényű Oroszlán nyargalásztá körös-körül, szemét forgatta, s fogát úgy csikorgatta, ahogy a frissen köszörült malomkövek. Peronik megállt, s köszöntötte illendőképpen. Az oroszlánnak és

kedves családjának az elképzelhető legnagyobb boldogságot kívánta, s megkérdezte, vajon jó úton halad-e Kerglas felé.

– Kerglas-ban mi keresnivalód? – bömbölte az oroszán borzasztó pofával.

– Engedelmeddel – felelte rémülten a félkegyelmű – úrnőtől, Rogéar őkegyelme szívehölgységétől viszek ajándékot, amiből pacsirtapástétomot készíthet.

– Pacsirtapástétomot? – nyalintotta meg a bajszát az oroszán. – Van száz esztendeje, hogy nem ettem. Van-e belőle felesen?

– Tele a tarisznyám, nagy jó uram! – felelte Peronik, tollal meg léppel tömött tarisznyájára ütve, s nyomaték kedvéért a pacsirta csicsergését utánozta közben. Ez a hang még csak növelte az oroszán étvágyát.

– Hadd lám csak – mondta, s közelebb jött –, eléggé kövérek-e a pacsirták gazdám gusztusának?

– Magamnak sem kívánhatok jobbat! – felelte az együgyű. – De ha kiveszem őket a zsákból, félek, elrepülnek.

– Csak annyira nyisd ki, hogy belekukkanthassak! – biztatta az oroszán, száját-bajszát sűrűn nyalogatva.

Peronik csak ezt várta. A zsák száját kioldotta, az oroszán elé tartotta, s mihelyt a fejét bédugta, ráhúzta alaposan, hogy a sok lépes toll tüstént a szemébe ragadt, aztán a zsák madzagját jó erősen a nyakára hurkolta, hogy ki ne bogozhassa.

Nagyot ordított az oroszán, veszettül rázogatta a fejét, s egyik kecskebukát a másik után vetette dühében. Peronik odaszaladt a Mosolygó Virághoz, letépte, felkapott a csikóra, és sebesvágatva iramodott el azon.

Most a Fekete Ember őrizte völgy következett. S Peronik nemsokára csakugyan észrevette, amint a bejáratnál, sziklához kovácsolva áll, kezében vasgolyóval, mely ha célját eltalálja, tüstént visszagurul magától. A Fekete Embernek hét szeme volt körös-körül a fején, s ezzel felváltva vigyázott. Peronik, hogy észre ne vegye valamiképpen, lovát a bozótban megkötötte, maga pedig hasmánt kezdett kúszni feléje a fűben. Amikor már jó közel ért hozzá, látta, hogy csak négy szeme van nyitva. Úgy látszik, fáradt s bóbiskol, gondolta, s azzal halkán énekelni kezdett. A Fekete Ember egy pillanatra megrezzent, körülkémlelt. De hogy senkit sem látott, az

álmosító dallamra hamarosan még egy szemét behunyta. Peronik most tovább fújta. A Fekete Ember hamarosan a negyedik szemét s félig az ötödiket is behunyta. Peronik erre mormolásba kezdett, de még bele sem kezdett jóformán, a Fekete Embert elnyomta az álom.

Peronik csak ezt várta. A csikót kötőféknél fogva szépen átvezette az ingoványon a Fekete Ember előtt, a Gyönyörűség Völgyébe. S most következett csak a legravaszabb próba! Peronik hirtelen oly csábító csodák közt találta magát, hogy azt se tudta, hova kapja a fejét szédületében.

Csupa gyümölcs, virág és forrás volt ez a völgy, de azokból a forrásokból édes bor csordogált, a virágok elbájolóan énekeltek, s a gyümölcsök kínálva kínálták magukat. Minden útkanyarulatban nagy asztalokat is látott Peronik, olyan gazdag terítéssel, mintha királyukat várták volna. Friss kenyérillat szállt, mintha most vették volna ki a sütőkemencéből, jobbra-balra szolgák ácsorogtak, mintha csak őt várták volna, mialatt egy kicsit messzebb, oldalvást ifjú lányok szálltak kifelé a fürdőből, s a parton táncolni kezdtek. Peronikot nevéen szölongatták, s kérlelték, vezesse ő a táncot.

Peronik lassabbra fogta a csikót, hogy orrát szélbe tartva, minél nagyobbakat szippanthasson a finom fogások illatából, s hogy jobban szemügyre vehesse a viháncoló lányokat. Már azon volt, hogy végképp megáll, történjék azután akármi – amikor megvillant fejében az Aranyserleg s a Gyémántlándzsa. Elővette mindjárt bodzasípját, s fújni kezdte, ahogy bírta, hogy ne hallja a csábító hangokat. Előkotorta avas szalonnával megkent kenyerét, hogy a pecsenye illatát elnyomja, s szemét a csikó fülére tapasztotta, csak hogy ne lássa a táncoló lányokat. Ilyenformán baleset nélkül jutott át a ligeten, s íme, előtte állott Kerglas vára.

Most már csupán az a folyó állta az útját, melyen csak egyetlenegy gázló van. Szerencséjére a csikó tudta, hol. Peronik körülnézett: vajha a Gyászruhás Hölgyet, ki őt majd a várba vezeti, megpillanthatná. S csakugyan ott találta a Hölgyet egy sziklán üldögélve.

Peronik lekapta a sapkáját, s megkérdezte, nem volna-e kedve átlovagolni a folyón.

– Éppen ezért várlak – felelte a Hölggy –, jer csak közelebb, hadd üljek mögéd!

Peronik odalovagolt, a Hölgy felszállt mögéje, s megindultak a gázlón. A folyó közepén megszólalt a Hölgy:

– Legalább tudod-e, ki vagyok, te legény?

– Engedelmeddel – felelte Peronik –, gúnyádból ítélve valami nemes és nagy hatalmú úrnő.

– Jól mondod, valóban nagy hatalmú vagyok, mert a föld minden népe meghajlik előttem.

– Csakugyan ilyen hatalmas volnál? – kapta le ismét a sapkáját a félkegyelmű, hogy fel se tegye többet. – Szabadíts meg hát Rogéartól!

– Megöljem?

– Mi sem volna kedvemrevalóbb – felelte Peronik –, de sajnós Rogéar halhatatlan.

– Figyelj csak jól, hogy megérthess – szólt a Hölgy. – Az a törpe őrizte almafa a tilalmas fának hajtása. Aki gyümölcséből eszik, a halandóság megfogyan abban. Azon igyekezz tehát, hogy a varázsló egyék belőle. Azután már csak meg kell érintenem, s kiadja lelkét.

– Megpróbálok – felelte Peronik –, csak azt mondd még meg, hogyan s mi módon szerezhetem meg aztán az Aranyserleget és a Gyémántlándzsát?

– A Mosolygó Virág megnyit minden kaput, s megvilágítja a legsötétebb éjszakát is – nyugtatta meg a Hölgy.

E szókra éppen a túlsó partra érkeztek, s Peronik nekirúgott a várnak.

A bejárat előtt hatalmas fedélszint talált; ez alatt hevert az óriás, keresztbe vetett lábakkal, mint valami gazda gabonája betakarítása után, s pogányul füstölt színarany pipából.

Amint a csikót, hátán Peronikkal s a gyászruhás Hölgygel megpillantotta, felütötte a fejét, s mennydörgő hangon megszólalt:

– Gazdámra, Belzebubra! Az én tizenhárom hónapos csikómon lovagol ez a félkegyelmű!

– Igazad van, ó varázslók varázslója! – felelte a félkegyelmű. – Öcsédurad adta nekem az erdőszélén.

– Hát ismered az öcsémet? – csodálkozott az óriás.

– Ahogy csak gazdáját ismerheti az ember! – felelte a legény.

– S miért küldött?

– Hogy két becses jószágot adjak át neked, melyeket frissiben kapott a mórok országából. Az egyik a Boldogság Almája. A másik meg ez a Hölgy itt előtted! Ha az almából eszel, örökké boldog leszel, mint ha koldus létedre ezer tallért találtál volna egy facipőben. S ha a Hölgyet szolgálatodba fogadod, nem lesz több kívánságod e földön!

– Adsza azt az almát, s hadd szálljon le a szerecsen asszony! – felelte Rogéar.

Peronik engedelmeskedett. Az óriás beleharapott az almába, a Hölgy megérintette – fel is fordult abban a pillanatban, mint egy letaglózott ökör.

Peronik, kezében a Mosolygó Virággal, azonnal bement a várba. Végigrohant ötven szobánál is többön, míg végre odaért az ezüstkapus boltozat elé. A Virág kinyitotta, majd világított a jámbornak az alagútban, s elvezette az Aranyserlegig s a Gyémántlándzsáig.

De alighogy megérintette őket, lába alatt megrendült a föld; szörnyű recsegés-ropogás támadt, a palota eltűnt, s Peronik egy erdő közepén találta magát, kezében a két áhított dologgal, s megindult velük Bretagne királyának udvarába.

Beért a városba, pompás ruhát, paripát vett, s így ment tovább a király városa felé.

Amikor Nantes-ba ért, a királyi seregek éppen ostromolták a várost, s körös-körül mindent úgy elpusztítottak, hogy még fa sem maradt, amelyen egy kecske elrágódhatott volna. Az éhhalál is dühöngött a városban, a katonák, ha nem sebeikben, éhen pusztultak el. Ezért hirdette ki a király, kürtösökkel minden utcasarkon, épp az nap, amelyen Peronik odaérkezett, hogy azt teszi meg örökösének, aki a várost az ostromlóktól megszabadítja.

Ahogy ezt a félkegyelmű meghallotta, odaszólt a kürtösnek:

– Egyet se fújj tovább, hanem vezess a királyhoz! Én megtehetem, amit kíván.

– Te? – kérdezte a kürtös a satnya legényke láttán. – Jobb, ha elkotródsz, te cinege, a királynak nincs ideje madarat fogni!

Erre a félkegyelmű csak megsimogatta a kürtöst a Gyémántlándzsával, és az abban a pillanatban holtan zuhant a földre, a bámészkodók legnagyobb rémületére. Ijedtükben már majd szétfutottak, de a félkegyelmű rájuk kiáltott:

– Láttátok, mit tehetek ellenségeimmal! Tudjátok meg azt is, amit barátaimmal tehetek!

Azzal a varázsserleget a halott szájához érintette – és az fel is támadt tőle nyomban.

A király, mihelyt értesült a csodáról, megmaradt hadai vezetését Peronikra bízta. S a félkegyelmű lándzsájával ezer meg ezer ellenséges katonát ölt meg, viszont a serleggel feltámasztott minden elesett bretont.

Az ellenséget elűzte a város alól, zsákmányul ejtette elhagyott táborát, sőt hamarosan a szomszédos tartományokat is meghódította, s a király hatalma alá vetette. A szaracénok szultánját áttérésre kényszerítette, leányát feleségül vette, és száz gyermeket szült az neki, amelyek mindegyike egy-egy királyságba ült.

Mondják, hogy – hála az Aranyszerlegnek – Peronik és fiai máig is itt élnek és uralkodnak ezen a földön; mások vélekedése szerint azonban Rogéar öccse, Briák varázsló, a két csodatévő dolgot visszaszerezte, s azok, akik áhítoznak rájuk, meg kell hogy keressék.

AZ ARASZNYI EMBERKÉK

Volt egyszer egy király meg egy királyné s két leányuk: az egyiket hívták Hajnalkának, a másikat Napszállatnak. Hajnalka volt a szebbik, szülei jobban szerették, mint a húgát.

Amikor a hercegnők megnőttek, s megértek a férjhez menésre, a király s a királyné pompás táncvigasságot rendezett, s meghívták a környék valamennyi nagyurát és hercegét. Kezdetben mindenki csak Hajnalkát kérte táncra, mert ő volt a szebbik. De mert cseppet sem volt kedves, csak egyszer táncoltak vele. Bezzeg annál vígabban járták Napszállattal, aki olyan bájos és kedves volt, hogy a vigalom végén mindenki köréje sereglett, s a szép Hajnalka árulhatta a petrezselymet.

A királyt úgy felbőszítette ez a rajongás, hogy el is határozta: még azon éjjel megszabadulnak Napszállattól, mert akkor az udvarlók Hajnalkához kényszerülnek.

Alig várta, hogy véget érjen a vigasság, Napszállatot maga elé hívatta, s így szólt:

– Leányom, most mindjárt indulj el tündér keresztanyádhoz!

– De apám – felelte a leány –, sötét éjjel van, félni fogok magamban az úton, aztán meg fáradt is vagyok. Hadd, hogy várjak holnapig.

– Nem lehet – mondta a király –, most mindjárt el kell menned. Kapsz egy kosár útravalót, s egy lovászom elkísér.

Napszállat lóra ült, s elindult a lovász kíséretében.

Mikor már egy jó darab utat megtettek, Napszállat, a sok táncból fáradtan, így szólt kísérelőjéhez:

– Szeretnék aludni egy kicsit, így nem bírom tovább.

Le is szállt a lováról, a lovász egy csomó mohát szedett, fekhelyet készített neki, az elemózsiás kosárkát a feje alá tette, s hamarosan mély álomba merült.

Csak ezt várta a lovász: nyeregbe pattant, és sorsára hagyta, ahogy a király parancsolta.

Nézett is nagyot szegény királykisasszony, amikor felébredt, egyes-egyedül az erdő közepén: kiálthatna, senki sem hallaná.

Egész álló napon át kereste az ösvényt, de az éj hamarabb leszállt, semmint kitalált volna. Már nagyon éhes volt, megette az útravalóját, aztán felmászott egy fára, hadd lássa, nem pislákol-e valahol valami fény. De semmit sem látott, s reggelig a fán maradt, a vadállatoktól való félelmében.

Másnap ismét ungot-berket bejárt, hogy az erdőből kitaláljon, de hiába. Este megint felmászott egy fára, hátha felfedez valami világot, de semmit se látott, s a tegnapinál is szomorúbban éjszakázott ott fenn a fán.

A harmadik napot is így töltötte el; már gyökereket s bogyókat evett nagy éhségében. És este ismét felmászott egy fára, s körülnézett.

Hát mit lát? Messze, messze, tán az erdőn is túl, sok-sok fénylő kocka – talán valami kastély ablaksora. Majdnem elkiáltotta magát örömeiben. De azért nem szállt le a fáról, s az éjszakát úgy gunnyasztotta végig, mint valami madár.

Mihelyt megvirradt, elindult, s addig ment, mendegélt, míg egy pompás kastélyhoz nem ért. A kastélyt csupa kristályból építették: úgy csillogott-villogott, hogy majd kiégette a szemét.

Kopogott egyszer, kopogott kétszer, kopogott harmadszor is – és íme, harmadszorra vékonyka hangokat hallott a kapu mögül.

– Ki van kint? Ki zavar minket? – kérdezgették valakik, s nemsokára tizenkét icipici emberke futott elő. Hatan felemelték a kilincset, hatan kinyitották a kaput, s azt kérdezték:

– Ki vagy, mi vagy, te szép leány?

– Királyleány vagyok, eltévedtem az erdőben; hadd lépjek be a palotátokba! – mondta Napszállat.

– Lépj be – biztatták az emberkék –, s jer, kérd meg szépen úrnőnket, hogy nála maradhass.

Sok-sok szobán vezették át, míg az úrnő elé nem értek. Nem volt ez más, mint egy szép fehér macska. Így szólt hozzá:

– Szívesen befogadlak a kastélyomba, de csak azzal a feltétellel, hogy nem próbálsz kijutni innen, és sohasem tagadod meg nekem az engedelmességet.

– Megfogadom – felelte a holtra fáradt Napszállat.

Erre a fehér macska, gondolván, hogy a királykisasszony éhes, megparancsolta a törpéknek, lássák el minden jóval. Hoztak is mindjárt négyen egy tálat a vállukon; hárman egy borospalackot, két másik egy poharat cipelt. S még sok törpécske sürgött-forgott a fehér macska körül, s várt a parancsára.

Napszállat nem sokat kérette magát; asztalhoz ült, s alaposan bekebelezett a sok finomságból. Utána megkérdezte a fehér macska:

– Hát jól érzed-e magad itt nálam?

– Pompásan! – felelte Napszállat.

– Nos, ezentúl naponta élvezheted ezt a kényelmet. Most pedig megmutatom a kertemet.

Azzal egy tágas kertbe vezette, ahol szebbnél szebb fák s mindenféle virág volt.

– Szép nagy a kertem, láthatod – mondta –, sétálhatsz benne kedved szerint, szedhetsz virágot, gyümölcsöt, amennyi jólesik. Csak éppen ahhoz a tóhoz nem szabad közelítened. Ha nem engedelmeskedsz, keservesen megbánod.

Napszállat engedelmességet fogadott, s ettől kezdve naponta lelejárt sétálni a kertbe. De nem állhatta meg, hogy a tóra bár egy-egy pillantást ne vessen: éppen tilalmassága csábította.

S egy napon, mikor a fehér macska nem volt odahaza, mind közelebb s közelebb ment a tóhoz. Láta a ringó tavirózsákat is a tükrén. S a tóból hirtelen egy zöld kígyó csúszott feléje.

Napszállat ijedtében hátrálni kezdett, de a kígyó szelíd hangon így szólt:

– Ne félj tőlem, szépséges királykisasszony; nem bántalak! Esedezem, maradj itt, s beszélj velem: oly rég nem beszéltem senkivel!

A királykisasszonyt megnyugtatta ez a beszéd, ott maradt, s hosszan eltársalgott a kígyóval. Végre elérkezettnek látta az időt a búcsúzáshoz:

– Isten áldjon, kígyó, most már mennem kell haza! Igen sok időt töltöttem veled.

A kígyó megígértette, hogy máskor is eljön, aztán visszasiklott a tóba.

Ahogy Napszállat betette a lábát a kastélyba, a fehér macska elébe állt, s megkérdezte:

– Hol voltál, leányom?

– A kertben – felelte Napszállat.

– A kertben, ez igaz – mondta a fehér macska –, csakhogy tilalmam ellenére a tóparton is voltál! Büntetésül a törpék most teleszórják bogánccsal a hajadat!

Alighogy kimondta, az emberkék körülfogták Napszállatot, s marékszám kezdték dobálni szúrós bogánccsal. Egy szempillantás alatt több bogáncs volt a fején, mint haj. Volt mit kínlódnia aztán, amíg kiszedte azt a rengeteg bogánccsot a hajából.

Bezzeg megígérte ismét, hogy többet nem teszi oda a lábát! De hiába, folyton csak a zöld kígyó járt az eszében. S egy nap, amikor a fehér macska megint úton volt, olyan ellenállhatatlan vágy szállta meg, hogy le kellett lopóznia a tóhoz. A zöld kígyó a gyepen hevert, jól lesoványodott azóta, s panaszos hangon mondta:

– Már azt hittem, szép királykisasszony, hogy végképp elfeledkeztél rólam; szívem majd megszakadt bánatában.

– Gondoltam én rád eleget – felelte Napszállat –, de olyan csúnyán bűnhődtem miattad, hogy nem mertem újból idejönni.

Azzal megint alaposan társalgásba feledkezett a kígyóval, úgy eltelt a nap, hogy észre sem vették; s amikor belépett a kastélyba, a fehér macska elébe toppant, s nagy mérgesen vicsorogta:

– Megint megszegted a tilalmamat! Ígéreted semmit sem ér. Ezért elnászpángoltatlak, hogy megemlegeted, amíg élsz!

Az arasznyi emberkék abban a pillanatban megragadták, odakötözték egy cifra oszlophoz, s úgy elkezdtek suhogtatni egy-egy vesszővel, hogy kéket-zöldet látott ijedtében. Utána napokig ki se merte tenni a lábát a palotából.

Egyszer, amint bánatosan hevert az ágyán, valami sziszegés ütötte meg a fülét, s lám csak! – még soványabban, mint volt – megjelent a zöld kígyó.

– Nagybeteg vagyok – mondta a kígyó –, de ha hozzám jönnél feleségül, meggyógyulnék.

Napszállat szerette ugyan a zöld kígyót, de arra nem tudta egykönnyen rászánni magát, hogy férjül fogadja.

Attól fogva mindennap eljött, s megkérdezte, akar-e a felesége lenni. S Napszállat mindennap visszautasította. Aztán egyszer csak nem jött többet: túlságosan beteg volt, semhogy a kastélyig vánszoroghatott volna. Ekkor Napszállat, aki közben megint összeszedte magát, a macska fenyegetésével mit sem törődve, rászánta magát, hogy meglátogassa a tó partján.

Ott találta szegényt haldokolva; a fejét is alig tudta már moccintani, s a szíve úgy megesett rajta, hogy azt mondta:

– Nem bánom, a feleséged leszek, ha ettől függ a gyógyulásod!

S a zöld kígyó rögtön meggyógyult. Napszállat pedig rettegve osont vissza a kastélyba, hogy most már a fehér macska szörnyen megbünteti. De csodák csodája, még csak egy szóval sem illette.

S másnap Napszállat nagy sürgés-forgásra ébredt. A törpék virágfüzérékkel, tortákkal, arany-ezüst tányérokkal szaladgáltak fel s alá.

– Miféle ünnepségre készülődtek? – kérdezte, mert majd felvetette a kíváncsiság.

– A te esküvődre, szép királykisasszony! – kiáltották a törpék.

Aztán érte jöttek, talpig selyembe öltöztették. Kék volt a ruhája, mint a menny boltozatja, s hajában csillagkoszorú szikrázott, a zöld kígyó ajándéka.

Így vitték ki a násznép elé. Voltak ott királyok és királynék, hercegek és hercegnék a világ minden tájáról, s köztük láthatta a szüleit is meg a nénjét, Hajnalkát. A zöld kígyó mellé szegődött, s elindultak az oltár elé.

– Micsoda vétek ilyen szépséges királykisasszonyt egy incifinci kígyóhoz adni! – sóhajtoztak a vendégek, s megkönnyezték.

– Akarsz-e a kígyó felesége lenni? – kérdezte a püspök Napszállattól az oltár előtt.

– Akarok! – felelte.

S mihelyt kimondta, a kígyó világszép királyfivá változott. A pöttömnyi emberkék is mind derék szál legények lettek, s a fehér macska gyönyörűséges királynő.

Gonosz tündér varázsolta volt el mindannyiukat: addig a napig éljenek e csúfságos rontás alatt, míg nem akad egy leányzó, aki tilalom ellenére is hajlandó a kígyóhoz feleségül menni.

S aztán csaptak ott nagy lakodalmos vigasságot a szép kastélypalotában, volt ott eszem-iszom, tánc és muzsika két álló nap és éjszaka.

A SARLÓ, A KAKAS ÉS A FEHÉR RIGÓ

Élt egyszer egy nagyon szegény család. Olyan szegények voltak, hogy majdnem mindig éheztek. Amikor este lefeküdtek, sohasem tudták, kerül-e másnap ennivaló az asztalukra. Öten voltak. Az apa és az anya már öregek, a bőrük ráncos, a hajuk fehér. És három fiuk volt, éppen olyan szépek és erősek, amennyire törődtek és elgyengültek a szüleik. Nagyon kínlódva és nagyon keservesen éltek, faluról falura vándoroltak, minden kapun bekopogtattak, és mindenütt megkérdezték:

– Kést, bárdot, baltát nem köszörültetnek-e?... Kést, bárdot, baltát nem köszörültetnek-e?

Mert nem mondtam még el: köszörűsök voltak.

Egy szép napon azután a legidősebb fiú, aki szorgalmas, okos gyermek volt, és mindenáron ki akart törni ebből a szörnyű nyomorúságából, odaállt apja elé:

– Apám! Olyan szépet álmodtam ma éjszaka!

– Ugyan mit álmodtál, fiam?

– Talán nem is álom volt. Mert nem aludtam... inkább álmodoztam.

– És miről?

– Bizonyára emlékszel rá, hogy nemrégiben egy szép könyvet kaptam kölcsön. Abban olvastam, hogy vannak országok, ahol parittyával aratnak.

– Parittyával? Hát az hogy megy?

– Nagyon egyszerűen. Ha megérett a gabona, leparittyázzák kalászt, és halomba gyűjtik. És ha már nagy a halom, felszedik és hazaviszik. Így megy a betakarítás. Ma éjszaka azután eszembe jutott, ha sarlókat vinnék ebbe az országba, olyan árat kérhetnék értük, amilyent csak akarok. Hamarosan gazdag lennék, nagyon gazdag!

Azt sem tudnám, mit csináljak a pénzemmel.

– Hát ez nagyszerű gondolat! Menj csak, fiam! Bár olyan gazdagon térnél vissza, ahogyan mondd.

Így is lett.

Elindult a legidősebb fiú, és sokáig-sokáig ment, mindig csak előre. Egyszerre csak érkezett abba a bizonyos országba. Éppen akkor kezdték ott az aratást. Hát reggel, amikor az aratók már mind kint parittyázták az érett kalászt, elámulva látják: egy fiú valamiféle ismeretlen, furcsa szerszámmal vágni kezdi a búzát. De olyan gyorsan vágja, olyan kápráztató sebessen dönti a földre, hogy egy óra sem telt el belé, és a fiú már elkészült akkora táblával, melyet ők legalább két hétig izzadva, fáradságosan parittyáztak volna.

Még jó, hogy nem gyanúsították meg: az ördöggel cimborál.

Amikor kissé magukhoz tértek a csodálkozástól, kíváncsian köréje sereglettek.

– Te fiú! Miféle szerszám volt ez?

– Sarló.

Csak hümmögtek:

– Sarló?

– Az hát! Nem láttak még ilyet?

– Mi bizony még nem! És mondd csak, nem adnád el nekünk ezt a sarlót?

A fiú bátran rájuk nézett:

– Eladom én! S akár többet is! Még sok sarlóm van, mindenkinek jut. Hanem aztán fizethetnek is, mert ez nagyon drága jószág!

Boszorkányosan dolgozik, de meg is kell adni az árát!

– Ne félj, nem fogunk alkudozni veled. Megmondod, mit kérsz, és megkapod.

Még dél sem lett, s a szegény ember legidősebb fia már eladta minden sarlóját.

Mindegyikért megadták az árát.

S ő még aznap visszafordult, hogy minél hamarabb megölelhessen szegény öreg szüleit meg a két öccsét is.

Annyi pénzt vitt magával, olyan halmot, hogy ok nélkül gondolta, hogy ezentúl gondtalanul, békességben telnek majd napjaik.

De nem mondtam még el, hogy amikor a legidősebb fiú világgá ment, hamarosan utána a középső is odaállt apja elé. Ő sem akart a család terhére lenni.

– Apám, nem tudhatjuk, a bátyám sikerrel jár-e. Nekem is van egy ötletem.

– És mi ez az ötlet, fiam?

– Hallgass meg... A tanító éppen tegnap beszélte, hogy vannak országok, ahol hat hónapig egyfolytában éjszaka van. És ez nagyon elkészeríti azokat, akik ott élnek. Én hát arra gondoltam: kakasokat viszek ebbe az országba, és a nap rögtön felkel, mihelyt a kakasaim kukorékolni kezdenek. Ha ezt látják az ottani emberek, sok pénzt fizetnek majd a kakasaimért: hadd kukorékolják fel a napot az égre, hadd legyen náluk is ugyanolyan rövid az éjszaka, mint mindenhol másutt.

– Hát ez ragyogó ötlet! – bólintott az öreg. – Indulj csak, fiam! Bár olyan gazdagon térnél vissza, ahogyan mondod.

Így is lett. Elindult a középső fiú is, és sokáig-sokáig ment, mindig csak előre, míg kakasaival el nem érkezett abba a bizonyos országba, ahol egyfolytában hat hónapig tart az éjszaka.

És ekkor kihirdette az ott élőknek, hogy csodálatos madarakat hozott nekik. Ezeknek a madaraknak éppen csak énekelni kell, és a nap máris felkel, s átmelegíti a földet: kihajtanak a növények, és zöldbe borulnak a fák.

Annak az országnak lakói áhítatosan hallgatták őt, s azt hitték, valamelyik jó szellem szállt a földre.

A fiú folytatta:

– Nézzétek ezt a szép madarat! Kakas a neve. Amikor énekelni kezd, felkel a nap, nem fáztok többé, s egész nap vadászhattok és halászhattok. És feláshatjátok a kerteteket, és szép gyümölcsseitek lesznek! És felszánthatjátok a földeket is, a csorgó, meleg fényben magot szórtok a barázdákba, és szép gazdag terméstek lesz.

– Vigyázz! Ha hazudsz, megölünk! – kiáltották izgatottan és vágyakozva annak az országnak a lakosai, ahol egyfolytában hat hónapig tart az éjszaka. – De ha igazat mondtál, annyi aranyat kapsz a kakasaidért, hogy haza sem tudod vinni!

Ebben a pillanatban – mert mindenhol másutt a földön ez volt a napkelte ideje – az egyik kakas rákezdte:

– Kukurikúú!... Kukurikúúú!...

És egyszerre mindenki úgy látta, hogy az éjszaka már nem olyan fekete.

Majd egy másik kakas felelt az elsőnek:

– Kukurikúú!... Kukurikúúú!...

És egymással vetélkedve lassan mind szóltak már. Egyik „kukurikú” harsányabb volt, mint a másik. S ahogy ritkult a kukorékolás, a sötétség is egyre oszlott.

A nap meg méltóságteljesen feltűnt a láthatáron, és lassan-lassan emelkedett mind magasabbra. Először még olyan volt, mint egy hatalmas, vörös golyó. De amint az utolsó „kukurikú” is elhalt, már fényesen és vakítva felragyogott a kéklő magasságban.

Az emberek boldogan összeölelkeztek. Nevettek és kiáltoztak. Mindenki kakast akart venni! Minden aranyukat odaszórták a fiúnak, s csak azt sajnálták, hogy nem fizethetnek még többet ezekért a csodálatos madarakért.

Így a szegény ember középső fia is több pénzt vitt haza a szülői házba, mint amennyire szükségük volt, hogy ezentúl bőségben és boldogságban éljenek.

De bizonyára kitaláltátok már, hogy a legkisebb fiú sem akart elmaradni két bátyja mögött. Bántotta volna, ha nem olyan leleményes és merész, mint amazok. Éjjel-nappal töprengett, tünődött s tépelődött, egyetlen pillanatig sem nyugodott: hogyan is alapozhatná meg a szerencsáját.

Egy reggel azután félrevonta apját, és ezt mondta neki:

– Apám! Nem tudom, két bátyámnak sikerül-e, amire vállalkoztak; de nekem vagy egy ötletem.

– Hadd halljam az ötletedet, fiam.

– Figyelj csak, apám... Két bátyám messze ment, hogy sok pénzt, nagy vagyont szerezzenek. Ha szerencsével járnak, felesleges, hogy én is azt tegyem, amit ők. Mégis útra szeretnék kelni... de nem mondom meg, hová és miért. Maradjon ez az én titkom! Ha végrehajtom, amire vállalkoztam, örülni fogsz! És anyám is boldog lesz!

– Menj hát, fiam. Bár úgy jönnél vissza, hogy végrehajtottad, amire vállalkoztál.

Így is lett. Elindult útjára a legkisebb fiú is; és sokáig-sokáig ment, mindig előre, míg csak egy szép kastélyhoz nem ért – mérföldnél is magasabb, meredek szikla csúcsára épült ez a kastély. Széles, széles, széles és mély, mély, mély vizesárok vette körül. És a legmagasabb torony tetején, ezen a fehér márványtoronyon, melyre alig lehetett ránézni is, mert annyira vakított a tűző napfényben: ott élt és énekelt a híres fehér rigó.

Ez a rigó mindenkit megfiatalított, aki olyan szerencsés volt, hogy hazavihette otthonába.

Hát a legkisebb fiú ezt eszelte ki:

– Ha a testvéreim valóban annyi arannyal térnek vissza, amennyit ígértek, ugyan mit ér a nagy vagyonnal apám meg anyám? Mind a ketten olyan öregek már, hogy nemsokára meghalnak. Én azonban a fehér rigót viszem nekik haza, s ez a rigó megfiatalítja őket! És akkor azután mindnyájan örülhetünk, s meglesz mindenünk!

Csakhogy nehéz, nagyon nehéz volt a híres rigót elfogni. Nagyon magasan tanyázott, már-már az égben. De az igazi nehézség mégis az volt, hogy a rigót nagyon jól őrizték.

Aki hozzá akart férni, annak lefelől is át kellett jutnia a nagyon széles, nagyon mély, jeges vizű árkon. Azután következett a síkos, a meredek, a mérföldnél is magasabb sziklafal. S ha ezt is megmászta valaki, még mindig csak a szédítő torony tövének tartott.

A szegény ember legkisebb fia bátor gyerek volt, és merészen belevetette magát az árokba. Átúszta, és hamarosan már a síkos sziklát tapogatta. Nekirugaszkodott, hogy felkapaszkodjon rá, de minden kísérlete kudarcra végződött. Mindannyiszor visszazuhant, és majdnem belefulladt a perzselő, jéghideg vízbe.

A legkisebb fiú elcsüggedt, s már-már lemondott a rigóról. De ekkor észrevette, hogy egészen közelről egy róka figyel. Ilyen rókát még soha nem látott! Mert a róka négy lába hosszú görbe karomban végződött.

Gondolhatjátok, mennyire elcsodálkozott a legkisebbik fiú, amikor a róka meg is szólalt:

– Jól tudom, mit akarsz. A fehér rigót akarod elfogni. És nem te vagy az első, aki ebbe a kalandba belevág, de a többiek mind a

vízbe fúltak, mert a rigóra csak azért vágytak, hogy meggazdagodjanak. Te jó fiú vagy, te öreg szüleidnek akarod megszerezni a fiatalságot. Ezért megsegítlek! Figyelj rám... Fogd meg jól a farkamat: karmos lábammal én majd felkapaszodom egészen a torony tetejéig, ahol a fehér rigó él és énekel. De jól vigyázz: el ne engedj! Mert ha útközben lebukfencezel, a legkisebb csontod is száz darabra törik.

A fiú hallgatott is rá. Megragadta a róka farkát, és lépésről lépésre egyre feljebb jutottak. Múltak a percek. A róka beieakasztotta karmait a sziklarésekbe, időnként hátraszólt:

– El ne engedj! Hallod? El ne engedj!

És végül is feljutottak egészen a torony tetejére.

Amikor felértek, a rigó annyira elámult azon, hogy itt, a torony tetején, egy rókát lát, s a róka farkába kapaszkodva egy fiút – hirtelenében eszébe sem jutott, hogy elrepüljön. Könnyen megfoghatták. Mire aztán a csodálkozástól felocsúdott, s kétségbeesve nagyokat rikkantott: fel is vert a kastélyban mindenkit. De a rókának és a farkába kapaszkodó legkisebbik fiúnak addigra már sikerült leereszkedni és átjutni a széles, mély, jéghideg vízben.

– Köszönöm a szolgálataidat, róka! – kezdte volna a legkisebbik fiú.

Közben vigyázva, erősen fogta a rigót, nehogy elszabaduljon.

– Nagyon köszönöm, róka!

De a róka a szavába vágott:

– Csak ne siess annyira azzal a köszönettel! Még nem menekültél meg... Nézz csak hátra: a kastélyból özönlének ki az emberek! Mindenki puskával, s mindenki utánunk! Meg fognak ölni: téged is, engem is. Szerencsére én gyorsabban futok, mint ők. Fogd csak meg erősen a farkamat – és előre!

És ekkor a róka futásnak eredt. Átvágott sövényeken és bozótokon, hegynek föl, völgynek le – a fiú fel sem eszmélhetett, s máris biztonságban voltak egy hatalmas erdőben. Itt azután annál is nehezebben bukkanhattak volna rájuk, mert a kastélybeliek a vad üldözésben teljesen elvesztették a nyomukat. Koromsötét éjszaka volt, egyetlen csillag sem ragyogott az égen.

– No, most már igazán megmenekültél! – fordult hátra a róka. – Menj haza, és élj boldogan!

Sokáig, nagyon sokáig gyalogolt még a fiú. Szorosan fogta kezében a rigót, nehogy elszálljon. Végül hazaért.

De alig lépett be a szülői házba: ősz, törődött apjával és meggörnyedt anyjával csoda történt. Azon nyomban megfiatalodtak. Apjából derék férfi lett, anyjából meg viruló, szép fiatal asszony.

A két idősebbik fiú aranyaiból fényes, tágas, ragyogó házat építettek. Ott éltek mind, boldogan, fiatalon, szépen, elégedetten. Becézték és dédelgették a fehér rigót – annak a kalitkája meg tiszta gyémántból ragyogott.

A BÉKA-KIRÁLYKISASSZONY

Olyan hatalmas király volt, hogy birodalma hatalmasabb volt minden más birodalomnál. Volt három fia is, egyformán szerette mind a hármat. Egy napon azután magához hívatta őket, és ezt mondta nekik:

– Gyerekeim, megöregedtem, és a birodalmam óriási. Az ilyen öregember nem tud már egy hatalmas országot olyan jól kormányozni, ahogyan szeretné. Ezért elhatároztam valamit. Királyságom harmadrészét annak adom közületek, aki a legszebb selymet hozza el nekem.

Na, jó! Elindul hát a három királyfi, mindegyik másfelé. Bátor, a legfiatalabbik, egész nap ment-ment előre, és estére egy nagy erdőbe ért. Fekete éjszaka volt, és úgy esett, mintha dézsából öntötték volna. Nagyon nyugtalan lett, nem tudta, mit tegyen, de szerencsére ekkor felfedezte, hogy messze a sűrűben valamilyen pici fény ragyog. Akkorka volt csak, mint egy gyertya lángja. Egyenesen feléje indult, és egyszerre egy nagy kastély állt előtte.

Kopogtatott.

– Kop! Kop! – szólt az ajtó.

De senki nem jelentkezett. A királyfi megint csak kopogott.

– Be szeretnél jönni, ugye? – csendült meg egy kedves hang. – De én csak akkor engedlek be, ha megígéred, hogy feleségül veszel.

– Ó, bizonyára tréfálsz!... Megígérjem, hogy feleségül veszek? S még csak nem is láttalak?...

– Ahogy kedved tartja. Maradj hát kint az esőben, ha azt hiszed, hogy így jobb.

– Hát jó! Engedj be, és én megfogadom, hogy a feleségem leszel.

Abban a pillanatban máris tárult az ajtó, és Bátor belépett. De nem látott senkit. A teremben csak egy asztal állt, dúsan megrakva ínycsiklandó peccsenyékkel, gyümölcscsel és borral. A királyfi nagyon

éhes és nagyon szomjas volt, rögtön az asztalhoz telepedett, evett és ivott. De alig nyelte le az utolsó falatot, egy egészen kicsi béka ugrott a térdére.

– Bátor! – szólította meg a kis béka. – Úgy látom, valamilyen gondod van. Mondd el nekem, mi bánt, hátha segíthetek rajtad.

– Te segíthetsz rajtam? Te? Te undok kis béka! – kiáltott rá Bátor.
– Eridj innen, ne is lássalak többé!

– Ó, nagyon csúnyán beszélsz velem, kedves Bátor. Elfelejtetted: éppen most ígérted meg, hogy feleségül veszel. Hát nem vagyok a menyasszonyod?

– Hogy én egy kis varangyot vegyek feleségül? Ami sok, az sok!

– Miért ne? Egyszer majd nagyon boldog leszel, hogy engem választottál. Bízzál bennem, és mondd el, mi hozott ide, a kastélyomba!

– Elmondhatom éppen, nem titok... De azzal ugyan nem jutok előbbre!

– Honnan tudod?

– Hát jó, ide hallgass!... Hárman vagyunk testvérek, és királyi apánk így szólt hozzánk: „Menjetek világgá, fiaim! És aki elhozza nekem a legszebb selymet, az megkapja királyságom egyharmadát!”

– Ennyi az egész? Feküdj le, kedves királyfim, aludj nyugodtan, és ne bántson semmi! Még ma éjszaka elmegyek tündér keresztanyámhoz, ő majd megmondja, mit kell tenned.

És a kis béka ugrándozva eltűnt. Amikor másnap Bátor felébredt, látta, hogy a békácska már ott várakozik ágya szélén.

– No, kis béka, mi újság?

– Figyelj rám, Bátor!... Keresztanyám picike dobozt adott nekem, és a lelkemre kötötte: „Légy mindig nagyon engedelmes és nagyon udvarias! Add ezt a dobozt vőlegényednek, és ő vigye tüstént királyi apjának!” És hogy én is minél gyorsabban itt lehessen nálad, befogatott egy fapapucsba: egy kutya, egy macska, egy patkány és egy egér röpítettek haza.

– Köszönöm, kis békám. Add ide a dobozt, s hamarosan viszontlátjuk egymást!

Amikor Bátor megérkezett apjához, a királyhoz, látta, hogy két bátyja megelőzte – mind a ketten kitergegették már selymeiket: egyik szebb volt, mint a másik. Bátor átnyújtotta a kicsi dobozt apjának, az kinyitotta, és kiborult belőle egy vég selyem: olyan hosszú, olyan hosszú és olyan finom, olyan finom és olyan könnyű, olyan könnyű selyem, hogy nem is akadt az egész hatalmas birodalomban akkorka súly, amivel le lehetett volna mérni. Olyan volt ez a selyem, hogy könnyedén át lehetett fűzni a legkarcsúbb tű fokán is.

A király rögtön döntött:

– Bátor, te hoztad el a legszebb selymet, neked adom hát királyságom első harmadát. De most a második harmadot is el kell nyerni, és az fogja megkapni, aki a legszebb kis kutyát szerzi meg nekem.

No, jó! Elindul még egyszer a három királyfi, mindegyik másfelé. Bátor egyenesen a kastélyba.

Kop! Kop! – kopogtat az ajtón.

– Te vagy az, Bátor?

– Én vagyok, kicsi békám!

– Gyere be!

Belépett, s mint első alkalommal, most is hatalmas asztalt látott a terem közepén, dúsan megrakva ínycsiklandó pecsenyékkel, gyümölcscsel és borral. Letelepedett az asztalhoz, s hatalmasan evett, és kedvére ivott. Alig nyelte le az utolsó falatot, a kis béka máris a térdére ugrott.

– No, Bátor, most mit kért apád?

– Ezt mondta nekünk: „Amelyikőtök elhozza nekem a legszebb kis kutyát, azé lesz királyságom második harmada.”

– Ennyi az egész? Feküdj le, kedves királyfim, aludj nyugodtan, ne bántson semmi! Még ma éjszaka elmegyek tündér keresztanyámhoz, ő majd megmondja nekem, mit kell tenned.

És a kis béka ugrándozva eltűnt.

Amikor másnap Bátor felébredt, látta, hogy békácskája már ott vá- rakozik ágya szélén.

– No, kis béka, mi újság?

– Figyelj rám, Bátor!... Keresztanyám picike dobozt adott nekem, és a lelkemre kötötte: „Légy mindig nagyon engedelmes és nagyon ud- variás! Add ezt a dobozt vőlegényednek, és ő vigye tüstént, de

tüstént királyi apjának!” És hogy én is minél gyorsabban itt lehessek nálad, befogatott egy fapapucsba: egy kutya, egy macska, egy patkány meg egy egér röpítettek haza.

– Köszönöm, kis békám. Add ide a dobozt, s hamarosan viszontlátjuk egymást.

Amikor Bátor visszaért apjához, megint csak ott találta két bátyját – mind a ketten hoztak egy kutyát, egyformán kicsi és szép volt mind a kettő. Bátor átadta a dobozt apjának, az felnyitotta, és kiugrott belőle egy kutya: olyan kicsi, olyan kicsi és olyan kedves, olyan kedves, hogy elképzelni sem lehetett törékenyebbet és kecsesebbet.

A király rögtön döntött:

– Bátor, te hoztad a legszebb kis kutyát, neked adom hát királyságom második harmadát is. De még az utolsó harmadot is el kell nyerni, és az kapja meg, aki a leggyönyörűsegebb király kisasszonyt vezeti ide, hogy a menyem legyen.

Na, jó! Elindul hát utoljára a három királyfi, mindegyik másfelé. Bátor egyenest a kastélyba.

Kop! Kop! – kopogtat az ajtón.

– Te vagy az, Bátor?

– Én vagyok, kicsi békám.

– Gyere be.

Belépett, s mint eddig, most is ott állt a hatalmas asztal, dúsan megrakva ínycsiklandó peccsenyékkel, gyümölcscsel és borral. Nagyot evett, és sokat ivott, s amint lenyelte az utolsó falatot, a kis béka a térdére ugrott.

– Szegény királyfim, ma szomorúbbnak látlak, mint máskor. Apád talán olyasmit kíván, amit nagyon nehéz előteremteni?

– Jaj, bizony! Azt mondta most: „Aki a leggyönyörűsegebb királykisasszonyt vezeti elém, az kapja királyságom utolsó harmadát.”

– Hát ez már nehezebb! De ne félj! Még ma éjszaka elmegyek tündér keresztanyámhoz. Te azonban ne várj meg, rögtön fordulj vissza apádhoz.

– Jól van, kis béka. Azt teszem, amit tanácsolsz: rögtön visszafordulok apámhoz.

És Bátor szomorúan, megtörtén, mindenről lemondva elhagyta a kastélyt.

A kis béka beállított tündér keresztanyjához, aki így fogadta:

– Tudom, miért jöttél. Űlj be a fapapucsba; a kutya, a macska, a patkány meg az egér elrobognak veled. De ne feledd: légy mindig nagyon engedelmes és főként nagyon udvarias azokkal, akikkel útközben találkozol. A többit pedig bízd rám!

A kis béka beszállt a fapapucsba, és széleseben eltűnt. Útjában egy hatalmas folyóhoz ért, amelyen át kellett jutnia. A folyó partján mosónők sulykolták a ruhát.

– Kutyám, macskám, patkányom, egerem! – szólt a kis béka. – Nagyon óvatosan menjetek át a folyón, ne piszkítsuk be a vizet ezeknek a jó asszonyoknak, akik itt mosnak.

Alig mondta ki ezt: a fapapucs a világ legfényesebb hintója lett. A kutya, a macska, a patkány meg az egér kényesen lépkedő paripákká változtak. És a kis béka helyén egy királykisasszony ült, frissebb, mint a hajnal, s ragyogóbb, mint délben a nap.

Ekkor a ruhát sulykoló asszonyok közül az egyik megszólalt:

– Lányom, én vagyok a keresztanyád! Mosónő ruhájába bújtam, hogy lássam, meghallgatod-e tanácsomat. Udvarias vagy-e azokkal, akikkel utadban találkozol. Engedelmeskedtél, és ezért újra az a szép, fiatal királykisasszony leszel, aki azelőtt voltál. Most pedig menj a királyhoz, és ne félj semmitől!

Amikor fogatán megérkezett a kicsi királykisasszony, az egész udvart elkápráztatta. Még soha nem láttak csodálatosabb hintót, nemesebb paripákat, elbűvölőbb királykisasszonyt. Ő meg leszállt a kocsiról. Bátorhoz lépett, és kezét nyújtotta neki:

– Bátor! Apád és két bátyád gúnyolódtak veled, mert menyasszony nélkül jöttél haza. Hát itt vagyok! Te egy kis békának ígérted meg, hogy feleségül veszed. Én vagyok az! Eljöttem, hogy szavadnak állj!

Ki volt a legboldogabb?

Bátor.

És ki maradt szégyenben?

A két bátyja.

A királynak el kellett ismernie, hogy soha nem is álmodhatott szebb feleséget a fiának. Oda is adta nyomban Bátornek királysága utolsó harmadát.

Hét országra szóló lakodalmat csaptak. Én ott voltam, tanúskodhatom róla. És maga Bátor bízta rám: mondjam el nektek, hogy milyen boldog. Megkapta az ő gyönyörűséges királykisasszonyát!

A FURFANGOS VADORZÓ

Élt egyszer egy kis francia faluban, *Williers*-ben, egy vadorzó. Ez a vadorzó valamelyik nap lesben ült, s leterített egy nagy-nagy vadkant. Ilyen hatalmas kant még nem is látott soha – legalább kétszáz kilót nyomott! Olyan súlyos volt, hogy hiába erőlködött, meg sem tudta mozdítani. De hát nem olyan ember volt ez a vadorzó, akit ilyen apróság zavarba ejt. Lássuk csak, mit eszelt ki.

Abban az időben az asszonyok nagyon szerettek fecsegni. De mindenkinél jobban szeretett karattyolni és kelepelni a mi vadorzónk felesége. Éppen erre a gyengéjére számított a férje. Amikor hazaért, még annyit sem mondott: „Adj’ isten!” – csak a tűz mellé ült, a sarokba. Kókadtan üldögélt ott, s olyanokat sóhajtott, hogy mindenkinek megesett volna rajta a szíve.

– Ejnye, no, mi az, te jó ember? Beteg vagy talán? – kérdezte végre az asszony.

– Jaj, jaj, feleség! Nagyobb a baj!

– Ó, istenem, istenem! Hát mi történt?

– Nem!... Még neked sem mondhatom el... Titok!...

– No, ha titok, akkor igazán megsúghatod. Ha földbe ásnád, ha elfalaznád, ha a folyóba dobnád: föld, fal, víz nem őrizhetné meg jobban a titkodat, mint én. Ismerhetsz már!

– Hát jó! Nem is való az, hogy egy férj rejtegesse valamit a felesége előtt. De hol is kezdjem? A szomszédunk... tudod, a felvégi szomszédunk...

– Mondd csak! Mondd!... Mi van vele?

– Mi van?... Megöltem!

– Megölted? Ó, te szerencsétlen! Te szerencsétlen! Most mi lesz velünk? Látta valaki?

– Senki!

– Ó, legalább hallgatni tudnál! Igen, igen! Hallgatnod kell! Én mondom neked: most aztán tartsd a nyelvedet! Ne beszélj róla senkinek! Mert nyakunkon a zsandárok! Milyen jó, hogy csak én

tudok róla... No, eridj, feküdj le, aludj! Aludj jól, és holnap nem emlékszünk semmire!

– Okosan beszélsz, feleség! – hagyta rá a vadorzó.

És rögtön ágyba is bújt. Néhány perc múlva horkolni kezdett, mintha mélyen aludna.

Éppen csak eddig várt a felesége. A következő pillanatban csendesen, óvatosan kilopakodott a házból, és máris szaladt az alvégi szomszédasszonyhoz.

– Jaj, jaj, szomszédasszony! Milyen irtóztató baj! A férjem megölte a felvégi szomszédot. De pszt! pszt! El ne mondja senkinek. Nagy titok! Csak magának súgom meg. Ha mások is megtudnák, egykettőre nyakunkra hoznák a zsandárokat.

– Hát mit gondolsz, szomszédasszony? Talán kidobolom a faluban az ilyen rettentő titkot? Menj csak haza, és pszt! pszt! Másnak egy szót sem az egészről! Tudja, mennyire szeretnek fecsegni, hadarászni az emberek, kivált az asszonyok! Senkiben nem bízhatunk.

Hanem jól gondoljátok, még azon az éjszakán mindenki megtudta a faluban, mit tett a vadorzó. És a zsandárok már ott is álltak a háza előtt.

– Kop! Kop!

– Ki az?

– Mi, a zsandárok!

– Tessék csak, zsandárok!

Beléptek, és rögtön megragadták a vadorzót, aki még az ágyban feküdt.

– Hát te vagy az, aki megölted a felvégi szomszédot?

– Jaj nekem! Bizony, én vagyok az! Máris vihettek!

– És hol hagytad a halottat?

– Ott bent, bent! Mélyen az erdőben!

– No, kelj fel és gyere!

– Felkeljek? Én? Hogy tudnék én most felkelni, járni! Csak úgy remeg a lábam az izgalomtól! Egy lépés nem sok, de annyit sem tudnék én most tenni!

– Hát ha csak ez a baj, akkor kocsit szerzünk.

És fél óra múlva prüszkölnek is már a lovak a kocsi előtt, s indulnak is mind a hárman az erdőbe: a két zsandár meg a vadorzó.

Megérkeznek.

– No, elő vele! Hol a felvégi szomszéd? – mordulnak a zsandárok.

– Látjátok... látjátok ott azt a nagy halom száraz levelet? Nohát, ott van! Jól eldugtam! Azt hittem, soha nem kapnak el!

A zsandárok fürgén ugranak le a kocsiról, és futnak-botladoznak a száraz levélhalom felé. De mit találnak? A hatalmas vadkant!

– Hát ezt az embert öltem én meg! – kacag az ámuldozó zsandárokra a furfangos vadorzó.

És nevet, nevet, úgy nevet, hogy belesajdul a véknya.

– Egymagám bizony nem tudtam volna elhúzni! Azt gondoltam hát, maguk majd eljönnek kocsival érte.

Vele nevettek a zsandárok is. Nevettek – mi mást tehettek volna? Felrakták a kocsira a kant. Megindultak szépen hazafelé. És az összes karattyolóknak, kelepelőknak, hadarászóknak, locsogóknak, csatrálóknak meg a kofáلكodóknak, csacsogóknak, hírhordóknak nagy ámulatára vadkant vittek haza a szomszéd helyett.

Így esett.

JÉRCIKE ÉS KUKORI

Volt egyszer egy kakas: Kukori. Felesége a világ legszebb jércéje. Úgy szerették egymást, olyan gyengéden és kedvesen, hogy minden baromfiudvarban csak őket emlegették:

– Ez ám az összeillő pár! És milyen példásan élnek!

De bízhatunk-e bármiben is, hogy örökké tart? Egy gyászos napon ennek a csodálatos boldogságnak is vége szakadt. Jércike meghalt.

Ó, hogy szenvedett és vergődött Kukori a rászakadt gyászban! Amikor már biztos volt, hogy Jércike meghalt, Kukori büszke taréja lekonyult a rettenetes fájdalomtól – sírva és megrendülten lépett ki a ketrecből, s olyan keservesen kukorékolt, hogy a sziklák kőszívét is megindította volna.

– Jaj! – panaszolta.

*Jaj, jaj! Meghalt Jércike!
Búsan szól Kukori éneke!*

Felszállt az udvarban álló szekér rúdjára – és ez a szekér halotta először Kukori siralmas panaszát. A szekér érzékeny és részvevő lélek volt, rögtön osztozni kívánt barátja szörnyű fájdalmában.

– Miért sírsz annyira, Kukori? – kérdezte.

– Jaj! – sírt fel a kakas.

*Jaj, jaj! Meghalt Jércike!
Búsan szól Kukori éneke!*

– És búsan hátrál a szekér is! – vágott szavába a szekér. És valóban megindult: nem előre, de hátrafelé. Így fejezte ki megrendülését és fájdalmát.

Amint hátrált hátrafelé, talán meg sem áll, ha a trágyadomb meg nem állítja. Hatalmas trágyadomb volt. Hatalmas és jószívű. Látta, milyen szomorú a szekér, s megkérdezte tőle:

- Ej, te szép szekér! Miért vagy ennyire szomorú?
- Jaj! – jajgatott a szekér.

*Jaj, jaj! Meghalt Jércike!
Búsan szól Kukori éneke.
Búsan hátrál a szekér.*

- És a trágyadombról pára kél!... – folytatta a trágyadomb. Mert a trágyadombok csak így tudják elmondani megrendülésüket és bánatukat. Meg-megremegő, magasba lengő füstpárákkal.

A baromfiudvart őrző zöld sövény figyelmes lett a trágyadomb párájára, s aggódva kérdezte:

- Szép trágyadomb, mi bánt?
- Jaj! – jajgatott a trágyadomb.

Jaj, jaj! Meghalt Jércike! Búsan szól Kukori éneke. Búsan hátrál a szekér. Trágyadombról pára kél.

- A sövény is meghasad!... – reccsent nagyot a sövény. S valóban rögtön kettévált, és feltűnt mögötte a farkas, aki eddig a sövény ágai és levelei között húzódott meg.

– Ej, te szép sövény! – szólította meg a farkas. – Miért hasadtál meg? Miért vagy olyan szomorú?

- Jaj! – jajgatott a sövény.

Jaj, jaj! Meghalt Jércike! Búsan szól Kukori éneke. Búsan hátrál a szekér. Trágyadombról pára kél. A sövény is meghasad!

- A farkas meg elszalad! – kiáltotta a farkas, és azon nyomban eliramodott a forráshoz.

– Ej, szép farkas, ugyan mitől ijedtél meg ennyire? Mi hajt így? – kérdezte tőle a forrás.

- Jaj! – jajgatott a farkas.

Jaj, jaj! Meghalt Jércike! Búsan szól Kukori éneke. Búsan hátrál a szekér. Trágyadombról pára kél. A sövény is meghasad. A farkas meg elszalad!

- És elapad a forrás! – sóhajtott fájdalmasan, elhalón a forrás.

Fölötte őrködött a nagy-nagy hegy. Amióta világ a világ – a nagy-nagy hegy mindig ennek a forrásnak a tükrében nézegette magát, s most egyszerre nem látott egyebet, csak kavicsokat meg sarat a forrás helyén. Megkérdezte hát:

- Ej, szép forrás, mi történt? Miért apadtál el? Mi keserít el?
- Jaj!- jajgatott a forrás.

Jaj, jaj! Meghalt Jércike! Búsan szól Kukori éneke. Búsan hátrál a szekér. Trágyadombról pára kél. A sövény is meghasad. A farkas meg elszalad! Elapad a forrás!

– És a hegy végig omlás! – dörögte a hegy.

És csakugyan: megindultak a rögök, megmozdult a föld, dübörögtek a sziklák. Csupa omlás, romlás volt az egész hegy.

A nagy-nagy hegy tetején hatalmas erdő sötétlett. Amikor ez a sötétlő erdő úgy érezte: elveszti gyökerei alól a földet, először arra gondolt, hogy talán valamilyen föld alatti tűz omlasztja a hegyet. Sietve kérdezte:

- Hegy! Te nagy-nagy hegy! Ugyan miért omolsz?
- Jaj! – jajgatott a hegy.

Jaj, jaj! Meghalt Jércike! Búsan szól Kukori éneke. Búsan hátrál a szekér. Trágyadombról pára kél. A sövény is meghasad. A farkas meg elszalad! Elapad a forrás, És a hegy végig omlás!

– És az erdő földre rogy! – zúgott fel sötéten az erdő.

És ki tudja, meddig terjedt volna ez a szétömlő fájdalom Jércike halála miatt, ha egy jószágos szellem meg nem szánja a búslakodó, jajgató Kukorit, és nem riad meg attól, hogy az egész feldúlt világ elpusztul valamilyen félelmes, végső megrázkódtatásban. Inkább feltámasztotta hát Jércikét – az ő kedves Kukorijának.

És sok-sok évig éltek még boldogan és elégedetten Jércike és Kukori. És sok-sok csinos, fekete meg fehér csibéjük lett.

Pelyhes kicsi Jércikék, harsány, kicsi Kukorik.

A CSALAFINTA SZOLGA

Hol volt, hol nem, volt egyszer egy fukar szőlősgazda. Ez a szőlősgazda felfogadott egy szolgát kapálásra. Vettek két kapát, s kimentek a tőkék közé. Kapáltak délig. Délben a gazda ezt mondta: – Gyere, szolgám, tegyünk úgy, mintha ebédelnénk. – A gazda kinyitotta a bicskáját, s úgy tett, mintha kivenné a kenyeret meg a túrót a tarisznyából. Mihelyt ezzel elkészült, úgy tett, mintha szelne a kenyérből, megkenné túróval, s a falatot a bicska hegyére szúrná.

Egyszóval úgy tett, mintha enne, holott nem evett, s úgy tett, mintha inna, holott bor sem volt.

A szolga utánozta, de az ebéd végeztével megjegyezte, hogy ő bizony nem lakott jól.

Aztán ismét munkához láttak.

A gazda kapált, kapált, de annyira nem kapált, hogy észre ne vette volna, mit művel a szolgája. Nem mást művelt, mint hogy a kapát emelgette, de nem vágta bele a földbe.

– Hallod-e – szólalt meg a fukar gazda –, nem jó lesz ez így.

– Már hogyne volna jól, gazduram – válaszolt a legény –, az előbb úgy tettem, mintha ebédelnék, most meg úgy teszek, mintha kapálnék.

Látta a fukar, hogy emberére akadt. Másnap szólt a feleségének, hogy el ne feledjen ételt-italt adni a szolgának. Az asszony megtöltötte a szolga tarisznyáját, azzal kiküldték a szőlőföldre, hogy kapáljon.

A szolga gyanakodott, hogy milyen fukarok, nem látták el jól. Nem is csalatkozott.

A tarisznyában penészes árpakenyeret lelt, az üvegben savanyú lőrét. A gyomra korgott, megette hát a kenyeret, s megitta rá a bort, aztán beszélgetésbe kezdett a szőlővel.

Még felelt is helyette.

– *Kedves szőlő, jó napot, jó napot.*

– *A gazdasszony az üvegbe mit adott?*

- *Savanyúbb bort, mint az ecet.*
- *Tarisznyádban meg mi lehet?*
- *Száraz kenyér, penészedett hurka.*
- *No hát akkor te is aludj, Gyurka!*

Azzal lefeküdt a fügefa árnyékába, s aludt estéig. Nem tett egyetlen kapavágást sem, mert úgy becsülte, hogy akitől jó munkát várnak, azt jól kell etetni.

Mikor hazatért, a gazda megkérdezte:

- Meddig jutottál, szolgám?
- Addig a fáig, melyen varjú ült – felelte a legény.

Amaz elégedetten bólongatott, hogy akkor bizonyára jól dolgozott a szolgál.

Másnap csakúgy tarisznyált föl az asszony, mint előtte való nap. A legény megint megette a kenyeret, megint fölhajtotta a bort, aztán elbeszélgetett a szőlővel, csakúgy, mint minap.

- *Kedves szőlő, jó napot, jó napot.*
- *A gazdasszony az üvegbe mit adott?*
- *Savanyúbb bort, mint az ecet.*
- *Tarisznyádban meg mi lehet?*
- *Száraz kenyér, penészedett hurka.*
- *No hát akkor te is aludj, Gyurka!*

S mint aki dolgát jól végezte, elterült a fügefa alatt, s fújta estig. Este a gazda megtudakolta:

- Hát ma meddig jutottál, szolgám?
- Addig a fáig, melyen varjú ült – felelt a legény.
- No, akkor semmit sem dolgoztál – mérgeskedett a fukar gazda.
- Annyit azért dolgoztam, mint tegnap – vágta rá a legény.

Másnap a gazda korán kelt, kiment a szőlőbe, hogy megtapasztalja, mivel múlatja idejét a szolgál. Meglátta, hogy mindjárt a tarisznyába nyúl, megnézi, mi van benne, aztán megbeszélgetni kezd a szőlőtökével.

- *Kedves szőlő, jó napot, jó napot.*
- *A gazdasszony az üvegbe mit adott?*
- *Savanyúbb bort, mint az ecet.*
- *Tarisznyádban meg mi lehet?*
- *Száraz kenyér, penészedett hurka.*
- *No hát akkor te is aludj, Gyurka!*

A gazda hazalopakodott, s ráparancsolt a feleségére, hogy fukarság ide, fukarság oda, ne sajnálja a legénytől az élést s a jó bort sem. Különben eldudvásodik a kapálatlan szőlő.

Hurkát, kolbászt, jó vörös bort rákon az asszony a szolgáló tarisznyájába. Mikor amaz meglátta, milyen bőségesen ellátták, mindjárt másképp beszélt a szőlővel.

- *Kedves szőlő, jó napot, jó napot.*
- *Tarisznyádba a gazdasszony mit adott?*
- *Jó friss hurkát, foszlós fehér kenyeret.*
- *S az üvegben mi lehet?*
- *Zamatos bor, nem is hitvány lőre.*
- *Akkor, fickó, láss dologhoz egykettőre!*

Mindjárt dologhoz is látott, s kapált reggeltől délig s déltől estéig.

Ahogy szokta, este a gazda megkérdezte:

- Meddig jutottál, szolgálóm?
- Ha más szőlője is van gazduramnak, akkor nem sokat végeztem – felelt a legény –, de ha csak ez van, akár itthon is maradhatok.

MESE AZ ÖKÖRSZEMRŐL

Volt egyszer egy özvegy ember, a két fiával élt együtt egy kis faluban. Nemcsak mestervadász volt ez az ember, hanem boldog is: egész életében azon ábrándozott, hogy egyszer puskvégre kerít egy ökörszemet – ez volt a szíve vágya.

S egy szép nap sikerült is, elejtette az álmai madarát.

Mihelyt hazaért a házába, mindjárt nekilátott a munkának: letollazta, megtisztogatta a csepp madarat, parazsat húzott a rost alá, és ráhelyezte a csemegét.

Aztán – mint aki jól végezte dolgát – lement a pincébe, hogy kiválasszon magának egy üveg finom bort.

A csemege nem ígérkezett ugyan bőségesnek – de annál ízletesebb lakoma lesz!

Így gondolta az özvegyember.

Csakhogy másképp történt. Amíg ő oda volt a pincében, megérkezett a két fia az iskolából. S alighogy beléptek a konyhába, észrevették az ökörszemet a parázson. Nem sokat gondolkoztak, megragadták az ínycfalatot, egyik a combját, másik a fejét – egyetlen harapás jutott mindegyiknek, nem több.

Apjuk, mikor visszatért a pincéből, hiába kereste a királyi ebédet.

– Gyertek csak ide! – szólt a fiainak végül. – Egy ökörszemet hagytam itt a rostsütő rácson. Eltűnt. A macska vitte el?

– Nem, édesapám – mondták a fiúk. – Mi ettük meg.

A vadász éktelen haragra lobbant.

– Falánk kölykei! Kitekerem a nyakatokat! – kiáltotta. A két gyerek erre úgy elbámult, úgy megrettent, hogy nyomban elszaladtak otthonról, és bevetették magukat az erdőbe.

Késő estig ott bolyongtak, az éjszaka is leszállt közben. Már majdnem összeestek a fáradtságtól, mikor végre találtak egy házat, ahol befogadták őket: egy jóra való szegényasszony meg szegény ember, akiknek maguknak is volt két apródesztendősi fiuk.

– Gyere, anyjuk – mondta a szegényember –, készítsünk nekik helyet éjszakára.

Csak hát ez nem volt olyan könnyű!

A ház kicsi volt, a szoba még kisebb, csupán két ágy fért el benne. A négy gyerek végül úgy helyezkedett el az egyik ágyon, hogy két testvér feküdt fejtől, a másik kettő lábtól.

De hogy meglepődött a szegényasszony, mikor reggel az egyik idegen fiú párnája alatt egy tömött bugyellárist talált!

Száz aranytallér volt benne.

És hogy még valamit eláruljak: annak a fiúnak a párnája alatt találta, aki az ökörszem szívét ette meg.

– Teremtőm!... – sóhajtotta, s rögtön hívta az urát. – Nézd csak!

A szegényember megvakarta a fejét.

– A nemjóját! Biztos az apjuktól lopták ezt a pénzt, s az üldözi most őket. Tegyük a ládafiába, s ha betoppan véletlenül, akkor majd odaadjuk neki.

Így cselekedtek.

A négy gyerek egész nap játszott, futkosott a ház körül – ha kétszer olyan hosszú lett volna estig, azt is rövidnek találták volna.

Aztán lefeküdtek.

S hogyan, hogy nem: másnap reggel az asszony megint talált a párna alatt egy teli bugyellárist!

– Ez már tényleg csuda! – mormogta elálmélkodva. – Az egyik a két fiú közül nem akármilyen szerzet! A legokosabb lesz, ha mindkettőjüket itt tartjuk magunknál.

S attól kezdve úgy gondozták, nevelték a jövevényeket, mint a sajátjukat. Ők maguk pedig cserébe meggazdagodtak.

Hanem ahogy teltek-múltak az évek, s a négy fiú felnőtt, egyre többször került sor veszekedésre köztük, hol ezért, hol azért.

– Mi vagyunk otthon ebben a házban, nem ti! – mondta a szegényasszony nagyobbik fia.

A másik meg folytatta:

– A szüléink csak jószívűségből engedték meg, hogy itt lakjatok. S legyetek hálásak, hogy a szeretetükből nektek is jutott. Parancsolni itt csak mi parancsolhatunk.

A szülőknek – akik egyformán szerették a négy fiút – sok szomorúságot okozott ez a csúf vetélkedés. Különösen a nagyobbik

fiú keserítette őket az oktan féltékenykedéssel – de hiába, nem tudtak a lelkére beszélni. A két jövevény gyerek végül annyira belefáradt a sok marakodásba, hogy elhatározták: elhagyják a házat.

A nevelőanyjuk persze búsult nagyon. De ha már így döntöttek, becsülettel elmondta a titkot: hogy minden reggel egy bugyelláris aranyat talált az egyikük fejpárnája alatt. S felajánlotta nekik, hogy a pénzt, ami évek alatt felgyűlt, vigyék magukkal, hiszen őket illeti.

A fiú, akinek a feje alatt a bugyellárist találták, csak egy aranyat fogadott el.

– A többi legyen a tiétek – mondták a nevelőszüleiknek.

Aztán búcsút vettek tőlük – s nekiindultak a világnak.

Hamarosan egy városba értek, ahol tenger sok nép hömpölygött az utcán, pedig nem volt vásár napja. A város főterén azonban még furcsább látvány tárult a szemük elé: egy hatalmas, faragott diadalív emelkedett ott, csillogó aranykoronával a közepén. S a rengeteg ember mind arrafelé igyekezett, hogy ellépkedjenek alatta. A koronához persze nem mert senki hozzányúlni – hanem akinek a fejére a korona magától ráereszkedett, az lett a király!

Mivelhogy ilyen szokás volt ebben a városban.

A két legény még sosem látott-hallott ilyet, nem csoda hát, ha kíváncsian bámulták a furcsa felvonulást. Egyre-másra jöttek az asszonyok, férfiak, gyerekek, s mind a koronára szegezték a szemüket, hogy vajon megmozdul-e, az ő fejükre ereszkedik-e – de bizony, az meg se moccan!

Pedig király nélkül nem maradhat ennyi sok ember...

Kis idő múlva egy asszonynak feltűnt a két báméskodó, idegen legény – s odakiáltott nekik:

– Mért nem álltok be ti is a sorba? Gyertek utánunk!

Azok meg azt gondolták: miért ne? S beálltak a menetbe.

Csakhamar odaértek a diadalív alá.

Először az egyikük lépkedett át alatta – de a korona nem mozdult meg fölötte. Hanem amikor a másik került sorra, az emberek nagy álmétkodására a korona megbillent, s szép lassan, mint egy leszálló madár, az idegen legény fejére ereszkedett!

S az álmétkodásból egyszerre dühös kiáltozás lett, zúgott-morgott mindenki.

Még hogy egy ilyen jöttment legyen a szerencsés közöttük? Azt már nem! – s bőszen körülfogták a fiút, a korona után kapdostak, le akarták lökni a fejről, de az újra s újra visszaszállt oda.

Így aztán nem volt mit tenni – a fiút kiáltották ki királynak, s mindenki hódolva járult eléje.

A nagy újságnak egykettőre híre ment, hegyeken túl, hegyeken innen.

S persze, a két fiú édesapja is meghallotta – s nyomban útra kelt, hogy megkeresse a gyermekeit, akikre hajdanában úgy ráripakodott egy kis ínyenc falat miatt...

De hát végül is így fordult minden jóra. Amelyikük az ökörszem szívét megette, annak a vánkosalja ezután is tele lett mindig arannyal – és a korona is az ő fejére szállt. A szerencsés fiú pedig nem élt vissza a hatalmával s gazdagságával: édesapját, nevelőszüleit, de még a féltékeny két testvért is meghívta a városba, a palotájába, hogy ott éljenek együtt valamennyien. S még ma is élnek, ha meg nem haltak.

*Ungot-berket bejártam,
Ezt a mesét találtam.*

MIHASZNA APÓ

Mihaszna apót azért hívták így, mert senki hasznát soha nem vette. Se a felesége, aki dolgozott rá, se hét gyereke, kiről neki kellett volna gondoskodnia, se más. Volt Mihaszna apónak egy kis kunyhója, melynek a tetejét zöld moha verte ki, meg egy kis földje. Ezt a földecskét Mihaszna apó nem művelte, ehelyett a kocsmában járt, s ivott estétől reggelig vagy reggeltől estig, ahogy éppen esett.

Valahányszor Mihaszna apó hazatántorgott a kocsmából, a felesége jól elkolompozta. Ilyenkor Mihaszna apó töredelmesen megfogadta:

– Nem teszem többé. Soha többé nem teszem.

De másnap előről kezdte. Utóvégre az asszony megsokallotta a férje haszontalankodását. S megsuhogtatta a mogyorófa botot.

– Eddig csak egyszer vertelek meg naponként – mondta. – Mától kezdve kétszer verlek meg, hacsak nem műveled meg a kertet.

Mihaszna apó elbúsult a fenyegetésen, mert a munkát sem kedvelte, de a verést még kevésbé. Vállára csapta hát az ásót, s felásta a kert csücskét. Az ásott földbe pedig elvetett kilenc babot.

Egyet magának, egyet a feleségének, s egyet-egyet minden gyerekének. A bab kikelt. Mihaszna apó öntözte, kapálta a kis kertet. Már javában leveledzett a bab, mikor ráfújt a hideg északi szél, s a levelek sötétre fagytak.

Kárhozat a munka, gondolta Mihaszna apó, s a kocsmában keresett vigasztalást. Odahaza bottal várta a felesége, s addig hegedült a hátán, míg bele nem fáradt. Ekkor végre szóhoz jutott Mihaszna apó is:

– Nem teszem többé – sóhajtotta könnyek között.

Egy ideig csakugyan elkerülte a kocsmát. A bab pedig kiheverte a fagyást, s már kúszott tekergősen fölfelé a karón. Aztán kifeslettek a virágai. De ekkor a száraz déli szél a fele virágot elperzselte.

Mihaszna apó csak rápillantott a pusztulásra, máris rohant a kocsmába, hogy bánatát borral oltsa el. Vagy eloltotta, vagy nem, a

felesége megint eldöngette, s Mihaszna apó újólá csak fogadkozott:

– Nem teszem többé.

Tartotta is a fogadását Mihaszna apó, tartotta becsülettél, míg a nyugati szél vihart nem támasztott. Nem sok hiányzott, hogy a termést leszedhessék, hüvelyesedett már a kilenc tő bab, de az irgalmatlan vihar mindet kitépte a földből.

Mihaszna apót úgy elfogta a keserűség, hogy két napig egyfolytában ivott. Mikor a kocsmából hazajött, a felesége nem is bottal, hanem petrencerúddal esett neki. Hiába fogadkozott Mihaszna apó, az asszony hajthatatlan volt:

– Ide többé be nem teszed a lábad, cégéres mihasznája! Üres a kamra, üres az ól, üres az erszény, betevő falatunk sincs. Vagy hozol pénzt, vagy többé sose lássunk! – Mihaszna apó nekieredt nagy búsan a világnak. Lógatta a fejét, lógatta az orrát, még a fülét is lógatta, olyannyira nem szeretett dolgozni. Azt meg látta, hogy most mégiscsak kellene. De nem sokáig bandukolt, kisütötte, hogy nem dolgozni fog ő, hanem kárpótlást kér a Négy Szél Anyjától, elvégre az ő fiai pusztították el a babját.

Messzi lakott a Négy Szél Anyja, Mihaszna apó hetvenhét nap, hetvenhét éjjel ment, míg elért a házához. De szívesen ment, mert menni mindig jobban esik egy igazi mihasznának, mint dolgozni. Amint a célhoz ért, Mihaszna apó udvariasan bekopogott a Négy Szél Anyja piros fedelű kis kunyhója ajtaján. Csak a Szelek Anyja volt otthon, a fiai éppen fújtak valahol.

– Ki az? – kérdezte a szélszülő a kopogtatásra.

– Ki volna? Mihaszna apó! – Nem hallottam híredet.

Nem hallottad híremet? Mihaszna apó!

Nem rossz fiú, csak egy kicsit semmirevaló.

Ilyen nevezetes embert csakugyan nem illik a küszöbön várakoztatni. A Szelek Anyja kinyitotta az ajtót, betessékelte Mihaszna apót, s megkérdezte, mi járásbeli:

– Panasszal járulok elébed minden szelek bátor szülője. Babot ültettem, a fiaid elpusztították. Nincs bab, nincs mit ennünk. Felfordulunk éhen, ha kárpótlást nem adsz.

A Szelek Anyja csak bólintott, hogy megtesz mindent, azzal egy prémes bundát a nyakába kanyarított Mihaszna apónak. S hogy ezt gondoskodó szeretetből tette, mindjárt kiviláglott. Mert már jött is a legnagyobb fiú, a zimankós Északi Szél. Zúzmara lepte be a szobát, az ablakokat jégvirágok, Mihaszna apó úgy didergett a bunda alatt, majd kipergett a foga. Csodával határos volt, hogy egy kicsiny szobában miként fér el ennyi tél, ennyi hideg, hó, jég, zúzmara.

Mikor végtére szóhoz jutott vacogásában, Mihaszna apó előadta a panaszát.

– Tönkretettük a kilenc babot? – ismételte az Északi Szél, mert jó fiú volt, csak kissé nehéz felfogású.

– Tönkretettétek, te meg a testvéreid, s most nincs mit ennünk.

Az Északi Szél legyintett, hogy ezen ő majd segít. Felmászott a csűrbe, s egy kicsinyke asztallal tért vissza.

– Olyan asztal ez – magyarázta –, hogy ha háromszor gyöngéden ráversz, s így biztatod: „Amit szemem-szám kíván, add elébem, asztalkám!”, akkor ízesebbnél ízesebb ételek lepik el. Étélre-italra többé gondod nem lesz. Csak arra vigyázz, meg ne állj hazamenet a kocsmában.

Mihaszna apó háládatosan megköszönte a termékeny ajándékot az Északi Szélnek, kezet csókolt a Szelek Anyjának, ahogy illik, azzal visszafordult.

Éhes is volt, a kíváncsiság is csiklandozta, gondolta, kipróbálja a kicsi asztalt. Egy domb tövében a földre tette, rápaskolt háromszor gyöngéden:

*Amit szemem-szám kíván,
add elébem, asztalkám!*

Csakugyan megterült az asztal. Mihaszna apó sokat evett, de még többet ivott. – Most már ihatok – gondolta magában –, nem kocsmában iszom, s a feleségem sem les rám bottal. – Mikor a hasa dobosra kerekedett, hóna alá csapta az asztalkát, s tovább rőtta az utat hazafelé.

Komor hegyek között esteledett rá. Mihaszna apó kicsi is volt, gyáva is volt, rettenetesen félt. Világot pillantott meg a távolban. Odalopakodott. Hát egy kocsmá volt. Bekopogtatott, hogy szállást kérjen éjszakára.

A szolgáló ágyat bontott neki. Most már nyugodalmasan aludhatott volna Mihaszna apó, ha az örök szomjúság nem epezti. Varázslatos asztalkájához folyamodott hát.

*Amit szemem-szám kíván,
add elébem, asztalkám!*

Az asztal megterült, Mihaszna apó félretolta a különbnél különb ételeket, s hozzálátott az iváshoz.

Italos fejjel levert a terülj asztalkáról egy flaska bort. A szolgáló éppen arra járt, fülelni kezdett meg a kulcslyukon át kukucskálni. Fúrta az oldalát, mit ihat a vándor, holott semmit sem rendelt, s üres tarisznyával állított be. Ki is leste rövidesen a kicsi asztal titkát. Az újságot elmondta a gazdájának. Kukucskált a kocsmáros is, ámuldoztak, de mikor Mihaszna apó holtrészegen lefordult a székről, a varázsasztalt ellopták, s helyébe egy hasonló forma közönséges asztalt tettek.

Ezt az asztalt kapta a hóna alá Mihaszna apó, mikor reggel útnak indult. Nem sokáig kellett mennie, a faluja határában volt már. Elfogta a forró öröm, hogy ezentúl semmire nem lesz gondja, s jóllakathatja hét gyerekét, feleségét a kicsi asztal jóvoltából.

Büszkén lépett be mohos tetejű kunyhócskája udvarára. Urasan odaszólt feleségének, hogy hozza az ünnepi abroszt, csődítse össze a gyerekeket, mert meg akarja vendégelni őket.

Az asszony ráborította a terítőt az asztalra, a gyerekek körbe ültek, s várták, hogy mi lesz. Mihaszna apó ravaszokán hunyorított, aztán rávert gyöngéden az asztalkára.

*Amit szemem-szám kíván,
add elébem, asztalkám!*

De azt biztathatta, nem terült meg. A gyerekek kacagtak, az asszony vette a kapát, s a nyelvél ellazsnakolta az urát szörnyűmód.

– Engem többé meg ne tréfálj, te lustaságok kalendáriuma!

Mihaszna apó búsan nekivágott az országútnak. Sehogy sem értette, miként váshatott el ilyen sebesen a kicsi asztal varázshatalma. Más kárpótlást akart hát kérni a kártevő szelektől. Meg sem állott, míg a Szelek derék Anyjának kunyhójához el nem ért. Bekopogtatott.

– Ki az? – kérdezte bentről a szelek szülője.

*Nem hallottad híremet! Mihaszna apó!
Nem rossz fiú, csak egy kicsit semmirevaló.*

– Megint te vagy az? – kérdezte a Négy Szél Anyja, s kitárta az ajtót. Mihaszna apó elbeszélte híven, hogy a kicsi asztal mindössze kétszer terült meg, s kárpótlásul valami mást kér hát.

– Bizonyára kicserélték az asztalodat – mondta a Szelek Anyja okosan. – De várj, mindjárt jön a másik fiam, a Déli Szél, majd megsegít, hacsak meg nem sülsz a leheletétől.

Akkor már el is öntötte a verejték Mihaszna apót, holott az ujjasát gyorsan levetette, s az ingét is kigombolta. A kunyhó gerendái úgy kiszáradtak, hogy hangosan pattogtak, repedeztek, a kannából meg egyetlen szempillantás alatt elpárolgott a víz.

Bizony megfoghatatlan volt, hogy ilyen kicsinyke szobában miként fér el ennyi perzselő forráság.

Megjött a Déli Szél. Letette a szárnyát a sarokba.

Mihaszna apó elmondta a panaszát. A Déli Szél egy szamarat adott az apónak, mert nem vette volna a szívére, hogy a hét gyerek elhitványodjék.

– Mihez fogjak a számmal? – kérdezte Mihaszna apó. – Nincs mivel etetnem.

– Nem közönséges szamár ez – magyarázta a Déli Szél. –, hanem aranypötytyintő szamár. Elég, ha annyival biztatod: „Rajta, rajta, csacsikám, aranyszóró paripám!”, s egy tarisznyára való aranyat hullat neked. De a kocsmában meg ne állj, különben a szamaradnak se veszed több hasznát, mint a kicsi asztalnak vetted.

Csak hát a Déli Szél perzselő leheletében Mihaszna apót tikkasztó szomjúság fogta el. Az ő szomjúsága pedig olyan természetű volt, hogy víz el nem olthatta, egyedül a bor. Betért hát a kocsmába, szamarát bekötötte az istállóba, maga nagy türelmetlenségében bort rendelt, habár egyetlen garas sem lapult a zsebében. Ivott, ivott, mikor már egy félhordónyt benyakalt, a kocsmáros a pénzét kérte.

– Mindjárt megkapod! – kiáltott Mihaszna apó, s kidülöngélt az istállóba. Mögéje állott a számmal, s megsimogatta:

*Rajta, rajta, csacsikám,
aranyszöró paripám!*

A szamár első szóra kibocsátott magából egy kalapra való aranytallért. Mihaszna apó a kalap aranyat urasan a kocsmai asztalra borította, s megkérdezte:

– Elég-e?

– Elég – bólintott rá a kocsmáros, s egy egész hordó bort gurított a jó torkú vendég elé. Mert hát a kocsmáros megint megleste Mihaszna apót, hogy miként mesterkedte elő a tallérokat a szamarából, s a szamarat meg akarta szerezni. Mikor Mihaszna apót a jó bor az asztal alá tántorította, a kocsmáros kicserélte az aranypötyintő szamarat a magáéval.

Reggel Mihaszna apó a közönséges szamár hátán iparkodott hazafelé, édes örömben, hogy dolgoznia nem kell, gyerekeiről mégis gondoskodhat.

– No – mondta otthon a feleségének –, ez a szamár meggazdagít bennünket. Hozd ki a legszebb asztalkendőt, s terítsd a szamár mögé.

Az asszony ura kívánsága szerint cselekedett. Mihaszna apó előbb megcirókálta a szamarat, aztán rászólt, ahogy kellett:

*Rajta, rajta, csacsikám,
aranyszöró paripám!*

De a szamár csak állott, s nem értette a varázsigét. Mihaszna apó tovább biztatta. Ezúttal foganatosan, mert a szamár csakugyan pötyintett valamit, de nem aranyat.

Megmérgekedett az asszony, hogy a legszebb asztalkendője összemocskolódt, nem szólt egy szót sem, hanem a vasvilla nyelét szorgalmasan kettétörte Mihaszna apó hátán.

Amaz nagy búsan nekieredt a nagy útnak, vissza a Szelek Anyjához. Úgy megszokta, hogy nála kopogtasson szorultságában, más eszébe sem jutott már. „Bizony – töredelmeskedett magában –, a kocsmázás rút vétek. Nagyon megszenvedtem érte. Kétszer is eljátszottam a szerencsémét. A Nyugati Szél még nem adott kárpótlást, hátha ő megkönyörül rajtam.”

Bekopogtatott.

– Ki az? – kérdezte a Szelek Anyja.

*Nem hallottad híremet? Mihaszna apó!
Nem rossz fiú, csak egy kicsit semmirevaló.*

– Megint te vagy az, Mihaszna apó? – fogadta. Mihaszna apó kéretlenül rázendített panaszára. – Te vagy a hibás – mondta a négy szél szülője –, de még egyszer megsegítlek. Mindjárt jön a harmadik fiam, a Nyugati Szél, az ő tiszte az esőcsinálás. Takaróddz be, apó, különben holtig tüsszöghetsz, akkora náthát kapsz.

Feküdt a sarokban két kecskebőr suba, azt kerítette magára az apó, az irhájával kifelé. Éppen időben, mert odabent a kicsinyke szobában már szakadt a zápor, mintha dézsából öntenék, s pörgött a jég között. Így jelezte érkezését a Nyugati Szél. Aztán beviharzott ő maga. Meghallgatta Mihaszna apót türelemmel, majd a sarokból elővett egy füttykőt.

– Ez a bot mindent eligazít, csak annyit kell buzdítanod, hogy:

*Kis botocskám, csak a hátát!
Hegedüld el a nótáját!*

Meg sem áll, míg magad nem kéred nyugovásra. A kocsmát ezúttal ne kerüld el, mert ott kell a furkósnak igazságot osztania!

Mihaszna apó megköszönte az ajándékot, s hálálkodások között elköszönt. A Szelek Anyja a küszöbön megállította.

– Eszedbe ne jusson még egyszer hozzánk jönni! Különben negyedik fiammal, a Keleti Széllal gyűlik meg a bajod. Egyet fuvint rád, s a tengerbe sodor, akár a pihét.

Mihaszna apó soha a vizet nem kedvelte, sem ivásra, sem fürdésre, eltökélte hát, hogy a Keleti Szelet nem haragítja magára. Rakta a lábát szorgalmasan, s nemsokára elérte a fogadót, ahol kétszer megcsalták már. Vissza akarta fizetni a kölcsönt, azt mondta hát a szolgálólánynak, hogy a botjához szót ne szóljon senki. Mert ha így szólnak hozzá –

*Kis botocskám, csak a hátát!
Hegedüld el a nótáját!*

–, abból bizony baj lesz.

Csak hát a szolgáló meg a fogadós abban a gondolatban volt, hogy a füttykös is amolyan hasznos szerszám, amilyen az a területalkám, vagy hasznos állat, mint az aranyszórá számar. Alig aludt

el Mihaszna apó, a fogadós meg a szolgáló ellopta a botot a sarokból.

A bot menten hozzálátott a tréfálkozáshoz. Ezt olyanféleképpen művelte, hogy egyszer a gazdára sújtott, másszor a szolgálóra, s pallotta őket lankadatlanul. Amazok olyan szörnyű ordítást csaptak, hogy fölriadtak a barmok az istállóban, a tyúkok az ólban. Rőfögtek a disznók, nyerítettek a lovak, bégettek a birkák, kodácsoltak a tyúkok, bőgtek a marhák. De akármilyen keservesen bőgtek, ez mind semmi volt ahhoz a bőgéshez képest, amit a fogadós meg a tolvaj szolgálólány vitt végbe. Sehogyan sem ízlett nekik a bot tréfálkozása. Fölbredt Mihaszna apó is. Mikor úgy becsülte, hogy a vétkesek megbűnhődtek, urasan kísétált a szobájából, s szólt a botjának, hogy nyugodjon egy kicsikét.

A fogadós a hátát tapogatta, a szolgáló ugyancsak. Mihaszna apó pedig rájuk förmedt:

– Ide az asztalkámmal, ide az aranyszóró szamarammal, különben hajnalig hegedültetem a derekatok végén az én görcsös fütykösömet!

Nyögve rohant a fogadós, hozta a kicsi asztalt, elővezette a szamarat, s hajlongott, mintha püspököt látna. Mihaszna apó tapasztalta már, hogy gázságban nevelkedett emberekkel hozta össze balvégzete.

Kipróbálta hát előbb, hogy csakugyan a terület asztalt, az aranyszóró szamarat kapta-e vissza. Egyik is, másik is jelesen teljesítette kötelességét.

Ennek utána Mihaszna apó fölült a szamár hátára. A kicsi asztalt a hóna alatt tartotta, a botot a másik kezében. Ilyenképpen érkezett mohos tetejű kunyhócskája elé.

A feleségét elöntötte a pulykaméreg, mikor meglátta az urát a szamárral meg az asztallal.

– Ó, te mihaszna – kezdte gyalázni –, te mihasznák mihasznája, minden mihasznánál mihasznább, hát megint össze akarod rondíttatni az ünnepi asztalkendőmet?! No, majd adok én neked!

Látnivaló volt, hogy amit adni akar, a cséphadaróval szándékozik mérni. Azt ragadta föl, s azzal indult az ura ellen.

*Kis botocskám, csak a hátát!
Hegedüld el a nótáját!*

– szólalt meg Mihaszna apó nyugodtan.

A bot meg táncolni kezdett kegyetlen fürgeséggel a szegény asszony hátán. Mihaszna apó meg is szánta hamarost derék élete párját, s a botot nyugalomra intette. Maga leszállott a szamárról, bement a kunyhóba, ráborította az ünnepi terítőt a kicsi asztalra, előhívta gyerekeit, aztán elmondta a varázsigét:

*Amit szemem-szám kíván,
add elébem, asztalkám!*

Megterült az asztal roskadásig. Mihaszna apónak kicsordult a könnye boldogságában, hogy falni látja a gyerekeit meg a feleségét.

Két napig ettek-ittak egyfolytában, s csak azután következett a szamár sora.

Most már hozta az asszony készségesen a terítőt, s elsimította a földön a szamár hátsó fele táján. Aztán Mihaszna apó biztatni kezdte a csodálatos állatot:

*Rajta, rajta, csacsikám,
aranyzóró paripám!*

A szamár minden erőlködés nélkül a maga súlya kétszeresét pötyyintette aranyban az asztalkendőre. S ez egymaga is bizonyítja, hogy jeles varázssal ellátott szamár volt. Az egész udvart teletette volna arannyal, ha Mihaszna apó nem inti türelemre. Miután ezt megtette, így szólt a feleségéhez:

– Zárd el ezt az aranyat, édes feleségem, ha elfogy, lesz helyette más.

– Elzárom, én édes uram – felelt az asszony –, de a botot is, hogy ne magam verjelek, ha megint a kocsmába húz a gyarló természeted.

Úgy is tett. Mihaszna apó pedig úgy félt a görcsös bottól, hogy soha többé a kocsmába nem ment, hanem boldogan élt feleségével, hét gyerekével. A kicsi asztal etette őket, a szamár meg ellátta pénzzel. Talán most is élnek, ha azóta meg nem haltak.

TÜNDÉRMESE

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy ikerpár. Derék, bátor legények voltak, szépek, mint a nap, nem akadt párjuk a föld kerekén. Egy este, mikor éppen a vásárról igyekeztek hazafelé, sűrű erdőn kellett átmenniük. Júliusban történt, este kilenc óra felé, a telihold még az égen világolt.

Egyszerre csak gyöngyöző nevetést hallottak valamelyik bokor mögül. A két fiú megrántotta a kantár szarát.

– Hallottad, öcsém? – kérdezte a nagyobbik.

– Bizony hallottam. Mintha lányok kacagnának itt.

Ebben a pillanatban két csodaszép lány lépett ki a bokor mögül, a ruhájuk csupa selyem, csupa arany.

– Szép jó estét, legények – köszöntöttek rájuk.

– Szép jó estét, kisasszonyok – viszonzták a testvérek.

– Nem vagyunk mi kisasszonyok! Ti ikerfiúk vagytok, mi meg ikertündérek, tündérlányok. Ha feleségül vesztek minket, tengernyi kincs urává teszünk benneteket, s szép, erős gyermekeket szülünk nektek, bátrakat, akárcsak ti magatok.

– Házasodjunk meg! – mondta az idősebb fiú. – Én feleségül veszem a nagyobbik tündérlányt!

– Jól van! – mondta a fiatalabb fiú. – Én meg a kisebbik tündérlányt veszem el.

– Holnap reggel mindjárt tartsuk meg a lakodalmat – mondták a tündér lányok. – Menjetek most haza, és pirkadatkor várjatok ránk a templom kapujában, a nagy erdő szélén. De jól vigyázzatok, addig semmit ne egyetek, semmit ne igyatok, mert különben jaj nekünk.

– Tündérlányok, úgy lesz, ahogy kívánjátok.

Az ikerfiúk elköszöntek a tündérektől, és hazatértek. Egy árva szó nem sok, annyit sem szóltak arról, hogy mi történt. Lefeküdtek aludni, egy falat étel, egy korty ital nélkül.

Éjszaka két órakor szép csendesen felkeltek, és elindultak hazulról.

– Siessünk! Szaporán! Éppen csak annyi időnk van, hogy még napfelkelte előtt a templomhoz érhetünk, a nagy erdő szélére – sűrgették egymást.

Útközben átvágtak egy sárguló búzaföldön is. A kisebbik fiú meggondolatlanul letépett egy kalászt, szétmorzsolta, és magafeledten rágcsált egy búzaszemet, hogy lássa, beérett-e már.

Még nem is pirkadt, és az ikerfiúk már ott voltak a nagy erdő szélén, a templom előtt.

A templom kapuja tárva volt, a feldíszített oltáron égtek a gyertyák, s ott várakozott már a két tündérmenyasszony, fehér ruhában, kezükben virágcsokor, fejükön menyasszonyi fátyol és koszorú.

– Te megfeledkeztél arról, hogy sem enned, sem innod nem szabad – szolt a kisebbik tündérlány a jegyeséhez. – Látod, milyen szerencsétlenség okozója lettél! Ha feleséged lettem volna, éppen olyan asszonnyá lettem volna, mint a többiek. De így mindörökre tündér maradok.

Ezzel a kisebbik tündérlány már el is tűnt, és vőlegénye soha többé nem látta viszont.

A pap most összeeskette a másik jegyespárt.

Az esküvő után a kisebbik fiú így szolt az új párhoz:

– Isten veletek! Messzire, nagyon messzire megyek; barát leszek egy kolostorban. Mondjátok meg apámnak, anyámnak, hogy nem látnak soha többé.

A fiatalabbik testvér máris útnak indult, az idősebbik meg elvitte haza a szüleihez a feleségét.

Este, mielőtt nyugovóra tértek volna, az új asszony így szolt a férjéhez:

– Tudd meg: ha kedves vagyok neked, hát vigyázz, nagyon vigyázz, nehogy valaha is tündérnek vagy bolondnak nevezzen engem! Jaj nekünk, ha erről megfeledkezel.

– Feleség, nyugodt lehetsz. Soha, soha nem mondlak sem bolondnak, sem tündérnek.

Férj és feleség hét éven át nagyon boldogan éltek. Tengernyi kincsük volt, és kastélyukban hét szép gyermek növekedett.

Egyszer az ember vásárba ment, és azon a napon az asszony volt a gazda. Éppen július közepén történt. Nagyon szép idő volt, és

a búza már csaknem beérett. A kastély asszonya az égboltot vizsgálta.

– Munkára, szolgálaim, munkára, szolgálóim! – siettette az embereket. – Gyorsan arassátok le a búzát, vágjátok a rendet szaporán. Mindjárt nyakunkon a jég, a felhőszakadás!

– Hogyan is gondolhat ilyen asszonyunk! Hiszen nem is kívánhatnánk ennél szebb időt, a búza még nem érett be...

– Tegyétek csak, amit parancsolok, rajta, frissen, szaporán!

A szolgák és a szolgálók engedelmeskedtek. Még javában arattak, mikor a gazda hazaérkezett a vásárból.

– Nézd csak, feleség! – kiáltotta. – Mit csinálnak itt az emberek?

– Kedves uram, azt csinálják, amit parancsoltam nekik. Aratják a búzát.

– Bolond vagy, feleség, hiszen még be sem érett...

Az asszony azon nyomban eltűnt.

Még ugyanaznap este vihar pusztította el az egész határt, és jégeső verte el a termést.

A tündér azonban minden reggel vissza-visszajött a kastélyba. Bement hét gyermekéhez, és sírva fésülte őket szép aranyfésűvel.

– Édes gyermekeim, soha, soha meg ne mondjátok apátoknak, hogy hajnalhasadáskor mindennap itt vagyok nálatok, és szép aranyfésűvel fésüllek benneteket. Ha eláruljátok, jaj nekünk!

És a hét gyerek mind egyszerre mondta:

– Nem, anyánk, ezt soha, soha meg nem mondjuk apánknak!

De az apjuk csodálkozott, hogy a hét gyerek haja olyan szépen van megfésülve. Kérdezte is tőlük reggelenként:

– Gyermekeim, mondjátok meg nekem, ki fésült meg benneteket ilyen szépen?

És az apróságok mind egyszerre mondták:

– Apánk, édesapánk, csak a szolgálónk volt az.

De az apa gyanút fogott. Egy este úgy tett, mintha nyugovóra térne, pedig nem ment aludni, hanem elbújt a hét gyerek szobájában. Pirkadatkor megjelent az édesanyjuk, hogy könnyhullajtva megfésülje őket szép aranyfésűvel.

Az ember nem bírta megállni, és felkiáltott:

– Édes feleségem! Kérlek, jöjj vissza hozzánk, jöjj vissza...

Az asszony egy szemvillanás alatt eltűnt. Sem férje, sem hét gyermeke nem látta többé soha, soha...

OLASZ MESÉK

MARCI, A BUTA

Volt egyszer egy igen-igen gazdag ember; annyi pénze volt, hogy azt sem tudta, hová tegye. De hiába kedvezett neki a szerencse, mégsem lehetett egészen boldog, mert egyetlen fia olyan üresfejű, ostoba fajankó volt, hogy a föld is sírt, ahová lépett. Egyszer aztán az apja megunt a örökös idétlenségét, egy zacskó aranyat nyomott a markába, és elküldte isten hírével, menjen, forgolódjon emberek között, lásson világot. Azt hitte szegény öreg, hogy idegen földön, más városokban több bölcsesség ragad a buta fiára, jobban kinyílik az esze, mintha egyre csak otthon lopja a napot.

Ment, mendegélt hát Marci – mert az volt a fiú neve –, sarkantyúzta a lovát, hogy minél hamarabb a tenger partjára érjen egy csodaszép, nagy városba, ahol nagy vitorlás hajók sorakoznak a kikötőben, Napkeletre indulnak, vagy épp most érkeznek haza, drága árukkal, kincsekkel megrakodva. Gondolta, ő is hajóra száll, és szerencsét próbál messze földön, túl a tengeren.

De még feléhez sem ért az útnak, amikor egy terebélyes nyárfa ötlött a szemébe. Amint közelebb került, egy legénykét pillantott meg, ott állt a fa alatt mozdulatlanul. Megszólította:

– Mi a neved, barátom, hol a szülőházad, és mihez értesz?

– *Villám* a nevem – felelte a legényke –, Nyilasfaluból származom, és olyan gyorsan futok, mint a szél.

– Szeretném próbára tenni a tudományod – mondta neki Marci, a fiú meg ráfelelt:

– Ha van egy kis időd, várj, megláthatod a tulajdon szemeddel.

Nem sokáig várt Marci, máris felbukkant egy szarvas a réten, mikor észrevette a két embert, széleseben továbbiramodott. Villám nézte egy darabig, hagyta, hadd fusson jócskán előre. Aztán amikor a szarvas már jó messze járt, utána eredt oly gyorsan, hogy ha liszttel felszórt úton fut, meg sem látszott volna a lába nyoma. Marci még fel sem ocsúdott a meglepetésből, Villám már utol is érte a szarvast.

– Mondd csak, barátom – kérdezte, amikor Villám visszatért –, nem volna kedved hozzám szegődni? Nem bánnád meg, busásan megfizetek annak, aki engem szolgál.

A legény elfogadta az ajánlatot, és együtt folytatták útjukat.

Négy mérföldnyire is alig jutottak, amikor egy másik legény akadt az útjukba. Marci ettől is megkérdezte:

– Hogy hívnak, cimbora? Hol a szülőházad, és mi a mesterséged?

– A nevem *Csupafül*, és Kandifalváról származom. Ha a fülem a földre tapasztom, ott, azon nyomban meghallok mindent, ami a világon történik; hallom, mit pusmognak összebújva a kereskedők, amikor felhajtják az árakat; hallom, hogy hízelegnek a királynak a szemtelen udvaroncok; mit susognak egymás fülébe a szerelmesek; hogy szidják zsugori gazdájukat a cselédek; mit locsognak-fecsegnak az öregasszonyok. Senki emberfia nem hall annyi érdekeset, mint én.

– Ha ez csakugyan igaz – hitetlenkedett Marci akkor mondd meg, miről beszélnek most otthon a szüleim!

A legény azonnal a földre tapasztotta fülét, és megszólalt:

– Egy öreg ember hangját hallom; azt mondja a feleségének:

„Hála istennek, végre megszabadultam attól a tökfej fiamtól; régóta szálla volt már a szememben ostobasága. Most legalább a nagyvilágban embert faragnak belőle, mert eddig igazán nagy számár volt, naplopó, buta, mint a sötét éjszaka.”

– Elég! elég! – kiáltott rá Marci – nagyon is elhiszem, hogy igazat beszélsz; gyere hát velem; nem fogod megbánni, megígérem.

– Szívesen – felelte Csupafül, s most már hármában mentek tovább.

Még tíz mérföldnyire sem jutottak, megint találkoztak valakivel; Marci azt is kifaggatta:

– Mi a neved, szép öcsém, hol születted, és mihez konyítasz?

– A nevem *Nyílhegyi*, Jöllövőházáról származom, és oly pontosan célzok az íjammal, hogy lelövöm a szúnyog lábát.

– Szívesen kipróbálnám a tudományod – felelte Marci. A fiú kézbe vette az íját, célzott, s egy kő tetejéről oly pontosan lelőtt egy szem borsót, hogy Marci őt is azonnal felvette kísérői köze!

Mentek, mendegéltek, s egynapi járásra egy nagy csapat ember akadt az útjukba. Tűzött a fejükre a déli nap, de azok dolgoztak serényen, gátat építettek. Marci csak nézte őket, hogy nem epednek el a tikkasztó hőségben, s meg is kérdezte:

– Hogy bírjátok ezt a pokoli meleget, jó emberek? Hisz úgy tüzel még a föld is, hogy tojáást süthetnétek rajta.

Megszólalt erre az egyik ember:

– Ha friss vízben lubickolnánk, se érezhetnénk jobban magunkat! Van köztünk egy legényke, az fújja a hátunkra a hús levegőt, mintha csak szellő lengedezne.

– Ugyan, barátom, szólítsd már elő a mestert – kérte Marci az embert.

A munkás nagyot kiáltott, s már ott is termett a legény.

– Hogy hívnak, barátom? Hol születél, és mi a mesterséged?

– *Fúvókási* a nevem, Szélházán születtem, s olyan szelet fúvók a számból, amelyet akarok. Ha kell, enyhe déli szelet, ha kell, olyan zord északit, hogy tótágast állnak tőle a házak.

– Akkor hiszem, ha látom – hitetlenkedett Marci.

Erre a fiú szép csendeskén kezdett fújdogálni, mintha esti langyos szél lengedezne a tenger felől. Aztán egy kis erdő felé fordította pufók képét, s oly hatalmas vihar süvöltött elő a szájából, hogy gyökerestül dőltek rakásra a vén tölgyek. Marci ezt a legényt is tüstént útitársul fogadta.

Mentek, mendegéltek még egy napig, megint találkoztak egy fiatalemberrel; Marci ezt is megszólította:

– Hogy hívnak, barátom? – ha meg nem sértelek? Megkérdezhetem: hová való vagy? Szabad talán azt is tudnom, mivel keresed kenyered?

A legény így felelt:

– *Vasgyúró* a nevem; Sziklaháza a hazám, s oly erős vagyok, hogy hegyeket cipelek a hátamon, de meg sem érzem; mintha csak tollas párnát emelnék.

– No, barátom, erre igazán kíváncsi vagyok! – mondta neki Marci.

Vasgyúró meg nekigyürkőzött, hányt a hátára a sok terméskövet, fatuskót és más efféle mázsás holmikat, száz társzekér se bírta volna elszállítani. Tetszett nagyon a dolog Marcinak; fel is

fogadta Vasgyúrót azonnal. Most már egész kompánia vándorolt tovább; mentek, mendegéltek, s egy nagy városba értek.

Volt a város öreg királyának egy lánya, aki olyan gyorsan futott, mint a szél. Meg sem hajolt alatta a fűszál, ha végigszáguldott a réten. Király apja ki is hirdette országszerte, hogy ahhoz adja feleségül, aki versenyfutásban utoléri.

Alig hallotta meg ezt Marci, azonnal a király elé állt, és bejelentette, hogy versenyt akar futni a királykisasszonnyal.

– Jól van, fiam – mondta a király –, de tudd meg, hogy vagy legyőzöd a lányom, vagy egy fejjel kurtábban visznek haza.

De Marci nem ijedt meg. Másnap reggel odaüzent a királylánynak, hogy nem mehet, mert rosszul van, de elküldi szolgáját maga helyett.

– Küldjön, akit akar – üzent vissza a királylány –, nékem mindegy, úgylis legyőzöm.

A verseny hírére nagy embersokaság sorakozott föl a futópálya mentén; olyan volt az egész város, mint egy felbolygatott hangyaboly. Tiporták egymást, hogy jó helyhez jussanak, minden ablakból fejek kandikáltak elő, gyerekek lógtak a fák ágain, a felnőttek kíváncsibbja a háztetőn hasalt, kéményen csimpaszkodott. Olyan tolongás volt, hogy egy tűt sem lehetett volna leejteni. Egyszer csak Villám lépett a pályára, megállt, és várta, hogy trombitaszó hirdesse a versenyfutás kezdetét. Hamarosan megérkezett a királykisasszony is, térdig érő, kurta szoknyácskában, díszes, pirinyó topánkában. Ő is odaállt Villám mellé. Felharsantak a trombiták, s a két versenyző azonnal nekiiramodott. Úgy rohantak, hogy a vállukat verdeste a sarkuk; mintha két nyúl cikázott volna végig a pályán, nyomukban vérszomjas kopókkal; mintha megbokrosodott paripák száguldottak volna. Volt, aki azt mondta, úgy loholnak, mint a kutya, ha nyakon öntik forró vízzel, vagy mint a szamár, ha bogáncs akad a farkába.

Villám ugyancsak rászolgált a nevére; egy teljes rőfnyire elhagyta a királykisasszonyt, és ő futott be elsőnek a célba. Eget verő láрма és ujjongás köszöntötte a győztest; a nézők tapsolták, éljeneztek, füttyültek, lábukkal dobogtak, és torkukszakadtából ordítottak:

– Éljen az idegen! Éljen! Vivát!

A királykisasszony meg legszívesebben a föld alá süllyedt volna szégyenében; kis híján elsírta magát, hogy ily csúfosan legyőzték.

De azért mégsem adta egészen búnak a fejét, mert a versenynek még nem volt vége. Úgy szólt az alku, hogy az nyer, aki másodszor is győz. „Még nincs minden veszve – gondolta a királylány –, majd másodszorra kiköszörülöm a csorbát!”

Az öreg király történetesen híres varázsló is volt, s amikor látta – mert ő is végignézte a versenyfutást –, hogy a lányát legyőzték, dúlt-fúlt mérgében. Ő is arra gondolt: „Megállj, te Villám, fogod te még átkozni a két lábadat.”

Ezzel magához intette a királykisasszonyt, levezette a palota leghátsó, titkos szobájába, és egy nagy rozsdás kulccsal magukra zárta az ajtót.

Ott tanácskoztak egy darabig, majd ismét előjöttek, és a királykisasszony már oda is állt Villám mellé, várva, hogy megint felharsanjanak az indulást jelző trombiták. De előbb mézesmázos ábrázattal Villám ujjára húzott egy gyűrűt, s kérte, hogy ha ránéz, jusson róla mindig az eszébe. Az együgyű Villám még örült is neki. Nem tudta szegény, hogy épp most pecsételték meg a sorsát. Mert alighogy megszólaltak a trombiták, a királykisasszony úgy nekiiramodott, mint az agár, Villám meg csak állt, mint a csökönyös számár, mozdulni sem tudott, mintha kőszikla volna keze-lába.

No, de nem azért tartozott a kompániához Csupafül, hogy cserbenhagyja barátját.

– Kihallgattam a királylány meg az öreg király beszélgetését! – kiáltotta oda Villámnak. – Varázserő van a gyűrűben, azért nem tudsz mozdulni!

Most volt ám benne a pácban szegény Villám! A maga erejéből nem szabadulhatott az átkozott gyűrűtől, barátai meg nem tudtak hozzáférközni, mert a királyi poroszlók elállták az utat! De nemhiába tartozott a kompániához Nyílhegyi: fogta az íját, célzott, és oly pontosan talált, hogy a nyílveendő kettépattintotta a gyűrűt Villám ujján, s a gyors lábú legény már száguldott is, mint a vihar, porzott utána az ösvény! Egy szempillantás: utolérte, egy szusszanás: már el is hagyta a királykisasszonyt. Elnyerte hát a díjat s vele a királylány kezét.

Az öreg király igen fancsali képpel fogadta Villám győzelmét. Sehogy sem akaródzott neki ilyen sehonnaihoz adni a lányát, összehívatta hosszú szakállú tanácsosait, s nagy gondba merülve latolgatták, mit tegyenek.

– Uram királyom – mondta végül az egyik –, ahogy én ezt a gyors lábú szegény legényt elnézem, kisebb gondja is nagyobb annál, mint hogy asszonyt és vele egy sereg bajt vegyen a nyakába. Azt hiszem, legjobb lesz, ha pénzt adsz neki jutalmul a győzelemért, annak jobban fog örülni, és te is jobban jársz.

Hej, dehogyis adott volna ilyen tanácsot a tanácsos, ha tudja, milyen szomorú vége lesz. Mert Villám elfogadta ugyan a király ajánlatát, és látszólag nem is kért sok kártérítést a királykisasszonyért, csak épp annyit, amennyit egyik cimborája elbír – ezüstben, aranyban. Azt persze nem sietett a király orrára kötni, hogy ez a cimborá: Vasgyúró.

Vasgyúró odaállt a kincseskamra elé, a szolgák meg elkezdtek a hátára púpozni a töméntelen sok zsák aranymáriást, ezüstitallért, lilios forintos, körmöci aranyat, ezüst-arany láncokat, kösöntyűket, de minél többet raktak a legény hátára, az annál peckesebben állt, és egyre sürgette őket, hogy még többet, még gyorsabban. Hamarosan olyan üres lett a kincstár, mint egy lyukas zseb, Vasgyúró pedig csak állt, rendületlenül. Mit volt mit tenni, fullajtárokat szalajtott a király végig a városon: valamennyi bankár, pénzváltó, kereskedő szolgáltatassa be azonnal minden aranyát, ezüstjét, különben odavész a királykisasszony. Drágaköves gyertyatartók, gyémántos serlegek, csészék, tányérok vándoroltak Vasgyúró hátára kosárszám, míg végül megelégette – de nem azért, mintha nem bírt volna el még többet, hanem mert egy rozsdás fillér nem sok, annyi sem maradt az egész városban.

Amikor Marci és cimborái kivonultak, a király meg a tanácsosok nagy mérgesen újabb tervet szőttek: egész hadsereget küldenek utánuk, kaszabolják le Marcit s a többieket, és szerezzék vissza a tömérdek kincset. De Csupafül kihallgatta ezt a tanácskozást is, Fúvókási meg, amint a katonák elég közel értek, olyan szélvihart támasztott, hogy hazáig kergette őket: úgy tértek vissza, szégyenszemre, dolgukvégezetlen.

Most már ment minden, mint a karikacsapás. Marci megosztott cimboráival a kincseken, ezentúl éppoly gyakran emlegették gazdagságát, mint butaságát.

A HÓNAPOK

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer két testvér. Jankónak hívták az öregebbet, Ferkónak a fiatalabbat. Az öregebbik igen jó módban élt, sose fájt a feje, hogyan szerzi meg a napi kenyérrevalót. Legföljebb az volt a gondja, hogy selyembe vagy bársonyba öltözzön-e. Ferkó meg, az öccse, keservesen tengette életét. Álnok bátyja a kisujját sem mozdította, hogy segítsen rajta. Ha tudta volna, hogy egy lyukas fillérrel megmentheti az öccse életét, azt is sajnálta volna tőle. Egyszer aztán Ferkó beleunt a nagy nyomorúságba; vándorbotot vett a kezébe, és nekivágott a világnak. Gondolta, szerencsét próbál; rosszabbul máshol sem mehet a sora.

Ment, mendegélt Ferkó, róttá az ország útját, s mikor ráesteledett, egy fogadóba ért. Barátságos, nagy tűz lobogott odabenn, tizenkét fiatalember ült a hosszú, kecskelábú asztal körül. Amikor Ferkó belépett, mind a tizenketten kíváncsian végigmustrálták, és látszott az arcukon, hogy szánakoznak rajta, olyan rongyosan, ágrólszakadtan állt az ajtóban. Aztán megszólalt az egyik, és közelebb invitálta; biztatta, üljön közéjük az asztalhoz.

Jólesett Ferkónak a fiatalemberek figyelmessége, megköszönte, leült, s a tűz felé fordult, hogy felmelegítse gémberedett tagjait. Ahogy ott üldögél, megszólal az egyik; komoly tekintetű, szigorú arcú legény volt, Ferkó szinte megszeppent, ahogy ráemelte tekintetét:

– Mondd csak, földi, mit szólsz ehhez a kutya időhöz?

– Mit szólnék? Egyik hónap olyan, mint a másik, mindegyiknek megvan a maga dolga. Persze, mi emberek gyakran zúgolódunk; szeretnénk, ha az idő is a mi szeszélyünk szerint forogna, pedig hát magunk se tudjuk, mit akarunk. Ma ezt kívánjuk, holnap azt; bánjuk is, mi sül ki belőle, haszon vagy kár. Télen, mikor a hó esik, napért sóhajtozunk, nyáron meg visszasírjuk a telet. Pedig ha minden óhajunk teljesülne, bizony tótágast állnának az évszakok, kifagyna, kisülne a vetés, elvinné az ördög a termést, betegség tizedelné a népet, s maholnap összedőlne az egész világ. Bízunk hát magunkat

a dolgok rendjére, és ne kívánjunk mindig lehetetlent; van elég fa a világon, van hová húzódnunk nyáron a nap elől, télen van mivel fűtenünk.

– Okosan beszélsz, barátom – válaszolt Ferkónak a fiatalember –, de azért ez a március, mi tagadás, egy kicsit mégiscsak túl szigorú; esőt, havat, jeget, zúzmarát, szelet és zivatart, ködöt és jégesőt önt a nyakunkba, és semmit se hagy el, hogy megkeserítse az életünket.

– Igazságtalan vagy, földi – szólt közbe Ferkó –, hogy csak a bajokat emlegeted. Van azért jó is ebben a márciusban. Hidegnek hideg, annyi szent, de mégiscsak ő hozza meg a tavaszt, ő emeli mind magasabbra a napot, és ha ma zord is hozzánk, holnapra ránk mosolyoghat, és jóváteszi bűneit.

A fiatalember mosolyogva hallgatta Ferkó beszédét, mert ő maga volt éppen Március. Tizenegy testvérével azon a vidéken járt, és betért a fogadóba egy kis pihenőre. Igen tetszett neki, hogy szeszélyei és szigorúsága ellenére Ferkó olyan okosan beszélt róla, és úgy megdicsérte; el is határozta, hogy megjutalmazza érte. Egy díszes ládikót nyújtott át neki e szavakkal:

– Fogd ezt a ládikót; gondold meg jól, mire volna szükséged. Ha kinyitod, bármit kívánsz, benne találsz.

Ferkó tiszta szívvel megköszönte a fiatalember ajándékát, aztán aludni tért; a kincset érő ládikót feje alá tette, éjszaka az volt a párnája. Alig oszlatta szét a hajnal vörös derengése az éjszaka sötétjét, elbúcsúzott a tizenkét testvértől, és megint útnak indult. De most már nem gyalogolt sokáig; fogta a ládikót, kinyitotta, és így kiáltott:

– Hej, te jóságos ég, igazán elkelne egy párnás, jó meleg hintó ebben a hidegben!

Alig mondta ki óhajtását, gyönyörű, hatlovas hintó robogott eléje, cifra parádés kocsis pattant le a bakról, tisztelettel kinyitotta a hintó ajtaját, és megkérdezte, merre induljon.

– Haza! – mondta Ferkó, s már bent is ült a hintóban, süppedő, meleg párnák között.

A sima szőrű, kényes paripák vágtatni kezdtek, szinte repültek Ferkóval, aki boldogan dőlt hátra a hintó ülésén.

Robogtak, robogtak, és Ferkó egyszer csak úgy kezdte érezni, hogy a gyomrában rég elharangozták a delet.

– Jó volna egy kis harapnivaló – súgta bele Ferkó a ládikóba, és hintója abban a szempillantásban meg is telt válogatottnál válogatottabb jó falatokkal; kolbász lógott a függönyrúdon, két-három sült galamb repült be az ablakon; csak ki kellett tátania a száját. Egyszóval, olyan lakoma volt, hogy a király is megnyalhatta volna utána a tíz ujját.

Estefelé egy sűrű erdőn hajtottak keresztül. Hatalmas fák tövében, csobogó patak partján vezetett az útjuk. Ferkónak nagyon megtetszett a vidék, megállította hintáját, kinyitotta a ládikót, és így szólt:

– Itt szeretnék éjszakázni ezen a szép helyen, csörgedező patak partján, fák susogó lombjai alatt.

A következő pillanatban máris pompás sátor emelkedett ki a földből Ferkó előtt. Belépett, hatalmas mennyezetes ágyat talált odabenn, selyempárnákkal, pehelypaplannal. Amikor pedig enni kívánt, azonnal másik sátor tűnt fel a tisztáson, királyi lakoma illata csapta meg orrát, azt sem tudta, hová tekintsen, mit válasszon a remek falatok közül. Pompásan belakmározott, azután lefeküdt, s aludt, míg csak a sátorablakon át a hasára nem sütött a nap. Akkor kinyitotta a szemét, és elgondolkozott, mi minden vár reá a mai napon. Mindenesetre továbbutazik, és ha hazaért, első útja gonosz bátyjához, Jankóhoz vezet. Akkor jutott eszébe, hogy még mindig a régi rongyait hordja.

– Ruhát szeretnék, pompás, új ruhát! – kiáltotta bele a ládába. – Olyan ruhát, hogy Jankó megpukkadjon az irigységtől, ha látja.

Máris meglibbent a sátor ajtaja, selyemfényű, dús, fekete bársonyköpeny libegett be rajta, mint valami büszke, nagy madár; csipkegalléros, vörös bársonyzeke, pántlikás-szalagos nadrág, ragyogó, ezüstcsatos cipő követte. Ferkó nagyúri módon felöltözött, megint hintóra szállt, a kocsis a lovak közé csördített, aztán meg sem álltak hazáig.

Jankónak tátva maradt a szája ámulatában, amikor a hintóból kiszálló selyembe-bársonyba öltözött előkelő utasban öccsére ismert, akit világéletében semmirekellő, élhetetlen fickónak tartott, s akiről azt hitte, hogy koldusrongyokban, nyomorúságosan fog

elpusztulni valami szemétdombon. Nem is türtőztette magát, ezer kérdéssel árasztotta el öccsét: hol járt? honnan szerezte a hintót? honnan a díszes ruhát? Ferkó meg se felelt az egyik kérdésre, Jankó máris másikkal ostromolta. Végre aztán mégiscsak el tudta mondani, hogyan találkozott a tizenkét fiatalemberrel a fogadóban, miféle ajándékot kapott tőlük, csak egyről hallgatott: arról, hogy mit beszélt Márciussal.

Jankó úgy érezte, ólomlábon jár az idő, szeretett volna minél hamarabb megszabadulni Ferkótól. Alig várta, hogy útnak indulhasson; aludni küldte öccsét, kocsira szállt, busás borralalót ígért a kocsinak, majd kezét-lábát törte a nagy igyekezetben, hogy minél hamarabb a fogadóba érjen. Mint egy félbolond ugrott le a kocsiról a fogadó előtt, az ablakhoz rohant, bekukucskált, és megdobbant a szíve örömeiben: még ott ültek a kecskelábú asztalnál a fiatalemberek mind a tizenketten. Belökte az ajtót, biztatásra sem várva az asztalhoz tolakodott, és a maga otromba módján belekotnyeleskedett a fiatalemberek beszélgetésébe. Azok bosszúsan elhallgattak, aztán egyszer csak megszólalt Március:

– Mondd csak, földi, mit szólna ehhez a kutya időhöz?

Jankó pedig nekieresztette a hangját, és úgy szidta, ócsárolta Márciust, ahogy csak kifért a torkán:

– Bolond idő ez, komám! Rendes ember még a kutyáját sem engedi ki ilyenkor! Megkergült már az időjárás is egészen. Dögvészt, éhínséget, mindent ez a Március szabadít a fejünkre. Ki hallott már ilyet! Jégcsap lóg az ereszen, amikor mindenki alig várja, hogy Március bőséget hozzon a földre, egészséget az emberekre. Ha rajtam állna, én bizony egy tollvonással kitörölném a nevét még a naptárból is!

Március csak hallgatott, a szeme se rebbent. Nem mutatta, mennyire bosszantja Jankó üresfejű locsogása, pedig mérgelődött erősen. Gondolta is, jól megfizet ennek a nagyszájúnak. Amikor Jankó másnap elköszönt valamennyiüktől, vastag furkósbotot nyomott a kezébe.

– Ha valami kívánságod van – mondta neki –, szorítsd meg jól a fütyköst, és kiáltsd hangosan: „Adj száz keményet, jó furkósbotom!” Kapsz is, meglásd, azonnal; és amit kapsz, mind a tiéd lesz.

Jankó persze száz kemény aranyra gondolt, s azt sem tudta, hogyan köszönje. Alig várta, hogy hazaérjen. Bezárkózott szobájába, még az ablakon is kilest, nem látják-e meg, és már előre örült, hogyan fogja százasaival fiókjába söpörni az aranyakat. Fogta a furkósbotot, fölemelte, és felkiáltott:

– Adj száz keményet, jó furkósbotom!

De valami hiba lehetett a kréta körül, mert ami zuhogni kezdett, nem arany volt ám, hanem száz kemény ütés! Még nagyobb hiba volt, hogy a fütykös túzásba vitte a dolgot: nem érte be százzal, hanem táncolt Jankó hátán vég nélkül; kopogott, mint a jégeső.

Póru jár barátunk persze ordított, mintha nyúznák. Ágy alá bújt, felmászott a szekrény tetejére, de mindhiába, a furkósbot mindenütt rátalált.

Ki tudja, megúsza volna-e ép bőrrel, ha a rettentő ordítózásra be nem fut Ferkó a szobába. Ő aztán a bűvös ládikó segítségével megálljt parancsolt a botnak, majd töviről hegyire kifaggatta a bátyját, s amikor megtudta, hogyan jutott a veszedelmes ajándékhoz, jót nevetett rajta.

– Mindezt csak magadnak köszönheted – mondta –, mért nem vigyáztál jobban a nyelvedre? Persze, neked semmi sem elég, még több kincset, gazdagságot szeretnél. De hát jól tartja a mondás: aki sokat markol, keveset fog. Tanuld meg, bátyám, a szép szó semmibe se kerül, de legtöbbször igen jól jövedelmez.

Aztán megvigasztalta bátyját, és a lelkére beszélt: ne fusson úgy a gazdagság után; mindig volt és mindig lesz mit aprítania a tejbe, különösen most, hogy a bűvös ládikó az ő tulajdonuk.

Mert ilyen volt Ferkó: jóval fizetett a rosszért; bátyja gonoszságát is jósággal viszonzta.

Azt sem felejtette el, hogy szerencsését tulajdonképpen bátyjának köszönheti: ha Jankó el nem üldözte volna a háztól, sosem találkozott volna Márciussal.

Jankó sírva ölelte magához jószívű öccsét, bocsánatot kért tőle, s attól fogva sokkal okosabban élt: féket vetett gonosz nyelvére, mert sosem felejtette el, milyen bajt zúdított a fejére.

AZ ÖT TESTVÉR

Öt fiával egy magas hegy tetején élt egyszer egy öreg ember. Úgy gondolta, hogy öreg napjait békességben töltheti, hiszen öt szép szál legény fia van, azok majd gondját viselik. De hát ezt csak úgy gondolta, mert ilyen ingyenélő naplopókat, mint ez az öt fiú, a föld még tán sose hordott a hátán.

A legidősebb, Alamuszi, reggeltől estig csak őgyelgett a ház körül; hol a szénaboglya tövében heverészett, hol a konyhában lebzsel, de egy szalmaszalat nem tett volna keresztbe.

A második, Sasszemű, egész nap a hegytetőn hasalt a fűben, és csak bámult lefelé a faluba, este hazament, apróra elmondta amit látott, semmi sem kerülte el a figyelmét, de hát dolgozni ez se dolgozott.

A harmadik fiú, Betúrágó, egyre a könyveket bújta. Látástól vakulásig olvasott, és ha az apja elfújta este a gyertyát, nem volt rest, kiült a holdvilágra, és ott silabizált éjnek idején. Dolgozni azonban ő sem dolgozott.

Vizesnyolcas volt a negyedik fiú. Azért ragadt rá ez a név, mert naphosszat a tó partján üldögélt, kövekkel dobálta a békákat, de hogy néha legalább halat fogott volna ebédre, az eszébe sem jutott.

Az ötödiket úgy hívták: Cinege. Nemcsak azért, mert ő volt a legkisebb az öt fiú közt, afféle vakarák; hanem azért is, mert egyre csak a madarakat hajkurászta, felmászott a fák tetejére, kiszedte a fészkekből a madártojást, de bizony hasznot ő sem hajtott a ház körül.

Szegény apjuk hiába gürcölt reggeltől estig: egyszer csak azt vette észre, hogy a fiai mindig többet esznek, mint amennyit ő megkeres. Itt már tenni kell valamit, gondolta. Összehívta hát az öt naplopót, és így beszélt hozzájuk:

– Drága fiaim! Mindig jó apátok voltam, nem panaszkodhattok. De hiába, megöregedtem, erőm elfogyott, nem tudlak tovább tartani benneteket. Segítsetek magatokon, az isten is megsegít. Kössetek

batyut valamennyien, széledjete szét, vándoroljatok, próbáljatok szerencsét. Aki egész nap otthon ül, faragatlan, élheterlen ember marad; aki világot lát, arra tán rámosolyog a szerencse. Eredjete, álljatek szolgálatba, tanuljatek mesterséget. Egy év múlva megint találkozzunk; hazavárlak benneteket, s akkor majd elmondjátok, ki mire vitte közületek.

Fel is kerekedett az öt fiú, búcsút vettek a kapufélfától, és szétszéledtek; úgy gondolták, külön-külön élük világukat.

Egy esztendő múlva megállapodás szerint össze is gyülekeztek a szülői házban, öreg apjuk boldogan ölelte magához öt világlátott fiát, és máris asztalhoz ültette őket. Javában falatozott az egész család, amikor az ablakon át behallatszott egy madár csicsergése. Cinege, a legkisebb fiú azonnal felpattant, kiszaladt a házból, közelebbről akarta hallani a madárszót. Mire visszatért, a többiek be is fejezték az ebédet, sőt az asztalt is leszedték. Az apa ekkor így beszélt fiaihoz:

– Most pedig, fiaim, itt az ideje, hogy sorra elmondjátok, mi szépet, jót tanultatok egy esztendő alatt. Fogjatek hozzá, hadd örüljön szegény öreg apátok!

A legöregebb fiú, Alamuszi, rá is kezdte:

– Én, apám, igen-igen jövedelmező mesterséget tanultam. Megtudod, mi az, ha elmondom, milyen új nevet kaptam azóta. Elneveztek Enyveskezűnek. Nincs nálam ügyesebb zsebmetsző széles e világon. Sőt, ha úgy fordul, attól sem riadok vissza, hogy bemásszak egy-két ablakon, és ami megtetszik, elemeljem. Egyszóval én vagyok a mi tisztos céhünk nagymestere. Magad is beláthatod, igen magasra vittem egy év alatt.

Szegény öreg megrökönyödve hallgatta Alamuszi szónoklatát; aztán így válaszolt neki:

– Derék dolog ez, fiam, amit az enyves kezedről beszélsz. De attól tartok, hogyha a kezéd csak enyves, a torkod hamarosan véres lesz ebben a mesterségben, s egy szép napon nemcsak ablakba mászol, hanem megmászod még az akasztófát is! Akkor majd igazán elmondhatod, hogy magasra jutottál.

Aztán Vizesnyolcshoz fordult az öreg, őt is kikérdezte, és nála már nem volt oka panaszra; ez a fia vízi mesterséget tanult: hajóács lett belőle.

– Örülök, fiam – mondta neki –, hogy vízparti naplopóból derék, kétkezi munkás lett belőled, aki nemcsak nézi a vizet, hanem hasznát is húz belőle. Hát te, Sasszemű, mire jutottál?

– Én is több hasznát veszem a szememnek, mint azelőtt: olyan jól megtanultam nyilazni, hogy röptében lelövöm a fecskét.

– Jól van, fiam, legalább ezentúl megszerzed magadnak az ennivalót.

Azután negyedik fiát, Betűrágót kezdte faggatni, és az így felelt:

– Én, apám, félbehagytam a haszontalan könyvek olvasását; orvos lett belőlem, nincs olyan növény, amelyiknek gyógyító erejét ne tudnám.

– Ez már igen! Ez olyan tudomány, hogy holtod napjáig megbecsülésben, jómódban élhetsz belőle.

Most már csak az utolsó fiú volt hátra: Cinege. Ezt is kikérdezte az öreg, s a fiú csak ennyit mondott.

– Én megtanultam a madarak beszédét.

– Most már értem, miért szaladtál ki az ebédetől, amikor odakinn a madár csicssergett. Hát ha csakugyan értesz a madarak nyelvén, mondd meg nekünk, mit csicssergett az a madár.

– Azt csicssergte – válaszolt Cinege –, hogy egy gonosz óriás elrabolta a király lányát, és egy magányos szigeten tartja rabságban. Az egész országban senki se tudja, hol van a királykisasszony, s az apja kihirdette, hogy ahhoz adja feleségül, aki megtalálja és kiszabadítja.

– Nagyszerű! – kiáltott fel Alamuszi azonnal – ha ez így van, feljött a mi napunk; mert fogadom, hogy visszaszerzem a királykisasszonyt az óriástól, legalább valami hasznát látják enyves kezemnek.

– Hát ha fogadod – mondta az apja –, akkor tüstént menjünk a királyhoz, és jelentsük be, hogy kiszabadítjuk a lányát, feltéve, ha őfelsége csakugyan be is váltja ígéretét.

Tetszett az öreg tanácsa valamennyiüknek; munkához is láttak azonnal. Vizesnyolcas hamarosan szép hajót épített, beszálltak, és vígan vitorláztak a királyi palota felé. Ott aztán kihallgatást kértek, és azt mondták a királynak, hogy kiszabadítják a lányát, ha megbízhatnak ígéretében. A király újra megerősítette, hogy feleségül adja a királykisasszonyt ahhoz, aki kiszabadítja, az öregember pedig

öt fiával máris hajóra szállt, és olyan szerencsés széllel vitorlázott, hogy hamarosan partra szánhattak a szigeten, ahol az óriás őrizte a királylányt.

Most már csak azt kellett kifundálni, hogyan játszhatják ki az óriás figyelmét.

De a jó szerencse megint segítségükre sietett: egy madár elcsicseregte Cinegének, hogy a szörnyeteg éppen délutáni álmát alussza. Ha ügyesek, ne húzzák-halasszák a dolgot, most azonnal lássanak munkához, és tervüket siker koronázza.

Egy szempillantás múlva már a hajón is volt a királykisasszony; azt sem tudta, hogy hálálkodjon megmentőinek. De alig szedték fel a horgonyt, alig feszültek ki a vitorlák a szélben, felébredt az óriás, és keresni kezdte rabnőjét. Megpillantotta a hajót, és mindjárt gondolta, hogy mi történt. Varázsigét mormolt, és egy sötét felhőbe burkolózva a levegőbe emelkedett, úgy indult a hajó üldözésére. A királyleány ismerte az óriás varázserejét, és figyelmeztette a hajósokat a fejük felett leselkedő veszedelemre. Sasszemű habozás nélkül íjat ragadott, lőtt, s a következő szempillantásban az óriás holtan bukott a tengerbe a fekete felhőből.

A hajósok még egy ideig aggódva figyelték a felhőt, hátha a varázsló halála után is bajt zúdít a fejükre, azonban a felhő eloszlott, és ők boldogan hajóztak tovább. Hanem az örömük nem tartott sokáig. Keresni kezdték a királylányt, és amikor megtalálták a hajó legmélyebb zugában, látták, hogy minden fáradságuk kárba veszett: a lány szörnyethalt félelmében. Az öt fiú kővé meredt rémületében; azt sem tudták, mihez kezdjenek; apjuk pedig a szakállát tépte elkeseredésében, és torkaszakadtából óbégatott:

– Ó, de szerencsétlen flótások vagyunk! Minden fáradságunk kárba veszett. Ó, te szegény királylány, annyit se mondtál, hogy befellegzett, s itt hagytál bennünket, mint Szent Pál az oláhokat. De neked már legalább jó! Te már túlvagy a nehezen, de mi lesz mivelünk, hogy kerüljünk a király szeme elé? Minden hiába! Jaj annak, akit üldöz a balsors; esküdni mertem volna, hogy királylány lesz a menyem, bíborban-bársonyban élem le az életem – most pedig minden egy csapásra romba dőlt.

Betűragó hallgatta, hallgatta apja siránkozását, de mikor látta, hogy az öreg se akarja abbahagyni, félbeszakította:

– Korai még a kesergés, édesapám! Bízd csak rám, én majd rendbe hozom a dolgot. Nem lesz semmi baj, emelt fővel állhatunk őfelsége elé.

– Mesebeszéd! – ripakodott rá az apja. – Ha a király meglátja, hogy holtan hoztuk meg a lányát, biztosan jól megfizet valamennyiünknek, csak azt ne higgyétek, hogy pénzben. Ó, én szerencsétlen! Most vár csak ránk tenger baj, mikor átkelünk ezen a tengeren.

– Sose aggódj, édesapám! – csitította az öreget Betúrágó. – Vagy elfelejtetted, milyen tudományt szereztem az elmúlt egy év alatt? Érjünk csak partra, azonnal vége lesz minden bajunknak; megszerzem én az élet fűvét, és azzal feltámasztom a halott királylányt.

Így is történt. Alighogy kikötöttek, Betúrágó megtalálta az élet fűvét, szétmorzsolta az ujja között, a halott lány orra alá tartotta, és az egyszer csak felnyitotta a szemét. Csodálkozva nézett körül, szemlátomást nem tudta, hol van, és hogy került oda. Aztán hirtelen mindenre visszaemlékezett, talpra ugrott, sírt-nevetett örömeiben, és összevissza csókolta az öregembert meg az öt fiút. Most már baj nélkül folytatták útjukat, és diadalmenetben vonultak be a királyi palotába.

Nagy volt az öreg király boldogsága, hogy egyetlen lányát épségben viszontlátta. Eljött az ideje, hogy megjutalmazza kiszabadítóit, és beváltsa ígéretét. Igen ám, de kihez adja a királykisasszonyt feleségül?

– Ti megtartottátok, amit ígértetek – fordult az öreghez és öt fiához a király –, most rajtam a sor, de ha már eddig kiségtettetek, segítetek még ez egyszer. Mondjátok meg, kié legyen a lányom; mert végül is hatfelé nem szakíthatom.

– Uram királyom – szólalt meg Alamuszi, aki, mint neve mutatja, módfelett csavaros eszű legény volt –, ki mennyit dolgozott, annyi jutalmat érdemel. Ezért azt mondom: annak add a lányod kezét, aki a legtöbbet fáradozott érte.

– Derék beszéd! – válaszolt a király – mondjátok hát el sorra, ki mit végzett, én majd igazságot teszek.

A fiúk rendre beszámoltak a királynak, az végighallgatta őket, aztán odafordult az apjukhoz:

– Hát te miféle érdemeket szereztél?

– Azt hiszem, uram királyom, én szereztem a legfőbb érdemet. Ugyan visszanyerted volna-e lányodat, ha én nem vagyok? Én neveltem embert az öt naplopó fiamból; ha én nem fáradozom, ma is faragatlan tuskó volna mind az öt. Ismered, uram, a mondást: amilyen a fa, olyan a gyümölcse.

A király elgondolkodott. Meghánnya-vetette magában az apának meg az öt legénynek érdemeit, aztán kimondta a döntést:

– Annak adom a lányom, aki öt ilyen derék embert fölnevelt.

Így is történt. Az apa is megfiatalodott Betűragó csodaszerétől. Ott maradtak valamennyien a királyi udvarban, s bölcsen vezették együtt az országot. Még ma is élnek, ha meg nem haltak.

A CSODÁLATOS KAKAS

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy ember. Olyan szegény volt, mint a templom egere, semmi egyebe nem volt, se égen, se földön, mint egy nyavalyás kakasa, az is mindig a szomszéd kertjében kapirgált. A mi emberünk olyan nyomorúságosan tengette életét, oly sokszor feküdt le korgó gyomorral, hogy egyszer csak gondolt egyet: ő bizony eladja a kakast. Reggel korán fölkel, kiment a piacra, és várta a vevőt. De a kakas, mintha megbabonázták volna, nem kellett senkinek. Oszladozóban volt már a vásár, mikor két fekete képű, hosszú baj szú-szakállú, fekete köpenyes, nagykalapos ember állt meg a mi emberünk előtt: két boszorkánymester. Égre-földre alkudoztak, megvették a kakast, aztán ráparancsoltak a szegény emberre, vigye a házukba.

Ott bandukolt a szerencsétlen flótás a két nagykalapos mögött, lógott az orra, búsult nagyon, hogy félannyit sem kapott a kakasért, amennyit szeretett volna. Egyszer csak hallja ám, mit beszél a két boszorkánymester. Azt mondja az egyik a másiknak:

– Ki hitte volna, hogy a mai napon ránk mosolyog a szerencse? Ki gondolta volna, hogy ilyen könnyen megszerezzük a csodálatos kakast? Most már csak az a dolgunk, hogy a bűvös követ kioperáljuk a fejéből, és gyűrűbe foglaljuk, s aztán mindenünk meglesz, amit csak szemünk-szánk kíván!

– Bizony, komám – felelte a másik –, aki látja, ahogy itt a toldott-foldott malaclopónkban kullogunk, nem is gondolná, hogy nincs a világon senki nálunk gazdagabb! Értünk csak haza, rögvést lecsapom a kakas fejét, sutba vágom a koldustarisznyát, selyembe-bársonyba öltözöm, s aztán félre bú, gond! Mert nekem mondhatnak, amit akarnak; pénz beszél, kutya ugat; ruha teszi az embert.

De a mi emberünk sem esett ám a feje lágyára! Alighogy a két varázsló beszélgetését kihallgatta, sarkon fordult, aztán uzsgyi – meg sem állt hazáig. Kitekerte a nyakát a kakasnak, lecsapta a fejét, és meg is találta benne a bűvös követ. Rögtön gyűrűbe foglaltatta,

és máris próbára tette. Bezárkózott a házába, és így suttogott maga elé:

– Szeretném, ha megint tizennyolc esztendő lehetnék!

Alig mondta ki e szavakat, máris frissebben nyargalt a vér az ereiben, izmai kigömbölyödtek, bőre kipirult, szeme tüzesen villogott, kopasz fején aranyszőke haj göndörödött, fancsali szája derűs mosolyra húzódott, és gyönyörű fogak villantak elő ajkai közül. Olyan daliás ifjú lett, hogy nem akadt párja a földkerekségen. Alig esett túl az első örömen, máris készen volt fejében az újabb kívánság:

– Szeretném, ha fényes palotám lehetne!

Abban a szempillantásban egy szépséges palotában találta magát, pompás termek, gyönyörű márványoszlopok, remek festmények között; ezüst, arany, ezer meg ezer drágakő szikrázott a falakon, bútorokon; szolgák hada sürgött-forgott a gyönyörű termekben, az istállóban tüzes paripák nyihogtak, díszes hintók sorakoztak az udvaron. Egy szó annyi, mint száz, csodaszép palota volt: még a királynak is leesett az álla bámulatában, és mivel úgy gondolta, hogy ennél jobb, gazdagabb, daliásabb vőlegényt úgyse találhat, azon nyomban feleségül adta hozzá a lányát.

A két boszorkánymester persze dúlt-fúlt mérgében. Tudták ők nagyon jól, honnan fúj a szél, mitől lett a szegény ember egyszerre olyan gazdag; összedugták hát a fejüket, tervet kovácsoltak, és elhatározták: lesz, ami lesz, ők bizony megkaparintják a gyűrűt. Egy különleges babát fabrikáltak; teleszerkesztették rugókkal, fogaskerekekkel; ha felhúzták, a baba énekelt, és táncra perdült. Egy szép napon aztán kereskedőnek öltözve bekopogtattak a palota kapuján. A gazdag ember – most már igazán gazdagnak nevezhetjük, nem szegénynek – nem volt otthon; a lánya nyitott ajtót. Épp ez kellett a boszorkánymestereknek! Azt mondták, el akarják adni a babát. A lány megnézte a tudós szerkezetet, megkérdezte, mi az ára, a két varázsló meg azt válaszolta, hogy nem pénzt kérnek érte. Olyan értékes baba ez, hogy a világ minden kincse kevés volna érte. Ők csak egyet akarnak: szerezzék meg a lány az apja gyűrűjét: az kell nekik, nem is örökbe, csak pontos másolatot akarnak készíttetni róla, mert olyan szép gyűrű nincs több a világon. Ha ezt megteszi, ingyen is neki adják az énekes-táncos babát.

A lány meg, amilyen hebehurgya volt, azonnal mindent megígért a két boszorkánymesternek; percig sem jutott eszébe, hogy mért adják ilyen olcsón a babát, ha olyan ritka drága portéka. Azt mondta a két nagykalaposnak, jöjjenek vissza másnap reggel, meglesz a gyűrű.

Nemsokára hazajött a lány apja. A lány a nyakába ugrott, dédelgette, cirógatta, és mézesházas szavakkal, macskahízélgéssel kicsalta tőle a gyűrűt.

Másnap reggel, éppen hogy derengeni kezdett a hajnal, megint bekopogtatott a két varázsló, s alig kaparintották kezükbe a gyűrűt, úgy eltűntek, mintha a föld nyelte volna el őket. Meg sem álltak, amíg egy nagy sötét erdőbe nem értek. Ott megállapodtak, elővették a drága gyűrűt, s azt parancsolták, váljon semmivé mindaz, amivel eddig előző gazdáját megajándékozta.

A mi emberünk éppen kihallgatáson volt a királynál. Amint nagy bizalmasan beszélgetnek, egyszer csak érzi, hogy lába remegni kezd, bőre megráncosodik, aranyhaja kihull, bozontos, ősz szemöldök lóg a szemébe, homlokát ráncok lepik el, a foga kipotyog, dereka megrokkán, és ragyogó köntöse helyett mocskos condrák fityegnek rajta.

Amikor a király egy rongyos, piszkos koldust látott maga előtt ott, ahol az imént a daliás, gazdag ifjú ült, éktelen haragra gerjedt, előparancsolta testőreit, s azok nemcsak hogy kidobták a nyomorultat a palotából, hanem útközben alaposan el is dőngették. Szegény feje úgy érezte magát, mint aki az égből pottyant a földre. Sírva, zokogva rohant a lányához, azonnal a gyűrűt kereste rajta, s amikor megtudta, mi történt, kétségbeesésében kis híja, hogy azon nyomban fel nem kötötte magát. Ezeregyszer is megátkozta a két varázslót, de még annál is többször a lánya ostobaságát, aki egy nyomorúságos kócbabáért őt magát tette madárijesztővé, szerencsétlen földönfutóvá. Amikor első kétségbeesése elmúlt, eltökélte, hogy addig nem lesz nyugsága, ha kell, a világ végéig elmegy, amíg fel nem kutatja a két boszorkánymestert.

Azzal facipőt húzott a lábára, tarisznyát kerített a nyakába, görbe botot vett a kezébe, és útnak indult düledező viskójából, mert persze ragyogó palotája sehol sem volt már, az is úgy eltűnt, mintha a föld nyelte volna el. A lánya csak sírt-rítt utána. A szegény ember meg –

hisz most már újra szegény volt – csak ténfergett fel-alá az utakon, térdig lejárta a lábát, de a két varázslónak nyomát sem lelta. Egy szép napon vándorlásai közben elvetődött az egerek birodalmába. El is fogták azonnal, rásütötték, hogy kémkedni jött a macskabirodalomból, és azon nyomban az egerek királya, Rágcsándiusz elé vezették. Rágcsándiusz kifaggatta, ki fia-borja, honnét kerül ide, és mit keres az ő országában. A szegény ember, aki tudta, hogyan kell megadni a módját, kotorászott egy darabig a tarisznyájában, nagy nehezen előkotort egy összekunkorodott, száraz szalonnabőrt, hódolata jeléül a király elé helyezte, aztán apróra elmondta Rágcsándiusznak szerencsétlensége történetét.

– Uram királyom – fejezte be keserves sóhajtással –, megfogadtam, hogy addig nem lesz nyugságom, amíg kezembe nem kaparintom a két gazfickót, akik kiforgattak mindenemből, tönkretettek, elrabolták ifjúságomat, kincseimet, az egész életemet.

Rágcsándiusz királyt mélységesen megrendítette a szomorú történet. Megegett a szíve a szegény emberen, s azon kezdte törni a fejét, hogyan segíthetne rajta. Tüstént össze is hívta birodalma véneit, nagy tudományú, tekintélyes egérapákat, tanácskozott velük, meghallgatta véleményüket, és kiadta a parancsot, ha égen, ha földön, nyargaljanak körbe, és hozzanak hírt a boszorkánymesterekről.

Volt a tanácsban két igen-igen tapasztalt, világlátott, minden hájjal megkent egér: Harapinszki és Ugrándiusz, akik hosszú éveken át egy nagy fogadó éléskamrájában tanyáztak, és alkalmuk volt megfigyelni a sürgő-forgó vendégeket. Rágcsándiusz felállt a két hátsó lábára, és így kezdte buzdítani a mi emberünket:

– Sose búsulj, cimborá, még minden jóra fordul. Azt hiszem, máris nyomon vagyunk. Egy szép napon, amikor ott szorgoskodtunk a fogadó egyik szobájában egy ropogósra sült, gusztusos szalonnadarabka körül, nyílt az ajtó, és két férfi lépett a szobába. Mi persze egy szempillantás alatt elbújtunk a sarokba. A két vendég beszélgetni kezdett, elmondták, hogy Csakliházáról jönnek, és valami követ emlegettek folyton, hogy anélkül most is otthon penészednének, nem volna finom ruhájuk, nem volna pénzünk, egyszóval éhkoppon élnének, úgy, mint azelőtt. Milyen szerencse, hogy el tudták emelni a követ az öregtől! De – mondta az egyik –

vigyáznak is rá, mint a szemük fényére, nem lesznek olyan ostobák, mint az öregember lánya.

A mi emberünk ennek hallatára majdhogynem esztét veszítette a boldogságtól: megvan hát a kő, csak vissza kell szerezni. Markába fogta a két egeret, összevissza csókolta őket örömeiben, és megígérte nekik, hogy ha a két szélhámost előteremtik, egy zsák sajtot és füstölt szalonnabőrrel ajándékozik nekik. Mi kellett más a két egérnek? Egészen levette őket a lábukról a mi emberünk bőkezősége, meg is ígérték neki, hogy további útján mindenhol elkísérik – ha engedélyt ad rá felséges királyuk, Rágcsándiusz. Rágcsándiusz persze hogy megadta az engedélyt, s a mi emberünk újra útnak eredt, ment, mendegélt, rőtta az országutakat, zsebében a két egérrel, akik egyre mesélték neki, mi mindent láttak abban a híres-neves fogadóban. Egy szép napon aztán eljutottak Csakliházára. Harapinszki és Ugrándiusz előmászott a mi öregünk zsebéből, útnak eredtek a boszorkánymesterek háza felé, az öregnek pedig azt mondták, várja meg őket a faluvégen.

A két egér meglapult a varázslók házában, és csakhamar kiderült, hogy nem lesz könnyű dolguk, mert az egyik varázsló éjjelnappal az ujján hordja a gyűrűt a bűvös kővel. No de hát nem azért volt olyan világlátott a mi két egerünk, hogy ne tudta volna kivágni magát a bajból. Éjszaka, mikor mindenki az igazak álmát alussza, Harapinszki felmászott a varázsló ágyába, fogja közé vette a gyűrűt, és addig húzgálta óvatosan, míg a varázsló arra gondolva, hogy szorítja a gyűrűt az ujját, álmában lehúzta, és a párnája alá dugta. Ugrándiusz sem volt rest, felszökött az ágyra, szájába vette Évgyűrűt, s azzal köd előttem, köd utánam, úgy eliramodtak, hogy a/legvérszomjasabb macska sem tudta volna őket utolérni.

A mi emberünk ott várt rájuk a faluvégen. Alig szerezte vissza a gyűrűt, tüstént végrehajtotta bosszúját a boszorkánymestereken. Szamárrá változtatta mind a kettőt, s az egyiket megrakta sajttal, szalonnabőrrel, a másiknak meg a hátára ült, s azonnal megindult az egerek birodalma felé, hogy hálóját lerója. Persze nem feledkezett meg arról sem, hogy időnként bőségesen elagyabugyálja a szamárrá változott varázslókat.

Volt ám nagy öröm egérbirodalomban! Olyan lakmározást csaptak, hogy a mai napig is emlegetik. Ha nem hiszitek,

kérdezzétek meg akármelyik fehér bajsú, vénecske egértől.

A mi emberünk ezután villámsebeseen hazafelé vette az útját. A varázsgyűrű segítségével visszanyerte szépségét, fiatalságát, gyönyörű palotáját, visszanyerte a király pártfogását, és örömben, gazdagságban teltek napjai. A két szamarat szolgáira bízta, megparancsolta, hajtsák ki őket egy magas hegyre, és dobják le a legmélyebb szakadékba. Attól fogva pedig sokkal jobban vigyázott a bűvös gyűrűre, mert úgy van az, hogy:

*Aki egyszer megégett,
Mindig fél a tűztől.*

A KECSKEKÉPŰ

Volt egyszer egy szegény parasztember, akinek bőven kijutott az örömből meg a gondból, mert nem kis öröm az, ha valakinek minden évben egy-egy kislányt szül a felesége, de nem kevés gond aztán a sok gyereket eltartani. Tizenkét lánya volt már a szegény parasztnak; úgy sorakoztak, mint az orgonasípok. Dolgozott hát az uraság földjén látástól vakulásig, nehogy a sok szép gyerek éhen maradjon; forgatta az ásót szorgalmasan, köpte buzgón a markát, törölgette a homlokát, és kínos-keservesen mindennap előteremtette a betevő falatra valót.

Egy felhőkbe nyúló magas hegy volt azon a vidéken; feje oly magasan meredt a többi csúcs fölé, mintha az égbe akarna bekukkantani, a lábánál meg egy mély barlang torka tátongott, oly sötéten, hogy még a nap is félt belesütni. Itt dolgozott egyszer a paraszt, amikor a barlangból egy zöld gyík bújt elő, rusnya hasas állat, akár egy krokodil. A parasztnak földbe gyökeredett a lába; már látta, hogy a szörnyeteg kitátja a torkát, s ő nyomorultul végzi életét. De a gyík odakúszott hozzá, és megszólította:

– Ne félj, jó ember, nem akarom én a halálot, hanem inkább a javadat akarom.

A paraszt térdre roskadt örömeiben.

– Gyíkok kegyelmes királyné asszonya – mondta –, hatalmadban vagyok, azt teszel velem, amit akarsz, de kérlek, irgalmazz szegény fejemnek, mert tizenkét porontyom vár otthon éhesen.

– Azért jöttem éppen, hogy segítsek rajtad. Hozd magaddal holnap reggel a legkisebb lányodat; gondját viselem majd, mintha a saját lányom volna; úgy vigyázok rá, mint szemem világára.

A szegény apa holtra vált, mikor meghallotta a gyík szavát; látta már, hogy kelepcébe esett, a tulajdon kelepcéjébe. Sejtette ő jól, amikor a szörnyeteg az egyik gyereket kérte tőle, hogy valami turpisság van a dologban, és a csúf krokodil bendője lesz a kislány temetője. Kétségbeesetten kergetőztek fejében a gondolatok.

„Ha nekiadom a lányom, a szívem megszakad; ha nem adom, a halál fia vagyok. Ha nekiadom, a lelkem üdvössége is odavész; ha nem adom, elharapja a torkom. Ha igent mondok, saját húsemból tépek ki egy darabot, ha nemet, engem kap be szőröstül-bőröstül. Jaj, mit tegyek? Mit feleljek? Hogyan meneküljek? Hej, szomorú nap virradt ma rám! Micsoda bánatot küldött fejemre az ég!”

Ahogy így töprengett magában, ismét rákezdte a gyík:

– Ne tétovázz, hanem tedd gyorsan, amit mondtam, különben keservesen megfizetsz! Így akarom, így legyen!

A paraszt hallotta a parancsot, és tudta, hogy nincs pardon; hazasomfordált, szomorúan, mint akinek folyik az orra vére. Amikor sápadtfehéren, búbánatosan hazaért, a felesége összecsapta a kezét:

– Mi történt veled, édes uram? Csak nem kaptál hajba valakivel? Vagy a végrehajtó akar meglátogatni? Vagy talán megdöglött a szamarunk?

– Ha csak ez volna a baj! – válaszolta a paraszt. – De egy különös gyíkkal hozott össze a balsors; még most is attól reszketek. Megfenyegetett, és szigorúan rám parancsolt, hogy adjam neki a legkisebb lányunkat, különben ráfizetek. Azt se tudom, élek-e vagy halok; azt se tudom, mit tegyek. Apai szívem azt mondja, ne adjam: meg aztán jobb is szeretem a kis Renzollát a tulajdon szememnél. De ha nem adom, a gyík az én életem világát fogja kioltani, és akkor mi lesz veletek! Végem van, feleség, adj tanácsot, mit tegyek!

Az asszony végighallgatta, aztán így felelt:

– Ki tudja, édes uram, hátha éppen az a gyík hoz ránk szerencsét? Hátha ő vet véget nyomorúságunknak? Mert úgy szokott az lenni, hogy magunk idézzük a fejünkre a bajt, és vakon, bénán bukdácsolunk a szerencse után, mikor sas szemre, fűрге kézre volna szükség, hogy üstökön ragadjuk. Vidd csak el a gyíknak a lányt; mert úgy érzem, fényes sors vár szegénykére.

Tetszett ez a beszéd a parasztnak, és másnap reggel, alighogy a hajnal világra kezdte festegetni az ég sötét bakacsinját, kézen fogta a kislányt, és a barlanghoz kísérte. A gyík már ott várta-leste, s amint a paraszt odaért, előbújt rejtekhelyéről, magához vette Renzollát, s egy zacskó aranyat adott az apának e szavakkal:

– Tedd el a szép aranycsikókat, házasítsd ki belőle a többi lányod, és sose búsulj; Renzollának anyja leszek anyja helyett, és apja leszek helyetted; jó csillag alatt született, rámosolyog a szerencse.

Örült a szegény paraszt, azt se tudta, hogy köszönje a gyíknak, s alig ért haza, apróra elmesélte a feleségének, mi történt. És tanúbizonyságul leszámolta elé a csengő aranyakat; aztán férjhez adták a többi lányt, és még jócskán maradt pénzüik; soha többé a gond be nem kopogtatott ajtajukon.

A gyík pedig, alighogy magára maradt Renzollával, gyönyörű palotát varázsolt elő a hegy oldalán.

Itt élt attól fogva a kislány, s a gyík olyan fényes pompában nevelte, hogy még a királynő is királykisasszonynak nézhette volna. Minden kívánsága szempillantás alatt teljesedett, ha a csillagot kívánja, azt is lehozták volna az égről. Úgy terítettek neki, mint egy grófkisasszonynak, úgy öltöztették, mint egy hercegekisasszonyt; szobalányok hada sürgött-forgott körülötte. Nagyúri módon élt, lesték minden gondolatát, olyan is lett hamarosan, mint a fésző rózsabimbó.

Történt akkoriban, hogy az ország királya nagy vadászatot tartott, és épp arra a vidékre vetődött. Egészen belefeledkezett a vadászatba, és váratlanul ráesteledett a vad erdő közepén. Már-már beletörődött, hogy a szabadban tölti az éjszakát, amikor világosságot pillantott meg a távolban: Renzolla kastélyának ablakait. Azonnal elküldte egyik csatlósát, kérjen éji szállást a kastély urától.

Alig ért a kastélyhoz a csatlós, szép fiatal lány képében megjelent előtte a gyík, meghallgatta, s azt mondta, ezer örömmel várják a gazdáját; ne legyen gondja, semmiben sem fog hiányt szenvedni. A királyt, aki azonnal a palotába sietett, csakugyan nagyúri módon fogadták: száz fáklyás apród sietett eléje – igazi fáklyásmenet; száz étékfogó apród hordta fel az ételeket – valóságos lakodalom; száz harsonás harsogott üdvözlő zenét a fülükbe. De a fogadtatás legszebb díszje Renzolla volt, Renzolla, aki oly bájosan nyújtotta a királynak a serleget, hogy az úgy érezte, nem is tüzes bor van a serlegben, hanem tüzes szerelem.

Amikor a díszlakoma befejeződött, és asztalt bontottak, a király nyugovóra tért. Történetesen maga Renzolla húzta le a csizmát a lábáról, s nemcsak a csizma maradt a kezében, hanem a király szíve

is. Szegény király! alig érintette a szép lány a lábujját, mintha méreg áramlott volna szét az ereiben, a szerelem mérge lepte meg a lelkét. De hát ő nem akart még meghalni, és ellenmérget keresett: elhivatta a tündért – mert most tündér képében jelent meg a gyík –, és megmondta neki: feleségül akarja venni Renzollát; csak az ő szépsége gyógyíthatja meg. A tündér teljesítette a király óhaját, sőt egy zsák aranyat adott a menyasszonynak hozományul.

A király azt sem tudta, hová legyen örömében; diadalmenetben vitte haza szép hitvesét. Azonban csak most derült ki, milyen gőgös és hálátlan teremtés Renzolla, mert azonnal eltávozott, és még egy jó szóval sem köszönte meg a tündérnek számtalan jótéteményét. A tündért megharagította a csúf hálátlanság, és elhatározta, hogy bosszút áll rajta. Legszörnyűbb varázsigéjét olvasta rá nevelt lányára, s alig röppentek el szájából a szavak: Renzolla feje kecskefejjé változott; szája fülig húzódott, előrecsúcsosodott, és araszos szakáll ütközött ki rajta, kerek arca besüppedt, bőre megvastagodott, arcát szőr lepte be, két díszes hajfonata helyén két hegyes szarv meredezett. Szegény király! mintha a haragos istennyila csapott volna mellette a földbe, amikor megpillantotta az átváltozott Renzollát, és sehogy sem foghatta fel, mi forgatta ki csodás szépségét ilyen iszonyatosan. Nem bírta magával, egyre csak zokogott, sóhajtozott:

– Hová lett a gyönyörű haj, eszem bilincse? Hová a szem, mely tüzes nyilakat repített rám? Hová a száj, lelkem csapdája, erőm kelepcéje, szívem lépvevesszeje? Hát most már kecske férje leszek, bakkecske, szarvaskirály magam is? Jaj, házasságom: egy csepp öröm, ezer üröm! Nem, nem! vége mindennek! Kecskéképű asszonyért nem lángolhatok!

Közben megérkeztek a királyi várba. Itt a király egy kamrába zárta Renzollát, s vele együtt egy szolgálót; tíz-tíz nyaláb lent adott nekik, és rájuk parancsolt, hogy fonják meg egy hét alatt. A szolgáló teljesítette a parancsot: azonnal munkához látott: megkártolta a lent, csomókba szedte, rokkára kötötte, pörgette az orsót, húzta a fonalat, szóval égett a kezében a munka; vasárnap estére, el is készült. Renzolla, amióta eljött a tündérpalotából, még egyszer sem nézett tükörbe, és azt hitte, szépsége most is a régi; fogta hát a lent, kidobta az ablakon, és így háborgott magában:

– Ugyan mi ütött a királyba, hogy ilyesmire akar kényszeríteni? Vásároljon magának inget, ha szüksége van rá: azt hiszi talán, az utcán szedett fel? Már elfelejtette, hogy egy zsák aranyat kapott velem? Talán bizony mégiscsak a felesége volnék, nem a cselédje! Nagy számár, ha azt hiszi, hogy ilyen szemtelen lehet!

Amikor azonban beköszöntött a szombat, és látta, hogy a szolgáló megfonta a maga részét, mégiscsak megijedt. Fel is kerekedett azonnal, és útnak indult a tündérkastély felé, hogy elpanaszolja baját nevelőanyjának. A tündér jószágosán átölelte, megvigasztalta, s egy zsák lenfonatot adott neki: mutassa meg azt, hadd higgye a király, hogy szorgalmas, jó háziasszony. Renzolla fogta a zsákot, de eszébe sem jutott megköszönni; egyenesen ment vissza a királyi palotába. Most haragudott csak meg a tündér istenigazában; egészen kihozta a sodrából a gonosz lány hálátlansága. A király pedig elvette a megfont fonalat, s most egy-egy kölyökkutyát bízott Renzollára meg a szolgálóra; azt mondta nekik, idomítsák és neveljék fel az állatokat. A szolgáló jó falatokkal kényeztette a kis kutyát, és úgy bánt vele, mint a tulajdon fiával; Renzolla azonban nem bírta türtőztetni magát:

– Felháborító újabb bolondéria! – kiáltotta dühöngve. – Hol vagyunk? Vademberek között? Kutyamosó lettem, állatidomító?

Azzal nyakon fogta a kutyát, kidobta az ablakon, és utána kiáltott:

– Eredj a gazdádhoz, attól tanulj két lábon járni!

Telt-múlt az idő, s amikor a király csatlósa megérkezett, hogy a kutyákról számadást kérjen, Renzollán erőt vett a félsz. Szaladt a tündérhez, jó tanácsért, de a kastély kapuját zárva találta. Egy öregember őrizte a bejáratot, és megkérdezte, kicsoda Renzolla, és mi járatban van. Alig hallotta meg a lány a váratlan kérdést, elfutotta a méreg:

– Hát meg sem ismeresz, szakállas vén kecske? – kiáltott rá az öregre.

– A címzést köszönöm – felelte az öreg –, csak az a baj, hogy nagyon is rád illik a mondás: bagoly mondja verébnek. Meg azt is mondhatnám: az kiabál legjobban, akinek a háza ég. Most aztán, édes lányom, ugyancsak emberedre akadtál. Nekem mondd, hogy szakállas kecske? Hogy szakállas, az hagyján – de kecske! az bizony te vagy! És még örülj, hogy csak kecskének nevezlek; ez a

legkevesebb, amit hálátlanságoddal kiérdemeltél. Várj csak, arcátlan perszóna, majd teszek róla, hogy saját szemeddel láthasd, hová juttatott gőgös nagyzolásod!

Azzal egy kis fülkéből sebtében előhúzott egy tükröt és odatartotta Renzolla elé. A lány meglátta torz ábrázatát, és majd kővé dermedt rémületében; olyan ijesztő, olyan iszonytató volt a kép, hogy rá sem ismert saját magára. Az öreg pedig így beszélt hozzá:

– Ez hát jutalmad, amiért elfelejtetted, mi voltál, és hogy csak a tündér kegyéből lettél király felesége. Te azonban gonosz, önző lélek, semmi hálát nem mutattál ennyi jószágért; silány, gőgös lelkedben meg sem mozdult a szeretet. De hát: ki mint vet, úgy arat! Várj csak, elvetemült, várj csak, jön még kutyára dér! Nézd csak, mivé lett szépséged! Mivé tett hálátlanságod, mert a tündér nemcsak szépségedet vette vissza, hanem rangod is! Most pedig, ha nem restelsz egy vén kecske után kullogni, gyere velem a tündérhez, borulj a lába elé, tépd a hajad, hasogasd fel körmöddel az arcod, verd keservesen a melled, és könyörögj hozzá, bocsássa meg gonoszságodat; az a szerencséd, hogy jó szíve van; biztosan megszán nyomorult helyzetekben.

Renzolla belátta, hogy az öreg minden szava fején találja a szöveget, meg is tett mindent, amit az. Öreg javasolt, s a tündér a szívére ölelte, összecsókolta, visszaadta régi szépségét, vertarany fonállal szőtt ruhába öltöztette, és ragyogó hintón, szolgasereg kíséretében visszaküldte az urához. Amikor régi szépségében, pompában jelent meg a király előtt, annak szívében ismét fellángolt a szerelem, legszívesebben jól felképezte volna magát, amiért ennyi szenvedést okozott szép feleségének. Abban keresett mentséget vétkére, hogy akit így csúffá tett, nem ez az asszony volt, hanem egy másik – a kecskeképű.

Ettől fogva Renzolla újra boldogan élt, az urát szerette, a tündért tisztelte, hálás volt az öregnek, és sosem felejtette el többé, amit a saját kárán tanult meg, hogy:

*Az emberi hála
Sohasem vész kárba.*

AZ ELÁTKOZOTT KIRÁLYFIAK

Volt egyszer, hol nem volt, volt egy hatalmas király, hegyes-völgyes nagy birodalomban uralkodott; úgy hívták: Büszkebérc királya. Volt ennek a királynak három gyönyörű lánya; olyan ragyogó szép volt mind a három, hogy a nap is elsápadt, ha rájuk tekintett.

Zöldberek királya, akinek országa szomszédos volt Büszkebérc birodalmával, egy szép napon követeket küldött, és megkérte a három királykisasszonyt feleségül az ő három fiának. Adta volna Büszkebérc királya a három lányt szívesen, csak hogy baj volt a zöldberek királyfiakkal, méghozzá nem is kicsi: valami gonosz boszorka még születésük órájában elátkozta mind a hármat, és az egyiket sólyommá, a másikat szarvassá, a harmadikat cethallá változtatta.

Ezért aztán Büszkebérc királyának udvarából dolgukvégezetlen tértek vissza Zöldberekbe a követek, nagy bosszúságára a kikoszorozott királyfiaknak. A csúffá tett kérők bosszúja nem is váratott soká magára.

Sólyom királyfi gyűlésbe hívatta a madarakat. Elsötétült az ég, csipogva, csivitelve, surrogva gyülekezett a madársereg Sólyom királyfi hívó szavára. Aztán a tenger sok cinke, banka, harkály, rigó, kakukk, fecske adott jelre megint csak szárnyra kelt, és a királyfi parancsára egy nap alatt minden rügyet, virágot, bimbót elpusztított Büszkebérc királyának birodalmában.

A következő napon a második fiú, Szarvas királyfi szólította gyűlésbe a mezőn futkározó négy lábú népséget: kecskéket, nyulakat, őzeket, varacskos disznókat, hörcsögöket, pockokat és más hasonszőrű gabonapusztítókat. Parancsot adott nekik, és azok minden lábon álló vetést egy nap alatt a földig letaroltak.

Azután pedig a harmadik fiú, Cethal királyfi, tenger alatti palotájába hívta a vízi szörnyetegek sokadalmát, cápákat, bálnákat, polipokat, repülőhalakat, sziréneket és vízilovakat, s ezek olyan vihart kavartak a tengeren, hogy Büszkebérc királyának szépen

épített kikötőjében mind egy szálig a tenger vizébe süllyedtek a kincsekkel, drágaságokkal megrakott fényes gályák, és a legénységük is kivétel nélkül odapusztult.

Most látta csak Büszkebérc királya, micsoda bajt zúdított magára, mikor összetűzött az elvarázsolt királyfiakkal. Három nap alatt tönkrement egész országa, és ki tudja, mi várt volna még rá; mit tehetett mást szegény feje, végül is feleségül adta három lányát: a legidősebbet Sólyom királyhoz, a középsőt Szarvas királyhoz, a legkisebbet meg Cethal királyhoz. A három furcsa vőlegény meg is jelent Büszkebérc királyának palotájában, és minden teketória nélkül magukkal vitték a három királykisasszonyt. A királyné egy-egy remekbe készült aranygyűrűt adott mindegyiküknek, s lelkükre kötötte, vigyázzanak rá, s valahányszor látják, jusson eszükbe szülőhazájuk. Akárhová veti is őket a sors – mondta leányainak –, a gyűrűk segítségével bármikor felismerhetik rokonaikat.

Könnyes búcsút vettek hát egymástól, s aztán útnak eredtek, ki jobbra, ki balra.

Sólyom királyfi ifjú hitvesével, Tünde királykisasszonnyal, egy égbe nyúló magas hegycsúcsra repült, ott állt a palotája. Örök fényességben teltek itt a napok, soha felhő nem szállt az ablak elé, zavartalanul, kétszeres erővel ragyogott éjszaka a hold, tündököltek a csillagok.

Szarvas királyfi a maga feleségét, Szende királykisasszonyt, egy nagy, sötétlő erdőbe vezette. Olyan mélységes mély volt itt a sötétség, hogy ahhoz képest még a sötét éjféli is világos nappalnak látszott. De akármilyen félelmes is az örök homály, Szende királykisasszony nem panaszkodhatott: gyönyörű palotában, vígan teltek napjai.

Cethal királyfi pedig vállára vette szépséges feleségét, Anda királykisasszonyt, szép szelíden a tenger habjaiba merült, kényelmesen, biztonságosan szelte a habokat, meg sem állt, amíg egy pompás szigethez nem ért a tenger közepén. Itt állt a királyfi palotája, és Anda királykisasszonynak nem volt oka a bánkódásra: ez a palota sem volt sem kisebb, sem csúnyább, mint amelyikben eddig nevelkedett.

Nem sok idővel a királynéknak férjhezmenetele után, Büszkebérc királynéjának szép fiúgyermeke született, ő lett most már szüleinek

egyetlen vigasza. Titánusz királyfinak nevezték. Nőtt-nődögélt a kis Titánusz, daliás ifjúvá serdült, de nem volt olyan nap, hogy anyja panaszszavát ne hallotta volna, aki eltűnt leányait, az ő három nénjét siratta. Egy szép napon aztán, mikor épp a királyfi tizenhatodik születésnapját ünnepelték, nagy cécóval, országos ceremóniával, elhatározta Titánusz, hogy addig járja a világot, amíg csak három nénjének nyomára nem akad.

– Dehogyan engedlek el, drága fiam, Titánusz – mondta a királyné –, elég volt nekem egy nap alatt három lányomat elvesztenem; ne menj el, ne hagyj el, mi lesz velem öreg napjaimra?

De a királyfi addig-addig járt felséges szülei nyakára, addig-addig kérlelte őket, míg végül is útjára bocsátották. Fényes páncélt adtak rá, éles kardot a kezébe, tüzes paripát alája, tarisznyájába meg elegendő pénzt és úti elemózsiát, hogy bármerre jár, veszedelmet, szükségét sose lásson. Mindezekon kívül öreg édesanyja a búcsúcsóknál egy remekbe vésett gyűrűt húzott az ujj ára, pontos mását annak a három gyűrűnek, amelyet a királykisasszonyoknak adott.

Így indult útnak a délceg Titánusz. Bejárta egész Taljánországot, Észak- és Dél-Bergengóciát, az angliusok földjét, járt Keleten, járt Nyugaton, éjjel-nappal csattogott lova patkója az országút kövein. Szolgáinak fele belepusztult a hosszú ügetésbe, másik fele már-már azon volt, hogy abbahagyja a vándoréletet, míg aztán végre-valahára égbe nyúló, hatalmas bérc lábához értek.

A királyfi egymaga vágott neki a meredek hegyoldalnak, s amikor oly magasan járt, hogy szolgáit meg sem látta már odalenn, s amikor a felhők birodalmán is keresztülvágta magát, meseszép palota állt előtte, tornyai csillogtak-villogtak a drágakövektől, fehér márványoszlopai mögött aranyablakok sora nyílott, minden egyes tetőcserepe ezüsből volt. Ahogyan ott ámuldozott a palota kapujában, megpillantotta őt Sólyom király felesége, Tünde királyasszony, és barátságosan közelebb intette. A királyfi be is ment a palotába, a palota szépséges úrnője pedig kikérdezte, hol a hazája, kik a szülei, mi a neve, és hogyan vetődött erre a tájra. Alig hallotta meg Titánusz válaszait, Tünde királyné rögtön felismerte, hogy tulajdon öccse áll előtte. Amikor aztán Titánusz a gyűrűt is előmutatta, Tündének minden kétsége eloszlott, és örömkönnyeket

hullatva borult a nyakába. Csak azt nem tudta, elmondja-e férjének, Sólyom királynak, milyen kedves látogatója érkezett. De a titkot nem bírta sokáig magában tartani. Este, amikor Sólyom király a vadászatról hazaérkezett, Tünde a szüleit kezdte emlegetni, és keservesen panaszkolta, milyen egyedül él itt a várban, időtlen idők óta nem látta se apját, se anyját, és maholnap elepeszti értük a bánat. Az ura hallgatta egy darabig, aztán félbeszakította:

– Kár minden szóért, kedves feleségem: hallani sem akarok erről; majd meglátod őket egyszer, ha eljön az ideje.

– Legalább azt megengednéd – siránkozott Tünde –, hogy valamelyik rokonomat elhivassam; hadd töltsön velem egy-két napot.

– Úgysem vállalkozna senki erre a nagy útra – vágta el a szót Sólyom király.

– És ha mégis eljönne valaki, haragudnál-e érte?

– Ugyan miért haragudnék? Ha tudnám, hogy rokonod, semmi bántódása nem esne, sőt tejben-vajban füröszténém itt a palotámban.

Tünde királyné mindjárt nekibátorodott, ahogy ezt meghallotta. Azonnal előhívatta öccsét, bemutatta az urának, aki örömmel üdvözölte a kedves vendéget, és azt mondta neki, érezze magát otthon, és maradjon náluk, ameddig csak akar.

Titánusz királyfi két hetet töltött Sólyom király várában, aztán eszébe jutott másik két nénje, elbúcsúzott Tündétől és férjeurától. Sólyom király nyájasan a kapuig kísérte a kedves vendéget, emlékül egy tollat tépett ki a szárnyából, s ezekkel a szavakkal nyújtotta át:

– Becsüld meg ezt a tollat, kedves Titánuszom, mert ha bajba kerülsz, még nagy hasznát veheted; vigyázz rá, mint a szemed fényére, és ha segítség kell, kiálts jó hangosan: „Jöszte! Sólyom, jöszte!” – s meglátod, nem lesz okod panaszra.

Titánusz gondosan becsomagolta a tollat, eltette tarisznyájába, megölelte a nénjét, megsimogatta sógorát, Sólyom királyt, megígérte nekik, hogy sohasem felejtí el őket, aztán útnak indult. Vándorolt tovább Titánusz királyfi, térdig lejárta a lóva lábát a hosszú utakon, míg végre-valahára a nagy sötétlő erdőbe jutott. Itt lakott középső nénje, Szende, férjével, Szarvas királlyal. Titánusz királyfi belépett a palota kertjébe, és hogy éhségét csillapítsa, egy ragyogó aranyalmát szakított le egy ágról. Alig tépte le a gyümölcsöt, nagy csengés-

bongás támadt, és a csendülésre vajon ki jelent meg a palota ablakában? – maga Szende királyasszony. Itt is úgy történt minden, mint Sólyom király kastélyában. Szende bemutatta Titánuszt az urának, az igen szívesen fogadta, és úgy bánt vele, mintha tulajdon édestestvére volna. Titánusz azonban itt sem töltött két hétnél hosszabb időt, mert legkisebb nénjét is fel akarta kutatni. Búcsúzáskor Szarvas is ajándékot adott neki: egy szőrszálat az irhájából, s azt mondta, ha bajban lesz, vegye elő, és kiáltson hangosan a nevét.

Innen is továbbvándorolt hát a daliás Titánusz. Most már két tarisznya lógott a nyakában: az egyiket Sólyom királytól, a másikat Szarvas királytól kapta: mindkettő degeszre tömve arannyal. Ment, mendegélt, azt sem tudta már, hány hónapja vagy éve, míg egyszer csak a föld is ki nem fogyott a talpa alól: most vette csak észre, hogy a világ végéhez, a nagy óceánhoz ért. Hatalmas hullámokat görgetett feléje a tenger, és szegény Titánusz már-már lemondott arról, hogy valaha is viszontláthassa legkisebbik nénjét, Anda királykisasszonyt. Ahogy ott bánkódik, egy öregember közeledik feléje a parton. A királyfi elmondta neki búját, bánatát, és kérte, segítsen rajta, ha tud.

– Ezen a tengeren emberfia még sose kelt át, fiam – mondta neki az öreg. – Neked se ajánlom, hogy messzire merészkedj a parttól. Ha annyira akarod, csónakot kaphatsz tőlem, de egyedül kell nekivágnod a víznek, mert kíséretet úgyis hiába keresnél.

Titánusz királyfi nem olyan ember volt, aki megijed a saját árnyékától, vízre is szállt hamarosan, vitorlát bontott, és máris siklott a hullámhegyeken-hullámvölgyeken. Három nap, három éjjel hajókázott, s amikor felvirradt rá a negyedik hajnal, egy sziget partjára érkezett. Ez volt Cethal király palotája, itt élt a feleségével, Anda királyasszonnyal. Titánusz a gyűrű segítségével hamarosan felismertette magát, s ettől kezdve minden ugyanúgy történt itt is, mint előbb Sólyom királynál és Szarvas királynál.

Teltek-múltak a napok, és Titánusz királyfi innen is elbúcsúzott: gondolta, igen-igen várják azóta öreg szülei. Cethal királytól is kapott ajándékot: egy csillogó-villogó pikkelyt.

– Vedd csak elő a pikkelyt, ha bajba jutsz – mondta neki Cethal király –, kiáltsd a nevemet, és nem fog késni a segítség.

Vígan ügetett hazafelé Titánusz, amikor egy rengeteg erdőbe jutott be az útja. A fák koronája szinte az égig ért, és olyan sűrű volt, hogy soha nem hatolt át rajta a napsugár. Lidércek, manók, vámpírok birodalma volt ez, itt civakodtak, visítotak az örökös éjszakában, és halálra rémítették a szegény vándort, aki ide tévedt. Titánusz leszállt a lováról, tapogatózva haladt előre; útjára csak a szörnyetegek szikrázó szeme vetett némi világot. Ahogy jobban hozzászokott a sötéthez, valami derengést vett észre a fák tövében. Nem juthatott tovább: egy tó partján volt. A tó zöldes, nyálkás vizében égbe nyúló torony állt; egy szépséges lány könyökölt ki az ablakán; a torony tövében, óriáskígyó módjára összetekeredve, kénköves leheletű sárkány himbálózott a vízen. Aludt.

Alig pillantotta meg Titánuszt a lány, halkán, mintha csak a szél susogna a lombok közön, odasúgta:

– Jó vitézem, talán az ég akarta, hogy erre vetődtél! Talán te leszel az a hős, aki megszabadít ennek az utálatos szörnyetegnek karmaiból. Hét éve hullatom itt a könnyem szomorú fogságban; hét éve rabolt el a sárkány atyámtól, Pagony királytól, azóta hervadozom itt ebben a szörnyű toronyban, és halódom lassú halállal.

– Jaj, te szépséges leány – susogta vissza Titánusz –, ki teljesíthetné kívánságodat? Ki kelhetne át a tapon? Hogy kapaszkodjam fel a toronyba? Mit csináljak ezzel a rettentő sárkánnyal, hisz már ha ránézek is, a hideg futkároz a hátamon? De várj csak, légy türelemmel. Ha egyedül nem is, talán idegen segítséggel majd csak elbánok ezzel a szörnyeteggel.

Miközben így beszélt, elővette tarisznyájából a tollat, a szőrszálat és a pikkelyt, a magasba tartotta, és így kiáltott:

– Sólyom, Szarvas, Cethal, jöszte, jöszte!

Alig hangzottak el szavai, máris ott termett Sólyom, Szarvas és Cethal, közrefogták a királyfit, és egyszerre kiáltották:

– Itt vagyunk! Mit kívánsz?

– A segítségeteket! – válaszolta Titánusz. – Szabadítsuk meg a sárkány karmaiból a szegény királykisasszonyt, mentsük ki a toronyból, romboljuk le az elátkozott palotát, hogyha szép királylányt szüleim kastélyába vihessem, és feleségül vehessem.

– Mi sem könnyebb ennél – mondta erre Sólyom király. – Figyelj csak! Megtáncoltatjuk ezt az undok szörnyeteget!

– Munkára hát, kár minden pillanatért! – szólt közbe most Szarvas király. – Munkára!

Sólyom király egy szempillantás alatt a magasba röppent, körözni kezdett a torony fölött, és élesen rikoltozott. Hívó szavára nagy suhogással megjelent három griffmadár; a torony ablakához repültek, óvatosan karmaik közé fogták a királylányt, kiszabadították börtönéből, és egyenesen Titánusz királyfi karjai közé tették.

Ekkor látta csak Titánusz, milyen világszép feleséget szerzett magának!

Most kezdődött ám a haddelhadd! Sólyom király rikoltozása felverte álmából a sárkányt; kinyitotta vérben forgó tányérnagy két szemét, s amikor meglátta, hogy a szépséges rab leányt kiszabadították, tombolni kezdett mérgében, és dühöngve a part felé úszott, hogy egyetlen harapással szétmorzsolja a vakmerő betolakodókat. De Szarvas király sem maradt tétlen. Egy sereg oroszlánt, tigris, párducot és medvét parancsolt elő; ezek rávetették magukat a szörnyetegre, és ízekre szaggatták. A királylány boldogan nézte kínozója csúfos halálát; azt sem tudta, hová legyen örömeiben. Aztán Titánusz királyfi karjába öltötte a karját, és már indultak volna hazafelé, amikor megszólalt Cethal király: – Én is szeretnék osztozni veletek a munkában; nekem is akad még itt egy kis tennivalóm. Azt akarom, hogy ez az elátkozott hely mindörökre eltűnjön a föld színéről.

Azzal olyan vihart támasztott, hogy a tó hullámai szinte az égig csapdostak, s egy szempillantás alatt ledöntötték a tornyot, melyben hosszú éveken át sínylődött a szép királykisasszony.

Titánusz hálás szívvel megköszönte három sógorának segítségét, és így tett a királykisasszony is.

– Ezt a nagy jótéteményt – mondta megszabadítóinak amíg élünk, sohasem tudjuk meghálálni.

– Háláról szó se essen! – mondta a királykisasszonynak a három elvarázsolt király – vagy ha igen, mi tartozunk hálával neked, szép királykisasszony!

Titánusz és a királylány csak ámult e különös szavak hallatára; nem értették, mit jelent ez a furcsa beszéd. Azok pedig így folytatták:

– Bizony mi tartozunk hálával neked, szép kisasszonyom, mert neked köszönhetjük, hogy megtörik az átok, mely ránk nehezedett

és azt is, hogy visszanyerjük emberi alakunkat. A boszorkány, akit anyánk születésünk napján megsértett, elátkozott bennünket, és megjövendölte, hogy mindaddig így kell élnünk állat alakban, amíg egy királylányt meg nem szabadítunk nagy veszedelemből. Ez a várva várt nap végre elérkezett; megtört a varázs; máris új vér buzog ereinkben; máris másképp dobog a szívünk.

Miközben így beszéltek, daliás ifjakká változtak mind a hárman. Boldogan ölelték szívükre Titánuszt és menyasszonyát, azok pedig egyik ámulatból a másikba estek, és majd megháborodtak örömeikben. Aztán egyszer csak elkomolyodott Titánusz, nagyot sóhajtott, mintha a lelke akarna kiszakadni, és így szólott:

– Ó, jaj, miért is nem lehet teljes az örömünk? Miért is nem veheti ki részét boldogságunkból jó atyám és szegény jó anyám? A szívük is repesne, ha tudnák, milyen daliás férjet kapott három leányuk, akiket annyiszor elsirattak. Hát még ha látnák az én szép menyasszonyomat!

– Ami késik nem múlik! – vigasztalta Titánuszt három sógora – most már nincsen rá okunk, hogy kerüljük az embereket. Kiszabadultunk régi testünk csúf börtönéből, s magunk is alig várjuk, hogy feleségestül valamennyien együtt lehessünk, és boldogan éljük le hátralevő időnket. Büszkebérc kastélya hívogat, rajta hát, induljunk azonnal.

Titánusz már megint gondba merült; azon törte a fejét, hogyan kerülnek haza valamennyien az ő egyetlen lesántult, kiöregedett, hosszú vándorlásban megpókosodott öreg kancája hátán. Három sógora tüstént kiségitette a bajból. Gyönyörű fogatot varázsoltak elő, hat oroszlán húzta. Valamennyien kényelmesen elfértek rajta.

Indultak is azonnal, pillanatok alatt kijutottak a félelmetes erdőből, most már barátságosabb vidékeken porzott hintójuk után az út. Egy fogadóban szálltak meg éjszakára; Titánusz és menyasszonya édes álomban töltötte az éjszakát; a három visszavarázsolt király pedig arra használta az időt, hogy a fogadóba hozta feleségét, Tünde, Szende és Anda királynét.

Még el sem halványodtak az égen a hajnali csillagok, máris vidám kacagás verte fel a fogadó csendjét, sírtak, nevettek örömeikben Titánusz és három nénje, hogy ilyen szerencsésen egymásra találtak. Fel is ültek azonnal az oroszlánfogatra, s

elszáguldottak, meg sem álltak Búszkebérc kastélyáig. Itt az öreg király és királyné szívére ölelte elveszettnek hitt gyermekeit, aztán hírnököket küldtek szét, hogy ország-világ megtudja, milyen nagy öröm érte őket. Vigadtak, mulattak egy álló hónapon át, s azután is boldogan éltek, míg csak meg nem haltak.

A FURFANGOS MACSKA

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy szegény asszony, úgy hívták, hogy Szerencsés Mári. Pedig ez a név nem nagyon illett rá, mert a világon nála senki nem volt szerencsétlenebb. Az ura meghalt, ő pedig szegény, egyedül maradt három fiával. Éhkoppon éltek, kemencéjüket beszőtte a pók, csodaszamba ment, ha néha füstölt házukon a kémény. Egyszóval nagyon szerencsétlenek voltak, de legalább a nevük volt Szerencsés.

De az igazán szomorú világ csak akkor kezdődött, amikor Szerencsés Mári is meghalt, és három fia árván maradt. Szerencsés Jani és Szerencsés Berci – így hívták a két nagyobbat – mindig összetartott, de öccsüket, a legkisebb fiút elmarták maguk mellől, üldözték, csúfolták, úgy szólították: Szerencsés Flótás.

Ezt is csak azért, mivelhogy ő volt hármójuk közül a legszerencsétlenebb.

Amikor az anyjuk meghalt, már csak a csupasz négy fal maradt meg a házban, minden egyebet eladogattak. Az öregasszony csupán egy dagasztóteknőt meg egy sütőlapátot hagyott a fiaira. A lapátot megszerezte magának Berci, a teknőt Jani; hol egyik, hol másik szomszédasszonynak adták kölcsön, kaptak is mindig a frissen sült kenyérből. De öccsüknek, hiába volt ő Szerencsés Flótás, semmi sem jutott, s amikor kenyeret kért Janitól és Bercitől, azok ráripakodtak:

– Kérj a macskától!

Szegény fiú sírva ment ki az udvarra, ölébe vette a macskát, és mivel se égen, se földön nem volt senkije, szomorúan a fülébe súgta:

– Adjál nekem kenyeret!

És csodák csodája, megszólalt a macska, és ezt felelte Szerencsés Flótásnak:

– Kis gazdám, sose búsulj! Gondoskodom én rólad meg saját magamról!

Azzal leugrott a földre, kiment a mezőre, meghúzódott egy bokor tövében, és úgy tett, mintha aludna. Arra járt egy ostoba nyúl, a macska rávetette magát, megfogta, elvitte a királyi palotához, s azt mondta az öröknek, hogy beszélni akar a királlyal. Azok ámuldozva jelentették a palotában, milyen furcsa vendég áll a kapu előtt, s a király, akinek fúrta az oldalát a kíváncsiság, azonnal behívatta. Megkérdezte a macskát, mi járatban van, az pedig így felelt:

– Felséges úr, ezt a nyulat küldi ajándékba felségednek az én gazdám, Szerencsés Flótás öméltósága.

A király elfogadta az ajándékot, és megkérdezte, ki az a Szerencsés Flótás öméltósága.

– Igen nagy úr, szépségben, jóságban, gazdagságban párja nincs – felelte a macska.

A király megköszönte a megtiszteltetést, nagy tisztelettel bánt a macskával, bekísérte a konyhába, hatalmas vacsorát készíttetett neki, még bort is hozzá. A mi furfangos macskánk alaposan belakmározott, aztán nagy ügyesen, hogy észre ne vegyék, megrakta a nyakában lógó tarisznyát jobbnál jobb falatokkal, elbúcsúzott a királytól, és otthon jól megvacsoráztatta gazdáját. Jani és Berci nagy szemeket meresztett, amikor meglátta, milyen főúri vacsorát eszik az öccsük; még a nyál is összefutott a szájukban. Hízelegtek, kunyoráltak, de hiába; visszakapták a kölcsönt, éhesen maradtak.

Ettől fogva a macska naponta bejárt a királyi palotába, és mindig vitt valami ajándékot. Mindig megkapta érte a jutalmát, és nem volt többé gondja, mit vacsorázik gazdájával egyetemben. Mikor pedig úgy látta, hogy lassan kifogy az ajándékokból, meg aztán restellt is már a királynál előszobázni, gondolt egyet, és így szólt Szerencsés Flótáshoz:

– Ne félj egyet se, kicsi gazdám! Rövid idő alatt gazdag emberré teszek, ha megfogadod tanácsomat.

– Mit tegyek? – kérdezte a fiú.

– Gyere csak velem – válaszolt a macska –, a többivel ne törődj. Én már mindent kigondoltam.

Azzal kivezette gazdáját a folyó partjára, a királyi palota közelébe, és belökte a vízbe.

– Segítség! Segítség! – kiáltozott torkaszakadtából. – Szerencsés Flótás öméltósága belefulladás!

A király meghallotta a kiabálást, eszébe jutott, mennyi ajándékot kapott Szerencsés Flótástól, és azonnal szalasztotta embereit: húzzák ki a vízből. Amikor Szerencsés Flótás a partra kecmergett, felöltöztették szép új ruhába, bevezették őfelsége elé, aki nagy tisztességgel fogadta. Kedvesen megkérdezte, hogy történt, hogy a folyóba esett, de Szerencsés Flótás csak hebegett, nem tudott mit felelni. Megint a macskája segítette ki a bajból.

– Felsőges úr! gazdám úgy megijedt, hogy nem forog a nyelve. Tudd meg, uram királyom, hogy éppen hozzád készültünk, megint ajándékot hoztunk volna, mikor megtámadtak bennünket a folyónál. Az útonállók agyba-főbe verték a gazdámot, mindenéből kifosztották, és mivel azt hitték, meghalt, beledobták a vízbe. Oda is pusztult volna, ha felséged emberei partra nem segítik.

A király igen-igen sajnálta a történeteket, ott marasztalta a kastélyban Szerencsés Flótást, és parancsot adott szolgáinak, hogy semmiben hiányt ne szenvedjen. Ott élt hát Szerencsés Flótás, és úgy megtetszett a királynak, hogy az feleségül adta hozzá a leányát.

Megajándékozta sok drága kincessel, ezüsttel, arannyal, csillogó-villogó drágakövekkel, selyem-bársony ruhákkal, és világraszóló nagy lagzit csaptak.

Vége lett a lakodalomnak, és a király egy szép napon így szólt Szerencsés Flótáshoz:

– Itt az ideje, fiam, hogy hazaköltözzetek. Szedd össze az embereidet, üljetek lóra, s aztán éljetek boldogan a magatok kastélyában.

Szerencsés Flótásnak még a lélegzete is elakadt ijedtében; legjobban szeretett volna azonnal a föld alá süllyedni. Nem is szólt egy szót sem, némán meghajolt, és lógó orral távozott. Egyre csak azon törte a fejét, mit fog szólni a királylány, ha meglátja kastélyukat: a düledező viskót, ahol Jani meg Berci él, s hármójuknak sincs egyebük a teknőnél meg a sütőlapátnál.

Észrevette a macska, hogy a gazdája milyen nagy gondba merült, és mindjárt megkérdezte:

– Mi baj van, kicsi gazdám?

Szerencsés Flótás elmondta neki, mi történt, a macska meg elkezdte vigasztalni:

– Ne félj semmit, kis gazdám, eddig is megvoltunk, most is megleszünk valahogy. Induljunk csak nyugodtan hazafelé.

Másnap reggel, alighogy útnak indult a csapat, élén Szerencsés Flótással és feleségével, a királykisasszonnyal, a macska nekiiramodott, előreszaladt, és hamarosan eltűnt a szemük elől. Ahogy szaladt, összetalálkozott három emberrel, lóháton ültek mind a hárman. Megszólította őket:

– Mit ácsorogtok itt, szerencsétlenek? Tűnjetek el azonnal! Nagy lovascsapat közeledik, jaj nektek, ha itt találnak; nem halljátok máris a lovak nyihogását?

– Most már úgyis késő; mit tegyünk? – kérdezték rémülten az emberek.

– Megmondom én, mit tegyetek – felelte a furfangos macska. – Ha megkérdezik, ki a gazdátok, mondjátok bátran: Szerencsés Flótás öméltósága; akkor nem lesz bántódástok.

Azzal a macska továbbfutott, hatalmas nagy juhnyájra bukkant, és azok gazdájára is ugyanígy ráijesztett.

Akivel csak összeakadt útközben, mindenkinek hasonló parancsot adott.

Elöljáróban jött a királylány kísérete, és kérdezősködtek:

– Kinek az emberei vagytok? Kié ez a csodaszép juhnyáj? – És mindig csak ezt a feleletet kapták:

– Szerencsés Flótás öméltósága a gazdánk.

– Akkor hát – mondták a királylány kísérői – most már a te birtokodon járunk, Szerencsés Flótás uram?

Az pedig csak bólintott a fejével, és akármit kérdeztek tőle, mindenre bólogatott. „Ez lehet ám a gazdag ember!” – hüledeztek körülötte valamennyien.

Közben a macska egy gyönyörű kastélyhoz ért, és látta, hogy alig egy-két ember őrzi.

– Mit csináltok, jó emberek? – kérdezte tőlük. – Nem látjátok, mi készül ellenetek?

– Miről beszélsz? – kérdezték a vár védelmezői.

– Egy óra se kell, egész hadsereg támad rátok, mindnyájan a halál fiai vagytok. Nem halljátok-e máris a lovak nyihogását? Nem

látjátok, mekkora porfelhő közeledik? Ha élni akartok, fogadjátok meg a tanácsom: ha valaki megkérdezi, kié ez a vár, azt feleljétek: „Szerencsés Flótás öméltóságáé.”

Így is történt. Alig érkezett a kastélyhoz az úri társaság, alig kérdezték meg az öröket, kié a kastély, azok nagy hangon máris megfeleltek:

– Szerencsés Flótás öméltóságáé.

Büszkén vonult be a kapun a menet, s odabent fényes fogadtatásra talált. Most derült ki aztán, hogy a mi Szerencsés Flótásunk nem is olyan szerencsétlen. Mert a kastély igazi gazdája, aki éppen útban volt hazafelé, valami csetepatéba keveredett, és otthagya a fogát. Így aztán Szerencsés Flótás lett az úr a házban. És mivel nemcsak a baj, hanem a szerencse sem jár egyedül, az öreg király halála után őt választották meg a trónra. Visszaköltözött feleségestül a királyi palotába, élt és uralkodott, amíg csak meg nem halt. A macska pedig, akinek mindezt a jót köszönhette, attól fogva mindig ott lakott a királyi palotában; bizony nem szorult rá, hogy egeret fogjon magának.

AZ ARANY SAKKTÁBLA

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy gazdag földbirtokos. Birtokának egy részecskéjét egy földhözragadt szegény paraszt bérelte. A szegény ember addig takarékoskodott, addig verte a fogához a garast, megvonta szájától a jobb falatokat, hogy apránként összegyűjtött magának egy kis juhnyáját.

Nem volt nagy a nyáj, nem volt benne több birka, csak tizenkettő, de azok szépek voltak, fehérek, gyapjasak.

Amikor a szegény ember halálát érezte közeledni, fiára hagyta örökül a bárányokat, és magához kérette a földesurat:

– Jó uram – szólt hozzá kérő hangon –, én most messzi útra megyek. Rád bízom egyetlen fiamat, Pétert. Utolsó kérésem, hogy légy jóságos hozzá.

A földesúr megígérte, és a szegény ember megnyugodva hunyta le szemét.

A földesúr jó ember volt, szerette is a bérlőjét, de a világon legjobban szeretett sakkozni.

Az árván maradt legényhez is csak akkor vált igazán barátságossá, amikor megtudta, hogy a fiú ért a sakkhöz.

– Jól van, Péter – mondta a földesúr –, majd meglátjuk, mit tudsz. Gyere, játszunk sakkot. A tét egy bárány.

Péter azonban így válaszolt.

– Uram, minek vesztegessük mi játékkal az időt? Tiéd minden bárányom.

– Nem úgy van az ám – kiáltott a földesúr –, nem a bárányok kedvéért játszunk, hanem a sakkjáték kedvéért. Gyere, üljünk le.

Péter látta, hogy a földesúr nem tágít, hát leült vele szemben, felállították a világos bábukat, amelyek sárgák voltak, mint az elefántcsont, és a sötéteket, amelyek feketék voltak, mint az éjszaka, és elkezdtek játszani. Játszottak, játszottak, és Péter megnyerte a játszmát.

– Jól van – mondta a földesúr –, most két bárányba játszunk.

Játszottak, és a fiú megint mattot adott a földesúrnak. Az csak nem tágított, mindenáron győzni akart. Először négy bárány volt a játszma tétje. A földesúr veszett. Péter fel akart kelni, de a földesúr ráparancsolt, hogy játsszék tovább, előbb nyolc bárányba, azután tizenhatba, végül harminckettőbe... A fiú játszott, és győzött, győzött, győzött.

Mire pirkadni kezdett, elnyerte földesurának minden bárányát és kecskéjét.

Ekkor így szólt hozzá a földesúr:

– Péter, tiéd minden bárányom és kecském. Ma a tejet már te adhatod el, tiéd lesz az ára.

Péter tiltakozott.

– Nem, inam, hogyan is mondhatasz ilyet?! Te vagy az úr, és én vagyok a szolga.

De a földesúr most sem tágított, és ráparancsolt Péterre.

Másnap este megint hívhatja a földesúr, megint előveszi a saktáblát, és így szól:

– Ma megint játszunk. Ha győzök, visszaveszem nyolc bárányodat, ha te győzöl, tiéd lehet egy tehenem.

Péternek engedelmeskednie kellett, és így elnyerte a tehenet.

– Jó – mondta a földesúr –, most egy tehenet a te tehened ellen.

Megint játszottak, és Péter megint győzött. Kérve kérte a földesurat, hagyják abba, de az hallani sem akart róla. Péter ekkor abban a reményben, hogy urának könnyű és gazdag győzelmet szerez, azt mondta:

– Most úgy játsszunk, hogy ha te győzöl, tiéd az én száz juhom, amit tőled nyertem, ha pedig én győzök, neked tizenkét tehenet kell adnod.

Újra nekiveselkedett a földesúr, játszott, ahogy tudott, de Péterrel csak nem bírt, megint az győzött. A földesúr erre huszonnégy tehenbe játszott, azután negyvennyolcba, de újra meg újra veszett. Péter elnyerte minden tehenét is. A földesúr elkomorodott, de mégis így szólt:

– Holnap a tehéntej ára is a tiéd lesz.

Hiába tiltakozott a fiú, a földesúr az asztalra csapott, úgy kellett történnie, ahogyan ő akarta.

A földesúrnak most már csak lovai és öszvérei maradtak. Eljött az este, és megint magához hívatta Pétert sakkozni. Először a lovaiba játszott. Tizenkét lovat tett meg tizenkét tehén ellen, azután huszonnégy lovat huszonnégy tehén ellenében. Újra meg újra vesztett, végül nem maradt egy lova sem. Ugyanígy járt az öszvéreivel is. Péter esdekelve kérte, hogy hagyják abba, de a földesúr most már a házába, a majorságába, minden birtokába játszott, és egy, kettő, három, Péter győzött. Ekkor a földesúrnak már nem volt miben játszania.

– Péter – mondta a földesúr –, most szolgálóddá tehetsz. Ha akarsz, itt maradok, és szolgálni foglak, ha nem akarsz, elindulok világgá.

És Péter így válaszolt:

– Kérek, gondold édesapám utolsó szavaira. Légy hozzám jószáms. Maradj itt mint a birtok ispánja. Igazgasd a birtokot, ezt kérem tőled.

A földesúr, aki mindenét elvesztette sakkjátékban, elfogadta Péter ajánlatát. Ő gondoskodott a birtokról, és így gyakran járt a városba, mert ott volt a piac. Egy szép napon a házak falain nagy árkuspapírosokat pillantott meg. Közelebb ment és elolvasta. A város polgármestere közhírré tette, hogy a spanyol király leánya férjhez akar menni. Annak adja kezét, aki legyőzi sakkjátékban. Csak úgy szedte a lábait az ispán, úgy szaladt haza. Lihegve mondta Péternek, hogy most aztán igazán szerencsét kellene próbálnia.

– Indulj útnak – mondta –, menj Spanyolországba. Ott is te fogsz győzni.

Az ifjú hallgatott a szóra. Mielőtt útnak indult, bement a városba, megkereste a legjobb ötvösmestert, és olyan sakktáblát csináltatott, amelyet ki lehetett nyitni, és be lehetett csukni, mint egy könyvet. De nem akármilyen sakktábla volt ez, hanem a mezőnyét aranyból verette, a világos játékosokat színezüstből, a sötét bábukat színaranyból. Tehette, volt már pénze. Ekkor azonban gondolt egyet, és visszaöltözött régi, paraszti gúnyájába. Így indult Spanyolországba.

Ment, mendegélt, először délnek, azután nyugatnak. A nap erősen tűzött a fejére, elfáradt, elálmosodott, és lefeküdt aludni egy

fa árnyékába.

Éppen arra libbent a nyári nap hevében három tündér. Meglátták az ifjút. Az első így szólt:

– Nézzétek, milyen szép!

A második tündér így kiáltott fel:

– És milyen okos! Megismerem, ez az a parasztfiú, aki sakkban elnyerte földesura birtokát.

A harmadik tündér egészen közel szállt hozzá, és homlokon csókolta:

– Tudjátok mit? – kiáltotta. – Ajándékozzuk meg ezt a derék ifjút.

A három tündér boldogan kacagott örömeiben. Az első egy tarisznyát ajándékozott neki, a második egy abroszt, a harmadik pedig egy hegedűt. És azt mondta az első tündér:

– Valahányszor kinyitod ezt a tarisznyát, legyen mindig tele.

És így szólt a második tündér:

– Valahányszor kiteríted ezt az abroszt, teremjen rajta étel és ital.

És így szólt a harmadik tündér:

– Valahányszor a hegedűn játszol, perdüljön táncra mindenki, aki hallja.

A három tündér eltűnt, és Péter felébredt. Felébredt, és megdörgölte a szemét: – Ébren voltam vagy álmodtam? Három szép leányt láttam, ajándékot is adtak nekem. – Körülnézett, és látta, hogy ott vannak az ajándékok: a tarisznya, az abrosz és a hegedű. Gyorsan felkapta az abroszt, kiterítette a fűre, és azt mondta magában: de szeretnék jóllakni. Alighogy kimondta, már ott állt az abroszon egy nagy tálban a párolgó leves, mellette kétféle sült, hurka, kolbász, oldalas, mindenféle jó, és csak úgy mosolygott rá a kalácsban a mazsola. Ott volt minden, mi szemnek, szájnak ingere, és Péter nem kérette magát. Soha életében nem evett még ilyen jóízűen. Nagyot nyújtózott, leverte bajuszáról a morzsákat, hátára rakta kincseit, és indult tovább.

Ment, mendegélt, míg egy keresztúthoz ért. Ott nem tudta, merre vezet az út Spanyolországba. Nem messze tőle, a réten, megpillantott egy kondást. Odakiáltott neki:

– Hallod-e, te atyafi! Merre vezet az út Spanyolországba?

A kondás ránézett, aztán hátat fordított neki.

– Ejnye – mondta Péter. – Ezt majd mindjárt megtanítom kesztyűbe dudálni. Nézzük csak, mit tud a tündérek hegedűje?

Előveszi a hegedűt, és alig illeszti a vonót a húrokra, hát a mogorva kondás egyszerre csak elkezdi tánclépésben rakni a lábait. Péter játszott a hegedűn, táncra perdült a kondás, vele táncoltak a disznai is, még a kis malacok is csak úgy perdültek a nagy táncban. Táncolt a kondás, táncolt, ameddig szusszal bírta, és egyre csak azt kiáltotta:

– Kegyelem, kegyelem! Hagyd már abba, hagyd már abba! Kegyelmezz árva fejemnek, ha irgalmasságot ismersz.

Erre Péter leereszti a vonót, beteszi tokjába a hegedűt, és ekkor a kondás illendően, ahogy kell, megmutatja neki, melyik út vezet Spanyolországba.

Ment Péter, mendegélt három napot, három éjszakát, míg elérkezett Spanyolországba, annak is a fővárosába. Pihent egy órácskát, aztán megkereste a királyi palotát. Hamar megtalálta, és látta, hogy jó helyen jár, mert a drágakövekkel kivert aranykapun ott fehérlett a hirdetmény, hogy a király lánya férjhez akar menni, és a legjobb sakkjátékosnak adja kezét.

Helyben volt hát. Be akar lépni, de az őr megállította, és megkérdezte:

– Mit akarsz?

– A királykisasszonnyal sakkozni.

– Ejnye, te buta paraszt, még mi nem jut eszedbe! – förmedt rá az őr. – Vidd el gyorsan az irhátat innen, mielőtt keresztüldöflek. Annyi császár meg király jött már ide, és sakkozott a királykisasszonnyal, és mind rajtavesztett. Hogy merészkednél éppen te a királykisasszony színe elé kerülni?!

Péter rámutatott a hirdetményre, és mindenáron be akart jutni a kapun. A nagy zajra, lármaára kitekintettek az udvari népek az ablakon, és megkérdezték, ki háborgatja nyugalmukat.

– Semmi – kiáltott fel az őr –, csak egy buta parasztlegény van itt, az akar mindenáron a királykisasszonnyal sakkozni.

Visszakiáltottak az udvari méltóságok:

– Ereszd csak fel, tudod, hogy ez a király akarata.

Erre belépett Péter a palotába, és egyenesen felment a király elébe.

Az behívatta a lányát, és megkérdezte tőle:

– Mitévő leszel hát, leányom? Ez a parasztlegény sakkozni akar veled.

– No, ezzel ugyan hamar elkészülök – nevetett a királykisasszony. – Leülhetünk itt mindjárt a lépcsőre.

Azzal elővett a királykisasszony egy sakktáblát, és rászólt az ifjúra, hogy kezdhetik. Alig pillantotta meg azonban Péter a sakktáblát, így kiáltott fel:

– Micsoda dolog az, hogy egy király leánya ilyen ócska táblán játsszék sakkot? Hát illendő ez? Ezt én nem tűrhetem.

Azzal fogja a sakktáblát, és kidobja az ablakon. Azután előveszi az ő arany sakktábláját. Meglátja ezt a királykisasszony, és nagyot néz: „Résen kell lennem, mert ez biztosan nem valami közönséges paraszt.” Leültek sakkozni, és Péter a királykisasszonynak adta az aranybábukat, és magának az ezüstöt tartotta meg. Lépett a királykisasszony, azután Péter, azután megint a királylány, és újra Péter, és egyszerre csak azt látta a királykisasszony, hogy rosszul áll a szénája. Még egy-két lépés, és elveszti a játszmát. Mindjárt gondolta, hogy turpisság van a dologban, és egy óvatlan pillanatban hátulról nagyot csípett a legénybe. Péter hátrafordult, erre a királykisasszony gyorsan felcserélte a bábukat. Tovább játszottak, és Péter nem tudott győzni.

– Vesztettél, vesztettél – ujjongott a királykisasszony. – Királyi apám, a paraszt vesztett, viteds a tömlöcbe a többiekhez!

Így is történt, Pétert levitték a tömlöcbe, és ott szemé-szája elállt a csodálkozástól, mert a királyi palota tömlöce tele volt királyokkal, királyfiakkal és hercegekkel, volt vagy két tucat. Ezek is, akárcsak ő, sakkoztak a királykisasszonnyal, és vesztettek.

A királyok, királyfiak és hercegek nagyon megörültek az új rabnak. Elkezdtek csúfolni, hogy így meg úgy, miképpen is merészkedhetett egy ilyen ágrólszakadt parasztlegény a királyi palotába. Gúnyolták, hogy úgy kell neki, királykisasszony helyett börtönt kapott, és lesz még annak rosszabb vége is. Péter először nyugodtan így szólt hozzájuk.

– Hagyatok engem békén.

De azok csak nem hagyták, egymással vetélkedtek, ki tud jobban gúnyt űzni a parasztfiúból.

– Meglátjátok, pórul jártok – mondta Péter –, úgy megtáncoltatlak benneteket, hogy leszakad a lábatok!

Ez a fenyegetés azonban csak olaj volt a tűzre, a királyok, királyfiak és hercegek a hasukat fogták, úgy nevettek, és csak nem hagyták Pétert nyugton. Erre az visszahúzódott a sarokba, elővette hegedűjét, játszani kezdett, és erre a királyok, királyfiak és hercegek táncra perdültek, akár akartak, akár nem. Péter húzta, azok táncoltak, csak úgy porzott a börtön.

Nemsokára lihegtek a kövér királyok, folyt a veríték a királyfiakról, hányták le magukról az arannyal kivert bársonygúnyát a hercegek. De Péter csak játszott tovább, egyre játszott, és azok táncoltak mind szilajabban. Mikor kifogyott a lélegzetük, mint a kondásnak, ők is könnyörgésre fogták a dolgot.

– Elég volt! Hagyd abba! Péterke, kedves jó Péterünk, hagyd már abba!

De az csak derekasan tovább játszott, és így szólt:

– Hütsétek csak előbb alaposan le a véreteket, majd aztán beszélgetünk egymással.

Amikor úgy vélte, hogy most már valóban elég, visszatette a tündérhegedűt a tokjába. A királyok, királyfiak és hercegek úgy huppantak le a börtön padlójára, mint megannyi liszteszák. Péter ott maradt a sarokban, és megvárta, míg magukhoz térnek. Akkor azután az előkelő uraságok sorra odajárultak a parasztfiú elébe, kezet nyújtottak neki, és édes becsüknek nevezték.

Eltelt két-három nap. Egyszer csak azt kérdezi a királykisasszony a börtönőrtől:

– Vajon mit csinálnak az én rabjaim a tömlőében?

– Ó, királykisasszony – válaszolta az –, mióta a paraszt is köztük van, nagy a vigasság a foglyok között.

– Úgy? – válaszolta a királykisasszony. – Biztosan túl sokat adsz nekik enni, azért olyan vidámak. Holnaptól kezdve koplaltasd őket.

Így is történt, másnap reggel hiába várták a királyok, a királyfiak, a hercegek a reggelit, nem kaptak semmit. Vártak, vártak, aztán dörömbölni kezdtek az ajtón. Odajött a börtönőr, és beszólt:

– Nyughassatok, a királykisasszony rendelte így.

Támadt erre nagy zenebona, szitkozódás, a legfiatalabb királyfi még el is pityeregte magát. Csak Péter ült nyugodtan a sarokban.

Mikor megéhezett, elővette a tündértarisznyát, kinyitotta, hát talált benne kenyeret, szalonnát meg egy fej hagymát. Megette jóízűen, beletörölte a kését a kenyérbe. Összekattintotta, és becsukta a tarisznyájába. Nézték, csak nézték a királyok, királyfiak és hercegek, majd kiesett a szemük a nagy éhségtől, Péter megkönyörült rajtuk. Megint kinyitotta a tarisznyáját, megint volt benne kenyér, szalonna meg hagyma. Kínálta erősen a királyokat, királyfiakat és hercegeket, de azoknak nem fűlt a foguk a paraszti eledelhez. Péter nagyot nevetett, és megvigasztalta őket:

– Nem baj, ne féljeteK. Pompás ebédet fogunk enni.

Az előkelő urak ettől kezdve nagyon figyeltek, de aztán megnyúlt az orruk. A tömlöc konyhája sötétben maradt, senki sem gyújtott tüzet, a macska ott feküdt a tegnapi hamuban, és aludt. Már-már azt hitték, hogy Péter lóvá tette őket, mert érkezett az ebéd ideje, és még mindig nem történt semmi. Ekkor megkérdezte Péter:

– Mondjátok, ti urak, mit szeretnétek ebédre!

Azok így válaszoltak:

– Mindegy nekünk, mindegy, csak adj valamit, mert éhen veszünk!

– Hát akkor üljeteK le – mondta Péter.

Azok leültek. Péter kiterítette az abroszt, és... egyszerre csak megjelent az abroszon egy tucat szép barnapiros cipó. A királyok, királyfiak és hercegek csak úgy kaptak utána. Péter azonban rájuk szólt:

– Várjátok sorotokra!

De azok csak kapták a cipókat, és beleharaptak. Le is tették hamar, mert egyszerre csak ott termett az asztalon a jó húisleves, akkora zsírfoltok úsztak rajta, mint egy-egy aranytallér, mindjárt utána megérkezett a hús, volt főtt is, sült is, a gyenge gyomrú idősebb királyi népségnek finom hal, a királyfiaknak kalács s sütemény vagy halféle. Nem ittak vizet hozzá, dehogyis, alighogy a levest kikanalazták, ott sorakoztak az abroszon a világ minden tájáról a legfinomabb borok. Még nem is végeztek egy-egy fogással, már ott volt az új az asztalon, és ez így ment egészen a fagyaltig és a feketekávéig. Az urak kezdetben nagy szemeket meresztettek, de aztán nekiláttak, és egyik sem kínáltatta magát kétszer. Jólaktak mind, de még így is maradt az asztalon. A lakoma maradékát Péter

a börtönőrnek adta, mert így biztosra vette, hogy a király fülébe is eljut a híre, milyen pompásan lakmározta ők a börtönben.

Így is történt. A börtönőr éppen csak belekóstolt a finom ételekbe, éppen csak egy üveg malagai bort hörpintett föl, azután nyakába vette a lábát, és szaladt a királyhoz. Elmondott neki mindent. Meghallotta a királykisasszony is, és megparancsolta, hogy vezessék eléje a parasztot. Azt odahozták, és a királykisasszony megkérdezte:

– Péter, hogy tudad te az embereket olyan pompásan megvendégetni?

– Szeretném tudni, ugye, királykisasszony? Jól van hát, megmondom nektek. Van nekem egy abroszom, ha azt kiterítem, egyszerre rajta terem minden, amit kívánok.

A királykisasszonynak megfájdult a foga erre a csodás abroszra. Megparancsolta Péternek, hogy játsszanak még egyszer sakkot. Ha Péter győz, hozzá megy feleségül, ha veszít, oda az abrosza. Jó, megint nekiültek játszani, és újra csak Péter állt győzelemre. Erre a királykisasszony bal kézzel megint jókorát csípett belé. Péter éppen csak egy pillanatra fordította félre a fejét, de ez elég volt a királykisasszonynak, hogy felcserélje a bábokat. Így Péter megint elvesztette a játszmát. Vissza kellett mennie a tömlőcbe.

– Milyen buta vagy te, Péter – kiáltották neki az urak –, jaj, de buta vagy! Megint az orrodnál fogva vezettek.

Péter nem vette szívére a dolgot. Nevetve mesélte el, hogyan csípett bele a király lánya a vastaghúsába, aztán elővette a hegedűjét, és mindnyájan táncra kerekedtek.

Eltelt egy hét. Az abroszt elvette a királykisasszony, de megmaradt a tarisznya. Egy hét alatt bizony hozzászoktak a királyok, a királyfiak és hercegek a kenyérhez, a szalonnához meg a jó vereshagymához, örültek, hogy ott a tarisznya, és ahányszor kinyitják, újra megtelik, különben felkopott volna az álluk.

Egy hét múlva megint csak hívatta a királykisasszony a börtönőrt.

– Mi újság a tömlőében? – kérdezte.

– Ó, királykisasszony – válaszolta a börtönőr –, megint csak ugyanazt tudom mondani, mint a múltkor: dalolnak, nevetnek és táncolnak egész nap. Van annak a parasztnak egy csudálatos hegedűje.

Több se kellett a királykisasszonynak, maga elé vezettette Pétert, és azt mondta neki:

– Hiszen te varázsló vagy, Péter. Add nekem a hegedűdet.

Péter nem adta. Erre a királykisasszony ráparancsolt, hogy sakkozzanak megint. Ha Péter győz, elnyeri a királykisasszony kezét, ha veszít, oda a hegedűje. Péter ráállt, elkezdtek sakkozni. Ezúttal azonban Péter résen állt. Még jobban játszott, mint valaha, a királykisasszony aranybábjai csakhamar kutyaszorítóba kerültek. Péter már leste, mikor próbál a királykisasszony úgy segíteni magán, mint a múltkor. Neki is készülődött a királykisasszony, jót belecsípett Péterbe, de az most nem fordult meg. Elkapta a királykisasszony kezét, és rászólt:

– De most aztán játsszál tovább!

A királykisasszony kérte, kérlete, hogy eressze el a kezét, de hiába könyörgött, Péter arra kényszerítette, hogy játsszon tovább. Játsoztak, és most vesztett a királykisasszony. Ez azután egyáltalán nem volt ínyére, így szólt Péterhez:

– Itt van az abroszod meg a hegedűd, menj isten hírével, szabad vagy.

De Péter kinevette.

– Nem, nem! Szó sem lehet róla! Én győztem, és győztes is akarok maradni.

A királykisasszony toporzékolt.

– Majd ad neked az én királyi apám! – fenyegette meg Pétert.

De az nem ijedt meg.

– Menjünk csak a király elébe – mondotta.

A király már régen megelégette leányának viselkedését. Ezért így szólt:

– Jól történt, ahogyan történt. Az én leányom végre emberére akadt, még ha az csak egy paraszt is!

Ekkor közbeszólt az egyik udvari méltóság:

– Nem lehet ez az ember egyszerű paraszt, király uram, nézd csak, milyen pompásan sakkozik, és pénze is van.

Ekkor Péter elmondta, hogy ő paraszt is meg nem is. Elmesélte az ámuló udvari népségnek, hogyan nyerte el sakban földesurának előbb a bárányait, aztán a teheneit, aztán lovait és öszvéreit, végül házát, udvarát és minden birtokát. A királykisasszony csak hallgatta,

hallgatta, és egyszerre más szemmel kezdett nézni legyőzőjére. Parolázott vele a király is, és édes fiának szólította.

. Péter első dolga volt, hogy levelet írt egykori földesurának, mostani ispánjának.

„Legyőztem a spanyol király lányát sakkban háromszor is, nincsen már szükségem semmire, ismét te vagy az ura birtokodnak.”

Alighogy letette a tollat, jött a sok udvari népség, hozták a pompásnál pompásabb ruhákat, aranykoronát nyomtak a fejébe, úgy vonult be a királyi trónterembe, ahol már megterítettek egy hosszú asztalt. Péter körülnézett.

– Hol vannak a fogolytársaim? – kérdezte.

Nem ült le addig a menyegzői lakomához, amíg fel nem hozták a tömlőéből a pórut járt királyokat, királyfiakat és hercegeket. Se vége, se hossza nem volt a sok pompás fogásnak. Csapra vertek a spanyol király pincéjében minden hordót. Lakoma után nagy bál volt. Leereszkedett rájuk az éjszaka, de a vendégeknek eszükbe sem jutott, hogy haza is lehetne menni. Az ünnepségnek csak nem akart vége szakadni. Péter sokat táncolt, jól mulatott, de aztán megelégtelt. Odakiáltott a feleségének, mert akkorra a királykisasszony már a hitese felesége volt:

– Gyere, lelkem, állj ide mellém.

A királykisasszony odaállt melléje, Péter pedig elővette hegedűjét, és elkezdett játszani rajta. Egyszerre táncra perdült mindenki, Péter pedig hegedűvel a kezében közelebb és egyre közelebb ment hozzájuk, gyorsabban, egyre gyorsabban játszott a hegedűn, azok csak táncoltak, pörögtek, keringőztek kifelé az ajtón, le a lépcsőn, át a kapun, ki az utcára. A királyi palota egyszerre csak olyan lett, mintha tisztára söpörték volna. Nem maradt más a palotában, csak a király meg a királyné, Péter meg fiatal felesége.

Ma is boldogan élnek, ha meg nem haltak.

FIRAZZANO, A TRÉFAMESTER

Ismeri egész Olaszországban mindenki Firazzano nevét, pedig már sok száz esztendő eltelt csínytevései óta. Mert Firazzano akkora kópé volt, olyan nagy tréfamester, hogy a szegény nép Dél-Olaszországban mindig emlékezik rá, valahányszor sikerül lóvá tenni mai urait.

Firazzano a maga idejében volt szolga, komornyik, volt botosispán bot nélkül, hercegi udvarmester udvar nélkül és jószágkormányzó jószág nélkül. Firazzano a palermói herceg jobb keze volt. Sok borsot tört a herceg orra alá is, de annyiszor megnevettette, hogy a herceg végül mindig megbocsátott neki, és elnézte kópéságait, főképpen ha más hercegeket és egyéb nagyurakat szedett rá. Pedig egyszer magát a királynét is csúffá tette.

Ez így történt. Hallotta a királyné is Firazzano hírért, és szerette volna megismerni a nagy tréfamestert. Elküldött érte egy kengyelfutót, és alaposan megizzasztotta visszafelé az úton Firazzanót. Na, várj csak, gondolta Firazzano, megfizetek én ezért. De azért nagy tisztességtudóan a királyné elé járult, és mély meghajlással kezet csókolt neki. A királynénak megtetszett Firazzano jó modora. Nem is olyan nagy kópé ez, gondolta, és így szólt hozzá:

– Hogy vagy, kedves Firazzano? Mit csinál a családot? – Aztán észbe kapott, és gyorsan megkérdezte: – Van-e egyáltalán feleséged, Firazzano?

– Házas ember vagyok, nagyságos királyasszony – mondotta Firazzano –, van már asszonyom a háznál.

– Jó – mondotta a királynő –, szeretném megismerni a feleségedet.

Firazzano úgy tett, mintha nem tudna hova lenni a nagy megtiszteltetéstől, aztán megvakarta a feje búbját.

– Csak egy kis hiba van, nagyságos királyné asszony – mondta.
– Nehezen fog menni a dolog, mert az én szegény feleségem nagyothall.

Firazzano feleségének ugyanolyan jó volt a füle, mint neki magának, csak azért mondta, hogy nagyothall, mert tréfát akart űzni a királynéból is.

– Ó – mondta a királyné –, a nagyothallás nem akadály. Szívesen látom én akkor is. Ha rossz a füle, én majd jó hangosan fogok vele kiabálni.

Ezzel Firazzano hazament.

– Cikka – mondta a feleségének, mert így hívták –, nagy tisztesség jut osztályrészedül: a királyné meg akar ismerni. De mivel az, szegény, nagyothall, neked, amikor majd beszélsz vele, torkodszakadtából kell kiabálnod.

– Jó – mondta az asszony –, induljunk, majd hangosan fogok beszélni.

Megérkeztek a palotába. Alighogy beléptek a királyné fogadótermébe, Firazzano felesége elkiáltotta magát:

– Mélységes hódolatom, felséges asszony!

Vagy úgy, gondolta a királyné, mivel nagyothall, azt hiszi, hogy más ember se hall jól, azért kiabál. És ő maga még hangosabban válaszolt neki:

– Isten hozott, jó asszony. Hogy vagy?

– Jól, köszönöm, nagyon jól – kiáltotta Firazzano felesége még hangosabban, mint az előbb.

A királyné nem akart alul maradni, mély lélegzetet vett, megfeszítette tüdejét, és még hangosabban válaszolt neki. Firazzano felesége úgy vélte, hogy a királyné azért kiabál ennyire, mert őt rosszul hallja, s ezért még jobban nekieresztette a hangját.

Az utcán összeszaladtak az emberek, mert azt hitték, hogy a királyné veszekedik valakivel.

Firazzano elbújt az ajtó mögé, és ott hallgatta sikerült csínyjét. Egy ideig csak türtőztette magát, de aztán kitört belőle a nevetés. Erre észrevette a királyné, hogy ő is a kópé tréfájának áldozata lett. Hívatta gyorsan az udvarmestert meg az öröket, de addigra Firazzanónak már hült helyét lelték.

Firazzano gazdája, a herceg, egyszer elhatározta, hogy új ruhát csináltat magának. Firazzanót küldte el a szabóhoz. A komornyik jól ismerte ezt a szabót, mert egyszer ő is szeretett volna nála ruhát csináltatni. Összegyűjtötte hozzá a pénzt, el is ment a szabóhoz, de az kinevette és kidobta.

– Én csak nagyuraknak varrok ruhát – mondta. – Van Palermóban koldusszabó elég, eredj azokhoz. Fel is út, le is út.

Hát éppen ehhez a gögös szabómesterhez küldte el a herceg Firazzanót.

Amikor Firazzano belépett a szabóhoz, nem szólalt meg azonnal, mert látta, hogy nagy ollóval a kezében éppen egy drága kelmét szab. Firazzano megfigyelte, hogy úgy rángatja a szája szélét is, ahogy az ollót mozgatja. Azt mondják, ez a szabómesterek szokása. Firazzano már előre nevetett magában, mert rögtön tudta, hogyan fog bosszút állni a gögös szabón. De nem árult el semmit, hanem tisztelettudóan átadta az üzenetet:

– Mester, uram és gazdám hívat téged. Új ruhát kell neki varrnod. Vigyél mindjárt krétát és ollót magaddal, mert a kelmét ott a palotában kell kiszabnod.

Azzal előreszaladt, és azt mondta gazdájának:

– A szabó már jön, uram, de hallgass ide, mondom neked valamit. Ezt a szegény embert görcsök kínozzák. Mielőtt a görcsök beállnak, látni fogod, hogy félrehúzza a száját. Ekkor ne késlekedj, mert ez a természet jeladása, gyorsan húzz rá néhányat a hátára, akkor megszabadul a görcsöktől.

– Jó, hogy szólsz, Firazzano – mondotta a herceg –, ha ennek a szerencsétlen flótásnak ilyen betegsége van, akkor majd én vigyázok rá. Nálam biztosan nem fogja el a görcs.

Megérkezik a szabó, meghajol a herceg előtt, kiteríti szép gondosan a kelmét egy nagy asztalra, és elkezd a hercegről mértéket venni. Firazzano közben kiosont a szobából, és a kulcslyukon át leste, hogyan sül el tréfája.

A szabó előveszi a krétáját, rárajzolja a szövetre a mértékeket, azután megragadja az ollóját, és elkezd szabni. A herceg ott áll mellette, és áhítatosan figyeli a száját. A kelme vastag volt, és a szabó nagy erőlködésében alaposan félrehúzta a száját. Alighogy

ezt megpillantotta a herceg, előkapta botját, és jó néhányat rászózott a szabó hátára. Ez felkiáltott:

– Jaj jaj jaj, herceg úr, miért teszed ezt velem?

– Nincs semmi baj, kedvesem, folytasd csak!

A szabó csodálkozott egyet, aztán megnyugodott, és tovább szabta a kelmét. Megint elhúzta a száját. És erre megint érzi, hogy hullanak a botütések a hátára.

– Jaj! Jaj! Mi dolog ez, herceg úr, hogy ütlegelsz engem, mikor én dolgozom?

– Nyugodj meg, mester – mondotta a herceg –, én csak a te érdekedben cselekszem.

Közben Firazzano a kulcslyuknál a hasát fogta nevéttében. A mester folytatja a szabást, és most a száját, ha lehet, még keservesebben félrehúzza. Abban a pillanatban megint hullanak a hátára a botütések. Erre már elhagyja a béketűrése, és fenyegetőzni kezd:

– De most aztán elég, herceg úr, vagy megismertetlek az ollóm hegyével!

A herceg nyugodtan válaszolt:

– Mi ütött beléd, mester? Hát nem vetted észre, hogy közeledtek borzalmas görcseid? Hiszen egyre keservesebben húztad félre a szádat! Hát nem tudod, hogy ilyenkor csak egy jó kis verés segít rajtad?

– Úgy! És ki mondta ezt neked?

– Hát ki más, mint Firazzano.

– Firazzano? Hogy a... Tudd meg, herceg úr, hogy istennek hála, soha életemben nem szenvedtem görcsöktől. Tedd csak szépen félre a botodat. Majd én előveszem az enyémet, és megtáncoltatom Firazzano hátán.

Mire azonban befejezte a kelme kiszabását, a tréfamester már árkon-bokron túl volt.

Egyszer úgy esett, hogy Firazzanónak egy lyukas rézpeták sem maradt a zsebében. Olyan szegény volt, mint a méhecske télen. Hiába törte a fejét, hogyan szerezhette pénzt, nem jutott eszébe semmi. Bánatában kísértált a város kapuja elé, és egyszerre csak

megpillantott egy disznókondát. A disznók olyan kövérek voltak, hogy az ember kacagott a gyönyörűségtől, ha rájuk nézett. Firazzano gyorsan hazaszaladt, felvette legjobb ruháját, hogy előkelő úrnak lássék, azután odament a disznópásztorhoz. Alighanem a szép öltözék láttára hajolt meg oly tisztelettudóan a disznópásztor:

– Adjon isten, nagy jó uram! Mit parancsolsz?

– Semmit – válaszolta Firazzano leereszkedően –, csak kedvem telik abban, hogy elnézegessem, amikor a disznók esznek. Ezért jöttem ide.

Elbeszélgetett a disznópásztorral erről meg amarról, és szép lassan kikérdezte, kié ez a sok disznó, mennyit érhet így mind együtt, mikor etetik őket, és más hasonló dolgokat. Végül azt mondta, hogy szeretné végignézni, amikor a disznók babot esznek.

A pásztor hagyta, és Firazzano így kiáltott fel:

– Ó, be kedvesen esznek az én disznócskáim! Milyen jó kis állatok vagytok, hogy szeretlek benneteket!

Ezzel előhalászott a zsebéből egy kis pénzdarabot, odaajándékozta a disznópásztornak, és így szólt:

– Vedd, ez a tied, de egy kérésemet teljesítened kell: mindig megvárod, míg én itt vagyok, és csak akkor szórod a babot a disznók elé, mert én szörnyen szeretem nézni, amikor a disznók babot esznek.

Ezen kissé elálmélkodott a disznópásztor, de aztán ezt gondolta magában: nagyuraknak fura az ízlésük, és ez itt éppen a disznót meg a babot szereti. Mit törődöm én vele, a fő dolog az, hogy keresek egy kis pénzt, és a kisujjamat sem kell megmozdítanom érte.

Másnap ugyanígy történt. Firazzano jött, megnézte, mikor a disznókat etetik, és így szólt:

– Milyen kedvesen esznek az én disznócskáim! Igazán meg kell szeretni őket!

Odaadta a pásztornak a pénzdarabot, és tovább sétált. Így ment ez napról napra; a disznópásztor már azt hitte, hogy az isteni gondviselés személyesen látogatja meg naponta. Életében ilyen jó dolga nem volt.

Egy szép napon aztán Firazzano elment a piacra. Ott addig járt-kelt, míg két hentessel nem találkozott. Ezekkel szóba elegyedett:

- Nem volna kedvetek egy szép kondát vásárolni?
- Dehogynem, uram, hány darabból áll?
- Kétszázból.
- És mi az áruk?
- Kétezer arany.
- Az sok lesz. Add ezernyolcszázért.
- Nem. De ezerkilencszáz aranyért titek a konda.

Így alkudoztak, egyik többet mondott, a másik kevesebbet, végül egymás kezébe csaptak. A hentesek ekkor így szóltak:

– Nem akarunk zsákbamacskát venni, szeretnők megnézni ezeket az állatokat.

– Én is úgy gondoltam – mondta Firazzano. – Gyertek csak velem.

Együtt kimentek a városkapu elé.

Néhány nappal ennek előtte Firazzano azt mondta a disznópásztornak, hogy az ő neve Gazda. Amikor a pásztor meglátta hármukat a rét felé közeledni, elibük szaladt, sapkával a kezében, és már messziről így kiáltott:

- Gazda uram, Gazda uram, mit parancsolsz?
- Megetteted már az én disznócskáimat babbal?
- Nem, uram, hiszen rád várunk. Most etetem meg őket.

Miközben a disznópásztor elment a babért, Firazzano így szólt a hentesekhez:

– Az üzlet rendben van, de még egy szívességet kérek tőletek: ne szóljatok ma erről semmit az én derék disznópásztornomnak. Tudjátok, nagyon szereti a jószágait, és attól tartok, itt álló helyében holtan rogyna össze, ha megtudná, hogy eladtam őket. De mit szóltok a disznókhoz? Áll a vásár?

- Igen, uram, minden rendben van.
- Jó, akkor menjünk vissza a városba.

Firazzano előreengedte a két hentest, és gyorsan ezt mondta a disznópásztornak, de úgy, hogy a hentesek is hallják:

- Giuseppe, holnap visszajön ide ez a két úr, viselkedj velük úgy, mintha én magam jönnék, tégy meg mindent, amit mondanak neked.
- Úgy lesz, ahogy parancsolod, uram!

– Isten veled – mondta erre Firazzano, és ismét odavetett neki – mindenki láttára – egy aranyat. A disznópásztor hálásan megköszönte.

Másnap reggel kimegy a két hentes a disznókért. Az este kifizették Firazzanónak a konda árát, és most el akarták szállítani jogos tulajdonukat.

Látni kellett volna a disznópásztort, ahogy az magából kikelve kiabált:

– Hogyan? Micsoda? Hát ti megbolondultatok? A disznók kellenének nektek? Még mit nem! Vigyen el benneteket az ördög, rosszat álmodtok.

– De hiszen ezek a mi disznaink!

– A ti disznaitok? Szépen a tietek. Ezek az én gazdám disznai,

– Jó, jó, de ő eladta nekünk.

– A herceg? A herceg nem ad el semmit.

– Micsoda herceg? A Gazda úr adta el nekünk. Hiszen itt volt tegnap velünk. Hallottad te is, amint megkötöttük az alkut.

– Gazda úr így, Gazda úr úgy, mit törődöm én azzal, ezeknek a disznóknak a herceg a gazdájuk. Az az úr, aki itt volt veletek, mindennap pénzt adott nekem azért, hogy végignézhesse, amikor a disznóim babot esznek. Ezért én tisztelettudóan bántam vele, de nem ő az én gazdám.

A henteseknek torkukon akadt a szó. Csak ennyit hebegtek:

– Igazat beszélsz?

Az pedig így válaszolt:

– Az igazat, az életemre mondom!

– Ejnye, az a csirkefogó becsapott bennünket. Gyorsan, keressük meg, fogjuk el!

Azzal nekiiramodtak, hogy elfogják – Gazda urat. De az addigra már szegre akasztotta előkelő ruháit, leborotváltatta szakállát, és túl volt hetedhét határon, hogy nyakára hágjon annak a szép összegnek, amit a kapzsi hentesek megtréfálásával szerzett.

A herceg gazdag volt, és sok ember tartozott neki az országban pénzzel. Amikor az adósságokat be akarta hajtani, eszébe jutott,

hogy Firazzanót teszi meg pénztárosának, az majd elég ravasz lesz, hogy az adósságot begyűjtse. Ezért így szólt hozzá:

– Itt vannak ezek a nyugták. Menj, hajtsd be a pénzemet, húsz százalék a tiéd belőle.

Firazzano útnak indult, és amikor elérkezett az első városba, összedoboltatta mind az adósokat. Azok nem nagyon akartak eljönni, erre Firazzano megüzente nekik, hogy most csak adósságuk húsz százalékát kell kifizetniük, a többit majd máskor fizetik meg a hercegnek. Ez már tetszett az adósoknak. Valamennyi eljött, és megfizette a húsz százalékot. Firazzano parolázott velük, és hazament.

Otthon a herceg megkérdezte tőle:

– Nos, mennyi pénzt hajtottál be? Mindent kifizettek?

– Hova gondolsz? – kiáltotta Firazzano. – Alig tudtam az én részemet behajtani.

– Ez meg mit jelentsen?

– Ez annyit jelent, hogy alig tudtam őket rábeszélni, hogy fizessék meg a nekem járó húsz százalékot. Az adósok azt mondták, hogy a herceg nyolcvan százalékát majd jövőre fizetik meg.

A herceg először méregbe gurult, de azután elnevette magát. Így jár az – gondolta –, aki Firazzanóból pénztárost csinál.

Egyszer Firazzano úgy elvetette a sulykot, hogy még az alkirály is megharagudott rá, és Monreale földjére számúzta. El is ment oda, jót mulatott Monrealében.

Amikor elköltötte az utolsó fillérét is, bérelt egy szekeret, megrakatta földdel, ráült a tetejébe ő maga is, és nagy kényelmesen elindult Palermo felé.

Ott azután a szekéren fel és alá kocsizott, éppen az alkirály palotája előtt. Annak hamarost jelentették a hírt: „Firazzano megint itt van!”

Az alkirály megharagudott, kiadta a parancsot, hogy fogják el Firazzanót, és ítéljék el még szigorúbban. De Firazzano minden ékesszólásával tiltakozott, a jogára hivatkozott, és igazságtalanságot emlegetett.

– Bíró urak – mondta –, én semmit sem cselekedtem az alkirály parancsa ellenére. Nézzétek meg, most is Monreale földje van alattam.

Amikor ezt az alkirály meghallotta, elnevette magát, és megkegyelmezett a kópénak...

Hát egy más alkalommal meg mit sütött ki?

Gazdája elhatározta, hogy megleckézteti, és huszonötöt veret rája. Sehogy sem tudta keresztülvinni akaratát, Firazzanónak mindig sikerült kibújni a verés alól. Ekkor a herceg is cselhez folyamodott. Magához hívatta egyik kastélyának a várispánját, és ezt mondta neki:

– Nemsokára elküldöm hozzád szolgálmat egy levéllel. Olvasd el a levelet, és pontosan hajtsd végre, amit abban parancsolok.

Néhány nap múlva azután hívatja a herceg Firazzanót.

– Hallod-e, Firazzano! Vidd csak el ezt a levelet a várispánomhoz, és mondd meg neki, hogy tegyen úgy, amint a levélben megírtam.

Firazzano fogta a levelet, de sehogy sem volt a dolog ínyére. Csak forgatta kezében a levelet, alaposan szemügyre vette, meg is szagolta, és amikor a háta baljóslatúan viszketni kezdett, gyorsan odahívott egy másik szolgát, és így szólt hozzá:

– Hallod-e, pajtás, tedd meg nekem a szívességet, és vidd el helyettem ezt a levelet a várispánhoz. Mondd meg neki, tegye azt, amit a levélben a herceg úr írt neki. Ha aztán visszajössz, majd iszunk egy jót a költségemre.

A másik szolga gyanútlanul elvitte a levelet a kastélyba. A várispán kinyitotta, és ezt olvasta: „Kedves várispánom! Az a parancsom, hogy e levél átadója veressél huszonöt jó botot. Ha valaki, hát ő megérdemli. Azután küldd szépen vissza hozzám.”

– Várj csak egy kicsit – mondta a várispán a szolgának, és behívatta a poroszlót. Az odakötözte szegényt egy padra, és kezdte ráverni a huszonötöt. Hiába kiáltozta a szolga, hogy ő ártatlan, nem tett semmit, a poroszló csak a vállát vonta:

– Az én kötelességem az, hogy a várispán parancsát teljesítsem.

A szegény ördög inkább holt volt, mint eleven, amikor felkelt a deresről.

Firazzano szomorúan látta, mi történt a szolgával, de ugyanakkor örült, hogy nem ő kapta a huszonötöt. Leste az alkalmat, hogy visszaadja a kölcsönt a hercegnek. Ez az idő nemsokára el is érkezett...

A, herceget egy szép napon barátai vadászatra hívták. Útközben találkozott Firazzanóval, és így szólt hozzá:

– Firazzano, fiam, ugyan menj már el a hercegnéhez, és mondd meg neki, hogy nem vacsorázom otthon. De nem kell sietned, akkor menj, ha ráérsz.

Firazzano igenlően bólintott, és odábbállt. Közben otthon a hercegné várta a férjét, várta, csak várta egészen éjfélig. Éjfélkor hazaérkezett a herceg, és feleségét könnyek közt, nagy aggodalomban találta. Gondterhelten kérdezte:

– Mi bajod van, fenséges asszonyom?

– Hogy mi bajom van? Hát ilyenkor kell hazajönni?! Úgy féltettelek, hogy majd belehaltam!

– Micsoda? Hiszen üzenetet küldtem Firazzanóval, hogy ma vadászni megyek.

Kisült, hogy Firazzano nem ment el a hercegnéhez az üzenettel.

Egy hét múlva azután egyszerre csak beállít Firazzano a hercegnéhez, és azt mondja, hogy a herceg ma este nem megy haza vacsorázni. Annál jobb, gondolta a hercegné, éppen ma akartam úgylis behajtani a városba, és látogatásokat tenni. Azzal elment hazulról.

A herceg a szokott időben hazaérkezik, és nem talál senkit. Kimegy a konyhába, és kérdezi a szakácsot, mi van vacsorára.

– Semmi, uram.

– Hogyhogy semmi?

– Azt én nem tudom neked megmondani, uram, én nem kaptam semmiféle parancsot.

Erre hívhatja a herceg a szobalányt:

– Hol a hercegné?

– Elment hazulról, uram, látogatóba.

A herceg utána ment, megtalálta, a hercegné pedig nagy csodálkozva pillantott rá:

– Hát te hogy kerülsz ide?

– Itt vagyok, hát hol lennék?

– Hogy hol lennél? Hiszen üzentél Firazzanóval, hogy nem jössz ma este haza.

– Ma? – kérdezte a herceg. – Ma?... Vagy úgy, most már értem.

Elővette Firazzanót, és összeszidta a csínyért. De Firazzano kedélyesen így válaszolt:

– Ha itt valaki hibás, hát akkor az te vagy, jó uram. Hiszen te magad mondtad nekem, hogy nem kell sietnem, szóljak akkor, ha majd ráérek. Hát ma ráértem, és átadtam az üzenetedet a hercegnőnek.

Bárhogy bosszankodott is a herceg, elnevette magát, és ezzel megint rendbe jött minden.

MIKKÓ ÉS A MAKARÓNI

Egyszer volt, hol nem volt, volt egy édesanya, annak volt egy nagyocska fia, azt Mikkónak hívták. Egy szép napon az asszony makarónit főzött, és közben így szólt a fiához:

– Szaladj ki, fiam, a rétre, vágj le gyorsan egy kis fűvet a kecskének. Majd megebédelsz, ha visszajöttél.

Mikkónak semmi kedve nem volt kaszálni, előbb meg akarta enni a makaróniját. Édesanyja megígérte neki, hogy félreteszi a részét, csak menjen, és kaszáljon gyorsan.

A makaróni közben megfőtt, de Mikkó nem jött. Az édesanya éhes volt, evett belőle egy kicsit. Nem volt sok az egész, mert Mikkó és az édesanya nagyon szegények voltak. Amikor a jó édesanya látta, hogy csupán egy szál makaróni maradt a tálban, pedig ő maga is alig evett, gyorsan előkereste kis maradék zsíráját, rácsorgatta, egy kis száraz sajtot is megreszelt, és rászórta, hogy minél többnek lássék az étel, mire fia hazajön, és minél jobb ízű legyen. Mert az édesanya nagyon szerette egyetlen fiát.

Mikkó hazajött, gyorsan lerakta a szénát, és szaladt a konyhába. A tál ott volt a tűzhely szélén, megre tette az édesanyja. Mikkó belekukkantott, és elhúzta a száját. Azt kérdezte:

– Csak ennyi van?

– Csak ennyi, édes fiam – mondta az anyja.

– Ez nem kell – morogta Mikkó durcásan, és hátat fordított édesanyjának és a makaróninak.

Erre azt mondta az édesanyja a botnak:

– Bot. verd meg Mikkót, mert nem akarja megenni a makarónit. De a bot nem mozdult.

Erre így szólt az édesanyja a tűzhöz:

– Tűz, égess el a botot, mert nem veri meg Mikkót, amiért nem akarja megenni a makarónit.

De a tűz sem mozdult.

Azt mondja az édesanya a víznek:

– Víz, oltsd el a tüzet, mert nem akarja elégetni a botot, a bot nem akarja megverni Mikkót, amiért nem akarja megenni a makarónit.

De a víz rá se hederített az édesanyára. Erre az így kiáltott az ökörnek:

– Ökör, idd ki a vizet, mert a víz nem akarja eloltani a tüzet, a tűz nem akarja elégetni a botot, a bot nem akarja megverni Mikkót, amiért nem akarja megenni a makarónit.

De az ökör nem itta ki a vizet. Így szól erre az édesanya a kötélhez:

– Kötél, kösd meg az ökröt, mert az ökör nem issza ki a vizet, a víz nem oltja el a tüzet, a tűz nem égeti el a botot, a bot nem veri meg Mikkót, amiért nem akarja megenni a makarónit.

A kötél azonban nem engedelmeskedett neki. Az édesanya most az egeret szólítja:

– Egér, rágd el a kötelet, mert a kötél nem köti meg az ökröt, az ökör nem issza ki a vizet, a víz nem oltja el a tüzet, a tűz nem égeti el a botot, a bot nem veri meg Mikkót, amiért nem akarja megenni a makarónit.

Az egér nem rágta el a kötelet. Erre így kiáltott az édesanya:

– Macska, kedves kis cicám, edd meg az egeret, mert nem rágja szét a kötelet, a kötél nem köti meg az ökröt, az ökör nem issza ki a vizet, a víz nem oltja el a tüzet, a tűz nem égeti el a botot, a bot nem veri meg Mikkót, amiért nem akarja megenni a makarónit.

Szalad a macska, megeszi az egeret, az egér elrágja a kötelet, a kötél megköti az ökröt, az ökör kiissza a vizet, a víz eloltja a tüzet, a tűz elégeti a botot, a bot megveri Mikkót, és Mikkó megeszi a makarónit.

„EGYSZER VOLT, HOL NEM VOLT...”

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy parasztember, annak volt három fia, de földi java nem volt egyéb, csak egy szamara, a szamáron nyereg és heveder. Amikor a paraszt érezte, hogy elérkezett életének utolsó napja, maga köré gyűjtötte fiait, és így végrendelkezett: „Legidősebb fiamra hagyom a szamarat, a középsőre a nyeret, legkisebbik fiamra pedig a hevedert.” Így szólott és meghalt.

A legidősebb fiú nem tudta, mihez kezdjen a szamárral, fogta hát, jól átkarolta a nyakát, mert a szerszám a két öccsére maradt, és elindult a nagyvilágba, hogy eladja. Ment, mendegélt, míg csak egy nagy városba nem ért. Csak forgatta a nyakát, nézte a nagy házakat, de fél szemét le nem vette a szamárról. Így jutott el egy gazdag kereskedő háza elé. Szép, napos reggel volt, a kereskedő éppen kikönyökölt háza ablakán. Meglátta a parasztleányt a szamárral, és odakiáltott neki: „Hallod-e te, komám, nincs kedved eladni azt a szamarat?”

A paraszt így válaszolt:

– Miért ne volna, uram?!

Erre a gazdag kereskedő ezt mondotta:

– Hát akkor nyisd ki jól a füledet, és hallgass ide, milyen alku akarok veled kötni. Minden jószágomat, árumat, birtokomat és egyéb portékámat odaadom a szamaradért.

A parasztleány nagy szemeket meresztett, és közelebb húzódott a szamarához. Félt, hogy a gazdag kalmár eszelős.

De az komolyan nézett rá, és így folytatta:

– Ha el tudsz nekem mondani egy mesét anélkül, hogy így kezdenéd: „Egyszer volt, hol nem volt...”, akkor tiéd minden portékám, és egy csapásra gazdag ember leszel. Ha azonban így kezded: „Egyszer volt, hol nem volt...”, akkor elveszíted a szamaradat, és fel is út, le is út!

A parasztleány nagyot nevetett, azt hitte, már nyert ügye van, és gyorsan belecsapott a gazdag kereskedő kinyújtott tenyerébe. Ekkor az megkérdezte, hány napot kér, hogy a mesét kigondolja?

A paraszt így válaszolt:

– Három napot.

A három nap hamar elmúlt, a paraszt jókor reggel felkereste a gazdag kereskedő házát. Az parolázott vele, és biztatta:

– Halljuk hát a mesét!

A paraszt nekifohászkozott, és nagy buzgón elkezdte: „Egyszer volt, hol nem volt...”

– Állj! – vágott a kereskedő a szavába. – Elvesztetted az alkut. Hiszen abban állapodtunk meg, hogy mesét mondasz, de éppen ezeknek a szavaknak nem szabad benne lenniük: „Egyszer volt, hol nem volt...”

A parasztnak leesett az álla. Csak sóhajtott:

– Jaj, istenem, egészen elfelejtettem.

Odaadta a gazdag úrnak a szamarat, és nagy búsán elindult hazafelé. Otthon kérdezték az öccsei, milyen szerencsével járt a nagyvilágban. A legidősebb fiú legyintett.

– Elmentem a városba – mondta –, hogy eladjam a szamarat. Láttam egy gazdag kereskedőt, amint éppen kikönyökölt az ablakon. Megkérdezte, nem adnám-e el a szamarat. Fogadtunk, én vesztettem, és most az övé az állat.

A történet szöveget ütött a középső fiúnak a fejébe. Kedve kerekedett, hogy ő is szerencsét próbáljon. Nyakába akasztotta a nyerget, és ő is elindult a városba. Ő is meglátta ugyanazt a gazdag kereskedőt, és megkérdezte, nem akarja-e megvenni a szamárhoz a nyerget is. A kereskedő ráállott, megint fogadást kötöttek, és a középső fiú ugyanúgy elveszítette, mint a bátyja. Ő is kitalált egy jó mesét, és amikor nekifohászkozott, hogy elmondja, csak úgy kezdte ő is: „Egyszer volt, hol nem volt...”

Hazament ő is, fejét búnak eresztve, és elmondta bátyjának meg öccsének, hogyan járt. Erre felkerekedett a legkisebb fiú az apától örökölt hevederrel, és ő is megkereste a városban a gazdag kereskedőt. A legkisebbik fiúnak nem kellett nagyon rábeszélnie a kalmárt, hogy kössenek fogadást.

A kereskedő már kétszer nyert, most harmadszor is felajánlotta minden jószágát, birtokát és portékáját a szamar hevedere ellenében, ha a legkisebbik fiú mesét mond neki, de nem kezdi ezekkel a szavakkal: „Egyszer volt, hol nem volt...” Egyéb se kellett a fiúnak, gyorsan kézfogással pecsételték meg a fogadást. A gazdag kereskedő tőle is megkérdezte:

– Hány napi gondolkodásra van szükséged?

Erre rávágta a fiú:

– Nem kell nekem egy óra sem.

– Jó – mondta a kereskedő halljuk a mesét.

Odaállt a legkisebbik fiú azon nyomban, és már mondta is:

– Az én édesanyám egy kis kendermagos jércét nevelgetett az udvaron. Nagyon szerette, dédelgette, legkedvesebb jószágának becézgette. Tojt is a tyúkocska két tojást, anyám meg kosárba rakta őket, és menten ráültette a tyúkocskát. Az kotlott és kotlott és kotlott, mígnem a nagyobbik tojásból kikelt egy kis kakas. Zöld volt a tolla, arany a szárnya, rubinpiros a taraja. Csak nézte, nézte az én édesanyám, nézték a szomszédok, milyen csodakakas kelt ki a kis kendermagos tyúk első tojásából. Hát egyszerre csak felkapaszkodott a kicsi kakas a szemétdombra, és elkezdett kukorékolni. Azt kukorékolta: „Kikeriki, kereskedőcske, kukurikú, a nagyvárosban, fogd gyorsan a vándorbotot, kikeriki, mert elnyerte minden jószágodat, birtokodat, portékádat, kukurikú, az én gazdasszonyom legkisebbik fia.”

Nagyot nézett a kereskedő, de már nem volt mit tennie. A fogadást elvesztette. A legkisebbik parasztfiú olyan mesét mondott, hogy egyszer sem ejtette ki a száján a megszokott szót: „Egyszer volt, hol nem volt...”

A kereskedő fogta a vándorbotot, és elindult világgá. A legkisebbik fiú pedig elhivatta két bátyját, visszaadta a legidősebbnek a szamarat, de adott hozzá nyeret is, hevedert is, visszaadta a középsőnek a nyeret, de adott hozzá szamarat, hevedert is, telt neki, hiszen beköltözött a gazdag ember házába, beült a boltjába.

Még most is ott él, ha meg nem halt.

FATA MORGANA ÉS A KIRÁLYFI

Valahol élt egyszer egy király. Három fia volt, s hármuk közül a legkisebbik a legszebb és a legokosabb. A király fényes palotában lakott; a palota körül pedig pompás kert terült el, benne szép sudár fák nőttek, dúsan rakva zamatos ritka gyümölccsel, illatos virággal.

Egy reggel a király kísértelt a kertjébe, és a fáit nézegette. Egyszer csak észrevette, hogy az egyikről hiányzik egy szem gyümölcs.

– Ez igazán csodálatos – gondolta. – Jó magas fala van a kertnek; vajon hogyan juthatott be mégis a tolvaj?

Összehívta a fiait, és elmondta nekik a dolgot.

– Sose búsulj, édesapám! – szólt a legidősebbik. – Majd én őrt állok odakint éjjel, és nyakon csípem a tolvajt!

Mikor beesteledett, fogta a kardját, és kiült a kertbe. Éjfél tájt azonban, hogy, hogy nem, úgy elnehezedett a szempillája, hogy nem bírta tovább a virrasztást; mély álomba merült. Fényes nappal volt, mire fölébredt, és az egyik fáról megint hiányzott egy gyümölcs.

Bosszúságában fölkiáltott; nyomban odasietett a király a másik két fiával.

– Mit akartok? – szabadkozott a legnagyobbik fiú. – Akárhogy is igyekeztem, éjfél körül egyszerre leragadt a szemem, és amíg aludtam, valaki megdézsmálta a kertet.

– No, ma éjszaka majd én virrasztók! – kiáltott fel a középső. – Hátha nekem több szerencsém lesz!

De bizony nem volt: éjfél körül őt is elnyomta a buzgóság. A nap már magasan fenn járt az égen, mire fölébredt, s az egyik fáról megint lelopták a gyümölcsöt.

– Nem tehetek róla – mentegetődött a fiú –, nem bírtam ellenállni az álomnak; míg aludtam, ismét itt járt a tolvaj, s megszédte az egyik fát.

– Akkor ma éjjel rajtam a sor! – szólt a legkisebbik testvér. – Meglátjuk, engem is leteper-e majd az álom.

Sötétedéskor ő is fogta a kardját, ő is kiment a kertbe; de nem ült le, hanem egyre csak föl és alá sétálgatott. Eljött az éjfél; ekkor hirtelen egy óriási kar nyúlt át a falon, az egyik fa felé, hogy gyümölcsöt tépjen róla. A fiú sem volt rest: suhintott egyet a kardjával, és levágta az óriás karját. Az nagyot ordított és elszaladt. A királyfi gyorsan átmászott a falon. Az óriásnak híre-hamva sem volt már, de a vérnyomok megmutatták, merre menekült. A királyfi követte őket, egészen egy mélységes mély kútig; ott a nyomok megszűntek.

– Jól van – gondolta a királyfi –, majd holnap megkereslek!

Azzal visszament a kertbe, lefeküdt, és jóízűen elaludt.

Reggel jött a király meg a két nagyobbik királyfi, megnézni, mire ment a harmadik fiú. Az nem sokat beszélt; rámutatott az óriás levágott karjára, és így szólt a két bátyjához:

– Kedves testvéreim, szedelőzködjünk, üldözzük tovább azt a tolvaj óriást!

Kerítettek egy jókora kötelet meg egy harangocskát, és útnak indultak.

Csakhamar elértek a kúthoz. A legidősebbik királyfi belenézett.

– Juj, de mély! – mondta. – Én ugyan le nem szállok ebbe!

Belenézett a középső is; az is csak ezt mondta.

– Nagy hősök vagytok! – nevetett a legkisebbik. – Kössétek a derekamra a kötelet, majd én lemegyek!

Átkötötte magán a kötelet, fogta a harangocskát, és leereszkedett. A kút nagyon mély volt, hanem azért végül mégiscsak leért az aljára, s ott egy szép kertben találta magát. Három tündérszép lány toppant elé.

– Mit keresel itt, szépséges királyfi? – kérdezték. – Menekülj, amíg tudsz; ha itt talál, fölfal a gonosz varázsló; az éjszaka levágták a karját, ma még dühösebb miatta, mint amilyen máskor szokott lenni.

– Sose aggódjatok, szép kisasszonykáim – felelte a királyfi –, hiszen éppen azért jöttem, hogy végezzek a varázslóval.

– Akkor sietned kell – mondták a lányok –, most, amíg alszik, talán el bírsz vele bánni.

Bevezették egy nagy terembe: ott aludt a földön az óriás. A királyfi odalopódzott hozzá, és egyetlen suhintással elvágta a nyakát

úgy, hogy a feje messze elgurult a sarokba.

A lányok boldogan hálálkodtak neki.

– Mindhárman királylányok vagyunk – mondták. – Ez a gonosz varázsló elrabolt, és fogságban tartott minket. De te megszabadítottál; jutalmul válassz magadnak feleséget közülünk.

– Először azon igyekezzünk, hogy kikerüljünk innét a föld alól a napvilágra, aztán majd beszélhetünk a dologról – felelte a királyfi.

Azzal jó erősen rákötötte a kötelet a legidősebbik lánynak a derekára, és megcsendítette a harangocskát. Odafönt a két idősebbik testvér meghallotta a jelet, és egykettőre kihúzta a kútból a lányt.

Mikor a legöregebbik meglátta a királykisasszonyt, fölkiáltott:

– Ej, de gyönyörű teremtés! Ez lesz az én feleségem.

– Erről majd még szót ejtünk – felelte a lány –, előbb húzzátok fel a húgomat is.

Kihúzták hát a kútból a középső királykisasszonyt is. Az még a néniénél is szebb volt.

– Ej, de gyönyörű teremtés! – kiáltotta a legnagyobbik fiú. – Ez lesz az én feleségem!

– Erről majd később beszélünk – szólt a lány –, mert még a húgunk odalent van.

A legkisebbik királyfi annak is rákötötte a derekára a kötelet, és közben így szólt hozzá:

– Egy évet, egy hónapot, egy napot várnod kell rám; ha addig sem megyek vissza, férjhez mehetsz.

Megcsendítette a kisharangot, a két bátyja meg fölhúzta a lányt. Hanem ez a harmadik királykisasszony még a másik kettőnél is sokkal, de sokkal szebb volt; szebb volt a napnál, szebb volt a holdnál; és amikor a legidősebbik királyfi megpillantotta, nagyot kiáltott ámulatában:

– Ej, de gyönyörű teremtés! Ez lesz az én feleségem.

És gonosz terveket forgatott a fejében.

– Dobjátok le már azt a kötelet az öcséteknek! – sürgette őket a királylány. – Ne várassátok olyan sokáig!

Erre levetették a kötelet. A legkisebbik királyfi azonban okos volt, és nem bízott a két bátyjában; fogta magát, és nagy követ kötött a kötélen végére. Fönt a két fiú nekirugaszkodott, amint a harangocska

megcsendült. Azt hitték, az öccsüket húzzák; s mikor úgy gondolták, már feleúton lehet, elnyisszentették a kötelet. A kő lezuhant, ízzéporrá tört.

Most aztán nyilván látta a királyfi, mit forralt ellene a két bátyja.

– De vajon ki fog kiségetni engem innét?! – gondolta magában.

Nekiindult, bejárta az egész föld alatti palotát, s végül egy istállóra bukkant. Szép, formás ló állt odabent.

A királyfi megsimogatta; s erre váratlanul megszólalt a ló.

– Eddig az óriás volt az uram és a gazdám – mondta –, de te megölted az óriást; mostantól fogva a tied vagyok. Ha megfogadod a tanácsomat, mindaddig itt maradsz a föld alatt, amíg mást nem mondok neked.

A királyfi hát lent maradt a föld alatti világban, s amit csak a szeme-szája kívánt, mindent megtalált a palotában.

A két bátyja azalatt a három királylánnyal hazatért az apai házba. Otthon mindent elmeséltek édesapjuknak, csak éppen azt hallgatták el, milyen gáládul bántak az öccsükkel. Mikor ki akarták húzni – mondták elszakadt a kötél, a szerencsétlen visszazuhant a mélységbe, s ott lelte halálát a kút fenekén. Az öreg király hangosan zokogni kezdett a szomorú hírre, keservesen jajgatott, és meg sem tudott vigasztalódni többé.

Telt-múlt az idő, a legidősebb királyfi elvette feleségül a legnagyobb királylányt, a középső fiú meg a középső lánynak lett a férje: a legkisebbik lány azonban hallani sem akart a házasságról.

A két testvér nyugalomban, békességben élt; eszükbe sem jutott az öccsük, akit elemésztettek. Szegény öreg király azonban nem tudta elfeledni a legkisebbik fiát, éjjel-nappal sírt utána, és végül a sok sírástól elvesztette a szeme világát. Elhívták hozzá az ország minden nevezetes orvosát, de egyik sem tudta meggyógyítani.

– Itt – mondták – semmi más nem segíthet, csak a Fata Morgana vize. Aki azzal megkeni a szemét, újra lát. De ki juthat hozzá ahhoz a vízhez!

A király a fiaihoz fordult.

– Kedves gyermekeim, halljátok, mit mondtak az orvosok. Induljatok útnak, keressétek meg nekem a Fata Morgana vizét, hogy visszanyerjem a szemem világát!

A két fiú útra kelt; bejárták az egész világot, de hiába, Fata Morganát sehol sem találták.

A legkisebbik királyfi azalatt békén éldegélt alant a föld alatti palotában, és nem látott hiányt semmiben.

Egy szép napon így szólt hozzá a táltos:

– Halld csak, kis gazdám, mit mondok neked! Édesapád annyit búslakodott utánad, hogy megvakult a sok sírástól. Az orvosok azt mondják, nem segíthet rajta, csak Fata Morgana vize. A két bátyád nekivágott a világnak, hogy megkeresse; de sosem fogják megtalálni; hogyan is juthatnának el Fata Morganához! Én azonban tudom, hol lakik, hiszen az édes húgom! Ülj fel hát a hátamra, útra kelünk, és elhozzuk a gyógyító vizet.

A királyfi azon nyomban föl pattant a táltos ménre.

Mielőtt elindultak, azt mondta a ló:

– Nem lesz könnyű dolog elhozni azt a vizet, mert a húgom erős és hatalmas; csak csellel, fufanggal szerezhethetjük meg tőle. Ezért hát figyelj rám, és jól jegyezd meg minden szavamat. Először is egy nagy kapuhoz fogunk érni; ez a kapu folytonosan kinyílik meg becsapódik úgy, hogy senki emberfia át nem mehet rajta. De te hozd magaddal ezt a vasdorongot, és dugd a kapuszárny közé: azon a résen majd csak bejutunk valahogyan. Túl a kapun egy óriási ollót fogsz látni: az folyton csattog, és ami közéje kerül, irgalmatlanul miszlikbe vágja. De te fogd ezt a tekercs papírt, nedvesítsd meg, és illeszd ügyesen az olló nyílásába; többé nem tud egészen összecsukódni, s mi majd valahogyan átcsusszanunk a két szára közt. Hanem ahogy az ollón túljutottunk, két dühös oroslán ugrik nekünk, és szét akar tépni; azért egy kecskét is magaddal kell hoznod; az egyik felét majd jobbra dobod, a másikat balra: az oroslánok rávetik magukat, és megfélelkeznek rólunk, így épségben átmehetünk köztük. Egy szép kertbe érünk majd; a kert közepén forrást látsz; az a víz, ami belőle csöpög, a húgom verejtéke: azért jöttél. Állítsd alá a flaskádat, hogy minden cseppjét felfogja. A forrás mellett gránátalmafa zöldellik, rakva szép piros-arany gránátalmával; szakíts le róla három szemet, hasznát fogod venni.

A királyfi megfogadta, hogy mindent úgy tesz, mint mondták neki; azzal elindultak, és vágattak, amíg a nagy kapuhoz nem ének.

Hatalmas lármával csapódtak ki és be a kapuszárnyak, köztük ugyan át nem mehetett senki. A királyfi azonban középük dugta a vashusángját; kis rés támadt, azon éppen hogy befért, lovastul. De máris ott tátogatott előtte az óriási olló, s olyan éles volt, hogy a legkövérebb embert is könnyen ketté tudta volna szelni derékban. Hanem a királyfi odanyomta a két szárnya közé a nedves papírtekereszt, s amíg az olló azzal küszködött, ő szerencsével átugratott a lovával a túlsó oldalra. Ám alighogy földet értek, már rontott is rájuk a két ádáz oroszlán, hogy széjjeltépje őket. A királyfi gyorsan kettévágta kardjával a kecskét, s egyik felét jobbra hajította, a másikat balra; az oroszlánok kaptak a zsákmányon, és épségben átengedték őket. Így értek be végül a szép kertbe, a forráshoz.

Ott a királyfi leszállt a lováról, elővette a flaskóját, és gondosan a szivárgó nedvesség alá helyezte, hogy a drága folyadéknak egyetlen csöppje se menjen kárba. Aztán leszakította és eltette a három gránátalmát. Most már egyebet sem kellett volna tennie, mint követni híven a táltos tanácsát: békén várni, amíg megtelik a flaskó. A folyadék azonban igen lassan csöpögött, úgyhogy a királyfi végtére elunta magát, és azt gondolta:

– Amíg ez az üveg tele lesz, körülnézek egy kicsit a palotában, megsejlelem, hogyan fest belülről.

Fölbballagott a lépcsőn, benyitott, és odabent elképzeldhetetlenül sok kincset és drágaságot látott, minél tovább ment, annál szebbeket. Végül egy pompás terembe jutott; abban feküdt egy kereveten Fata Morgana. Hét fátyol fedte, de olyan gyönyörű volt, hogy hét fátylon át is csak úgy sugárzott a szépsége. A királyfi fölébe hajolt, levonta róla sorjában mind a hét fátylat, és csodálatos szépsége láttán egyszerre lobbort vetett a szíve iránta. Az arcára hajolt és megcsókolta. De alig érintette meg hamvas bőrét, rettenetes félelem fogta el, s kezében a fátylakkal kimenekült a palotából. A forrásnál azalatt megtelt a flaskó. A királyfi fölkapta, lovára pattant és elvágatott.

Fata Morgana azonban felébredt a csóktól; látta, hogy ellopták a fátylokat; fölugrott, s űzőbe vette a királyfit.

– Oroszlánok, miért engedtétek át ezt az ifjút? – kiáltotta. – Gyertek, segítsetek elfogni!

Az oroszlánok fölszökkentek, és szörnyű bögéssel a királyfi után vetették magukat.

– Nézz csak hátra – mondta a ló –, mi történik mögöttünk?

– Jaj, kedves lovam, a palota szépe üldöz minket két dühös oroszlánnal!

– No, ne félj, dobj magad mögé egy gránátalmát.

A királyfi hátrahajított egy almát; abból nyomban széles folyó támadt, de nem víz folyt benne, hanem vér. Fata Morgana meg az oroszlánok megtorpantak a partján, s mire nagy nehezen átkeltek rajta, a királyfi egérutat nyert. Fata Morgana azonban olyan sebesen haladt, mint a szél, és csakhamar a nyomukba ért.

– Nézz csak hátra – mondta ismét a ló –, mi történik mögöttünk?

– Jaj, kedves lovam, Fata Morgana itt van a sarkunkban!

– No, ne félj, dobj magad mögé egy gránátalmát.

A királyfi hátrahajította a második almát, s abból nyomban nagy, sziklás hegy tornyosult föl. Fata Morgana meg a két oroszlán nekivágott, de a tüskés bokrok kegyetlenül összekarmolták őket. Sok kínlódás, küszködés után végre mégiscsak átvergődtek a hegyen, és üldözték tovább a szökevényt.

– Nézz csak hátra – szólott újra a ló –, mi történik mögöttünk?

– Jaj, kedves lovam, Fata Morgana már megint a nyomunkban van!

– No, ne félj, dobd magad mögé az utolsó gránátalmádat.

A királyfi hátrahajította a harmadik almát is. Abból lobogó tűzerdő támadt; az oroszlánok nekirohantak, és porrá égtek benne. Fata Morgana pedig abbahagyta az üldözést, és visszatért a palotájába.

Ügettek egy ideig; akkor a ló azt mondta a királyfinak:

– Nézd csak, ott jön a két bátyád. Még mindig a Fata Morgana vizét keresik. Mondd el nekik, hogy te megtaláltad, és ha kériek tőled, add nekik a flaskót.

A királyfi úgy tett, amint a táltos tanácsolta. Odament a két bátyjához, és így szólt hozzájuk:

– Csakhogy végre látlak benneteket, kedves bátyáim! Mi járatban vagytok errefelé?

– Szegény édesapánk megvakult; a Fata Morgana vizét keressük, attól visszkapja a szeme világát.

– Jaj, kedves testvéreim, azt soha nem fogjátok megszerezni! Én éppen az imént kerítettem egy flaskónyt, majd az életem ráment, jól tudom hát, milyen nehéz hozzájutni!

Mikor ezt a bátyjai meghallották, elkezdtek fenyegetni, hogy ott helyben megölik, ha nem adja oda a flaskót. A királyfi engedett nekik, ők meg hazavitték a vizet apjuknak. Az öreg megkente vele a szemét, és egyszeriben visszanyerte a látását. Ennek annyira megörült, hogy tüstént megosztotta birodalmát a két fia közt.

A táltos meg visszavitte gazdáját a föld alatti világba, és a királyfi ismét ott élt sokáig. Egy szép napon aztán megint megszólította a ló:

– A bátyáid hazatértek, és kigyógyították apádat a vakságból. Ideje, hogy te is fölmenj a föld színére.

A királyfi pompás királyi ruhába öltözött, fényes királyi kíséretet kívánt magának, aztán lóra szállt, s addig lovagolt, amíg édesapja országába nem érkezett. Közeledett már az ország fővárosához, és aki csak látta, megbámulta a csillogó menetet. Csakhamar a két nagyobbik királyfi fülébe is eljutott a hír, hogy valamiféle hatalmas idegen király vonul nagy kísérettel a város felé. Eléje vonultak, és amikor a táltos meglátta őket, így szólt a gazdájához:

– Ott jön a két bátyád; ha el akarnak fogni, ne védekezzél.

Azok, amint megismerték az öccsüket, összetanakodtak:

– Csak nem a testvérünk közeleg ezzel a pompás kísérettel? Jaj nekünk, most majd mind elmeséli édesapánknak, mit műveltünk! Inkább itt helyben foglyul ejtjük, apánknak pedig majd azt mondjuk, egy idegen király vezetett hadat ellenünk, de legyőztük.

A szót tett követte: rátörtek az öccsükre, az meg szép szelíden engedte, hogy rabul ejtsék; csupán ennyit kért:

– Azt az egyet engedjétek meg, hogy a lovacskámat magammal vigyem a fogságomba.

Teljesítették a kívánságát: a királyfi lovastul fogságba került; a kíséret pedig szőrén-szálán eltűnt, mert hiszen csak varázslat volt, nem igazi kíséret.

Ott ült hát a királyfi a tömlőcben a lovával. Egyszer csak megszólal a ló:

– Hallod-e, kis gazdám, jól figyelj a szavamra. Itt ez a nagy furkósbót, egy percig se sajnálj, nagy jót teszel velem: addig üss

vele, míg holtan nem rogyok össze. Akkor vedd elő a késedet, mersed föl a testemet, mindkettőnknek az lesz a szerencsénk!

– Jaj, kedves lovam, hogy volna nekem szívem ahhoz! Hogyan fizethetnék neked ilyen gáládul érte, hogy annyi jót tettél velem? Nem, nem, ilyesmire sosem fogok vetemedni!

– Meg kell tenned – mondta a ló –, megszabadítasz velem a varázslattól.

Erre a királyfi mégiscsak fölkapta a furkósbotot. Teljes erejéből ütötte a lovat, és közben egyre jajgatott, kesergett.

– Jaj, kedves lovacskám, bocsáss meg nekem, hiszen csak a kívánságodra teszem, amit teszek!

– Szedd csak össze magad – felelte a ló –, üss, ahogy bírsz, másképp nem tudok meghalni, és akkor mind a ketten elszalasztottuk a szerencsénket!

A királyfi nekiállt, csépelte istenigazában, míg össze nem rogyott, s ki nem adta a párját szegény állat. Akkor elővette a kését, és félve, óvatosan fölhasította vele a bőrét. Abban a pillanatban egy szép ifjú ugrott ki a lóból, és így szólt:

– Fata Morgana testvére vagyok; egy gonosz varázsló belezárt ebbe a lóba; de te megszabadítottál, s most hálából én is segítek rajtad.

Éppen csak kívánnia kellett, hogy ő is meg a királyfi is kikerüljenek a börtönből: tüstént felpattantak az ajtók. Kisétáltak a tömlöcből, kimentek a város határába. Ott királyi ruhát kívántak magukra és hatalmas hadsereget a szolgálatukra, olyat, amelyet király még sosem látott. Hadi rendbe fejlődtek, és elsütötték a puskájukat, ágyúikat, s az egész város megrémült a nagy dörrenésre.

A királyfi pedig követet küldött a két bátyjához, azt üzentek nekik:

– Én vagyok itt, az öcsétek; nagy sereggel jöttem, hogy megbüntesselek benneteket a sok galádságért, amit ellenem elkövettetek.

A két testvér, amint ezt meghallotta, rettenetesen megrémült; egyszeriben az inukba szállt a bátorságuk.

Azt gondolták magukban:

„Kivonulunk az öcsénk elé, lábához borulunk, úgy kérünk bocsánatot tőle.”

És kivonultak elé, a lábához borultak, és kegyelemért esedeztek. A királyfi pedig így szólt:

– Ami rosszat ellenem tettetek, megbocsátom nektek; de királyok nem lehetek tovább, én egymagám fogok uralkodni édesapám országában. Most pedig azonnal vezessetek hozzá, az én kedves jó apámhoz!

Elvezették az öreg királyhoz, és a királyfi mindent elmesélt neki: hol járt, mi történt vele. Az öreg azt sem tudta, hová legyen a boldogságtól, hogy újra látja a legkisebbik fiát; szívére ölelte, hosszan megcsókolta.

Ahogy így örvendeztek egymásnak, egyszer csak kitárult az ajtó, és ragyogó ruhában, pompás kísérettel egy tündérszép hölgy vonult a terembe.

– Én vagyok Fata Morgana – mondta. – Ez az ifjú itt elrabolta a fátylaimat, és megcsókolt, amíg aludtam. Ezért feleségül kell vennie engem, én pedig hatalmas királlyá teszem őt. A legkisebbik királykisasszony pedig legyen a bátyám felesége.

Így is történt. Három napig tartott a lakodalom; a királyfi elvette a szép Fata Morganát, és hazament vele az országába; az öreg király birodalma pedig Fata Morgana bátyjává meg a feleségéé, a legkisebbik királylányé lett. Még ma is boldogan élnek, ha meg nem haltak.

QUADDARUNI MEG A HÚGOCSKÁJA

Hol, hol nem, élt valaha két leánytestvér; gazdag az egyik, szegény a másik. A gazdagnak egy csúnya és barátságtalan leánya volt; a szegénynek pedig két gyermeke: egy fia, Quaddaruni nevezetű, meg egy leánya – szebb, mint a nap meg a hold. A szegény testvér minden reggel eljárt a gazdag nővéréhez, segített neki a mosásban, főzésben, varrásban; ennek fejében megkapta a gazdag asztaláról az étkek maradékát, s ezt hazavitte gyermekeinek. Ilyen nyomorúságban nevelte őket.

Történt pedig, hogy egyszer megbetegedett, s nem mehetett el a testvéréhez. Az jött el tehát hozzá, hogy meglátogassa. És íme: meglátja gyönyörűséges unokahúgát.

– Mit adsz enni a leányodnak, hogy ilyen széppé fejlődött?

– Ugyan mit adhatnék neki? Nincs nékem egyebem, csak amit tőled kapok – válaszolt a szegény testvér.

A gazdag hazament, de szíve megtelt irigységgel, mivelhogy unokahúga oly igen szép. Bezzeg az ő leánya – csúnya.

Amikor a szegény asszony meggyógyult, és elment a nővéréhez, hogy szolgálatára legyen, még azt a kevés ennivalót sem adta oda neki a gonosz, csupán némi kutyának való száraz kenyeret. Mindez hiába volt, mivelhogy a szegény testvér leánya szépen fejlődött, s napról napra gyönyörűségesebb lett.

Egy napon a szegény asszony ismét gyengélkedett, és kegyetlen szom- júság senyvesztette. Fiát, Quaddarunit szólította:

– Édes fiam, ugyan menj a kútra, hozz nékem egy korsó vizet; oly igen szomjazom.

– Most nem érek rá – felelt a fiú.

– Ó, anyám – szólt a leány –, én szívesen elmegyek! Tüstént hozok neked vizet.

– Nem, nem – mondotta az édesanyja –, hogy is mehetnél egymagad a kútra!

– Hadd menjek, édesanyám. Ugyan ki bántana engem – felelte a szépséges leány, azzal fogta a korsót, s elindult a kútra. Alighogy telemerte a korsót, s már sietett is hazafelé, íme: találkozik hét ifjú legénnyel.

– Szép kisasszony – így szólnak hozzá –, adj innunk!

Ő ekkor illendőképpen, szemlesütve feléjük nyújtotta korsaját. És nem ürült meg a korsó, bármennyit ittak is belőle, mivelhogy ők voltak a Hét Bűbájosok. Amikor szomjukat csillapította a friss víz, megköszönték illendően, s visszaadták a korsót. Hosszan néztek a leány után: mily illedelmesen megy tova.

Az első legény pedig mindjárt megszólalt:

– Nem kellene megjutalmaznunk ezt a kedves leánykát? Az én ajándékom, hogy napról napra szebb legyen.

– Az enyém pedig – mondotta a második –, hogy minden szava nyomán illatos rózsá hulljon az ajkáról.

A harmadik így kiáltott fel:

– Az én ajándékom, hogy fésülködés közben igazgyöngyök s drágakövek hulljanak a hajából.

– S az enyém – mondotta a negyedik –, hogy egy hatalmas király vegye hitveséül.

És így tovább: valamennyien megajándékozták a leányt.

Amikor a leány hazaért, így szólt édesanyjához:

– Tessék, anyám, jó friss vizet hoztam neked! – És íme: rózsák heverték máris a földön, és oly igen illatoztak, hogy jó szaguk szerteáradt az egész házban.

– Gyermezem, mi történt veled? – kiáltott fel meglepetten az édesanyja. A leány ekkor elbeszélte, hogyan s miképpen kén tőle vizet hét ifjú legény, s nem fogyott a víz a korsóból!... És minden szava nyomán egy szál rózsá hullott az ajkáról. Később, amikor fésülködni kezdett – igazgyöngyök s drágakövek záporoztak le hajából, merő ragyogás lett minden.

– Véget én a mi szűkölködésünk. Soha többé nem megyek alamizsnáért a gazdag testvéremhez! – kiáltott fel boldogan a szegény asszony.

A gazdag pedig, mivelhogy ezután sokáig nem találkoztak, egy napon. elment hozzá, s kérdőre vonta: miért nem jön.

– Nem kell nekünk többé a segítséged – válaszolta a szegény nővér. Éppen abban a pillanatban lépett be az ő gyönyörűséges leánya, és szebb volt, mint valaha, s minden szava nyomán egy illatos rózsa hullott az ajkáról.

– Miképpen változott meg az én unokahúgom ennyire? – kérdezte a gazdag. S a testvére elmondotta neki, miként ment leánya a kútra, s hogy alighanem a Hét Bűbájosok ajándékozták meg ily csodálni való módon.

A gazdag asszony azt gondolta magában:

– Én is elküldöm leányomat a kútra.

Hazasietett, s így szólt leányához:

– Édes gyermekem, ugyan menj a kútra, hozz nékem egy korsó vizet: oly igen szomjazom.

– Hozz te magadnak! – vetette vissza a leány barátságtalanul. Anyja azonban oly sokáig kérlelte, s hízelt neki, hogy a leány végül is fogta a korsót morogva, s elindult a kútra.

– Ha egy ital vizet kér tőled valaki, légy hozzá nyájas! – kiáltott utána az anyja. De a lány csak ment, füle botját se mozdította az anyai szóra.

Megtöltötte korsaját a kútnál, s visszatérőben volt már, amikor ő is találkozott a hét ifjú legénnyel. Egy ital vizet kértek tőle is.

A leány mogorván felelt:

– Amott a kút, tele van vízzel; merítsetek magatoknak!

A Hét Bűbájosok csak néztek utána, s szólott az első:

– Ezt is meg kellene ajándékoznunk... Az én ajándékom: hogy napról napra csúnyább legyen.

– Az enyém pedig – mondotta a másik –, hogy minden szava nyomán szenny és piszok hulljon az ajkáról.

A harmadik így kiáltott fel:

– Az én ajándékom: hogy fészülködés közben férgek, skorpiók s kígyók hulljanak a hajából.

– S az enyém – mondotta a negyedik –, hogy veszítse el a fél szemét.

Az ötödik:

– Nőjön púp a hátán!

Mind a heten kívántak neki valami rosszat.

Hazaérkezvén a leány máris csúnyább volt, mint eddig; púp ült a hátán, hiányzott a fél szeme. Anyja valósággal elborzadt, amidőn meglátta.

– Itt a víz! – vetette a leány a szót... És íme: szenny és piszok hullott az ajkáról. Amikor pedig fésülni kezdett – férgek, skorpiók s kígyók potyogtak hajából. Anyja a haját tépte mérhetetlen kétségbeesésében. Ám ez mit sem ért: napról napra csúfabb lett a leánya. Bezzeg az unokatestvér: naponta szebb lett, s mivelhogy minden szava nyomán rózsák hullottak az ajkáról, mindenki így nevezte őt: *Világszép Virágszál*... És oly igen gyönyörűségesek voltak a rózsák, s úgy illatoztak, hogy tán még a király sem látott különbeket. Quaddaruni össze is gyűjtötte őket, csokrot kötött belőlük, s a városba vitte, hogy eladja.

Egy alkalommal éppen akkor ment el a királyi palota előtt, amikor a király az erkélyen tartózkodott. Megpülsantotta a rózsákat, magához hívatta Quaddarunit, s valamennyit megvásárolta.

S megkérdezte tőle:

– Honnét valók ezek a te szépséges rózsáid?

Quaddaruni így felelt:

– Van otthon egy rózsafám, azon termettek.

Ekkor a király parancsot adott, szólván:

– Hozd el holnap a te rózsafádat. Bármennyit kérsz, megadom érte!

– Jaj, felséges uram – mondotta Quaddaruni megszeppenve –, nem hozhatom el néked a rózsafámat, mivelhogy az a világ minden kincséért sem eladó!

– Ha nem hozod el a rózsafádat, fejedet vétetem! – kiáltotta a király. Quaddaruni ekkor a lába elé borult:

– Felséges nagy uram, ismerd meg hát az igazságot! Nem rózsafáról szakítottam ezeket a rózsákat. Van nékem odahaza egy hűgom, szépségesebb ő, mint a nap, s ha megszólal, minden szava nyomán rózsák hull az ajkáról.

Hallja ezt a király, s parancsot ad:

– Hozd elém tehát a nővéredet. S ha csakugyan oly igen szép, esküszöm neked, hogy hitvesemmé teszem!

Quaddaruni visszatért anyjához s testvéréhez, félénken mondotta el, ami történt:

– Kedves húgocskám, gondold csak el: maga a király akar téged látni, s megesküdött, hogy hitvesévé tesz! Készülj fel, holnap velem kell jönnöd az udvarhoz.

Anyjuk hallja ezt, igen örvendezik, s mondja:

– Édes fiam, bérelj holnap egy csónakot, nehogy fáradtan érkezék nővéred a palotába. És ha a király csakugyan hitvesévé kívánja tenni, tudassátok velem, hogy én is a városba menjek.

Előkészítette leánya legszebbik ruháját, mivelhogy a két testvérnek másnap kora reggel a városba kellett indulnia.

Történt pedig, hogy éppen akkor este odajött a gazdag testvér látogatóba, s hallja, hogy a rokonainak az udvarhoz kell menniük.

– Drága unokahúgom – szólt –, tedd meg nékem azt a szívességet, hogy magaddal viszed leányomat is; talán szolgálatába veszi a király.

– Micsoda? – kiált föl Quaddaruni. – Őt nem visszük magunkkal, hisz oly igen rút!

– Fiam – intette őt az anyja –, ne beszélj így! Ugyan mit tehet arról ez a szegény leány, hogy oly igen csúnya! Vidd csak magaddal unokanővéredet.

– A csónakban csak kettőnek van hely – mondotta Quaddaruni.

– Hadd menjen együtt a két leány, te indulj el gyalog – vélte az anyja, így is történt. A gyönyörűséges leány meg az unokatestvére elindult csónakon, Quaddaruni pedig végig a part mentén, gyalog. Amikor már jó ideje haladtak, a fiú odakiáltott nővéréhez:

*Húgocskám, te gyöngye rózsá,
Fehér kendőt köss fejedre,
Hogy orcád a naptól óvja,
Ha szállsz zajló tengerekre!*

Igen eltávolodtak már egymástól, nővére tehát alig hallotta, mit kiáltott. Megkérdezte unokatestvérétől:

– Mit mond az én bátyám?

– Azt mondja, hogy vedd le a fátyladat, s add ide nekem – felelt az álnok teremtés. A szépséges leány levette fátylát, s átadta unokatestvérének. Egy kis idő múlva ismét felhangzott Quaddaruni szava:

*Húgocskám, te gyöngye rózsza,
Fehér kendőt köss fejedre,
Hogy orcád a naptól óvja,
Ha szállsz zajló tengerekre!*

– Mit mond az én bátyám? – kérdezte a szépséges leány.

– Azt mondja, hogy vedd le ruhádat, s add ide nekem – felelt az unokatestvér. Nem sokkal később megint kiáltott Quaddaruni:

*Húgocskám, te gyöngye rózsza,
Fehér kendőt köss fejedre,
Hogy orcád a naptól óvja,
Ha szállsz zajló tengerekre!*

– Mit mond az én bátyám? – kérdezte a leány.

– Azt mondja, nézz csak belé a tengerbe.

És amidőn a szépséges leány kihajolt a csónak oldalán, az álnok unokatestvér a tengerbe taszította; nyomban elmerült. És a csúfság magára öltötte a szépséges leány ruháját, s eltakarta arcát az ő fátyolával.

Amikor a csónak a kikötőbe érkezett, Quaddaruni odasietett. Azt hitte, hogy nővére áll előtte, megkérdezte hát, hová lett az unokatestvérük. – A tengerbe esett, s alighanem meghalt – felelte az álnővér.

A király elé járultak, s Quaddaruni ezeket mondotta:

– Felséges úr, itt áll előttem az én szépséges húgom.

A király pedig felfedte a leány fátylát, és meglátta a rút ábrázatot. Iszonyú haragra gerjedt, s Quaddaruni fejét akarta vétetni. A szerencsétlen ifjú ekkor a lába elé borult, és felkiáltott:

– Felséges úr, ez csakugyan nem az én nővérem, hanem a csúf unokatestvérem ő! Alighanem a tengerbe taszította az én nővéremet; engem s mindannyiunkat megtévesztett!

Megparancsolta tehát a király, hogy a csúnya leányt zárják be egy szobába, kenyéren s vízen tartsák. Quaddaruninak pedig meghagyta, hogy maradjon nála, s őrizze a kacsáit s a libáit.

Igy hát szegény Quaddaruni szomorúan kihajította a kacsákat meg a libákat a tengerpartra, és eleredt a könnye:

– Ó, húgocskám, kedves testvérem, immár halott vagy! Hogy mondjam meg ezt édesanyánknak?

És íme: zúgni kezdtek a habok, s Quaddaruni nővére kiemelkedett a hullámok közül; szebb volt, mint valaha.

– Édes bátyám – szólalt meg –, ne sírj, nem pusztultam el. A tenger fejedelemasszonya rabságba vetett, aranyláncon tart. Ám megengedte, hogy hozzád jöjsek egy kis időre.

Quaddaruni módfelett megörült, átölelte nővérét, és sírva panaszkodott:

– Jaj, nem maradhatok itt! Legelőre kell hajtanom a kacsákat meg a libákat.

– Ne legyen rájuk gondod – mondotta a leány; megrázta szépséges hajfürtjeit, árpa- meg rozsszemek hullottak belőle; be is lakomáztak a szárnyasok. A két testvér pedig elbeszélgetett, mígnem a tenger fejedelemasszonya meghúzta az aranyláncot, s Világszép Virágszál a tenger mélyére süllyedt. Quaddaruni hazaterelte a szárnyasokat, s amikor megérkezett velük, azok gágogva énekeltek:

*Gá, gá, gá, messze tengerpartról jöttünk,
Ott a messze tengerparton
Rozsot, árpát szemelgettünk,
Quaddaruni húgocskája.
Az a gyöngye rózsá adta,
Aki a nap földi mása!*

Meghallották ezt a szolgák, csudálkoztak is felette, ám egy szót se szóltak. Quaddaruni másnap ismét kihajtotta a szárnyasokat a tengerpartra, ott előszólította nővérét. Az nyomban kiemelkedett a habok közül, megrázta szép hajfürtjeit, hullott a rozs meg az árpa: dugig lakmározhattak az állatok. Elbeszélgették ismét az időt, mígnem a tenger fejedelemasszonya az aranyláncával visszarántotta a leányt. A kacsák és a libák hazatértek óljukba, s új fent gágogni kezdték:

*Gá, gá, gá – a tengerpartról jöttünk,
Tenger partján kaptunk rozsot, árpát,
Quaddaruni nővérekéje adta,
Aki szebb, mint a nap fenn az égen.*

Így ment ez néhány napig, s végül a szolgák tudtára adták a királynak, mit gágognak a libák. A király erre maga elé hívatta Quaddarunit, s megkérdezte tőle, hol legelteti a szárnyasokat. Quaddaruni mindent elbeszélte neki.

– Ha csakugyan így van – szólt a király –, kérdezd meg nővéredet, hogyan s mi módon szabadíthatnánk meg, mivelhogy meg akarjuk szabadítani.

Quaddaruni tehát ismét elment a tengerpartra, s szólította nővérét, s amidőn előtűnt, megkérdezte tőle, hogyan lehetne megszabadítani.

– Meg kell tudakolnom a tenger fejedelemasszonyától – felelte a gyönyörűséges leány. – Jöjj el holnap megint, s válaszolni fogok.

Visszatért a tenger mélyére, a fejedelemasszony elé járult, s kedves szavakkal beszélni kezdett:

– Jó anyám, ma egy gondolatom támadt. Semmiség az egész, csupán a beszélgetés kedvéért hadd kérdezzek tőled valamit.

– Beszélj hát – szólt a fejedelemasszony.

– A világért se hidd, hogy szívesen mennék el tőled – mondotta a szépséges leány –, pusztán azért, hogy kicsit elbeszélgessünk... Mit tegyen az, aki el szeretne vinni engem innét?

– Ó, gyermekem – mondotta a fejedelemasszony –, ha ezt elárulom neked, te elhagysz engem.

– Miért bántana, ha elhagynálak – kérdezte a leány –, hiszen te kedvelsz, és boldogságomat akarod?!

– Halld hát, gyermekem... Aki téged meg akar szabadítani, hét éles kardja, hét viharlábú paripája s egy vasból való tuskója legyen annak. Tegye az aranyláncot a vasból való tuskóra, vágja szét a hét éles karddal, fogja be a hét paripát egy kocsi elé, s a kocsi nyílsebesen ragadjon tova téged.

– Köszönöm neked, jó anyám – kiáltott fel a szerencsétlen leány.
– Nem szívesen gondolok arra, hogy téged elhagyjalak.

Másnap, mihelyt meghallotta bátyja hívó szavát, fölmerült a tengerből, s elmondott neki mindent, úgy, ahogy azt a tenger fejedelemasszonyától hallotta. Quaddaruni pedig tudtára adott mindent a királynak.

– Holnap megszabadítjuk a nővéredet – szólt ekkor a király. – Tüstént előkészítek mindent.

Másnap Quaddaruni meg a király néhány szolgával egyetemben kiment a tengerpartra; velük volt a hét éles kard, a hét ló meg a vasból való tuskó. És ekkor Quaddaruni szólította hűgát. A leány fölmerült a tengerből, és oly igen gyönyörűségés volt, hogy a király nem tudta levenni róla a szemét. A szolgák rögtön dologba fogtak: a tuskóra helyezték a láncot, hogy szétvágják a kardokkal; eltört egy: fogták a másikat. Végül is a hetedik karddal szétvágák a láncot; abban a pillanatban megpróbálta visszarántani a tenger fejedelemasszonya. Mihelyt azonban észrevette, hogy foglyát elragadták tőle, fölmerült a tengerből. De a király már kocsiba emelte a szépséges leányt, s a hét paripa mindannyiukat nyílsebesen tovavitte; nem érhetett utánuk a fejedelemasszony keze.

A király ekkor háromnapos vigasságot rendelt el; szépséges jegyesének anyját is elhozatta. Hét országra szóló lakodalmat csaptak. Az álnok leány és anyja elnyerték méltó büntetésüket. A király és szépséges hitvese pedig boldogan, elégedetten éltek, talán még ma is élnek, ha meg nem haltak.

AZ OKOS PARASZTLÁNY

Hol, hol nem, élt valahol egy ifjú király. Ez a király egyszer vadászatra indult. Esteledett már, amikor észrevette, hogy elmaradt tőle a kísérete, csupán a futára maradt mellette. Rájuk borult az éjszaka, s a sűrű erdőben nem lelték immár a hazafelé vivő utat. Órák hosszat bolyongtak, végül is fényt pillantottak meg a távolban. Arrafelé indultak, és amint közelebb értek hozzá, látják, hogy egy kicsiny ház fénye az. Előreküldte futárát a király, hogy ébressze fel a ház lakóit. Kopog a futár az ajtón; kisvártatva előtűnt a ház gazdája, egy paraszt.

– Ki dörömböl itt éjnek évadján? – kérdezte.

Felelt a futár:

– A király őfelsége van itt künn; nem találja a kastélyba vezető utat; adhatnátok-e neki szállást és vacsorát?

A paraszt sietve kinyitotta az ajtót, fölkelte asszonyát s leányát; tüstént levágtak egy tyúkot, és megsütötték. Amikor elkészült a vacsora, kérő szóval fordultak a királyhoz: ne vesse meg ezt a csekélységet, amivel szolgálhattak neki. A király feldarabolta a tyúkot, és elosztotta: a gazdának adta a fejét, az asszonynak a mellehúsát, a lánynak a szárnyát, magának megtartotta a combját, a futárnak a lába jutott. Aztán nyugovóra tértek. Az asszony ekkor így szólt a lányhoz:

– Ugyan bizony miért osztotta el a király oly különös módon azt a tyúkot?

Felelt a lány:

– Egészen nyilvánvaló. Apámnak adta a fejét, mivelhogy ő a család feje; néked adta a mellehúsát, mivel öreg anyácska vagy már; nekem adta a szárnyát, mivelhogy egyszer csak kirepülök innét; magának tartotta a combját, mivel ő lovas ember, futárának adta a lábát, hogy annál gyorsabban szaladjon.

Másnap bőséges reggelivel szolgáltak a királynak, majd megmutatták neki az utat. Mihelyt palotájába ért a király, előszólította

futárját, és átadott neki egy szépen sült kakast, egy jó nagy kalácsot, egy hordó borocskát meg tizenkét tallért, s megparancsolta neki, hogy mindezt vigye el a gazdának, hálája és köszönete fejében. Hosszú volt az út, elfáradt a futár, korogni kezdett a gyomra. Addig-addig, hogy nem tudott ellenállni kívánságának: megette a sült kakas felét. Kisvártatva elfogta a szomjúság: megitta a bor felét. Megy tovább, s rá-rápillant a kalácsra.

– Ez se lehet rossz! – gondolta. És bendőjébe vándorolt a kalács fele is.

Majd így gondolkozott magában:

– Ha már elkezdtem, ne álljunk meg félúton.

És elvett a tizenkét tallérból hatot.

Így érkezett meg végül is a gazdához, és átadta néki a fél kakast, a fél kalácsot, a félig üres hordócskát meg hat tallért. A gazda meg a felesége igen örvendeztek, hogy a király ilyen tisztességben részesítette őket, s kérték a futárt, tolmácsolja hálájukat és köszönetüket.

Bezzeg a lány, látván, hogy mindennek csak a fele van meg, mondja a futárnak, hogy ő valamit külön is szeretne üzeni a királynak, ám szó szerint kellene átadnia az üzenetet. A futár ráállott, a leány pedig így kezdte el:

– Először is mondd a királynak: „Ha éjjel zeng éneke, akkor mért csak a fele?” Meg tudod jegyezni?

– Ó, hogyne! – szólt a futár.

– Aztán mondd néki a következőket: „Ha az égen fenn a hold, ez mért csak a fele volt?” Ezt is meg tudod jegyezni?

– Hát hogyne! – válaszolta a futár.

– Aztán mondd néki a következőket: „Fönt is csukva, lent is csukva, és most már csak a fele.” Ezt sem felejtet el?

– Dehogynem! – felelt a futár.

– Végül pedig mondd néki a következőket: „Tizenkét hónap az év, miért látni csak a felét?”

A futár megígérte, hogy pontosan átadja az üzenetet. Útközben szüntelenül ismételtette magában, amit a lány mondott, nehogy elfelejtse. Mihelyt a palotába érkezett, a király azonnal maga elé rendelte, és megkérdezte tőle:

– No, mindent elvégeztél tisztességesen?

– Ei, felséges uram – felelt a futár –, ám üzenetet is hoztam a gazda lányától. Először ezt mondta: „Ha éjjel zeng éneke, akkor mért csak a fele?”

– Mi?! – kiáltott fel a király. – Megetted volna a fél kakast?!

– Ó, felség, hallgasd csak meg az üzenetet... Aztán ezt mondta: „Ha az égen fenn a hold, ez mért csak a fele volt?”

– Hogyan?! A kalács felét is megetted?!

– Ó, felség, hadd mondjak el mindent... Harmadszorra így szólt a leány: „Fönt is csukva, lent is csukva, és most már csak a fele.”

– Micsoda?! A fele hordó bort is megittad?!

– Ó, felség hadd fejezzem be előbb az üzenetet... Végül ezt mondta: „Tizenkét hónap az év, mért látni csak a felét?”

– Tehát még a tallérok felét is elloptad?! – kiáltott a király.

A futár ekkor a lába elé vetette magát, s bocsánatért esdekelt. A király pedig, mivelhogy oly igen megörült a leány okossága miatt, megbocsátott a futárnak. S egy kocsira való gyönyörűséges öltözetet küldött a leánynak, majd elvette feleségül.

Boldogan és megelégedetten éltek, talán még ma is élnek, ha meg nem haltak.

A KIRÁLY GONOSZ TANÁCSADÓJA, AZ ELEFÁNTAGYAR, AZ ÉNEKLŐ MADÁR, A TÁNCOS VÍZ ÉS A SZÉPSÉG LEÁNYA

Réges-régen élt egyszer egy igen okos asszony, aki minden ügyes-bajos dologra tudott valami bölcs kádenciát. Férjeura – akit felesége bölcsessége a király udvari tanácsadójának rangjára emelt – inkább emberséges jó szívről volt ismeretes. A király igen-igen kedvelte őt, már csak emberséges jó szíve, no meg felesége bölcs tanácsai miatt is. A király főemberei között azonban volt még egy udvari tanácsadó, gonosz, keményszívű ember. Mondanom sem kell, hogy ez a megátalkodott folyvást áskálódott az emberséges tanácsadó ellen, és abban mesterkedett, hogy kitúrja a király kegyéből, szeretetéből. Ámde hasztalan. Mert minden gonoszsága, minden ravaszsága kudarcot vallott.

Történetesen egy napon meghalt a jószívű tanácsadó, s bizony erősen búsult a király, búslakodott az udvari nép is, egyedül a gonosz tanácsadó örvendezett módfelett magában. Öröme azonban örömmé keseredett, mivel az elhunyt tanácsadónak maradt egy árvája, aki oly jó volt, akár az édesapja, s olyan bölcs, mint az édesanyja. A gonosz tanácsadó a fiút, ha lehet, még az apánál is jobban gyűlölte, és egyre csak azon törte a fejét, hogyan pusztíthatná el a föld színéről. Végre is egy ravasz gondolata támadt.

A birodalom erdeiben ugyanis se szeri, se száma nem volt az elefántoknak, s a legerősebb és legszilajabb éppen a királyi város közelében vert tanyát. Ez a hatalmas elefánt rettegésben tartotta az egész környéket. Gyakorta rátört a falvacskára, páncélos homlokával kunyhókat döntött a porba, ormányának egyetlen

csapásával embereket sújtott halálra. Senki sem tudta megfékezni, még kevésbé elpusztítani, mivel az elefánt nemcsak hatalmas volt, szilaj és erős, hanem ravasz is. Ha ember óvakodott felé, már roppant távolságból megérezte, alighanem a szaglásával. A király valósággal nekikeseredett, hogy nem bírja megfékezni a szörnyeteget. Jól tudta ezt a gonosz tanácsadó, s egy napon így szólott:

– Uram királyom, tudnék én valakit, ki nemcsak legyőzné a bestiát, de még a két agyarást is elhozná néked ajándékba.

– Ki volna az? – kérdezte a király. – Látni akarom. Kérlek, vezesd őt nyomban elém.

Több se kellett a gonosz tanácsadónak. Térült-fordult, s máris a király színe elé vezette a jószívű tanácsadó árváját. A király ily szavakkal fordult az ifjúhoz:

– Fiam, elpusztítanád-e a szörnyűséges elefántot? Arannyal telt erszény lesz érte a jutalmad.

– Ha anyám is úgy akarja – felelt az ifjú –, úgy fölkeredem, hogy elpusztítsam a bestiát. – Azzal kapta-fogta magát, hazasietett, s elmondta anyjának, mit kíván tőle a király.

Az anyja így felelt:

– Felőlem elmehetsz, fiam, csak kérd meg a királyt, adjon néked négy mázsa húst, négy hordó bort, mert húsrá és borra lesz szükséged, hogy feladatodat teljesíthesd. A húst vagdald fel apró darabokra, s tedd ki a tisztásra, szintén a négy hordó bort is, magad meg állj éber lesbe.

Úgy is tett a fiú, amint az anyja tanácsolta. Kirakta a tisztásra az apróra vagdalt húst s a négy hordó bort, azután lesbe állt. Az elefánt pedig mihelyt megérezte a hús és a bor szagát, előcsörtetett, nekiesett, a húsnak, és falt, zabáit, még társakat is kerített a lakmározáshoz! Pukkadásig teleette magát. S mivelhogy a töméntelen húsrá igen erősen megszomjazott, nekilátott most már a bornak, s rogyásig ivott. Mire kiürült mind a négy hordó, az erős bor a fejébe szállt, leheveredett azon nyomban, s máris elaludt.

Mihelyt az elefánt álomba merült, az ifjú előugrott rejtekéből, s kardjának egyetlen csapásával leszelte nyakáról az irdatlan nagy fejet, kivágta a két hófehér agyarást, s vitte egyenest a királyhoz.

Az módfelett örvendezett, s jutalmul átnyújtott a fiúnak egy zacskó aranyat, és így szólt hozzá:

– Térj vissza otthonodba. Ha ismét szükségem lesz szolgálatodra, hívatni foglak.

Az ifjú hazasietett, a gonosz tanácsadó pedig dúlt-fúlt haragjában, mivelhogy nem sikerült elpusztítania az ifjút, de még királyi kegyhez s egy zacskó aranyhoz is juttatta. Addig-addig fenekedett magában, míg egy napon így szólt a királyhoz:

– Miért nem építtetsz az elefántagyarakból egy gyönyörű szép palotát magadnak?

– Ó! – felelt a király – hiszen jól tudod, hogy csupán két elefántagyaram van, hogyan építsek ezekből palotát?

– Tudom, uram királyom, hogyan tudnám – hajbókolt a gonosz tanácsadó –, de magad is jól tudod, hogy körös-körül a rengetegben töméntelen elefánt rejtőzik, ki-kitörnek a vadonból, országodat dúlják, s ha élőlényre bukkannak, azt szétmorzsolják. Nem lenne-e bölcs cselekedet kipusztítani valamennyit, megtisztítani tőlük birodalmad, majd agyaraikból palotát emelni?

– Igen, ez valóban jó lenne, de találunk-e egyetlen embert is, aki ráállna erre?

– Ó, uram királyom – hajbókolt a gonosz tanácsadó –, vajon nem él-e birodalmadban egy ifjú vitéz, hajdani tanácsadód hős fia, ki egyetlen szavadra megölte az elefántszörnyet, s két hófehér agyarárt néked elhozta? Hívassam-e őt?

– Jó – felelte a király –, hívasd.

Több se kellett a szívtelen gonosznak, menten a király színe elé hívatta az ifjút, s a király megkérdezte, el tudná-e pusztítani valamennyi elefántot.

– El én – felelte bátran –, ha anyám is úgy találja jónak.

Hazament az ifjú, s elmondta rendre, mit kíván tőle a király.

Az anya így felelt:

– Felőlem elmehetsz, fiam. De mindenben követned kell tanácsomat, és semmitől sem szabad megrettenned. Eredj most vissza a királyhoz, kérj tőle száz mázsa húst, száz hordó bort, azután cselekedj szakasztott úgy, ahogy első ízben.

Az ifjú megszívlelte anyja tanácsát, irdatlan sok elefántot ejtett, agyaraikat kitördelte, szekérre rakta, s valamennyit elfuvarozta a

királyhoz.

Így azután volt már a királynak elefántagyara még a soknál is több. Immáron pompás palotát építtethetett. Köszönte is a király az ifjúnak hősi tettét, s így szólt:

– Vedd ezt a két zacskó aranyat, s térj vissza otthonodba. Ha ismét szükségem lesz szolgálatodra, hívatni foglak.

Hazatért az ifjú, ámde a gonosz tanácsadó nem örült mindennek egy csöppet sem. Hosszú idő múltán újra a király elé járult, s ezt kérdezte:

– Hallottad-e hírét az éneklő madárnak s a táncos víznek? Bizonyára örömd telnék mindkettőben. Palotádnak ékességül, magadnak gyönyörűségül szolgálnának. Kívánod-e őket?

– Bizony, ez a leghőbb vágyam – felelte a király –, de akad-e egyetlen ember is birodalmamban, aki vállalkozik rá, hogy megszerezze?

A gonosz tanácsadó így szólt ekkor:

– Ha tőlem kérded, uram király, megmondom. Hatalmadban áll megparancsolni elhunyt tanácsadód árvájának, hogy szerezze meg neked a táncos vizet és az éneklő madarat. Hívassam-e őt?

– Hívasd! – felelte a király.

No, csak erre várt a gonosz szívű tanácsadó. Nyomban üzent az ifjúért. A király pedig megkérdezte tőle:

– Ifjú vitéz, elhoznád-e nékem az éneklő madarat meg a táncos vizet?

– El én, ha anyám is úgy találja jónak – hangzott a felelet.

Hazatért az ifjú, s kérdezte anyjától:

– Megszerezzem-e a királynak az éneklő madarat és a táncos vizet?

– Felőlem megteheted, fiam, de mindenben követned kell tanácsomat, és semmitől sem szabad megrettenned.

– Anyám, hol s merre találok meg az éneklő madarat?

– Messze, messze, valahol egy kerek erdő közepén csodaszép fa zöldell. A fa ágán ül az éneklő madár. De jól vigyázz! Ha csukva a két szeme, hozzá ne nyúlj, mert akkor ébren van. De ha nyitott szemmel gubbaszt, akkor bátran megfoghatod. A fa tövében fakad a táncos víz forrása: meríts belőle jócskán, s hozd magaddal.

Felkerekedett az ifjú, s ment, mendegélt, míg végre is egy vége-hossza – sincs sötét erdőbe ért, annak is a kellős közepébe, s ott csakugyan megpillantotta a csodaszépen zöldellő fát s a fa ágán az éneklő madarat. A madárnak le volt hunyva mind a két szeme, s ez tudvalévően azt jelentette, hogy ébren van. Ébren is volt, mert menten megpillantotta az ifjút, és csúfondárosan rákiáltott:

– Engem ugyan meg nem fogsz, engem ugyan meg nem fogsz.

Az ifjú ekkor nagy búsan hazaballagott, s otthon elpanaszolta anyjának szomorúságát.

– Eredj csak vissza az erdőbe – felelte az anyja –, hátha most nyitva lesz a szeme, talán már elaludt. Ragadd meg, szorítsd erősen, aztán meríts a fa alatt bugyogó táncos vízből, s azzal fordulj, igyekezz haza.

Az ifjú úgy is tett, ahogyan az anyja tanácsolta. A madárnak csakugyan nyitva volt a két szeme. Rögvest megragadta, aztán merített a fa alatt bugyogó táncos vízből, s máris igyekezett hazafelé.

Örült a király, amikor megpillantotta a táncos vizet s az éneklő madarat. Örömeben nem győzött eléggé hálálkodni. Három zacskó aranyat nyújtott át az ifjúnak, és így szólt:

– Vedd hát jutalmadat, s térj vissza otthonodba. Ha ismét szükségem lesz szolgálatodra, hívatni foglak.

Az ifjú hazatért, a gonosz tanácsadó azonban, látva a király örömét, csak annál ádázabban gyűlölte az ifjút. Szívében egyre magasabba csapott a gyűlölet lángja, ámde sehogyan sem nyílt alkalma arra, hogy az ifjút életveszedelembé döntse. A gonoszság azonban találékony! Addig-addig emésztődött haragjában, míg egy szép napon észrevette, hogy a madár ki sem nyitja csőrét, némán gubbaszt az aranykalitkában, s hogy a király majd elsüllyed szégyenében vendégei előtt. Több se kellett a gonosz tanácsadónak. Addig-addig duruzsolt a király fülébe, mígnem az hajlott a szavára, és színe elé parancsolta az ifjút.

– Úgy látom – rivallt rá –, hogy becsaptál engem, és nem az igazi éneklő madarat hoztad el nekem.

– Uram királyom – felelte az ifjú –, hitemre, ez az igazi éneklő madár.

– Igazi, igazi, de mégsem énekel, én pedig csak szégyenkezhetem.

– Úgy lehet, még mindig nem feledte el vadonbeli dús lombú fáját – vélte az ifjú.

A királyt megnyugtatta ez a felelet, ámde a gonosz tanácsadó tovább szította a parazsat, mondván:

– Ha ez így van, nincs más hátra, meg kell szerezni a madárnak a fát. Küldd el, király, az ifjút a fáért.

Az megint így felelt:

– Ha anyám is úgy találja jónak, elhozom, király, a lombos fát.

Hazatért az ifjú, elmondott mindent rendre az anyjának, mire az anya így válaszolt:

– Felőlem megteheted, fiam, elhozhatod a fát, csak arra ügyelj, hogy tanácsomat mindenben megfogadd. Jól vigyázz: ha a fa ága inog és lengedezik, ha széttárja s újra összecsukja leveleit, ha azt látod, hogy átengedi derekát a szélnek, s erre-arra bókolt, úgy tudnod kell, hogy mélyen aluszik. Ám ha leveleit összecsukja, s szálegyenesen áll, és hasztalan tépázza a süvöltő szél, meg se rezdül, úgy óvakodj még csak érinteni is, mert ébren van. Ha mégis megérintenéd, soha többé nem térsz vissza, mert iszonyú tüskéi nyomban kioltják életedet.

Útnak eredt az ifjú, s addig ment, mendegélt, amíg meglelte az éneklő madár fáját. Láta, hogy a levelei petyhüdtlen csüngenek alá, s bár a szél tépázza derekát, meg se rezdül, úgy áll, mintha kőből farágták volna. Egyszóval minden jel arra vallott, hogy a fa ébren van. Az ifjú rejtekhelyei keresett a közelben, megbújt ott, és várt. Ám a fa hosszú ideig semmi hajlandóságot sem mutatott arra, hogy elaludjék. Végre, nagy sokára, megmozdította s lengetni kezdte ágait, széttárta csukott leveleit, erre-arra bókolt a kerekedő szélben, a törzse mélyen meghajolt, majd ismét a magasba lendült. S ekkor az ifjú így suttogott magában:

– Aluszik a fa! Most talán meglelem a szerencsémét!

Amint kimondta, máris pattant, előugrott rejtekéből, megragadta nyomban a fát, gyökerestül kicsavarta, majd vállára vette, s nagy sietve hazafelé tartott.

Örült a király az elefántcsont palotában, mert a madár, alighogy a fa ágára telepedett, kristálytisza, csengő hangon énekelni kezdett.

Aki csak hallotta, mind álmélkodva gyönyörködött dalában. Így szólt ekkor a király az ifjúhoz:

– Vedd ezt a négy zacskó aranyat, és térj vissza otthonodba. Ha ismét szükségem lesz szolgálatodra, hívatni foglak.

Hazatért az ifjú, és az anyja igen-igen örvendezett a szerencsésén. De a hamis, gonosz lelkű tanácsadó nem örült még egy csöppet sem. Inkább nagyon is elkomorodott. Fölyton-folyvást azon töprengett, hogyan törhetne az ifjú életére, de sehogyan se nyílt alkalom arra, hogy gonosz szándékát valóra váltsa.

Történt ekkor, hogy híre kelt egy meseszép és csodabölcs leánynak, aki valahol, messze, talán hét tengeren is túl éledélt, s akit nem is emlegettek másként, mint a csodálatos Szépség Leányának. A gonosz tanácsadó töviről hegyire kifaggatta a hírhozókat, s megtudta, hogy számtalan ifjú eredt már útnak, hogy elhozza a messzeségből a szépséges lányt, de valamennyi üres kézzel tért azután vissza, ha ugyan visszatért egyáltalán. Legtöbbjük halálát lelte valamerre, meglehet, maga a Szépség Leánya juttatta őket a másvilágra.

Több se kellett a gonosz tanácsadónak. Menten a királyhoz sietett, és így szólt:

– Szép, szép a palotád, uram királyom, de híján van még a legeslegszebbnek.

– Ugyan mi híja lenne? – kérdezte a király.

– Bizony, a Szépség Leánya hiányzik belőle. Ő lehetne elefántcsont palotád legszebb ékessége.

– De vajon akad-e birodalmamban csupáncsak egyetlen ember is, aki kívánságomra elhozná őt a palotámba?

– Minden bizonnyal, uram királyom – felelte hétrét görnyedve a gonosz tanácsadó. – Hiszen alattvalód ama ifjú, ki már nem egy hőstettet hajtott végre. Parancsold meg, hogy teljesítse ismét kívánságodat.

– Jól van – bólintott a király –, vezesd hát elém.

Alighogy kimondta, máris belépett az ifjú. A király elmondta óhaját, mire az ifjú így szólt:

– Örömetst teljesítem a parancsodat, király, ha anyám is úgy találja jónak, s beleegyezik, hogy útra keljek,

Az anya ekkor így válaszolt:

– Felőlem útra kelhetsz, fiam, ámde hogy hol leled meg a Szépség Leányát, s mi úton-módon nyerheted el őt – nem tudom. Nincs más hátra: jól nyitva kell tartanod a szemed, s ezúttal a saját erődre kell támaszkodnod. Meglehet, vándorutadon találkozol majd valakivel, aki útbaigazít. De ne feledd: tiszteld az öregeket, és fogadd meg szavukat.

Az ifjú megköszönte anyja tanácsát, és útnak indult. Ment, ment, mendegélt, végre is egy öreg anyókat látott az úton közeledni. Megállt akkor, és tisztességgel köszöntötte:

– Jó egészséget kívánok, öreganyám!

Megállt az anyóka is, és így szólt:

– Ezer szerencséd, hogy öreganyádnak szólítottál, mert máskülönben verembe vetettelek, csapdába csaltalak volna. Szólj, mit kívánsz?

– Azért rovom utamat, hogy a Szépség Leányát megtaláljam. Nem mondanád-e meg, hol s merre keressem, hogy ráakadjak?

– Előbb a hangyák, halak és a madarak szolgálatára kell lenned – felelte az anyóka. – Adj a hangyáknak kölest, a halaknak húst, a madaraknak kendermagot. Ha jól tartod őket, segítenek rajtad. De nyomban hozd el, amit mondtam. Szaporán igyekezz!

Az ifjú sarkon fordult, hazatért, szerzett kölest, húst és kendermagot. Az elemózsiát a vállára vette, és ismét felkerekedett. Az úton hangyákat pillantott meg: kölest szórt nekik. A tengerhez ért: s mindjárt a vízbe vetette a halaknak a húst. Madarak röpködtek körülötte: kendermagot szórt eléjük. Alighogy végére járt dolgának, egy vénséges vén anyóka közeledett felé az úton. Ő megállt, és fennszóval ekképpen köszöntötte:

– Jó egészséget kívánok, öreganyám!

– Ezer szerencse, hogy öreganyádnak szólítottál – mondta –, mert máskülönben verembe vetettelek, csapdába csaltalak volna. Szólj, mit kívánsz.

– Útnak indultam, hogy megkeressem s a királyhoz vigyem a Szépség Leányát. Meg tudnád-e mondani, hová s merre kell mennem, hogy rátaláljak?

– Jaj, fiam – felelte az anyóka –, se szeri, se száma azoknak, akik ugyanezt az utat megjárták már teelőtted. Idősebbek s

erősebbek is voltak nálad, és egyedeneget se tért vissza otthonába. S te most ugyanerre a tetre vállalkozol?

– Feltett szándékom, öreganyám – felelte bátran az ifjú.

– Ám legyen – bólintott az anyóka –, akkor indulj, s menj tovább, mindig csak toronyiránt, míg el nem jutsz a Szépség Leányához. De felelj! Jól tartottad-e a hangyákat, halakat és a madarakat?

– Jól tartottam őket, öreganyám.

– Akkor hát eredj, s ha netán veszedelembe kerülsz, a hangyák, a halak és a madarak nem hagynak cserben.

Így szólt az öreg anyóka, az ifjú pedig tovább mendegélt, mindig csak toronyiránt, míg végül is rátalált a Szépség Leányára. Kérte, hívta, hogy jöjjön el vele, ámde az sehogy sem akarta követni őt, hanem így szólt hozzá:

– Íme, lásd, itt van ezer tű, a kertemben pedig egy köleskásadomb. A tűket elrejttem a kölesben, s ha valamennyit megleled, és elhozod nekem, veled megyek. De ha csak egyeden híja is lesz, elvesztél. Úgy vigyázz, hogy ez a próbatétel. Három teljes napot adok hozzá.

A Szépség Leánya úgy is tett, ahogy azt az ifjúnak mondta. Elrejtette a tűket mind egy szálig, s azzal nyomban el is tűnt. Az ifjú még körül se pillantott – s csodák csodája –, máris ott állott mögötte a hangyakirály s a milliárdnyi hangyanép. Menten átkutatták a kásahegyet, s elhozták az ifjúnak mind az ezer tűt.

A szép leány csak ámult-bámult, ámde így szólt:

– Én azonban mégsem tartok véled mindaddig, míg elő nem kerítesz nekem egy tengerbe vetett gyűrűt. De, hogy valamilyen fortéllyal ne élhess, titokban, amikor nem is látod, akkor vetem tengerbe a gyűrűt. Úgy vigyázz, hogy ez a próbatétel. Három teljes napot adok hozzá. Ha visszahozod a gyűrűt, veled megyek, ha nem, elvesztél.

– Tégy kedved szerint – felelte az ifjú –, nekem mindegy.

A Szépség Leánya azon nyomban a tengerbe dobta a gyűrűt, ott, ahol a legmélyebb volt a víz. Az ifjú pedig kiállott a tengerpartra, és fennszóval hívni kezdte a halakat. Menten odasereglett a tenger valamennyi lakója, de csak tátogattak bánatukban, mert hogy egyikük sem lelte meg a gyűrűt. Az ifjú már-már búnak adta fejét, amikor utolsónak egy vak hal úszott elé, akiről valamennyi társa

megfeledkezett, mivelhogy magányosan élt a tengerfenéken. Szájában ott szikrázott, villogott a gyűrű: fennakadt egy tengeri sün tuskéjén, s így lelt rá a vak hal.

Az ifjú megköszönte a halak segítségét, vitte a gyűrűt a szép leánynak, és így szólt hozzá:

– No, te szép leány, nincs kibúvód többé, engedelmességgel tartozol nekem, akár tetszik, akár nem.

– Jaj, milyen önhitt vagy – felelte a szép leány. – Tudd meg: csak akkor hajlok a szavadra, ha visszaszerzed nekem a hét fátylat. Most, íme, szélnek bocsátom őket a szemed láttára. Finomak, akár a pókháló, s könnyűek, mint a pehely, elrepülnek majd a világ végéig, és jól tudom, hogy vissza nem szerzel belőlük egyetlenegy sem.

Az ifjú most sem csüggedt el. Észrevétlen a szép leány mögé osont, és halk hangon szólíthatni kezdte a madarakat. Ezek abban a szempillantásban felrepültek, s már hozták is csőrükben a fátylakat, mind a hetet. Az ifjú átnyújtotta valamennyit, a Szépség Leánya pedig így szólt:

– Most már csakugyan veled kell mennem, ne vesztegeljünk itt hiába, időm letelt.

Így hát felkerekedtek mind a ketten, s addig mentek, mendegéltek, míg a királyi udvarba nem értek. A király örömeiben őt zacskó aranyat ajándékozott az ifjúnak, a Szépség Leányát pedig nyomban feleségül kérte.

A szép leány erre így felelt:

– Készíts elő mindent a lakodalomra.

Amikor már minden rendben készen állott, a király felkereste a szép leányt, és így szólt hozzá:

– Jöjj velem, és üljük meg menyegzőnket!

A Szépség Leánya azonban szinte porig sújtotta pillantásával, és haragosan szólt:

– Azt ugyan meg nem éred, hogy feleségül menjek hozzád. Hiszen te öreg vagy és roskatag, én pedig fiatal vagyok és szép. Hívasd elém nyomban azt az ifjút, aki engem idehozott, s parancsolom, add át neki jogarodat és koronádat. Legyen ő a király, s ő vegyen el engem feleségül.

Mi mást tehetett a király? Már is hívatta az ifjút, átadta neki királyságát, s az új király és a Szépség Leánya nyomban meg is

ülték lakodalmukat.

Persze a gonosz tanácsadó dúlt-fúlt haragjában, hogy kegyetlen terve visszájára fordult. Éktelen mérgébe belebetegedett, s ágynak dőlt. Ám akkor ezzel már senki sem törődött.

Itt a vége, fuss el véle.

A HÉT FONÁKSÁG

Hol volt, hol nem, volt egyszer egy király, akinek réges-régen leghőbb vágya egy fiúgyermek volt. Egyszer azután megfogadta: ha fia születik, hét kutat fúrat, hét olajkutat, hogy a szegény emberek ingyen meríthessék belőle az olajat. A kutakból mindaddig bugyog majd az olaj, míg a királyfi tizenötödik életévét be nem tölti, akkor azután valamennyi kiapad.

S lám csak, a királynak hamarosan fia született. A király pedig állta a szavát, valóra váltotta, amit megígért. A szegények nap mint nap elzarándokoltak az olajkutakhoz, hogy megmerítsék bennük edényüket.

A királyfi lassacskán fölcseperedett, s az évek során deli legénnyé növekedett. Amint tizenötödik születése napja közeledett, a kutakból egyre szűkösebben csordogált az olaj. Ez időben a királyfi arra lett figyelmes, hogy egy öreg anyóka nap nap után eljárogat a kutakhoz, és egy tojánhéjat tart a kút alá, abba cseppenként gyűjtögeti bele az olajat. Egy nap elrejtőzött, kavicsot ragadott, és azzal kiütötte az öreg anyóka kezéből a tojánhéjat, amely már félig meg volt telve a cseppenként összegyűjtögetett olajjal. A tojánhéj a földre pottyant, ott darabokra tört, s az olaj összekeveredett a porral. Az öreg anyóka nézett jobbra, nézett balra, de mert senkit sem látott a közelben, mit tehetett mást, hazacsoszogott.

Másnap az anyóka ismét csak felkereste a kutakat egy másik tojánhéjjal, de a királyfi azt is kiütötte a kezéből. Az öreg anyóka dűnnyögött és mormogott, s az ajkát rágta haragjában.

A királyfi hat napon át minduntalan megismételte ezt a gonoszságot, ám a hetediken rajtavesztett. Az öreg anyóka meglelte rejtekhelyén, megragadta a karját, s haragosan rákiáltott:

– Ahá! Úgy, hát te voltál az, aki napról napra kiütöted kezemből a tojánhéjat? Teljes szívemből azt kívánom: bukkanj rá a hét fonákságra, és házasodj meg!

A királyfi kíváncsian kérdezte:

– Öreganyám, ugyan miféle hét fonákságról beszélsz?

Az öreg anyóka így dűnnyögött:

– Se szeri, se száma azoknak, akik nekivágtak, hogy megszerezzék, de nem tudtak hozzáférni. Te sem fogod megszerezni.

Szaladt a királyfi az apjához, a királyhoz, és így szólt:

– Ó, apám! Adj nekem aranyat s paripát! Útnak indulok, hogy megleljem a hét fonákságot, s megházasodjam.

Kérdezte a király:

– Fiam! Ki tömte meg a fejedet ezzel a mesével?

– Egy öreg anyóka – felelte a királyfi. – Hat ízben törtem el a tojánhéjat, amelyben cseppenként gyűjtögette az olajat a kutakból. Hetedízben megpillantott, megragadott, s haragosan rám kiáltott: – Teljes szívemből azt kívánom, bukkanj rá a hét fonákságra, és házassodjál meg! – Majd meg azt mondta, hogy se szeri, se száma azoknak, akik nekivágtak, hogy megszerezzék, de még senki sem tudott hozzáférni. Éppen ezért útra kelek, hogy én leljem meg a hét fonákságot.

Az öreg király kérve kérte fiát, ne lépjen a veszedelmes útra, de a királyfi csak nevetett apja aggodalmán, lóra pattant nyomban, s elvágatott.

Hát amint így vágatott a királyfi, egyszer csak egy ősz öregembert pillant meg az úton. Megrántotta a lova zabláját, s így köszönt:

– Adj' isten, öregapám. Megmondanád-e, merre s hova kell vágatnom, hogy megleljem a hét fonákságot?

– Fiam – felelte az aggastyán –, csak folytasd az utadat bátran, míg rátalálsz egy másik öregre. Az talán jobb tanáccsal szolgál, mint én. Én még nem vagyok elég idős ahhoz, hogy rendben megfelelhessenek kérdésedre.

A királyfi úgy is tett, ahogy az öregember tanácsolta. Továbbvágatott az úton, s rövid idő múltán megpillantott egy még öregebb ősz embert. Attól is ugyanezt kérdezte. De a második öreg sem felelt mást, mint amit az első.

– Fiam, csak folytasd az utadat bátran, míg rátalálsz egy még öregebbre. Az majd jobb tanáccsal fog szolgálni. Én bizony nem

vagyok még elég idős ahhoz, hogy rendben megfelelhessenek kérdésedre.

A királyfi úgy is tett, ahogy a második öreg mondta. Továbbvágatott az úton, s kis idő múltán ismét egy ősz öregembert pillantott meg, akiről már messziről látszott, hogy az előbbieknél is jóval idősebb. Ettől is megkérdezte ugyanazt, amit az első két öregtől. Az aggastyán szóra nyitva ajkát, így felelt:

– Fiam, kéréseid váratlanul ért. De mivelhogy kérdeztél, válaszolok, íme, halld tanácsomat: haladj csak tovább utadon, hamarosan egy nagy városhoz érsz. Menj be a városba, s járj-kelj mindaddig, amíg egy számarra nem lelsz, amely csonton rágódik. Szólítsd meg ekképpen: „Csacsikám, futná csak időmből, bizony kicserélném ezt a csontot lóherére.” Majd siess tovább, s nemsokára egy kutyát is látsz, amely lóherét legel. Azt szólítsd meg így: „Kutyuskám, futná csak időmből, a lóherét bizony kicserélném apróhalra.” Akkor menj tovább, s találsz egy tyúkot, amelyik tejbekásában turkál a csőrével, s egy macskát még, amely kendermagot fal. Ígérd oda a tyúknak a kendermagot, a macskának a tejbekását, de többé ügyet se vess rájuk. Csak menj tovább, s kijutsz a tengerpartra. A tengerben azonban nem víz van, hanem sűrű iszap. Ne mulaszd el így szólni az iszaptengerhez: „Te óceán, futná csak időmből, bizony jól fürödnék tiszta hullámaidban.” Majd pedig, ha továbbhaladsz, egy csurgóhoz érsz, ámde a csurgóból nem víz bugyog, hanem sárlé. Ne mulaszd el így szólni hozzá: „Te kedves, üde forrás, futná csak időmből, bizony jól innék friss vizedből.” Végezetül egy lépcsőre bukkanasz, amelyet oly fonákul építettek, hogy felfelé nem, csupán lefelé visz. Ne felejts el így szólni hozzá: „Pompás lépcső, futná csak időmből, bizony felszaladnék rajtad.” – Ha mindezt végigjártad és megtetted – folytatta a vénséges vén –, akkor keresd meg a városban a törökmézes asszony boltját, kérj tőle hét pudvás gyümölcsöt. Mit kell tenned, s hova, merre kell menned, azt már magadnak kell kitalálnod.

Az ifjú királyfi mindenben követte a vénséges vén apó tanácsát.

Csakugyan hamarosan meglelte a várost, a városban a számarat, a kutyát, a macskát, a tyúkot, az iszaptengert, a sárlé csurgót s a lefele vezető lépcsőt. Mindegyikkel szakasztott úgy

beszélt, ahogy azt az ősz öreg tanácsolta, majd megkereste a törökmézes asszony boltját.

A törökmézes asszonytól megkapta a hét pudvás gyümölcsöt, amelyet lyukas diónak nézett. Szörnyen kíváncsi lett, ugyan mi rejtőzik bennük? Amint kilépett a boltból, már az ajtó előtt feltörte az első diót. Hát, uramfia, abból egy szépséges szép leány pattant ki, és így jajveszékelt:

– Én az éhség leánya vagyok!

Ámde a királyfinál nem volt semmi ennivaló. S mivel nem tudta az éhségét lecsillapítani, a leány ott nyomban el is pusztult. Kíváncsian törte fel a második diót, s megint csak az történt, ami az imént. Így tört fel rendre hat diót, egyiket a másik után, s mind a hatból csodálatosan szép leány pattant ki, s pusztult el a szeme láttára. Végül már csak egyetlen diója maradt.

Ekkor azt gondolta magában:

– Mielőtt feltörném ezt a hetediket, valami ennivalót kell szereznem.

El is ment, vásárolt is mindenféle jót, azután feltörte a hetedik diót.

S amidőn abból is egy szépséges szép lány pattant ki, aki jajveszékelve azt kiáltozta, hogy ő az éhség leánya – akkor így szólt hozzá a királyfi:

– Íme, vedd ezeket, és lakmározz kedvedre.

Miután a leányka jóllakott, s még sokkal szebb lett, mint azelőtt, a királyfi mindjárt azt kérdezte tőle: – Gyöngyöm, eljönnél-e hozzám feleségül? – A leányka örömmel beleegyezett, mindketten vidámak s boldogok voltak. Így hát a királyfi maga mellé ültette a nyeregbe mátkáját, és nyomban elszáguldott vele.

A vén törökmézes asszony azonban módfelett meggyűlölte a szép leányt, merthogy az oly deli vőlegényre lett. Az irigységtől szinte elsárgult a képe. Rögvest a mátkapár után loholt, s amikor a királyfi éppen átugratott a fonák lépcső felett, a török boszorkány emígy kiáltozott:

– Te lépcső! Parancsolom, hogy a lovagot paripástól elbotlaszd!

Ám a lépcső így felelt:

– Nem, nem teszem! Mert ha futotta volna idejéből, bizonyosan felment volna rajtam.

Akkor a sárlé csurgót-szólította a boszorkány:

– Te forrás! Parancsolom, önts ki a medredből, és áraszd el sárral útjukat!

Hanem a csurgó így válaszolt:

– Nem, nem teszem! Mert ha futotta volna idejéből, jót ivott volna belőlem.

A boszorkány ekkor az iszaptengerre kiáltott:

– Te óceán! Parancsolom, borítsd el őket iszaphullámaiddal!

A tenger erre azt felelte:

– Nem, nem teszem! Mert ha futotta volna idejéből, megfürdött volna hullámaimban.

Megint kiáltott a boszorkány:

– Te tyúk! Parancsolom, csapkodj arca előtt szárnyaiddal, hadd zuhanjon le a lováról!

Ám a tyúk erre azt kárálta:

– Nem, nem teszem! Mert ha idejéből futotta volna, tejbekásámat kendermagra cserélte volna:

Ismét felhangzott a boszorkány szava:

– Te macska! Parancsolom, vájd ki a szemét, mely csillagként ragyog s tündököl!

Felelt a macska:

– Nem, nem teszem! Mert ha idejéből futotta volna, kendermagomat tejbekásásra cserélte volna.

Most már rikoltozott a csúf boszorkány:

– Hallod-e, te kutya! Parancsolom, marcangold véresre a paripáját, hadd vesse le magáról lovasait.

A kutya visszamorgott:

– Nem, nem teszem! Mert ha idejéből futotta volna, lóherémet apróhalra cserélte volna.

S ekkor a boszorkány rárivallt a csacsira:

– Hallod-e, te szamár! Teljesítsd a parancsodat! Rúgd meg a lovat teljes erődből, hogy megtántorodjék, és ledobja a hátáról a lovasait.

De a csacsi így felelt:

– Nem, nem teszem! Mert ha idejéből futotta volna, a csontomat lóherére cserélte volna!

Így hát a királyfi és mátkája túljutott minden veszedelmen. Hanem a török boszorkány éktelen haragra gerjedt a fonáságok feleletétől, s tajtékozva loholt a királyfi után. A királyfi pedig apja várának közelében egy terebélyes fát pillantott meg, s ekkor így szólt a mátkájához:

– Figyelj csak reám! Én most előresietek, és jelentem királyi atyámnak, hogy nem egymagám tértem vissza, hanem arámmal. Arra kérlek, várj itt rám kis ideig. Hamarosan visszajövök érted.

Ezek után a királyfi magára hagyta mátkáját, és sietett jelenteni apjaurának, mily szépséges és kedves az ő arája, mily fehér és mily gyöngéd a két orcája. Nem is szólt semmi másról, mindegyre a mátkáját dicsérte, s váltig bizonygatta, hogy hozzá foghatót nem találni hetedhét országban. Addig-addig hallgatta a király a dicsérő szavakat, míg végül is így felelt:

– Fiam, te cseppenként csepegtetted belém a kíváncsiságot. Most azután kerekedj fel ízibe, és hozd éléin mátkádat. Én ezalatt elrendelem, hogy amíg visszatérsz, minden készen álljon a lakodalomra.

Több se kellett a királyfinak. Lovára pattant, s elvágatott, hogy mátkáját nyomban a király elé vezesse.

De vajon mi történt ezalatt a szépséges szép menyasszonnyal?

Alighogy magára hagyta a királyfi, máris a fa alá lopakodott a török boszorkány. Kitépett egy hosszú szálát csúf fekete hajából, s azzal villámgyorsan meghurkolta a szép lány lábát. A lány abban a szempillantásban hófehér galambbá változott, s felröppent a fa legmagasabb ágára. A csúf banya pedig letelepedett a fa alá.

Midőn a királyfi vágatva visszatért, már messziről kiáltozott a vén csúfság:

– Hozott isten, kedves mátkám!

– Hogyan? – ámuldozott a királyfi. – Hisz nem te vagy a menyasszonyom! Az én mátkám fehér volt, akár a hó, és piros volt, mint a kibuggyant vércsepp, a haja pedig hasonlatos a színaranyhoz.

– Kedves királyfim – válaszolta a csúfság –, hidd el, mégis én vagyok a te mátkád. Ideültetted a tűző napsugárra, s míg te távol voltál, ilyen feketére pörkölődtem.

– Nem, nem hihetem, hogy te lennél az én szépséges szép mátkám! – jajongott a királyfi. – Ő oly édes-kedves volt! De akár jó vagy, akár gonosz, akár szép, akár ily csúf, mit tehetek mást, magammal viszek. De mit fog szólni királyi atyám?

Hogy mit szólt a király? Hát amint rácsodálkozott a különös menyasszonyra, menten szidni kezdte a fiát, s ily szavakat hajtogatott:

– Ez már teszi! Ilyen leányzó – istenemre – még sohasem vetődött országomba. No de nem is óhajtanám, hogy párja akadjon. Hú! Ez a kordován bőr, ez a kályhalyuk száj, ez a krumpli orr, ez a fakó csepű haj! Valóban ezt a szépséget választottad volna? Nem, nem, te gúnyolódsz velünk.

Így beszélt a király. A menyegzőt azonban nem ülhatték meg, mert a királyfi belebetegedett bánatába. Hát amint ágnak dőlt, s erőtlenül feküdt, egy fehér galamb röppent be az ablakon, rászállt az ágy szélére, és megszólalt:

– Szegény beteg királyfi! Mily csúf fej nyugszik a párnádon! Szája akár a kályhalyuk, orra, mint a krumpli!

A boszorkány a beteg ágya mellett bóbiskolt. Éktelen haragra gyulladt, meg akarta fogni a galambot, de az felröppent, és turbékolva elszállt. A királyfi mindegyre azt kérdezte:

– Miféle különös galamb járt itt?

A csúfság azonban titkolni igyekezett, hogy a galamb szava elevenbe vágott, s ezért azt felelte:

– Ugyan már, egészen közönséges galamb volt, sok van ebből a fajtából errefelé.

Egy ízben a királyfi egyedül maradt, és sehogyan sem tudott elaludni.

Ekkor a szobája nyitott ablakán beröppent a hófehér galamb, és újra elismételte ama különös szavakat. A királyfi addig becézte, édesgette, mígnem a vállára telepedett, akkor tenyerébe vette, simogatta, ámde a galamb mindegyre a vérpiros lábát nyújtogatta felé.

A királyfi nézte a lábacsját, nézegette, végül is egy fekete hajszálból csavart hurkot pillantott meg rajta. Kibogozta, s csodák csodája, a galamb abban a szempillantásban hófehér leánnyá változott. A királyfi boldogan ismert rá szívbeli mátkájára, s

megkérdezte, ki varázsolta galambbá. És a szép lány rendre elmesélte a törökmézes asszony gonoszságait és varázslatát.

Éppen akkor járt arra a király. Betért egyetlen fiához, és boldogan látta, hogy az meggyógyult, s nem győzött örvendezni és gyönyörködni az igazi menyasszony szépségében, kedvességében.

A csúfság pedig megneszelte a bajt, és úgy kerekelt oldott, hogy soha többé hírét sem hallották. A királyfi és szép arája nyomban megülte a menyegzőt. Hét teljes napon át tartott a vigasság, és mindannyian boldogok voltak.

Itt a vége, fuss el véle.

SPANYOL ÉS PORTUGÁL MESÉK

A VILÁGSZÉPE

Volt egyszer egy király, s volt neki egy haszontalan fia. Sok gondot, szomorúságot okozott ez a királyfi az apjának, de minden szidás lepergett róla, sehogy se akart megjavulni.

Nemsokára aztán meghalt a király, s a királyfira szállt a korona. Most már egészen a maga ura, maga gazdája lett, de ez se számított: ezután is csak a játékon, mulatságon járt az esze. S ami a legrosszabb: folyvást kockázott. Minél többet játszott, annál többet veszített, a végén már mindenét elkockázta. Nem is maradt egyebe a koronájánál. Utoljára feltette azt is – s elvesztette. Ezután nem maradt más választása, nekiindult a világnak, s kéregetett, alamizsnából élt. S ha szert tett egy kis pénzre, megint csak eljátszotta.

Egyszer éppen valamelyik szomszédos országba vetődött, ahol volt egy tekintélyes lovag, aki maga is minden áldott nap odatelepedett a kockázók közé.

A királyfi összeakadt ezzel a lovaggal, s attól kezdve mindig együtt játszottak. A lovagnak azonban kedvezett a szerencse: a királyfi minden pénzét elnyerte.

Mikor látta a lovag, hogy az ifjú egyre jobban bűnnek ereszti a fejét, így szólt hozzá:

– Hallod-e, gyere, szegődj el hozzám, nem bánod meg. Kapsz annyi aranyat, amennyit csak akarsz, aztán kockázhatsz kedvedre. Hanem egyszer egy esztendőben meg kell dolgoznod érte: azt teszed, amit parancsolok neked, bármi legyen is.

A királyfinak nem volt veszténivalója, elfogadta az ajánlatot. Meg aztán: akármilyen kemény munka legyen is – gondolta –, egyszer egy esztendőben csak ki lehet bírni.

S mihelyt szolgálatba állt, mindjárt kapott is a lovagtól egy teli láda aranyat. Ő meg másnap rögtön kivett belőle ezer tallért – s még aznap elkockázta. Egy peták nem sok, annyi se maradt belőle.

Harmadik nap kétezer tallért vett ki a ládából – s azt is elveszítette.

S ezt így folytatta több mint két hónapig: mindig ezer arannyal vett többet magához – s mindet el is játszotta estig. Az arany pedig csak fogyott, apadozott a ládában, s egy szép nap megpillantotta a láda fenekét – üres volt.

Akkor így szólt a gazdája hozzá:

– Elérkezett a nap, hogy megszolgáld az aranyat, amit adtam néked! Olyan szaporán szórtad a kincset, hogy elfogyott idő előtt. Kerítenünk kell helyette másikat. Eredj az istállóba, találsz ott két lovat, nyergeid meg őket. Rakj a tarisznyába két sonkát, két oldalast, két flaskó bort, kenyeret, amennyi kell, meg sajtot, olajat hozzá. Úgy készülj, hogy negyvennapos útra megyünk.

A királyfi mindent úgy tett, ahogy parancsolták neki. Megnyergelte a lovakat, tarisznyába rakta az elemózsiát – aztán nyeregbe pattantak és elvágattak.

Lovagoltak éjt-nap, hegyen-völgyön, országokon át, míg egyszer csak megpillantották a tengert.

A lovag odamutatott a rengeteg víz közepére, s így szólt:

– Látod azt a sötét foltot ott a távolban?

– Látom.

– Tudd meg, hogy az a Vízikastély. Roskadásig rakva van arannyal-ezüsttel. El mernél oda menni?

– Én igen – felelte a királyfi. – De csak úgy, ha mutatod az utat.

A lovag nem szólt rá semmit, megsarkantyúzta a lovát – s már száguldott is át a tengeren. A királyfi meg a nyomában. Csudálatos vágta volt ez: a lovak patái alig érintették a vizet. De éppen ez volt a jó, mert másképp sosem értek volna oda a Vízikastély rettentő magas sziklájához.

Amikor odaértek, leszálltak a lóról, és fölpillantottak a szédítő magasba: olyan volt a sziklacsúcs tetején a kastély, mint valami odapottyantott soktornyú fészek.

Azt mondta akkor a lovag a királyfinak.

– Úgy készülj, hogy most fölmész a kastélyba.

Az ifjúnak még a lélegzete is elállt.

– Oda... föl? De hát hogyan, ha még kapuja sincs? – dadogta kínjában.

– Ne törődj vele – mondta a lovag. – Itt van ez a négy zsák, fogjad. Ha pedig odafent leszel, jól nyisd ki a szemed: halomban áll ott az arany. Megtöltöd mind a négy zsákot, de vigyázz, jó erősen kösd el a szájukat, nehogy kioldódjanak, amikor jössz visszafelé!

Azzal előkapta zsebéből a varázskönyvét, kinyitotta – s abban a szempillantásban érezte a királyfi, hogy fölemelkedik a levegőbe, mintha a hajánál fogva húznák. S mielőtt még igazában magához térhetett volna, már ott is találta magát a kastély öregtoronyában. Ahogy benézett a toronyablakon, majd megvakult a ragyogástól: még a falakat is arany borította.

Nem töprenkedett sokáig, gyorsan nekilátott, megtöltötte a zsákokat, s nagy gonddal, jó szorosan elkötötte mindegyiknek a száját – aztán integetni kezdett a lovagnak, hogy készen van, indulhat vissza.

A lovag csak erre várt. Mikor észrevette, hogy a zsákok hiánytalanul ott sorakoznak az öregtorony ablakában, újból kinyitotta a varázskönyvet – s uramfia! a zsákok szépen, egymás után ereszkedni kezdtek lefelé, mintha szárnyuk volna!

Mikor az utolsó zsák is odahuppant a lovag lába elé, becsukta a varázskönyvet, a zsákokat feldobta a lovak hátára, és felkiáltott a magasba a királyfinak:

– Megszolgáltad az aranyat, amit adtam – most próbálj magad szerencsét! Ha ügyes leszel, megtalálod a boldogságodat, ha nem – meghalsz!

Azzal felkapott az egyik lóra, s elvágatott az arannyal teli zsákokkal, toronyiránt, át a tengeren.

– Ne hagyj itt! Várj! Legalább innen segíts le! – kiáltozott kétségbeesetten a királyfi, s szédelegve nézett le a mélybe. De a lovag már nem hallotta a hangját, már csak egy kicsi pont volt a messzeségben. Ő meg egyszerre megrémült, hogy micsoda szörnyű bajba keveredett... S felsóhajtott szomorúan:

– Édes szülőanyám, mi lesz velem ezen az elhagyatott helyen? Körös-körül víz csapkodja, a sziklán egy fűszál sem terem: nyomorultul éhen veszek, ha itt kell maradnom!

S figyelmesen vizsgálgatni kezdte, hol tudna a lábával megkapaszkodni, hogy a szikláról leereszkedjék. De végül is belátta, hogy sehol – és isten kegyelmébe ajánlotta magát.

Szerencséjére, mielőtt a Vízikastélyba felröppent volna, jó alaposan belakott, így egyelőre nem kínoztta az éhség, de a szomjúság annál jobban.

– Hej, ha egy kortyot ihatnám! – sóhajtott újra. – Csak egy csöppet legalább!

S mivel okosabb nem jutott eszébe, az öregtorony fala mellett kaparni kezdte a földet. S ahogy így keresett-kutatott, egyszerre csak nedves homokra talált. Majdnem felrikkantott örömében.

– Bizonyosan valami hús vizű forrás van alatta! – gondolta, s még nagyobb buzgalommal folytatta az ásást. Nem volt könnyű dolga. Ragacsos, tapadós volt a homok – mintha nem is homok lett volna –, s már majd beletört a keze a kétségbeesett kaparászásba, vízzel mégsem találkozott. De azért nem adta fel a reményt. Amikor elfáradt, pihent egy kicsit, aztán újult erővel látott neki a munkának – s közben egyre jobban gyötörte a szomjúság.

Egyszer aztán, mikor javában kapálta, vájta a homokot, észreveszi, hogy mindjárt elfogy a keze alatt, s egy ajtó bontakozik ki a sötét üreg alján, amibe beásta magát. Izgatottan végigtapogatta a vaspántokat, s még egy repedést is fölfedezett az ajtón: világosság szűrődött ki rajta!

Ez lelket öntött belé. Addig folytatta az ásást, amíg kiszabadította az ajtót, és kinyitotta. S abban a szempillantásban egy toronylépcsőn találta magát. De most már nem fohászkodott se ördögnek, se istennek: megindult lefelé a lépcsőn.

Hát ahogy leért az aljára, fényes nagy terem tárult a szeme elé. Ámulva nézett körül. A terem közepén hús vizű szökőkút csobogott, mellette hosszú asztal, roskadásig megrakva jófajta ennivalókkal. Első dolga volt, hogy odahajolt a szökőkút alá, és ivott egy hatalmasat. Aztán a sok finom falat láttán az étvágya is megjött s derekasan nekilátott. Kicsit zavarta ugyan, hogy teremtett élő lelket nem lát sehol, de azért nem ment el a kedve a lakmározástól.

Együnk, igyunk – gondolta –, ha már meg kell halnunk, legalább jóllakottan haljunk meg. Hogy mi lesz holnap, csak a jó isten a megmondhatója.

S mint a duda, úgy teleette magát.

Aztán végigjárta a termeket.

De hiába kutatta végig a gyönyörű palota minden zegét-zugát, sehol senki elevennel nem találkozott.

Hanem amikor érkezett a konyhába, egy vén, töpörödött anyókat talált ott.

Amikor megpillantotta a királyfit, összecsapta a kezét.

– Hát téged mi szél hozott? – kérdezte. – Miféle rosszakaród küldött ide?

– A mostoha sorsom, anyóka – felelte az ifjú, s leült az öregasszony mellé, és töviről hegyire elmesélte a történetét.

– Bizony, rosszabbat nem is tehetél volna, mint hogy ide belépj – csóválta a fejét az öreganyó. – Mert tudd meg: elvarázsolt kastélyban vagy. Aki ide belép, halál fia. Egy szerencsen óriás a kastély őrzője, s mindenkit széttép, aki idegent itt talál. De látom, fiatal vagy és tapasztalatlan. Majd megpróbálom lecsillapítani a haragját, ha megígéred, hogy mindenben engedelmeskedel neki.

– Megígérem – mondta a királyfi; de rögtön fel is ugrott, mert lépteket hallott!

– Gyorsan, gyorsan! – tuszkolta be az anyóka egy kis kamrába, mert egyre közelebből hallatszottak a szerencsen döngő lépései. – Itt húzd meg magad csöndben, s a pissenésed se halljam, amíg beszélek veled. Ha most meglát, búcsúzhatsz az életedtől.

Alig bújtatta el a fiút, már be is lépett a fekete óriás: olyan félelmesen villogott a szeme, hogy aki csak meglátta, égnek meredt minden hajszála.

– Emberszagot érzek! – dörögte a szerencsen haragosan. – Add elő, de rögtön, mert különben téged csaplak agyon!

– Ugyan, könyörülj meg rajta – csitította az öreganyó. – Csak egy ártatlan legény csöppent ide, akit valami gonosz varázsló bevarázsolt a kastélyba, és csúful cserbenhagyta. Ittrekedt az öregtoronyban, megtalálta az ajtót, így tévedt ide hozzánk.

– Jól van! – dörmögte az óriás. – De akkor hadd lássuk, mutassa csak magát!

A királyfi akkor – ugyanis a kamrában minden szót jól hallott – előlépett nagy sóhajtással.

Az óriás odaparancsolta maga elé.

– Mondd el, hogyan kerültél ide! – förmedt rá a megszeppent legényre.

S az rendre elmondta, amit az anyóka már tudott.

Mikor a szerecsen látta, hogy igazat beszél, így szólt:

– Szerencséd, hogy nem hazudtál. Aki a Vízikastélyba belép, halálnak halálával hal meg! De megsajnáltalak, mivelhogy olyan fiatal vagy. Ha megígéred, hogy itt maradsz nálam, nem próbálsz megszökni, s mindenben engedelmeskedel, meghagyom az életedet. Hanem azt előre megmondom: többet innen nem szabadulhatsz. Ha ráállsz, s mindent úgy teszel, ahogy mondom, még boldog is lehetsz. Semminek nem érzed majd a hiányát, hacsak a szabadságnak nem. Arról azonban mondj le: ha kiteszed a lábad a kastélyból, nyomban vége az életednek. Ezt jól véd az eszedbe!

A királyfi látta, hogy nincs más választása – engedelmeskednie kell. S még hálálkodott is, hogy megmenekült a biztos haláltól.

A szerecsen azután előszedett egy jókora kulcscsomót, és végigvezette a királyfit a kastély termein.

Volt egy terem, amelyik tele volt csicseriborsóval. Egy másik telis-tele sonkával. Egy harmadik karajjal – aztán sorba a többi: finom borokkal, különféle nyalánkságokkal megrakott termék...

Végül az utolsó hármát is megmutatta: az egyikben halomban állt az arany, a másikban az ezüst, a harmadikban a réz.

Csupán egy ajtót nem nyitott ki a szerecsen óriás – helyette odaadta a kulcsokat a királyfinak, s így szólt:

– Nesze, amit a kastélyban látsz meg találsz, mind a tiéd, ne szűkölködj semmiben. De ezt az egy ajtót ki ne nyisd soha, mert nagy baj ér. E mögött az ajtó mögött alussza álmát az elvarázsolt *Világszépe*, de olyan jól őrzik, hogy úgysem juthatnál be hozzá.

Majd így folytatta:

– Olyan ajtó ez is, mint a többi – de csak kívülről! Mögötte két vad oroslán fekszik, s menten széttépik, aki oda belép. De még ha az oroslánoktól megmenekülnél is, újabb ajtó következik, amelyik mögött két kalapács kalapál szakadatlanul, s tönkre zúzna, ha át akarnál surranni közöttük. De ha még átsurrannál is, egy újabb ajtóval találnád szemközt magad, azt pedig egy rettentő nagy malomkerék őrzi: szüntelenül forog, s pozdorjává zúzza, aki át akar alatta menni. De ha még ezen is átjutnál valahogy, újabb ajtó állja az utadat, s annak egy mérges kígyó az őrzője. Ebből is láthatod, hogy mennyi veszély fenyeget, ha megpróbálsz bejutni Világszépéhez.

A királyfi erősen fogadkozott, hogy mindent úgy tesz, ahogy a szerencsen parancsolta. Napok múltak el ezután, és még nyomát se látta a fekete óriásnak a kastélyban. Csakhogy az ifjú királyfi túlságosan is hozzá szokott az édesapja udvarában, hogy azt tehet, amit akar – s nemigen tudott megbarátkozni a gondolattal, hogy ő fogoly. Meg a kíváncsiság is furdalta nagyon, hogy vajon mi lehet a titkos ajtó mögött: csakugyan egy világszép leány? S hiába figyelmeztette a szerencsen a veszélyekre – már azt se bánta volna, ha az életével fizet: de végére akart járni a dolognak.

Fogta a kulcsot, és kinyitotta a tilalmas ajtót.

De alighogy kitárta, a két dühödt oroszán vicsorgó fogakkal eléje ugrott. A királyfi ijedtében lekapta széles karimájú kalapját, az oroszánok közé dobta – s azok egyszeribe úgy összemarakodtak, hogy a végén már nem is kalapot, hanem egymást tépték, harapták.

Ő erre gyorsan megadta a kegyelemdöfést a két fenevadnak – és kinyitotta a második ajtót.

Ott meg a két kalapács kalapált olyan sebesen, hogy képtelenség lett volna köztük átsurranni: palacsintává lapították volna a vakmerőt!

A királyfi nem is próbálkozott vele, hanem lekapta a kabátját, rádobta a két kalapácsra, s úgy leszorította őket, hogy meg se tudtak mozdulni. Ő pedig szépen tovább sétált, s kinyitotta a harmadik ajtót.

De itt se volt könnyebb dolga: az iszonyú nagy malomkerék olyan rettenetes sebességgel forgott, hogy szinte a szele is elsöpörte az embert. Fogta hát a mellényét, és azt hajította oda. A rengeteg nagy malomkeréknek először meg se kottyant a mellény, örölte-morzsolta – míg csak az egyik gombon fönt nem akadt. S akkor megállt.

A királyfi pedig egy nagyot szökkent, átugrotta a malomkövet; most már ez is megvolt.

S törte a fejét, hogy ha már eddig szerencséivel járt: hogyan szabadulhatna meg a kígyótól? Végül összeszedte a bátorságát – és kinyitotta a negyedik ajtót is.

A kígyó, amelyik mögötte lapult, vadul tekergőzni kezdett, himbálva fölcsapta a fejét, rettentő sziszegése betöltötte a kastély minden termét.

Ő meg gyorsan lekapta a csizmáját, és odahajította a szörnyetegnek. A kígyó nyomban rávetette magát, befalta, s nagyokat nyelt. A szárát még csak lenyelte volna, de a talpa, sarka

kemény volt, az kifogott rajta – majdnem megfulladt tőle. A királyfinak se kellett több, előrántotta a kését, és egykettőre végzett vele.

Így jutott el az utolsó ajtóig, ahol már nem várta több akadály – s vidáman benyitott.

Hát uramfia – olyat még nem látott életében! Olyan csodálatos palotatermet, ami körös-körül arannyal-ezüsttel-drágakövekkel volt kirakva, a mennyezet, a padló, a falak – de még a gyertyák lángja is úgy lobogott, mint az olvadt gyémánt!

A királyfi megdörzsölte a szemét, s kit lát, kit nem: a sarokban, a patyolatágyán, az elvarázsolt Világszépe szunnyadozott.

Első pillanatban mozdulni se tudott az ámulattól. Aztán hirtelen félelem vett erőt rajta – s ő, aki annyi veszélyt leküzdött –, már-már vissza akart fordulni: nem merte felköltetni a szépséges leányt.

De az ajtóban mégis meggondolkozott – megbánta a gyávaságát. S újra visszafordult.

Sokáig csak nézte, csodálta Világszépét, aztán csendben odahajolt föléje, és megcsókolta. S alighogy érintette a homlokát ajkával, Világszépe felébredt, és megszólalt:

– Jól tetted, királyfi, hogy megtörted a varázst. De én egy óra múlva eltűnök, s te százszor is elfáradsz, amíg utolérsz. Egy óra múlva galambbá változom, és öt napig ott tanyázom a Három Narancs Kertjében. Ha ott sem találnál meg, fogd ezt a zsebkendőt, és mutasd elő, akárhol legyél is, hogy felismerjelek.

Azzal átnyújtott egy finom, fehér kendőt: arannyal hímzett királyi címer volt a sarkában.

Ebben a pillanatban valahonnét zengő óraütés hallatszott fel: lejárt az idő. S egyszerre, hatalmas égzengés közepette, minden elsötétült körülötte: Vízikastélynak, tengernek, Világszépének se híre, se hamva. Ő pedig egy kietlen hegytetőn tért magához.

Töprengett a királyfi, hogy mitévő legyen, merre keresse a Három Narancs Kertjét – de semmi okos nem jutott eszébe. Így aztán elhatározta, hogy a jó szerencsére bízza magát, s elindult toronyiránt egyenest, amerre a lába vitte.

Három nap, három éjjel vándorolt úttalan utakon, míg végre egy kert aljába ért. Éppen megszomjazott nagyon, s gondolta, betér a kertbe, és egy kis vizet kér.

Egy kertészt talált odabent, egy szerecsen kertészt, aki nem volt más, mint az elvarázsolt kastély fekete óriása – csak most nem látszott valahogy olyan félelmesnek és szálfatermetűnek: olyanforma volt, akár a többi ember, csupán fekete.

A kertész rögtön felismerte, hogy ki áll előtte – a királyfi azonban nem. S úgy szólt hozzá, mint egy idegenhez.

– Adj egy korty vizet, jó ember – mondta elcsigázottan –, nagyon megszomjaztam.

– Már hogyné adnék – felelte nyájasan a ravasz fekete. – Itt egy teli korsó, éppen most hoztam frissen a kútról.

Az ifjú jóízűt ivott, s megkérdezte, hogy miféle kert ez.

– Ez bizony a Három Narancs Kertje – hangzott a válasz.

– Hát galambok járnak-e inni a kutadra? – érdeklődött tovább a királyfi.

– Járnak bizony – bólogatott a szerecsen –, már harmadik napja. De már csak holnap meg holnapután láthatod őket, amikor a nap a legmagasabban áll.

– Ha megengeded, itt hálnék a kertedben... elvesztettem az egyik kedves galambomat, azt keresem.

– Már hogyné engedném meg – nyájaskodott újra a kertész. – Aludj csak itt bátran a narancsfák alatt, s holnap délben a galambodat is megláthatod.

Úgy is történt. A királyfi meg a kertész ott aludtak együtt a fák alatt, s másnap, mikor közelgett a délidő, elballagtak a kúthoz. S amíg ott heverésztek, várakoztak a galambokra, a kertész pár szem fügét szedett elő, és eszegetni kezdte.

Kis idő múlva megkínálta a királyfit is.

– Nem vagy éhes? – kérdezte barátságosan. – Itt van... egyél – s előszedett egy újabb marok fügét.

De bár ne nyúlt volna hozzá az ifjú! – mert alig harapott bele az első fügébe, menten elaludt.

S épp mikor elaludt, a galambok is megjelentek a levegőben, odaröppentek a kút kávájára, ittak, fürödtek egy jót – s megint elrepültek.

Mikor az ifjú felébredt, már nyomuk se volt sehol.

– Hát a galambok? – kérdezte ijedten a kertésztől.

– Azok bizony itt voltak – mondta a szerencsen mézesmázosan –, de olyan mélyen aludtál, hogy nem tudtalak felébreszteni, hiába rázogattalak.

Éppen negyedik napja volt, hogy Világszépétől elbúcsúzott a királyfi, s így már csak az utolsó nap volt hátra: utoljára jöttek a galambok a kúthoz. Meg is fogadta erősen, hogy most nem alszik el, bármi történjék is!

Hát amint este a kertben sétálgatott, a lába elé hullott egy falevél. Fölemelte – s ezt olvasta rajta:

„Ne bízz a kertészben!”

A királyfi nem tudta mire vélni a dolgot: vajon biztos neki szól a levél? S ha igen: mért ne bízzék a kertészben, mikor az olyan nyájas, barátságos vele, jóltartja s vendégeli?!

A következő nap, mikor az idő dél felé járt, újra elballagtak a kútra a kertésszel. S míg a galambokra vártak, barátságosan elbeszélgettek. A kertész egy idő múlva előkapott két szivart, az egyikre rágyújtott, a másikkal megkínálta a királyfit. Az elfogadta, szépen megköszönte, de alig szippantott belőle párat, máris úgy aludt, mint a tej.

Késő délután volt, amikor felébredt – s a galambok már ki tudja, hol jártak: ahogy megjelentek, el is röppentek délben.

A királyfi gyanította most már, hogy mindez a kertész műve – de nem volt mit tennie, elmúlt az ötödik nap is, a galambok úgyse jöttek többé.

Elbúcsúzott a szerencséntől, és útnak eredt.

De alig lépett ki a kertből, újra egy levelet pillantott meg a lába előtt. Felvette – s ezt olvasta benne:

„A kertész csúnyán rászédett, most megint sokáig nem láthatjuk egymást. Ha vágyol utánam, keress a „Három Aranydió Palotában”.

– De vajon hol keressem azt a palotát? – töprengett a királyfi. – Hiszen ha tudnám, hol van! De sebaj – addig keresem, míg rá nem akadok. A kertet is megjelentem, majd megtalálom ezt is.

S ment, ment, vándorolt megint, már a fél lábát lejárta, s még mindig nem fogyott el az út alóla – végül is egy kietlen sziklatorokhoz ért.

Márt azt hitte, ott fog nyomorultul elpusztulni, mikor egy kunyhóra bukkant. Bekopogott, és szállást kért éjszakára.

Egy töpörödött anyóka lakott a kunyhóban.

– Ki vagy, s mit keresel itt a sziklák között, ahol ember még sosem járt? – kérdezte az ifjútól.

– Bizony, nagy az én bajom, anyókám – felelte a királyfi. – Nincs nyugtom, se maradásom amíg a Három Aranydió Palotáját meg nem találom. Nem tudom, merre keressem, így hát járom a világot, s várom, hogy a jó szerencse arra igazítsa az utamat.

– Akkor pedig jó helyre vetődtél – mondta az anyóka –, mert ebben a kunyhóban szoktak összegyűlni a világ összes madarai. Könnyen meglehet, hogy valamelyikük tudja, merre van az a palota, a világ bármely sarkában legyen is, ha ilyen palota létezik egyáltalán.

Aztán nemsokára bealkonyodott, s megérkeztek a galambok. Az anyóka mindjárt faggatóra vette őket, hogy látták-e valaha a Három Aranydió Palotáját.

– Ilyen palotát sose láttunk, sose hallottunk róla – felelték a galambok.

S jöttek sorba a madarak, mindenféle fajta, pacsirták, fürjek, vörösbecyék – de mind csak ugyanazt tudták mondani:

– Ilyen palotát sose láttunk, nem is hallottunk róla.

Végül a sasfiókák is megérkeztek, a palotáról ők se tudtak semmit. Csak a legkisebb sasfióka hiányzott, egyedül ő nem érkezett meg.

Késő éjszaka aztán szárnyzuhogást hallanak: hát éppen ő volt az! Alig tudta emelni a szárnyát, s amikor leszállt a kunyhó tetejére, onnét is majdnem legurult, úgy jól volt lakva.

– Hát te? Hol voltál, honnét jössz ilyen későn? – kérdezte az anyóka.

– A Három Aranydió Palotájából jövök – nyögte a sasfiók. – Úgy teleettem magam finom csirkebéllal, hogy majd megpukkadok. Nagy dínom-dánom van ott, holnap üli a király lánya a lakodalmát.

Az anyóka a királyfira hunyorított, majd ismét a sasfiókhoz fordult.

– Elvinnéd ezt az ifjút ahhoz a csudapalotához?

– Elviszem szívesen – felelte az –, de nem a szomszédba kell ám akkor menni, hanem iszonyú messzire. Hozzon magával egy levágott ürüt, s mikor szólok neki, adjon egy falatot a csőrömbe.

Úgy is tettek, ahogy a sasfiók kívánta: levágtak egy ürüt, az ifjú feldarabolta, betette a tarisznyájába. Aztán másnap kora reggel felszállt a sasfiók hátára, az meg elrepült vele.

Már jókora utat megtettek, mikor a sasfiók kitátotta a csőrét, hátrafordult, s így szólt:

– Megéheztem, adj húst!

A királyfi előszedett a tarisznyájából egy nagy darab ürücombot, s a madár csőrébe nyomta. De minél tovább repültek, a sasfiók annál jobban megéhezett, s egyre sűrűbben követelte a húst – a végén már egy mócsing se maradt a tarisznyában.

Akkor így szólt az ifjú:

– Elfogyott mind a hús, amit magunkkal hoztunk. Ha megéhezel, harapj a combomba, nem bánom, csak vigyél a palotáig.

– Jól van, jó, nem bánalak – felelte a sasfiók. – Nem nyúlok én hozzád. Valahogy csak megérkezünk így is. Különben is már idelátszanak a palota tornyai – leszállni meg úgyis könnyebb, mint idefönt repülni.

S csakugyan, a sasfiók igazat beszélt: hamarosan feltűntek a mélyben a palota tornyai. Simán leereszkedtek, s éppen ott értek a földre a palota előtt.

– Csakhogy megérkeztünk! – sóhajtott fel a sasfiók. – Már nagyon fogytán volt az erőm. De sebaj, akad itt a palotában harapnivaló, amitől újra megéledek.

A királyfi meg rögtön elindult a palota kapuja felé – de alig tette rá a kezét a hatalmas kilincsre, innen is, onnan is örök ugráltak elő, és durván rákiáltottak:

– Takarodj innen, te koldus!

A hosszú vándorúton annyira elrongyolódott a ruhája, hogy koldusnak nézték. S hiába erősködött, sehogy se akarták a kapun beengedni. Végül elódalgott nagy búsan, odaült a templom lépcsőjére, s onnét leste, hátha megjelenik a királyleány a palota valamelyik ablakában – s akkor tán még beszélhetne is vele.

Kis idő múlva azonban látja, hogy díszes lakodalmi menet közeledik a templom felé: középen haladt az ifjú pár – s a királylányban nyomban felismerte Világszépét!

Hej, de szeretett volna szót váltani vele! – a nagy ünneplő tömeg közepén azonban hiába próbált volna a közelébe férkőzni.

Azt gondolta akkor, hogy megvárja, míg a templom lépcsőjéhez érkezik az ifjú pár, a lépcsőn biztos egyedül lépkednek föl mindenki más előtt – s akkor majd odalép hozzá. Hátha felismeri!

Igen ám – de hogyan ismerjen rá Világszépe ebben a toprongyos koldus gúnyában?

S nagyon elszontyolodott... – de aztán eszébe jutott a kendő! Gyorsan előkapta a zsebéből, kibontotta, s úgy tartotta maga előtt, hogy szemet szúrjon a királynának a kendő sarkába hímzett aranykorona.

S úgy is történt: Világszépe nyomban felismerte a királyfit – de egyetlen szóval se árulta el magát. És belépett a templomba.

A pap már éppen áldását akarta adni az ifjú párra, mikor a királynő megszólalt:

– Valakinek odaígyértem a kezem, s bizonyságul neki adtam a hímzett kendőmet. Aki megőrizte, mutassa elő, mert őhózzá megyek feleségül.

No hiszen forgolódtak, bámultak az emberek a templomban – de csak nem akadt senki, aki a hímzett kendőt fel tudta volna mutatni.

Végül a királynő így szólt az apjához:

– Áll a templom kapuja előtt egy koldus, őnála megtaláljátok a zsebkendőmet. Mert tudd meg, király apám, ő volt az, aki megtörte a gonosz varázst, s én csak hozzá megyek feleségül, senki máshoz.

A király nyomban kiküldte az őröket, s meg is találták a koldust, kezében az aranyhímzésű kendővel. A királyfit fényes ruhába öltöztették, s az mindjárt feleségül vette Világszépét. Királyapósa segítségével pedig a királyságát is visszakapta – s azóta is boldogan élnek, míg meg nem haltak.

A RÓZSABOKOR SÁRKÁNYA

Élt egyszer egy király, volt neki három lánya.

Egy nap hosszú útra indult a király, egy távoli városba, s mielőtt útnak indult volna, megkérdezte a lányait, hogy mit kívánnak, milyen ajándékot hozzon nekik.

A legidősebb egy szép ruhát kért az apjától, a középső egy díszes köpenyt – s a legkisebb egy szál piros rózsát.

A király megígérte, hogy eleget tesz a kérésüknek, s útra kerekedett. Három napot töltött a távoli városban, s mikor eljött az utolsó nap, megvásárolta a ruhát, a köpenyt – csak éppen piros rózsát nem talált sehol, bárhogy kutatott is utána.

Szomorú volt nagyon, hogy épp a legkisebb lányának okoz majd csalódást – de nem volt mit tegyen: virág nélkül indult haza.

Hanem ahogy közeledett a palotájához, a fele út táján váratlanul egy kert aljába ért – s ez a kert tele volt rózsabokorral, és valamennyi bokor piros rózsát nyitott!

Megörült a király. "Mégse megyek haza üres kézzel!" – gondolta, s leszállt a lováról, belépett a kertbe, és leszakított egy szál rózsát.

De abban a szempillantásban egy sárkány ugrott elő, és rákiáltott:

– Mit csinálsz itt!? Ki engedte meg, hogy hozzányúlj a rózsáimhoz?

A király megrettent, de azért bátran így szólt:

– Az igaz, hogy nem kértem engedélyt, de nem tudtam, hogy tied ez a kert. Kérlek, hallgass meg, akkor talán másképp ítélsz felőlem. Király vagyok, és van három lányom. Egy távoli városba kellett lovagolnom, s lányaim megkértek, vigyek ajándékot nekik. Az egyik ruhát kért, a másik köpenyt, s a legkisebb egy szál piros rózsát. De rózsát sehol sem találtam a városban, csak itt, a te kertedben. A gyermekemnek akartam örömet szerezni, ennyi a bűnöm.

A sárkány hallgatott kicsit, majd így szólt:

– Jól van, nem bánom, vidd el a lányodnak a rózsát. De ha holnap mind a ketten meg nem jelentek itt nálam, jaj az életednek, úgy vigyázz!

Azzal eltűnt, mintha ott se lett volna. A király meg nehéz szívvel folytatta útját.

Mikor hazaért, és átadta az ajándékokat, a legkisebb lánya észrevette rajta, hogy valami nagy gond emészti – s titokban megkérdezte tőle:

– Mért búsul, édes király apám? Látom, hogy valami nyomja a lelkét.

A király ekkor elmesélte nagy sóhajtozva, hogy a rózsával hogyan járt, és a sárkány mit parancsolt neki – a lánya azonban csöppet sem ijedt meg. Sőt, még ő vigasztalta az édesapját.

– Emiatt egyet se búsuljon, édes király apám. Ha elmegyünk oda, vissza is jövünk épségben, mind a ketten.

S csakugyan, már kora reggel lóra kaptak másnap, s elindultak, hogy fölkeressék a sárkány kertjét.

Oda is értek szerencsésen, csak éppen senkit sem találtak a kertben. Azon töprengtek éppen, hogy mitévők legyenek, amikor megpillantottak a közelben egy palotát, amelyiknek tárva-nyitva volt a kapuja.

Beléptek, köszöntek – de ott se mutatkozott se élő, se holt. Teremből terembe nyitottak, egyik csudásabb volt, mint a másik – de a legcsodálatosabbnak mégis csak azt találták, amelyikben egy étellel-itallal megrakott asztalra bukkantak!

Ott aztán letelepedtek, és jóízűen megebédeltek. Utána visszasétáltak a kertbe, és gyönyörködtek a tengernyi sok rózsában – de találkozni még mindig nem találkoztak senkivel.

Így esteledett rájuk, a szél-se-járta kertben, az elől-hátul üres palotában.

Hanem amikor beléptek a lakmározóterembe, a hosszú nagy asztal megint meg volt rakva a legfinomabb falatokkal!

Menten neki is láttak, és elköltötték a királyi vacsorát. S bizony, nagyon elálmosodtak utána. Benyitottak a szomszéd terembe, hogy valami fekvő alkalmatosság után nézzenek – hát két csupa selyemmel, csupa paplannal borított ágy termett oda, amíg vacsoráztak.

– Soha jobbkor! – kacagott fel a lány, s ő az egyik ágyba feküdt le, a másikba az édesapja.

S aludtak reggelig, mint a tej.

Akkor az öreg király így szólt szomorúan:

– Édes lányom, nekem mennem kell most már. Itt kell hagyjalak egyedül.

De azért előbb még megreggeliztek közösen a lakmározóteremben, ahol újra rakva volt az asztal mindenféle jóval.

Utána a király lovára ült, és elindult haza – a lány meg kísért a kertbe, szagolgatta a rózsákat, és a lehullott szirmokkal játszott. S akkor egyszerre odaugrott eléje a sárkány:

– Ne ijedj meg – mondta –, nem bántalak, csak azt az egyet kérem, hogy légy a feleségem. Add a szavadat rá!

– Nem adom! – felelte bátran a lány.

– Add a szavadat rá!

– Nem adom!

A sárkány ekkor lehorgasztotta mind a hét fejét.

– Pedig azt hittem, adod. Olyan egyedül vagyok itt a palotában.

Hogyan történt, hogyan nem, a lány maga sem tudta, de megsajnálta a sárkányt.

– Jól van, nem bánom – bólintott. – Vedd úgy, hogy szavamot adtam. De a lakodalmat csak annyi év múlva üljük meg, ahány fejed van. Addig otthon élek az édesapám palotájában, és minden héten meglátogatlak. Jó lesz?

A sárkány boldog volt, nem tudott hova lenni örömeiben, egész nap egyebet sem csinált, mint kedveskedett a királylánynak. A legszebb rózsaszálakból kötött neki csokrot, a lehullott szirmokat a lába elé sepepte, hogy azokra lépjen. S még pompásabb ebédet és vacsorát tálalt fel, mint amelyet – hipp-hopp! – az elmúlt két nap a hosszú, nagy asztalon találtak.

És amikor eljött az este, illedelmesen elbúcsúzott a sárkány, és magára hagyta a jövendőbelijét.

Bizony, sokáig nem jött álom a királylány szemére: hitte is meg nem is, ami vele történt. Csakugyan sárkány menyasszonyává lett? Csakugyan a szavát adta neki? Vagy csak álmodott, és álmodik még mindig?

Így töprenkedett az ágyban, míg végül tényleg elaludt. S mikor fölébredt reggel – tízszer is megdörgölte a szemét. Egy daliás, ifjú király állt az ágya mellett, és így szólt hozzá:

– Én vagyok a te sárkányvőlegényed, királylány! Egy gonosz ellenségem varázsolt sárkánnyá, s csak úgy szabadulhattam meg az átok alól, ha valakinek a szavát tudom venni, hogy feleségül jön hozzám. Időtlen ideje szenvedtem, búsultam itt a palotában, s te voltál az első, aki szavát adta, szépséges királylány. Nem bántad meg az ígéretedet?

Dehogyan bánta meg a lány! – úgy repült a királyfi karjába, mint aki a legszebb álomra ébredt. Azonmód összecsókolóztak – s nem hét év, de hét nap múlva megölték a lakodalmat, s még ma is boldogan élnek, ha meg nem haltak.

A SEBESÜLT MADÁR

Volt egyszer egy király, s annak egy szépséges szép lánya.

A palotájával szemközt egy özvegyasszony lakott, s annak is volt egy lánya.

Mivel mind a ketten özvegyek voltak, az asszony folyvást azon mesterkedett, hogy elvétesse magát a királlyal, mert semmire nem vágyott jobban, mint arra, hogy királyné lehessen. S valahányszor a királylánnyal találkozott, hízalgő mosollyal így forgatta a szót:

– Édes lányom! Ha tudnád, hogy fáj a szívem, ha látlak, a szegény anyátlan árvát! Én ugyan még nem szántam rá magam a férjhez menésre, de ha király apád megkérne, szívesen hozzá mennék feleségül, csak hogy a kedvedre tehessek. Tejbe-vajba füröszténélek, s én meg a lányom, mind a ketten csak a parancsaidat lesnék, mint két hűséges szolga.

A királylány megköszönte az asszony jóságát – s egy nap így szölt király apjához:

– Tudja-e, király apám, mit mondott nekem az az özvegyasszony, aki a palotával szemközt lakik?

– Mit mondott?

– Ha király apám feleségül kérné, ő hozzá menne örömet, s akkor én sem lennék anyátlan árva. Tejbe-vajba füröszténélek, ő meg a lánya, s mind a ketten csak a parancsaimat lesnék, mint két hűséges cseléd.

– Ej, csacsi lány! – mondta az apja. – Ezt csak most ígérgeti. De ha feleségül venném, biztos fordítva csinálna mindent: a saját lányát füröszténé tejbe-vajba, neked pedig olyan rossz dolgod lenne, mint még soha.

– Nem hiszem én azt! – szontyolodott el a királylány. – Ismerem jól azt az asszonyt, a szíve arany. Valahányszor náluk vagyok, a lelkét kitenné, csak hogy a kedvemben járjon, s amit csak megkívánok, nekem ajándékozza tüstént!

– Ej, te csacsi lány, egészen elbolondítottak – csóválta a fejét a király, s nem akart ráállni sehogy, hogy megkérje az özvegyasszony kezét.

De a lánya addig-addig kérte, hogy végül is engedett: annyira szerette egyetlen gyermekét, hogy nem tudott ellenállni a könyörgésének.

Az özvegyasszony persze nem kérette magát kétszer, boldogan igent mondott, hiszen szíve vágya teljesül: királyné lesz.

És megtartották a lakodalmat.

Eleinte nem is volt semmi hiba, békességben éltek – nemsokára azonban kitört a háború az Óperenciás-tenger partján, s a király se tehetett mást: a mostoha királyné szeretetébe ajánlotta édeslányát, s elment maga is háborúskodni.

De alighogy kitette a lábát, minden megváltozott a palotában.

A mostoha nem szenvedhette, hogy a szépséges szép királylány sokkal szebb az ő lányánál – s attól kezdve bármit tett, bármit mondott, mindig talált benne valami hibát. Az étkezésnél ráripakodott, ha meg este egybegyűlt a fényes udvar, korán aludni küldte, hogy ne csillogtathassa a szépségét.

S közben egyre-másra írta a panaszos leveleket a királynak: hogy így meg úgy, a lánya mennyi gondot okoz neki, mind csak bosszúság van vele, szófogadatlan, rakoncátlan, s nem múlik el nap, hogy fel ne bosszantsa valamivel.

A király sejtette, honnan fúj a szél, de azért nyíltan mégse fogta pártját a lányának, nem akarta még jobban felmérgeíteni a mostohát. Hanem inkább azt írta neki, hogy várjon türelemmel, amíg hazatér a háborúból, s akkor majd ráncba szedi a kis rakoncátlant.

A mostoha azonban nem nyugodott bele a dologba. Egyre vádaskodott, egyre acsarkodott a királylány ellen, és írta a leveleket: hogy ha így folytatja, s nem javul meg, előbb-utóbb biztos bajba keveredik, annyira nem hallgat az okos szóra.

A király továbbra is igyekezett megnyugtani s rábíni a mostohát, hogy várjon, de mikor az látta, hogy hiába próbálja kicsikarni az engedélyt, hogy kedve szerint jól megbüntesse a lányt – elveszítette a türelmét, s egy szép napon, amikor éppen összeszólalkozott vele, fogta magát, és elverte a háztól.

A szegény királylány sírva hagyta ott a palotát – elindult világgá.

Ahogy ment-mendegélt, s már azt hitte, hogy összeesik a fáradságtól – egy gyönyörű kastély falai alá ért. A függőhídja éppen le volt eresztve – s ő mindjárt besétált rajta. Csodálkozva bámult körül, keresztül-kasul bejárta a termeket, de sehol egy teremtet lélekkel nem találkozott.

Elhatározta, hogy ott tölti az éjszakát.

Hanem amikor eljött a vacsora ideje, az egyik teremben fényesség gyűlt – s uramfia, mit lát: egy hatalmas, terített asztalt, jobbnál jobb falatokkal!

Nem töprengett sokat, gyorsan odaült az asztal mellé, és megvacsorázott.

De alig nyelte le az utolsó falatokat, már az egyik szomszédos teremben gyulladt ki a fény – s oda is benyitott.

Hát ott meg halomban álltak az ékes-aranyos ruhák, egyik káprázatosabb, mint a másik! S mintha csak mindet rászabták volna!

Éppen az utolsó ruhát próbálta fel, mikor észrevette, hogy egy harmadik teremből is fény szűrődik ki – s oda is belesett.

Jobb helyre be se kukkanthatott volna: egy ragyogó hálóterem volt, mennyezetes ágygal, az ágy meg volt vetve – csak éppen bele kellett feküdni. Amilyen fáradt meg álmos volt, percig se gondolkozott, magára húzta az aranyos takarót, s olyan édesen elaludt, mint a tej. S meg se fordult a fejében, hogy féljen és reszkessen, hogy valaki álmában meglepi.

És a következő napot is így töltötte: sétálgatott a termekben, a kertekben, s mindig talált valami új csudálnivalót – csupán élő teremtménnyel nem találkozott még mindig.

Közben a mostoha otthon nagyon megbánta, amit tett. Várta este, várta reggel, várta délben a királylányt – de bizony az nem jött. S akkor ugyancsak megszeppent: kerestetni kezdte a palota körül. De sehol se találták. S mivel félt nagyon királyi urának a haragjától – futárokat menesztett szerte az országba, hogy kérdezzenek meg mindenkit, nem látták-e a királylányt.

De mintha a föld nyelte volna el, senki se tudott róla semmit.

Végül találtak egy öreg anyókat, és a mostoha elé vitték a palotába.

– Te láttad a királylányt? – kérdezte a mostoha.

– Meglehet, hogy ő volt – felelte az anyóka reszketős hangon.

– Biztos, hogy őt láttad?
– Már amennyire az öreg szemeimtől telik.
– Ne kertelj, beszélj világosan! – csattant fel a mostoha. – Láttad vagy sem?

– Úgy rémlik, ő volt az, akit láttam – felelte az öreganyó.
– És hol láttad?
– Hát a kastélyában. Éppen kihajolt az ablakon.
– Neki? Kastélya?! – ámult el a mostoha. – Hát hol az ő kastélya?
– Egynapi járőföldre innen. De nem akármilyen kastély ám az, varázslat van rajta, legalábbis az odavalósiak úgy tartják. Emberemlékezet óta nem lakik benne senki.

– És most éppen ő lakna benne? Egy kastélyban?! – A mostoha dúlt-fúlt haragjában. – Kergessétek el ezt a boszorkányt! Hazudik!

De hiába kergette el az öregasszonyt, a gyanú ott maradt a mostoha szívében – hogy hátha mégis igazat mondott!

S így szólt a lányához:

– Eredj, lányom, nézd meg, mi az igazság ennek a vén boszorkánynak a szavaiból, kémeled ki azt a kastélyt, és mondj el majd mindent töviről hegyire.

Úgy is lett. A lány útra kerekedett, és megtalálta ő is a kastélyt. S mivel senki nem állta útját, és a függőhíd is le volt eresztve, fogta magát, és bement.

Ahogy az üres termeket járta, egyszer csak összetalálkozott a királylánnyal.

– Hát te? – csodálkozott a királylány. – Hogy találtál ide?

– Összeszólalkoztam én is az anyánkkal – füllentett a lány –, és elüldözött a háztól. Hiába sírtam, világgá kellett mennem. Éppen ideértem a kastély alá, mikor rám esteledett.

– Hát úgy jártál te is, akárcsak én? – sajnálkozott a királylány.

– Szakasztott úgy! – ravaszkodott tovább a lány. – Nem is tudod, milyen boldog vagyok, hogy itt találtalak, meg is haltam volna félelmemben egyedül. Csak azt engedd meg, hogy itt maradhassak veled a palotában, olyan leszek, mint a hűségese cseléded.

– Ugyan hová mennél innen? – örvendezett ártatlanul a királylány, s nem gondolt semmi rosszra, azonnal marasztalni kezdte a mostohatestvérét. – Addig maradsz, ameddig jólesik, eszel-iszol, dúskálhatsz te is a jóban, én nem irigylem tőled.

Azzal mind a ketten vacsoraasztalhoz ültek, s mikor eljött a lefekvés ideje, a királylány megmutatott a sajátja mellett egy másik hálótermet, ami szakasztott olyan volt, mint az övé. Csakhamar mindketten ágyba bújtak. A királylány nemsokára az igazak álmát aludta – de nem úgy a mostohatestvére: ha fáradtan is, de virrasztott, hogy lássa, mi történik éjszaka.

Éppen éjfél ütöttek az órák, mikor látja, hogy csendben kinyílik az egyik ablak, berepül rajta egy káprázatosán szép, tarkabarka paradicsommadár, megfürdik a mosdótál vizében, s abban a szempillantásban nyalka legénnyé változik – és belép a királylány szobájába.

Bezzeg most már a világért sem aludt volna el a mostoha, s tágra nyílt szemmel figyelt.

Figyelt hajnalig; s mielőtt megvirradt volna, ismét megjelent a legény, megmosdott, madárrá változott – s akkor egyszerre az ablak is kitérte a két szárnyát előtte, és ő kirepült.

Amikor fölkeltek mindketten, a lány úgy tett, mintha semmit se látott volna.

Délfelé aztán így szólt:

– Gyönyörű itt minden a kastélyban, de azért mégis hazavágyom. Megyek, megnézem, hogy haragszik-e még az anyánk.

A királylány nem ellenkezett.

– Tégy szíved szerint – mondta –, én örülök, ha maradsz, de nem tartalak vissza.

Hát alig ért haza a lány, elmondott mindent az anyjának töviről hegyire! S nem győzte dicsérni a királylány kastélyát.

– Csupa tükör, csupa gyémánt! – áradozott. – Nagy úri dolga van az én mostohatestvéremnek!

– Tudod mit? – mondta az anyja. – Holnap visszamégy hozzá, magaddal viszed ezt a fűrészelt meg egy marék szöveget. Amikor elaludt a testvéred, szögezd be az ablaktáblát, és fűrészeld körbe az üveget, hogy csak a sarkok tartsák.

A lány úgy is tett mindent, fogta a fűrészelt meg a szöveget, kis batyuba kötötte, és visszament a kastélyba.

Elcsodálkozott a királylány.

– Ilyen hamar visszajöttél? – kérdezte. – Vagy eltévedtél, azért fordultál vissza?

– Jaj, ne is kérdezd! – hazudott újra a lány. – Szörnyű haragos kedvében találtam az anyánkat. Azzal fenyegetett, hogy agyonvág, ha nem takarodom a szeme előtt.

– Ó, te szegény – sajnálta meg a királylány, mert amilyen hiszékeny volt, most se kételkedett a testvére szavában. – Ha jól érzed itt magad, maradj velem.

S mint az első alkalommal, most is megvacsoráztak, lefeküdtek, a királylány csakhamar az igazak álmát aludta – a mostohatestvére meg virrasztott.

S aztán jött az éjféli. Az ablak két szárnya feltárult, berepült a káprázatos paradicsommadár, megfürdött a mosdótál vizében, nyalka legénnyé változott, és bement a királylány hálótermébe.

De a mostoha se volt rest: nyomban fölkel, beszögezte az ablaktáblát, s ügyesen körbefűrészelte az üveget.

És várt.

Mielőtt megvirradt volna, ismét megjelent a legény, megmosdott, madárrá változott, s széttárta a szárnyát, hogy elrepüljön – de az ablak csak nem akart nyílni. Erre nyugtalanul hol ide, hol oda röppent, majd elszánta magát, és teljes erejéből nekirepült az üvegnek. Az meg nyomban millió darabra tört, s az éles szilánkok úgy összesebezték a szerencsétlen madarat, hogy fájdalmában fölkiáltott, s bukdácsolva lezuhant.

A kiáltásra felriadt a királylány, rohant megnézni, hogy ki kiáltott – s látja, hogy az ablak meg a padló csupa vér.

De még szólni se tudott semmit: a következő pillanatban minden el- tűnt körülötte, a gyönyörű kastély hidastul, kertestül – s egyedül találta magát egy mező közepén.

Ő meg egyszerre keserves sírásra fakadt. Aztán találomra, amerre a lába vitte, elindult a mezőn, s ment, mendegélt, míg egy terebélyes nagy fához nem ért. Fáradt is volt, a szomorúsága is nagy volt, leroskadt hát a fa alatt, hogy egy kicsit pihenjen.

De alig pihent egy sort, három gerlice telepedett az egyik ágra.

Azt mondja az egyik:

– Hát azt tudjátok-e, hogy a szomszédos ország királyát milyen bánat érte?

– Milyen bánat?

– Egyetlen fia halálán van.

- És mi a baja? – kérdezték a gerlék.
- Egy gonosz varázsló madárrá változtatta. Ki akart repülni egy ablakon, az üvegszilánkok megsebesítették, és a sebe elmérgedt.
- És már nem is lehet segítem rajta?
- Lehetne, de nagyon nehéz volna hozzájutni ahhoz a csodaszerhez, ami meggyógyítaná. És bizony mi vallanánk kárát.
- Mi? – csodálkozott a másik két gerle. – Miért?
- Azért, mert ezt a csodaszert – és itt titkolódzva közelebb hajolt a két társához – belőlünk hármunkból kellene elkészíteni.
- Csak nem? – szörnyülködtek a gerlicék.
- De bizony! Aki azt el akarja készíteni, annak előbb meg kell fogni bennünket, le kell vágni mindhármunkat, megsütni tüzes kemencében, míg szénné nem égünk, aztán porrá törni mozsárban, de vigyázva, hogy össze ne keveredjünk. Ha ebből a három porból három nap egymás után meghintik a sebeket, mindegyiket mindennap másikunkból, és egyszer sem tévesztik el – hát akkor harmadnapra a királyfinak kutya baja. Most már elhihetitek, hogy ugyancsak nehéz hozzájutni ehhez a csodaszerhez, s hogy kivált mi látnánk a kárát.

A királylány kihallgatta a gerlék beszélgetését – s nem sokat töprenkedett: megoldotta a kötényt, és óvatosan a közelükbe lopakodott. A gerlék annyira belemerültek a beszélgetésbe, hogy nem vették észre a veszedelmet, ő meg hopp! – odaugrott, s a kötényébe kapta mind a hármat.

A közelben ugyan nem talált sehol házat, ahová a zsákmányával bekopogjon – de talált egy elhagyatott tanyát jó fél napi járásra, ahol éppen begyújtottak a kemencébe. S neki épp erre volt szüksége. Addig sütötte itt a három gerlicét, míg szénné nem égtek. Aztán mozsarat kért a gazdasszonytól, s külön-külön, egymás után porrá törte a gerléket, a port három zacskóba öntötte. S miután mindezzel megvolt, megköszönte az asszonynak a szívességét, s elindult Paradicsomország királyának palotája felé, ahol a királyfi betegen nyomta az ágyat, s már-már a halálán volt.

Ahogy így ment, mendegélt, találkozott egy diákkal. Afféle vándordiak lehetett, botra vetve vállán vitte a batyuját.

- Mit viszel a batyudban, vándordiak? – kérdezte tőle.
- A váltóruhámat.

– Eladnád-e? Megadnám az árát.
– Mit adnál érte?
– Mit szeretnél?
– Csak annyit, amennyiből egyszer jól belakhatnék, mert már kopog a szemem az éhségtől.

A királylány összekaparta a maradék pénzecskéjét, s boldogan továbbállt a kopott ruhával. S mikor megpillantotta a távolban a cifra királyi palotát, gyorsan magára öltötte a diákgúnyát, a maga ruháiból batyut kötött, egy bot végére tűzte, s a vállán billegtetten így állított be az udvarba.

– Mi járatban vagy, vándordiák? – kérdezte a szomorú király.

– Azt hallottam, király uram, hogy nagybeteg a királyfi, s nincs az országban senki tudós doktor, aki meg tudná gyógyítani. Márpedig én tudom a módját.

– Te? – csodálkozott a király. – Ugyan honnan tudnád, ágrólszakadt, rongyos diák létedre?

– Csak bízva rám, király uram – erősködött a királylány. – Ígérem, hogy három nap múlva egészséges lesz a fia.

– Ej, te! – csóválta fejét a király. – Hiszen fiatal vagy még, az állad se pelyhedzik, honnét volna akkora tudományod? De nem bánom, tégy próbát: hátha szerencséd lesz.

A fuldokló még a szalmaszálba is belekapaszkodik – mondják. Valahogy így kapaszkodott az öreg király is ebbe az utolsó reménységbe, s átkísérték a vándordiákat a királyfi lakosztályába, s magukra hagyták őket.

A királyfi úgy feküdt az ágyán, mint a holt: már nem ismert meg senkit.

A királylány megvizsgálta a csúf sebeket, gondosan kimosta mindegyiket, s behintette az első gerlice porával.

A következő éjjel megismételte ugyanezt, s behintette a második gerlice porával.

Aztán elérkezett a harmadik éjjel.

Kimosta újra a királyfi sebeit, behintette a harmadik gerlice porával – majd gyorsan levetette a vándordiákgúnyát, felöltötte a magáét, és odaült a királyfi mellé.

Hosszú éjszaka volt ez, de azért mégiscsak megvirradt valahogy. Amikor pirkadni kezdett az ég alja, a királyfi nagyot sóhajtott, s felült

az ágyában.

Alighogy megpillantotta a kiráylányt, talpra szökött, örömeben megcsókolta, s így szólt:

– Te voltál, aki megsebeztél, s azért jöttél, hogy meggyógyíts?

– Azért jöttem, hogy meggyógyítsalak – felelte a kiráylány –, de nem én sebeztelek meg.

Azzal elmondott rendre mindent, ahogy történt – mert most már biztosan tudta, hogy csak a mostohanővére tehette velük ezt a gonoszságot meg a még gonoszabb mostohája, senki más.

A királyfi az apja elé vezette a kiráylányt.

– Ez a lány mentette meg az életemet – mondta –, hadd veszem hát feleségül: adja ránk áldását, király apám.

És még aznap megtartották a lakodalmat.

Örült a kiráylány apja is, hanem amikor megtudta, hogy amíg ő odajárt a háborúba, hogyan bántak az édeslányával, poroszlókkal kergettette el a mostohát meg a lányát a palotából – életük végéig ott húzták meg magukat valahol a faluvégen.

Ők meg boldogan éltek a palotában, míg meg nem haltak.

A HÁROM SZEGFŰ

Valamikor egy parasztember kiment a rétre, és talált három szál gyönyörű szép szegfűt. Letépte a három szál szegfűt, hogy hazavigye a lányának, mert volt neki egy lánya is, akit nagyon szeretett. A kislány meg is örült nagyon a szép virágoknak. Nézegette, szagolgatta őket, vitte magával mindenfelé a három szál szegfűt. Egyszer, ahogy a konyhában álldogál, és gyönyörködik bennük, hát az egyik szál véletlenül beleesett a parázsba. Beleesett, lángot fogott, és el is égett. De alighogy elhamvadt, és utolsót lobbant, egyszerre csak ott termett a lány előtt egy délceg ifjú, s így szólt:

– Mi baj van? Miért sírsz?

A lánynak azonban elállt a szava a csodálkozástól, meg sem tudott szólalni – mire a fiú azt mondta:

– Hát nem szólsz hozzám egy szót sem? No jó, most elmegyek, de megtalálhatsz majd a köveknél, akárhol a világon.

S azzal eltűnt.

A lány csak álmélkodott, de aztán, ahogy magához tért, gondolt egyet, és bedobta a tűzbe a második szál szegfűt. Azon nyomban ott termett előtte egy másik ifjú, és az is megkérdezte tőle:

– Mi baj van? Mit kívánsz?

De a lány most sem felelt semmit, úgyhogy a fiú azt mondta:

– Hát nem szólsz hozzám egy szót sem? No jó, most elmegyek, de megtalálhatsz majd a köveknél, akárhol a világon.

Aztán eltűnt.

Mária – mert így hívták a kisleányt – még jobban álmélkodott, de aztán megint csak gondolt egyet, fogta az utolsó szál szegfűjét, és behajította azt is a tűzbe. Ahogy a virág utolsót lobbant, megjelent egy harmadik ifjú, aki még százszorta szebb volt a másik kettőnél, s így fordult Máriához:

– Mi baj van? Mit kívánsz?

A lány azonban most sem tudott megszólalni, mire a harmadik fiú azt mondta:

– Hát nem is felelsz nekem? No jó, most elmegyek, de megtalálhatsz majd a köveknél, akárhol a világon.

S azzal ő is elment.

Ezen aztán Mária nagyon elszomorodott, mert a harmadik fiút bizony nagyon megszerette. Búsult, bánkódott utána, míg végül egy szép nap elhatározta magát és fölkerelkedett, hogy megkeresse a köveket akárhol a világon.

Útnak indult, nekivágott a világnak egymagában. Ment, ment, mendegélt, s már nagyon messzire járt hazulról, amikor egyszer csak egy olyan helyre ért, ahol meglátott három nagy követ. De mire ideért, annyira elfáradt a sok gyaloglásban, hogy csak leült a földre, és elkezdett pityeregni. Ahogy ott sírdogált magában a szegény leányka, hát egyszerre csak látja, hogy a három nagy kő közül az egyik megnyílik, és kilép belőle a harmadik fiú – éppen az, akibe szerelmes volt –, kilép a nagy kőből, és így szól:

– Mária! Mi bajod? Miért sírsz?

A lány azonban csak sírt tovább, potyogtak a könnyei, de nem felelt egy árva szóval sem. A fiú erre azt mondta:

– Ne sírj hát! Sose búsulj, Mária! Eredj fel szépen arra a dombra, s ha felértél a tetejére, nézz körül. Látsz majd egy parasztházat. Menj be abba a házba, és kérdezd meg a gazdasszonyát, hogy nem fogadna-e fel szolgálónak.

A lány szót fogadott. Fölkaptatott a dombra, körülnézett, és megpillantott egy szép parasztházat. Elindult hát a ház felé, s ahogy odaért, bátran benyitott, megkereste a gazdasszonyt, és megkérdezte tőle, hogy nem fogadná-e fel szolgálónak, mert szeretne elszegődni hozzá.

A ház asszonya végigmérte a lányt tetőtől talpig, s ahogy látta, milyen szép, és milyen fiatal teremtés, megesett rajta a szíve.

– Jól van, lányom – mondta Máriának –, nem bánom, itt maradhatsz nálam szolgálónak.

Így hát Mária ott maradt a szép házban, s mivel nagyon derék, szorgalmas és jólelkű lány volt, a gazdasszony hamarosan megkedvelte. De nemcsak hogy megkedvelte, hanem nemsokára Mária lett a legkedvesebb cselédje valamennyi közül, s annyira

szerette ezt a lányt, hogy a többiek irigykedni kezdtek rá. Féltékenyek lettek, acsarkodtak ellene, ki nem állhatták, s végül el is határozták, hogy megharagítják rá a gazdasszonyukat. Sokáig tanakodtak, hogy mivel árthatnának leginkább Máriának, hogyan túrhatnák ki az asszonyuk kegyeiből. Végül aztán egy szép nap odaálltak a gazdasszony elé, és azt mondták neki:

– Tudja-e, gazdasszonyunk, hogy mit mondott nekünk ez a Mária?

– Hát mit mondott nektek?

– Azt mondta, nem is érti, minek itt annyi sok cseléd a háznál, hiszen ő egymaga ki tudná mosni egy nap alatt az egész szennyest.

– Ezt mondta? – kérdezte a gazdasszony.

– Ezt bizony.

– Gyere csak ide, Mária – mondta a gazdasszony, aki nagyon megharagudott. – Igaz-e, hogy azzal kérkedtél a többiek előtt, hogy te egy nap alatt ki tudnád mosni egymagad az egész szennyest?

– Nem, asszonyom – felelte Mária –, nem igaz. Én nem mondtam ezt.

– De a többiek mind azt állítják, hogy ezt mondtad. Így hát most nem marad más hátra, állnod kell a szavadat. Vagy megteszed, vagy mehetsz, amerre látsz – mondta a gazdasszony, s azzal megparancsolta a szolgálknak, hogy vigyék le az egész szennyest a folyóhoz, hadd mossa ki Mária egyedül egy nap alatt.

A szegény lány azt sem tudta, hogyan fogjon hozzá. Elkecseregésében odament hát megint a kövekhez, és sírni kezdett. Az egyik kő erre nyomban megnyílt, és kilépett belőle ugyanaz az ifjú, akit a múltkor úgy megszeretett.

– Mi baj van, Mária? – kérdezte. – Miért sírsz?

Mária nem felelt, csak sírdogált tovább. Az ifjú erre így szólt:

– Sose búsulj ezen a sok mosni való ruhán, amit az anyám rád bízott, sose bánkódj, Mária. Eredj le a folyóhoz, s hívd oda a világ minden madarát. Mondd nekik azt: – Ég madarai, gyertek, segítsetek nekem mosni!

A lánynak több se kellett, lement a folyóhoz, s alighogy kimondta: „Ég madarai, gyertek, segítsetek nekem mosni!” – máris mindenfelől sűrű rajokban kezdtek szállni feléje a madarak, s alighogy megjöttek, máris nekiláttak a mosásnak. Egy szempillantás alatt kimosták az

egész szennyesruhát, s mire a szolgák megjelentek, már meg is száradt mind a sok kimosott holmi.

A gazdasszony nagyon örült, és csak még jobban megszerette Máriát. Egyre jobban szívébe zárta a lányt, a többi cseléd azonban egyre inkább gyűlölte; s szakadatlanul azon törték a fejüket, hogy miként tudnák Máriára megharagítani az asszonyukat.

Ki is találtak hamarosan valamit. A gazdasszonyt tudniillik egy idő óta szemfájás gyötörte. Ennek pedig az a története, hogy volt neki három szép fia, s ez a három fiú egyszer elment vadászni, és nem jöttek vissza többé. Elvárászták őket, az anyjuk pedig nem tudta, mi van velük, hol lehetnek. Szegény jó asszony annyit bánkódott, annyit sírt utánuk, hogy a sok sírástól megfájdult a szeme, és nem akart meggyógyulni. A cselédek tehát – akik folyton csak azon tanakodtak, hogyan haragíthatnák meg az asszonyukat Máriára, miféle ürüggyel – most azt eszelték ki, hogy odaálltak a gazdasszony elé, és azt mondták neki:

– Tudja-e, asszonyunk, mivel kérkedett megint ez a Mária?

– Mivel? No, halljam, mivel?

– Hogy ő tudna olyan vizet hozni, ami meggyógyítja a szemét.

– Azt mondta? – szólt a gazdasszony. – Jól van. Gyere csak ide, Mária! Hallom, azt mondtad, te tudnál olyan vizet hozni, ami meggyógyítja az én szememet. Hát nekem miért nem szóltál erről eddig?

– Nem, asszonyom – felelte Mária –, én ezt nem mondtam.

– De hát a többiek mind azt állítják, hogy mondtad – jelentette ki a gazdasszony. – Csak tőled hallhatták, mert hiszen nem szophatták az ujjukból. Eredj hát, hozzál nekem abból a vízből, vagy különben be se tedd többé ide a lábad.

A szegény leányka elindult nagy bánatosan, s mivel fogalma sem volt, hol található ilyen gyógyvizet, elment egyenesen a kövekhez, leült elébük, és sírni kezdett.

Az ifjú meghallotta Mária sírását, és nyomban megjelent.

– Mi baj van, Mária? – kérdezte. – Miért sírsz?

A lány nem felelt, s a fiú így folytatta:

– Sose búsulj azon, hogy az anyám rád parancsolt, vigyél neki olyan vizet, ami meggyógyítja a fájós szemét; nesze, fogd ezt az üveget, eredj le a folyó partjára, és hívd oda a világ minden madarát.

Mondd nekik azt: „Ég madarai, gyertek, sírjatok velem együtt!” Amikor már mindnyájan ott lesznek, a legutolsó madár lehullajt majd egy kis pihét, egy tollacskát. Fogd azt a tollacskát, mártsd bele az üvegbe, és simítsd végig vele az asszonyod szemét. Majd meglátod, hogy meggyógyul tőle.

Mária megtette, amit az ifjú tanácsolt neki; lement a folyóhoz, és így szólt:

– Ég madarai, gyertek, sírjatok velem együtt!

Miként a múltkor, most is sűrű rajokban kezdtek szállni feléje mindenfelől a madarak. Mindegyikük beleejtett egy-két könnycseppet az üvegbe, amíg csak meg nem telt egészen. S amikor már a legutolsó madár csattogtatta a szárnyát, hogy elrepüljön, lehullajtott elébe egy tollacskát. Mária fogta az üveget és a tollacskát, s szépen hazament. Odahaza aztán, mihelyt megérkezett, belemártotta a tollat az üvegbe, és megkente vele a gazdasszonya szemét.

Alig telt el egy-két nap, a gazdasszony fájós szeme máris gyógyulni kezdett. Ennek úgy megörült, hogy most már egészen el volt ragadtatva a lánytól. Azt sem tudta, mit csináljon vele, hogyan járjon a kedvébe, úgy szerette. A többi szolgáló pedig majd megpukkadt mérgében, s irgalmatlanul törték a fejüket, miként tudnák kiebrudalni Máriát a házból. Egyszer aztán megint odaálltak a gazdasszony elé:

– Tudja-e, mit mondott megint Mária?

– Mit mondott?

– Azt mondta, hogy ő meg tudná szabadítani asszonyunk elvarázsolt fiait.

– Ezt ő nem mondhatta, mert senki a világon nem tudja megszabadítani őket.

– Az igaz, de Mária mégis ezt mondta.

A gazdasszony odahívta Máriát, és megkérdezte tőle, hogy csakugyan ezt mondta-e.

– Nem, asszonyom – felelte Mária –, ezt én nem mondtam.

– De hát a többiek mind azt állítják, hogy mondtad. Most hát ezt is meg kell tenned, miként megtetted a másik két dolgot is.

Szegény leány megint elment hát a kövekhez, és sírni kezdett. A fiú egykettőre megjelent, és így szólt:

– Mi baj van, Mária? Miért sírsz?

A lány nem felelt, csak sírt tovább.

– Tudom már, hogy miért sírsz – mondta a fiú. – Anyám megparancsolta neked, hogy szabadítsál meg minket. Sose búsulj ezen, Mária. Eredj vissza anyámhoz, és mondd meg neki, hogy hívja össze a környék valamennyi leányát. A leányok aztán induljanak el, égő gyertyával a kezükben, s körmenetben járják körül háromszor a köveket; de arra nagyon vigyázzanak, hogy ne aludjon el a gyertyája egynek se.

Mária tehát hazament, és elmondott mindent az asszonyának. A gazdasszony erre megparancsolta, hogy aki fiatal lány csak van a környéken, mind gyűljön egybe; adott mindegyiküknek egy-egy égő gyertyát, Máriának is adott egyet. A lányok megindultak körmenetben, s háromszor szépen körüljárták a köveket. De amikor utoljára megkerülték, hirtelen szélroham támadt, és eloltotta Mária gyertyáját.

A lánynak eszébe jutott, hogy a fiú szigorúan kikötötte, egyikük kezében sem szabad elaludnia a gyertyának, ljedtében nagyot sikoltott hát, és felkiáltott:

– Jaj! Kialudt a gyertyám!

Alighogy kimondta, hirtelen megnyílt a három kő, és kilépett rajta a három ifjú. A legkisebbik Mária felé fordult, és így szólt:

– Hál' istennek, hogy megszólaltál.

S azzal a kövek egyszerre nyomtalanul eltűntek, a fiúk pedig elmesélték, hogy amikor itt elhaladtak annak idején, egy gonosz varázsló elvarázsolta őket, szegfűvé változtatta mindhármukat – s úgy szólt a varázslat, hogy csak akkor szabadulhatnak majd meg, ha az a leány, aki a három szegfűt elégeti, megszólal a kövek előtt.

Az anya is meg a három fia is úgy örvendeztek, hogy azt sem tudták, hová legyenek boldogságukban. A legkisebbik fiú nyomban megkérte Mária kezét, a leány pedig igent mondott, mert nagyon szerette a fiút. Megtartották a lakodalmat, s mindenki boldog volt és elégedett. A cselédek pedig, akiknek most már Mária lett a gazdasszonyuk, nem komizkodtak vele többé, csak arra kérték, hogy bocsásson meg nekik. Mária meg is bocsátott mindnyájuknak.

A BŰVÖS FURULYA

Hát egyszer volt egy embernek három fia. A két nagyobbik okosabb volt a legkisebbiknél, ezért folyton csúfolták az öccsüket, örökké csak nevettek rajta. Végül aztán így szólt az apjuk:

– Ennek az én legkisebbik fiamnak semmi hasznát nem látom, nem jó ez semmire se. Legyen hát juhászbojtár.

El is ment a fiú bojtárnak.

Egy álló esztendeje őrizte már a nyáját, amikor egy szép nap találkozott a legelőn egy vénasszonnyal. A vénasszony megszólította:

– Édes fiam, hogy kerülsz te ide bojtárnak?

A fiú így felelt:

– Bizony, ebből is láthatja, néném, hogy a két bátyám ki nem állhat, az apám meg bojtárnak adott, nem tart többre.

– No, és hogy tetszik neked a juhászélet? – kérdezte az öregasszony. – Jó gazdád van-e? Kapsz-e eleget enni?

– Ó – felelte a fiú –, nagyon jó gazdám van, és enni is kapok eleget.

A vénasszony erre megkérdezte tőle:

– Hát akkor mi kellene még neked?

– Egy furulya – felelte a fiú.

A vénasszony adott hát neki egy furulyát, s azzal sarkon fordult, és otthagya a fiút.

Alighogy az öregasszony elment, a pásztor belefújta a furulyába, és muzsikálni kezdett rajta, s a kis bárányok egyszerre csak táncra perdültek a furulyaszóra. A fiú pedig csak fújta, fújta szakadatlanul, a birkái és a kecskéi meg egyre nagyobb kedvvel járták a táncot.

Ettől fogva így ment ez minden áldott nap. A bojtár furulyázott, a birkák és a kecskék pedig táncoltak, amíg egészen ki nem merültek, s el nem terültek a fűben, mind a négy lábukat kinyújtva, hogy egy kicsit kipihenjék magukat. De nem soványodtak ám le a sok táncolásban – szép kövér volt a fiú valamennyi birkája és kecskéje.

A többi birkapásztor irigykedve nézte, hogy milyen szép kövér a fiú nyája.

– Mit csinál velük ez a bojtár – tanakodtak –, hogy mind ilyen szép kövér a birkája meg a kecskéje?

A juhászok közül aztán néhányan meglátták, hogy a fiú nyája örökké táncol. Elmentek hát a gazdájához, és elmondták neki, hogy a bojtárnak van egy furulyája, s ha furulyázni kezd, menten táncra perdül az egész nyája, és ő maga is velük ropja a táncot. A gazda sehogyan sem akarta elhinni a dolgot. Kiment a bojtárhoz a legelőre, és így szólt hozzá:

– Adjon isten! Miért hever a fűben az egész nyáj, kinyújtott lábbal?

– Csak kipihenik magukat egy kicsit – felelte a bojtár.

– Hát csakugyan táncolni szoktak a birkáid meg a kecskéid?

– Igen, gazduram, ha furulyázok nekik, mindjárt táncra perdülnek.

– Hadd lássam hát – mondta a gazda.

A fiú belefújta a furulyájába, mire a kis bárányok, a birkák, a kecskék nyomban felpattantak, és örömben táncra perdültek. A bojtár is velük járta a táncot.

Egyre szilajabban fújta a furulyáját, s egyre szilajabban táncolt az egész nyája. Aztán örömeiben a gazda is táncolni kezdett, úgyhogy végül mindenki táncolt, a bojtár, a gazdája, a birkák, a kecskék, ahányan csak voltak. A fiú pedig egyre szebben, egyre lelkesebben fújta a nótát, s a gazdája is egyre lelkesebben lejtette a táncot. Mikor aztán a fiú megelégtelt a muzsikát, leheveredett a fűbe, hogy kipihenje magát, s a gazdája is, a birkák is, kecskék is követték a példáját, valamennyien.

Ahogy a gazda hazaért, mindjárt elmesélte az egészet a feleségének. Az asszony erre azt mondta:

– Ugyan már, ne mesélj nekem ilyen bolondokat! Ki látott még birkákat meg kecskéket táncolni?

– Ha nem hiszed, eredj ki, és nézd meg magad. Majd meglátod, hogy igazat mondtam-e. Mihelyt a fiú furulyázni kezd, mindenkinek táncra kell perdülnie.

A felesége azt felelte:

– Már én azt nem hiszem; de azért kimegyek, megnézem magam, hogy igaz lehet-e.

Az asszony ki is ment a rétre, ahol a bojtár a nyáját legeltette, s így szólt a fiúhoz:

– Fújj csak bele a furulyádba még egyszer!

A fiú furulyázni kezdett, mire a birkák, kecskék egyszerre mind felpattantak, és táncolni kezdtek. Egyre szebben, egyre lelkesebben fújta a nótát, a birkák és a kecskék pedig egyre szebben, egyre lelkesebben járták a táncot. Végül aztán az asszony is táncra perdült, s ropta vígan a többiekkel együtt. A bojtár egyre szilaj abban furulyázott, a gazda felesége egyre szilajabban lejtette a táncot. Így táncoltak valamennyien jó sokáig, amíg végül a bojtár megunt a muzsikálást; ekkor leheveredtek mindnyájan a fűbe, hogy kipihenjék magukat – a bojtár, a gazda felesége, a birkák és a kecskék.

Amikor az asszony kipihente magát felállt és hazament. Az ura evvel fogadta odahaza:

– No, mi történt? Táncoltak-e a birkák?

– Igen, táncoltak a birkák, táncoltak a kecskék, és én is táncoltam velük együtt – mondta az asszony. – Ha ez a fiú furulyázni kezd, mindenkinek táncra kell perdülnie.

– Mondtam, ugye? – felelte az ura.

Aztán megbeszélték, hogy kiadják az útját ennek a bojtárnak, mert nem tűrhetik, hogy mindenkit megtáncoltasson, birkát, kecskét, embert, asszonyt. Szélnek is eresztették a fiút, de rosszul tették, mert a kis bárányok és kecskék sorra mind meghaltak bánatukban, hogy már nem volt senki, aki furulyázzon nekik.

A fiú hazament az apjához. Elmesélte, hogy mi minden történt vele, mire a két bátyja megint csak kinevette. Az apjuk pedig így szólt:

– Ennek a gyereknek semmi hasznát nem lehet venni. Okosabb hát, ha itthon marad, a ház körül. Majd ti elmentek a faluba, hogy pénzt keressetek.

Másnap el is küldte a legnagyobbik fiát a faluba egy kosár almával, hogy adja el a piacon. A fiú útközben találkozott egy öreg anyókéval, s az öregasszony megkérdezte tőle:

– Mit viszel eladni, édes fiam?

– Patkányt, öreganyám – felelte a fiú.

Mire az öregasszony azt mondta:

– Jól van, akkor váljon is hát patkánnyá mind.

A fiú megérkezett a faluba, s amikor elő akarta szedni az almát, hogy eladja, a kosarából csak patkányok ugráltak ki. Egyre több és több patkány bújt elő, csak jöttek, jöttek seregestül, s végül már az egész falu csak úgy hemzsegett a sok patkánytól. A falusiak megharagudtak, és alaposan elpáholták a fiút, aztán eleresztették, s ő hazaballagott kárvallottam

Másnap az apjuk a középső fiút küldte el a faluba egy kosár naranccsal, hogy adja el a piacon. Ez a fiú is találkozott útközben az öreg anyókéval, s a vénasszony őt is megszólította:

– Adjon isten, fiam. Mit árulsz abban a kosárban?

– Madarat, öreganyám – felelte a fiú.

Mire az öregasszony azt mondta:

– No jó, hát akkor váljék madárrá az egész portékád.

Mikor aztán a fiú beért a faluba, s kinyitotta a narancsos kosarát, egy egész madársereg repült ki belőle, és nem is maradt a kosarában semmi. Szegény feje mit tehetett egyebet, hazament az üres kosárral.

Erre aztán a legkisebbik fiú így szólt az apjához:

– Apám, most már szeretnék én is elmenni a faluba. Küldjön el most engem, s majd meglátja, milyen jól elintézem a dolgom.

A két bátyja megint csak kinevette. Azt mondták:

– Mit akarsz te jól elintézni, te tökfilkó? Hiszen már mi is pórul jártunk, hát még te milyen rosszul jársz majd!

Az apjuk azonban beleegyezett, megengedte a legkisebbik fiúnak, hogy elmenjen a faluba, és adott neki egy kosár szőlőt, hogy adja majd el a piacon.

A fiú elindult hát a faluba, s útközben ő is találkozott ugyanazzal az öregasszonnyal. Az anyóka megállította, és megkérdezte tőle:

– Mit viszel abban a kosárban, fiam?

A fiú így felelt:

– Szőlőt viszek a piacra, öreganyám. Nem kérsz belőle?

Az anyóka megköszönte a szíves kínálást, és azt mondta:

– Nem, köszönöm, nem kérek. Tenger sok szőlőt fogsz ma eladni, fiam.

Ahogy a fiú a faluba ért, és elkezdte árulni a szőlőt, látta, hogy sehogy sem akar elfogyni, mennél többet ad el belőle, annál több lesz a kosarában. Csak árulta a szőlőt rendületlenül, s végül olyan

töméntelen sokat adott el belőle, hogy egy csomó erszényt megtömött pénzzel, aztán elindult hazafelé, hogy hazavigye az apjának a sok pénzt. Útközben előszedte a furulyáját, és fújni kezdte, mert még mindig megvolt a furulyája. Erre aztán egyszerre csak megint ott termett előtte az öregasszony, és így szólt:

– Ne furulyázz addig, édes fiam, amíg haza nem érsz.

A fiú eltette hát a furulyát, és ment tovább, amíg haza nem ért. Otthon a két bátyja és az apja már várta.

– No – mondta az apja a két nagyobbik fiának –, biztosan megint valami baj történt. Ez a tökfilkó biztosan valami újabb szerencsétlenséget hoz a házhoz.

De a legkisebbik fiú ezzel a szóval lépett be hozzájuk:

– Édesapám, annyi pénzt hoztam, olyan sok tallért, hogy telis-tele van vele a kosaram, méghozzá olyan szorosan, hogy ki sem lehet szedni belőle; de ez még mind semmi, mert az erszényekben még több pénz van, s azokból sem jön ki szépszerrel, úgy beleszorult:

Az apja erre azt felelte:

– Hát akkor mit csináljunk? Hogyan szedjük ki ezt a sok pénzt a kosárból és az erszényekből?

– Bízd csak rám, apám – mondta a fiú. – Majd mindjárt meglátod, hogyan.

S azzal előszedte a furulyáját, és elkezdett játszani rajta, a tallérok és garasok pedig abban a szempillantásban mocomogni kezdtek a kosárban meg az erszényekben, s táncolva mind kiugráltak belőlük. A fiú addig fújta a furulyát, amíg az egész pénz előugrált, s egyszeriben gazdagok lettek mindnyájan.

Most már a két nagyobbik fiú is kedvesebb lett az öccséhez, az apjuk pedig így szólt:

– Ebből a pénzből építünk majd magunknak egy szép házat.

Neki is fogtak, és építettek egy gyönyörű szép házat. De olyan csodálatosan szép lett a ház, hogy elköltötték rá az egész pénzt, s az apjuk azt mondta nekik:

– No, most aztán nekivághatunk a világnak, szerencsét próbálni. Majd meglátjuk, ki tud zöld ágra vergődni közülünk.

A legkisebbik fiú elindult hát az apjával, a két bátyja pedig, akik világéletükben mindig irigyek és rosszakaratúak voltak, elvált tőlük, és az ellenkező irányba ment.

A legkisebb fiú meg az apja faluról falura vándorolt, és olajat árultak. Eladták az egész olajukat, az árából pedig tojást vásároltak. A fiú annyira örült a jól sikerült vásárnak, hogy így szólt az apjához:

– Apám, most már eladtuk az egész olajat, és olyan sok tojást kaptunk érte, hogy örömben furulyázok egyet.

S azzal előszedte a furulyáját, és játszani kezdett rajta, a tojások pedig nyomban táncra perdültek a kosarakban.

Az apja ijedten mondta:

– Az isten szerelmére, édes fiam, hagyd abba a furulyázást! Hát nem látod, hogy a tojások mind táncra perdülnek, és egykettőre összetörnek majd!

– Sose aggódj, apám – felelte a fiú –, nem törnek azok össze.

S egyre szilajabban fújta a nótát, a tojások pedig egyre szilajabban járták a táncot a kosarakban, míg végül a fiú táncra perdült, meg az apja is.

Így táncoltak vígan, a fiú, az apja, a tojások a kosarakban, valamennyien, amíg a fiú meg nem unta a furulyázást.

Aztán hazamentek szépen. S akkor látták csak, hogy a kosarakban annyi rengeteg sok tojás van, hogy egészen beleszorultak, és ki sem lehet szedni őket.

– Mitévők legyünk ezzel a sok tojással? – kérdezte az apja. – Hogy szedjük ki őket a kosarokból?

A fiú megint elővette a furulyáját, és fújni kezdte, s a tojások nyomban kitáncoltak a kosarokból, egy se maradt bennük.

– No – mondta a fiú –, ebből a sok tojásból most már megélünk.

Felkerekedtek hát, eladták a tojásokat, de mennél többet adtak el, annál több maradt a kosarakban. Így aztán újra meggazdagodtak.

Nemsokára hazatért a két nagyobbik fiú is, de nem volt egy lyukas garasuk sem. Szegényebbek voltak, mint valaha. Irigységből elvették az öccsüktől a furulyát; de hát neki már nem is volt szüksége rá, mert gazdag ember volt már ő is meg az apja is. A két nagyobbik fiú újra világgá ment, szerencsét próbálni a furulyával, mert azt remélték, hogy ha furulyáznak rajta, ők is meggazdagoszanak majd. De hiába fújták, nem történt semmi. A furulya csak a legkisebbik fiúnak hozott szerencsét.

A FÉLKKAKAS

Volt egyszer egy szép fiastyúk.

Gondtalanul élt sok-sok kis csibéjével a baromfiudvaron, s nem is lett volna semmi baja, ha az egyik fiacskája, egy kis kakas, nem születik nyomoréknak. De hát ez a kis kakas bizony csúnya, csámpás, hibás kis jószág volt, az anyja mégis éppen őt szerette a legjobban valamennyi gyereke közül.

Tulajdonképpen nem is volt egész kakas, hanem csak a fele egy kakasnak, ugyanis fél szeme volt, fél szárnya, fél lába; ráadásul sokkal dölyfösebb és sokkal felfuvalkodottabb volt még az apjánál is, holott az öreg kakasnak messze földön nem akadt párja, olyan szép, olyan derék, olyan vitéz állat volt.

Bizony, ez a nyomorék kis kakas elbizakodottságában az egész baromfinemzetség díszének-virágának tartotta magát, s ha a többi kis kakas kicsúfolta, ezt csak irigységnek vette, ha pedig a jércék kinevették, ezt úgy magyarázta, hogy bosszúságukban nevetik ki, amiért fütyül rájuk.

Egyszer aztán azt mondja ez a kis kakas az anyjának:

– Ide hallgasson, anyámasszony. Én már nagyon unom itt magam, a vidéken. Úgy döntöttem, hogy felmegyek a fővárosba, a király székhelyére, mert látni akarom a királyt meg a királynét.

A szegény fiastyúk ennek hallatára remegni kezdett, úgy megrémült.

– Fiacskám, édes fiacskám – kiáltott fel –, ki vett rá erre az eszeveszettségre? Az apád egész életében itt élt ezen az udvaron, soha ki nem tette a lábát innen, és mégis az maradt, aki volt: a kakasok nemzetségének büszkesége. Hol találsz te még egy ilyen majort, mint ez? Hol találsz még egy ilyen hatalmas szemétdombot? Ilyen kiadós és tápláló kosztot, ilyen jó ellátást, ilyen biztonságos baromfiólat meg egy ilyen családot, aki téged annyira szeret?

– Nego^[8] – felelte a kis félkakas latinul, mert nagyra volt vele, hogy el tud kukorékolni és le tud kapirgálni néhány szót latin

nyelven. – A testvéreim meg a rokonaim itt mind nagyon buták, és tudatlanok hozzám képest!

– Ej, ej, fiacskám – mondta az anyja rosszálló hangon –, hát még sohasem néztél a tükörbe? Nem vetted észre, hogy hiányzik a fél szemed, és a fél lábad?

– Még ezt veted a szememre, anyám? – kiáltott fel a félkakas, – No, szép dolog, mondhatom. Te hánytorgatod fel nekem, hogy fél lábam van és fél szemem, éppen te, akinek mindezt köszönhetem? Inkább a föld alá kellene sülyedned szégyenedben, hogy így hoztál a világra. Miféle tojásból költöttéi ki engem? Talán bizony valami öreg kakas tojta azt a tojást?

– Nem, nem, fiacskám – tiltakozott az anyja. – Kakastojásból csak baziliskuszok⁽⁹⁾ kelnek ki. Azt a tojást azonban, amelyikből téged kiköltöttelek, én magam tojtam, az utolsó tojásom volt, s éppen azért sikerültél ilyen tökéletlenre és gyöngécskére, mert már fáradt voltam és kimerült. Nem az én hibámból történt, láthatod.

– Eh! – mondta a kis félkakas, s a taraja úgy elvörösödött, mint a cékla. – Eh! Talán a városban majd találok egy ügyes sebészt, aki a hiányzó tagjaimat pótolni tudja. Egy szó, mint száz, kár minden beszédért, megyek a fővárosba.

Az anyja nagyon elszomorodott, látván, hogy semmi módon nem tudja eltántorítani feltett szándékától. Búcsúzóul hát még ennyit mondott neki:

– Ha már nem hallgatsz a jó szóra, édes kisfiam, fogadd hát meg legalább szegény jó anyád okos tanácsait. Kerüld azokat a templomokat, fiacskám, ahol Szent Péternek faragott képe áll; ugyanis Péter nem nagyon kedveli a kakasokat, a kakasszót meg egyenesen ki nem állhatja. Óvakodj továbbá bizonyosfajta emberektől, akiket szakácsnak neveznek; mert a szakácsok a mi ádáz ellenségeink, kitekerik a nyakunkat, mielőtt még észbe kaphatnánk. Most pedig, kedves fiam, isten vezéreljen utadon, s vigyázzon lépteidre az utasok védőszentje. Eredj, búcsúzz el apádtól, és kérd meg, hogy adja rád az áldását.

A kis félkakas elbúcsúzott az apjától, megcsókolta a kaparóját, és megkérte, hogy adja rá az áldását. A tiszteletre méltó öreg kakas megáldotta a fiát, méltóságteljesen, de nem nagy szeretettel, mert ezt a dölyfös és makrancos kis nyomorékot sohasem tudta igazán a

szívébe fogadni. A tyúkanyót azonban úgy elfogta a meghatottság, hogy alig győzte törölgetni a könnyeit egy száraz falevéllal.

A kis félkakas nekivágott hát a fél lábával az útnak, búcsúzóul csapdosni kezdett a fél szárnyával, és hármat kukorékolt.

Ment, ment, s ahogy egyszer egy patak partjára ér, hát hallja, hogy a patakocska megszólítja. A nyár derekán jártak éppen, s a patakocska majdnem egészen ki volt száradva, csak egy vékony erecske csörgedezett a medrében – azazhogy csörgedezett volna, ha azt is el nem torlaszolja egy csomó lehullott gally.

Ahogy a patak megpillantotta a kis félkakast, így szólt hozzá:

– Nézd csak, nézd, mennyire elgyöngültem, kedves barátom. Jártányi erőm sincs már, láthatod. Nem bírom elhárítani utamból ezeket a kellemetlen gallyacskákat, amelyek elzsilipelik a medremet. Azt sem merem megkockáztatni, hogy megkerüljem az akadályt, mert így még nagyobb utat kellene megtennem, s ez biztosan végképp elcsigázna. De te könnyűszerrel segíthetsz rajtam, kedves barátom, csak félre kell húznod a gallyakat a csőröddel. Ha megteszed nekem ezt a szívességet, jutalmul ihatsz a vizemből, sőt, nemcsak a szomjúságodat olthatod velem, hanem örök életedben számíthatsz a hálámra és viszontszolgálataimra, ha majd az ég forrásai újra visszaadják az erőmet.

A félkakas azonban így felelt a pataknak:

– Segíthetnék rajtad, az igaz, de nem segítek. Minek nézel engem? Azt hiszed talán, hogy a cselédje vagyok mindenféle rongyos, bágyadt, zavaros kis patakocskáknak?

– Eszedbe jutok még, ne félj, hamarább, mint gondolnád! – csobogta a patak gyenge hangon.

– No, még csak az hiányzik, hogy fenyegetőzzél! – kiáltott fel a félkakas mérgesen. – Talán bizony arra számítasz, hogy egy új vízözön jön a földre?

S azzal faképnél hagyta a patakot, és ment tovább. Nemsokára találkozott a széllel. A szél a földön feküdt elnyúlva, és már alig lélegzett. Éppen csak annyi ereje volt, hogy megszólítsa a kis kakast:

– Kedves kakaska! – mondta. – Mindnyájan rá vagyunk szorulva egymásra ezen a világon. Gyere ide, és pillants rám. Nézd, hogy tönkretett engem ez a nyári hőség, hogy elgyöngített; pedig máskor

milyen erős vagyok, milyen hatalmas, milyen félelmetes; felkorbácsolom a hullámokat, sivataggá változtatom a földeket, szilaj rohamaimnak semmi nem tud ellentálni! Most pedig itt heverek tehetetlenül, csúnyán elbánt velem ez a kánikula; addig enyelegtem a virágokkal, amíg elkábultam az illatuktól, és elszenderedtem; s most itt láthatsz gyámolatlanul, tikkadtan, egészen ellankadva. Ha megtennéd nekem azt a szívességet, hogy a csőröddel felemelsz a földről, csak egy-két ujjnyira, s ha a szárnyaddal egy kicsit meglegyintenél, az már elég lenne hozzá, hogy életre keljek megint, és hazajussak a barlangunkba, ahol az anyám és a húgaim, a szélleányok azokat az ócska felhőket foldozgatják, amelyeket széttéptem. Otthon aztán főznének nekem egy kis levest, hogy meggyógyuljak, és lábra kapjak tőle.

– Caballero^{10} – felelte a gonosz kis kakas –, kegyelmed sokszor tréfát űzött már velem, sokszor a hátamba fújt, s felborzolta a farkamat, mint egy legyezőt, sokszor csúffá tett már mindenki szeme láttára. Nem, barátom, nem segítek magán. Minden farsangnak eljön a böjtje. Isten áldja, tisztelt tréfacsináló úr, nagy kópé! – Így beszélt a kis kakas, aztán hármat kukorékolt, felfújta magát, és ment tovább.

Hamarosan egy búzaföldre ért; az aratók a tarlót felperzseltek, de egy vékony kis füstcsík még szálldogált az égnek. Ahogy a kis félkakas közelebb lépdelt, látta, hogy a hamu alatt még pislog egy kis parázs, de már éppen kialvóban van.

– Kedves jó félkakaska – kiáltott fel a parázs, amint megpillantotta őt. – Éppen jókor jössz, hogy megmentsd az életemet. Nincs, ami tápláljon, s már-már kihunyófélben vagyok. Nem tudom, hol járhat a szél, az én jó komám. Máskor mindig a segítségemre szokott jönni, ha ilyen bajba kerülök. Légy szíves, hozz nekem néhány szalmaszálat, hogy feléledjek kissé.

– Füttyülök rád! – felelte a félkakas. – Hozzám ne fordulj segítségért! Bánom is én, hogy mi lesz veled. Pukkadj meg, ha kedved tartja; jól is néznék ki, ha valaha életemben még a te segítségedre szorulnék!

– Mit lehet tudni, hogy egy szép napon nem lesz-e szükséged a segítségemre? – mondta a parázs. – Senki sem tudhatja, mit hoz a holnap!

– Mi a szösz! – kiáltott fel a gonosz kis kakas. – Még hencegsz, hetvenkedsz? Nesze neked!

S azzal hamut borított a parázsra, és szokásához híven kukorékolni kezdett, mintha valami nagy hőstettet hajtott volna végre.

Hosszú gyaloglás után végül megérkezett a félkakas a fővárosba. Megállt egy templom előtt, és megkérdezte az egyik járókelőtől:

– Miféle templom ez?

– Ez a Szent Péter temploma.

Több sem kellett a gonosz kis kakasnak. Ahogy ezt megtudta, nyomban odaállt a templom kapujába, és kukorékolni kezdett.

Kukorékol, amíg csak be nem rekedt – hogy bosszantsa vele Szent Pétert és hogy szófogadatlan legyen az anyjával szemben.

De hát azért jött a fővárosba, hogy felkeresse a királyt és a királynét.

EI is indult hát a királyi palota felé, de ahogy odaért, és be akart menni a kapun, az alabárdos őrök ráförmédtek:

– Vissza!

Ettől megijedt a kis félkakas, és visszafordult. Nem mert bemenni a főkapun, keresett hát egy másik bejáratot a palotába. Talált is egy oldalajtót, ahol sikerült beosonnia, mert sokan jöttek-mentek itt. Egy nagy terembe ért.

– Ki ez a sok ember, aki itt jön-megy? – kérdezte.

– Ezek mind a király szakácsai – felelték neki.

Eszébe jutott a félkakasnak, hogy az anyja a lelkére kötötte, óvakodjon a szakácsoktól; de olyan felfuvalkodott kis jószág volt, hogy nem törődött az anyai intelligenciával. Ahelyett, hogy menekült volna a szakácsok elől, magasra tartott taréjjal és farokkal egyenesen feléjük indult. Még jóformán oda sem ért eléjük, amikor az egyik kukta hirtelen elkapta, s máris kitekerte a nyakát.

Aztán a kukta egy dézsa forró vizet hozatott, hogy megkopassza a kis kakast.

– Jaj, kedves jó víz – kezdett erre kiabálni a félkakas –, segíts rajtam, ne forrázz le, kérlek, kedves jó, kristálytisza, szép patakvíz! Könyörülj meg rajtam!

– Te talán megkönyörültél rajtam, amikor hozzád fordultam segítségért? – kérdezte a víz haragosan; s azzal leforrázta a

félkakast tetőtől talpig, úgyhogy a kuktának már nem is akadt semmi dolga a kopasztással.

Aztán a szakács nyársra tűzte a megkopasztott félkakast, és forgatni kezdte a tűz fölött.

– Jaj, tűz, te szép arany tűz! – jajgatott a szerencsétlen kis kakas. – Te hatalmas, világító, fényes tűz, légy irgalommal hozzám, tekintsd szomorú állapotomat, tartsd vissza a lángod lobogását, fékezd a forróságodat, ne süss meg engem!

– Adta szemtelen kölyke! – kiáltott fel a tűz. – Hát van hozzá bátorságod, hogy még hozzám folyamodjál, amikor éppen te voltál az, aki hamut hintett rám, és el akart fojtani?! És még azzal kérkedtél, hogy úgysem leszel rászorulva soha a segítségemre! Gyere csak, gyere, majd ellátom én a bajodat!

S csakugyan, a tűz roppant mérgesen lobogott, nem érte be annyival, hogy kisütötte szép aranybarnára a kis kakast, hanem még erősebben lángolt, és végül elégette szegényt szénfeketére.

A szakács látta, hogy a kakas szénné égett, megfogta hát a lábánál fogva, és kihajította az ablakon.

A félkakas az utca porába került, s egyszerre csak azt vette észre, hogy itt meg a szél ragadja meg, és kezdi vinni magával.

– Jaj, szél – kiáltotta a kis kakas. – Kedves jó szél, te dicső, te hatalmas, mindenkinél hatalmasabb szél! Könyörülj meg rajtam, szél, te királyoknál hatalmasabb, akinek senki sem parancsolhat! Könyörülj meg rajtam, és tégy le ezen a szemétdombon, hadd jussak végre egy kis nyugalomhoz!

– Nyugalomhoz akarsz jutni? – füttyülte indulatosan a szél, s még jobban felkapta a félkakast, és pörgette, forgatta, dobálta vadul ide-oda a levegőben. – Hát tudd meg, hogy nem lesz többé soha nyugalmad!

Addig hurcolta magával a kis kakast, amíg a Szent Péter-templom tornyához nem ért vele. Itt lerakta a torony tetején, Szent Péter pedig megfogta a félkakast, és odaszögezte. Azóta ott van a torony tetején, feketén, kopaszon, soványan, s az eső szakadatlanul veri, a szél szüntelenül forgatja. De most már nem félkakasnak hívják, hanem szélkakasnak.

A BECSÜLETESSÉG JUTALMA

Egyszer egy szegény paraszt elindult fát vágni. Nagyon sietett, mert gyerekei éhesek voltak, és ő a fa árából akart ennivalót venni nekik. Amint nagy sietve ment az úton, hát egy erszényt talált. Száz arany volt benne, se több, se kevesebb.

Megörült a szegény ember. Nagy gyönyörűséggel számolgatta az aranyakat, boldogan tervezgetett, mi mindent vásárol majd. De hirtelen eszébe jutott, hogy a talált pénz nem az övé. Elszégyellte magát, és nekilátott a munkának.

Sok fát vágott, de bizony eladni már nem tudta, mert nem akadt vevő. A szegény ember gyerekei estebéd nélkül maradtak. Pedig apjuk zsebében ott csörgött a száz arany.

– Ó, de szörnyű – gondolta a szegény ember. – Ennyi pénz van a zsebemben, mégsem költhetem el. Hiszen nem az enyém. De sebaj! Isten, aki gondját viseli az erdők madarainak és a mezők liliomainak, majd ad kenyeret nekem és gyermekeimnek.

Másnap reggel kikiáltották a piacon, hogy egy flórenci^[11] kalmárhoz, és átadta neki erszényét.

A kalmár azonban sajnálta a szegény embertől a húsz arany jutalmat. Ezért nagy mérgesen ráripakodott:

– Ebben az erszényben százharminc arany volt. Te csak százat hoztál vissza. A többit elloptad. Megérdemled, hogy megbüntessenek.

– Isten igazságos – felelte a szegény ember –, és ő a tanúm, hogy igazat szóltam.

A két embert a nagyherceg elé vezették, aki maga osztott igazságot a nép között.

A nagyherceg így szólt a szegény emberhez:

– Mondj el nekem mindent, de őszintén, úgy, ahogy történt.

– Uram, az erszényt az úton találtam, amikor a hegyre mentem. Megszámláltam a pénzt. Száz arany volt se több, se kevesebb.

– Nem gondoltál arra, hogy ezzel a pénzzel megcsinálhatod a szerencsédet?

– Arra gondoltam, hogy fát vágok, eladom, és vacsorát veszek feleségemnek és gyerekeimnek. Megbocsáss, de egy pillanatig az is eszembe jutott, milyen gazdaggá tenne ez a pénz. De aztán beláttam, hogy a száz arany nem az enyém, és nekiláttam a favágásnak:

– Szóltál feleségednek a talált pénzről?

– Nem szóltam, mert féltem a kapzsiságától.

– Egyetlen aranyat sem vettél ki az erszényből?

– Uram, tegnap este vacsora nélkül maradtunk, mert nem tudtuk eladni a fát.

– Hát te mit szólsz? – kérdezte a nagyherceg a kalmártól.

– Uram, ennek az embernek minden szava hamisság. Az erszényben százharminc arany volt, és azt, ami hiányzik, csak ő vehette el.

– Tehát egyiktek sem tudja bizonyítani a maga igazát – szólt a nagyherceg. – Mégsem lesz nehéz ítéletet mondanom.

– Te, szegény paraszt, olyan szépen mondtad el a magad dolgát, hogy nem kételkedem szavaidban. Ugyan mi okod lenne, hogy csak harminc aranyat tarts meg, amikor a százharmincat is megtarthattad volna? Teneked meg, gazdag kalmár, aki egész életedben dúslakodtál, ugyan mi okod lehetne, hogy harminc arannyal többet követelj ettől a becsületes embertől?

Világos tehát, hogy mindketten igazat szóltok. Te, kalmárember, elvesztettél egy erszényi százharminc aranyat. Te meg, szegény ember, találtál egy másik erszényt száz arannyal.

– Így tehát – folytatta a nagyherceg – fogd ezt az erszényt, jó ember, és vidd haza. Ha véletlenül egy másik erszényt találsz százharminc arannyal, juttasd el ennek a becsületes kalmárnak.

Te meg, derék kalmár – fordult a másikhoz –, várj türelemmel, és ha mégis előkerül az erszényed, ne feledkezz meg a húsz arany jutalomról.

A szegény ember boldogan vitte haza az arannyal teli erszényt. A kalmár pedig talán még most is várja, hogy valaki százharminc aranyat hozzon neki.

MESE AZ EGYÜGYŰ EMBERRŐL

Élt egyszer egy asszony, akinek az ura roppant együgyű ember volt.

Ha egyedül hagyta az urát, az együgyű ember hamarosan felfordította az egész házat, ha pedig a piacra küldte, a férfi semmit nem tudott megvenni vagy eladni rendes áron.

Egy szép nap az asszony megint elküldte az urát a piacra, hogy adjon el egy vég vásznat, de mielőtt útnak eresztette volna, még a lelkére kötötte:

– Olyan embernek vagy olyan asszonynak ne add el a portékádat, aki sokat locsog, mert az csak be akar csapni téged.

A férfi kiment hát a piacra, de ott mindenki nagyon sokat beszélt, úgyhogy bárki kérte a portékáját, mindig csak azt mondta:

– Neked nem adom, mert túl sokat beszélsz.

Így persze nem sikerült eladni a vásznat. Megindult hát vele hazafelé, s útközben egy kápolnához ért. Be is tért oda, hogy elmondjon egy imádságot a faragott szent előtt. Ahogy ott imádkozik, egyszerre ünnepi harangszót hall odakintről. Felpattant, otthagyta a földön a portékáját, és kiment, hogy lássa az ünnepséget.

Mire visszatért, valaki ellopta a vég vásznát. Odafordult hát a faragott szenthez, és így szólt:

– Ohó, már értem, te vetted meg a portékámat, csak nem akartál kijönni érte a piacra, restelted a fáradságot! No, akkor hát add meg az árát is.

A faragott szent azonban csak állt mozdulatlanul, és nem adta oda neki a pénzt. Az ember lassacskán dühbe jött, végül pedig nekitámadt a szentnek, és az öklével akkorát csapott rá, hogy letaszította az oltárról.

Ebben a pillanatban a szent lábához rakott alamizsnából legurult öt fillér az együgyű ember elé.

– Jól van, így már becsületesen megfizetted a vásznat – mondta az ember elégedetten, felszedte a filléreket, otthagyta a faragott szentet a földön, és indult tovább, hazafelé.

Amikor hazaért, elmesélte a feleségének az egész történetet, és odaadta neki az öt fillért.

Később egyszer, amikor megint hetivásár volt, az asszony újra elküldte őt a piacra, hogy vegyen két tucat varrótűt. Az ember elment a piacra, aztán hazajött, de nem szólt egy szót sem.

– Hoztál tűt? – kérdezte a felesége.

– Tűt? – mondta az ember. – Vagy úgy, igaz is... Vettem tűt a piacon, de tudod, hazafelé jövet találkoztam egy ökrös szekérrel, amin trágyát vittek. Az ökrök megcsöknyösödtek, én meg segítettem tolni a szekeret; de nem bírtam a szekeret is tolni, meg a tűket is tartani; bedobtam hát mind a kocsiba; később pedig nem tudtam megtalálni a tűket a trágya között.

– Ó, a jó isten áldjon meg, te szerencsétlen! Bolond vagy, hogy a trágyába dobod a tűket? Az ilyesmit az ember beletűzi a dolmányába.

– Igaz, igaz, jól mondod; legközelebb majd így csinálom.

Ezután nemsokára elküldte őt a felesége a kovácshoz, hogy hozza haza a járomszögeket. Az együgyű ember el is hozta a kovácstól az ökrök jármába való járomszögeket, de úgy hozta, hogy valamennyit beletűzdelte a dolmányába, és egészen szétszaggatta velük a ruháját. Ahogy a felesége meglátta, elkeseredve szidni kezdte:

– Ó, szerencsétlen, megbolondultál? Hát így szétszaggattad a ruhádat?

– Igen, hát hogyan hoztam volna haza máskülönben a járomszögeket?

– Még ezt kérded? Hát egy batyuba kellett volna beleraknod, és a válladra vened.

– Igaz, igaz, jól mondod; legközelebb majd így csinálom.

Egyszer aztán a felesége megint elküldte őt a vásárra, hogy vegyen egy malacot.

Az együgyű ember meg is vette a malacot; aztán megragadta a nyakánál fogva, és a vállára vette, így vitte haza. Mire hazaért vele, a malac megfulladt.

Ahogy a felesége meglátta, felkiáltott:

– Jaj, mit csináltál már megint, az isten áldjon meg! Megfojtottad a malacot, te boldogtalan!

– De hát hogyan kellett volna hazahoznom?

– Még ezt sem tudod? Kötőféken kellett volna vezetned, és bottal hajtanod.

– Igaz, igaz, jól mondod. Legközelebb majd így csinálom.

Egyszer aztán azért küldte el a felesége a hetivásárra, hogy vegyen egy korsót. Az együgyű ember megvette a korsót, kötőféket kötött a korsó nyakára, és húzni kezdte maga után a földön. Mire hazaért, a korsónak híre-hamva sem volt, csak a füle fityegett a kötélén, ennyi maradt meg belőle. Ahogy az asszony meglátta a korsó fülét, felkiáltott:

– Istenem, istenem! Sírba viszel engem, te együgyű ember! Többet nem küldelek el a hetivásárra.

– Persze, persze, igazad van. Eredj csak te inkább, én majd itthon maradok.

Így hát a legközelebbi hetivásárra az asszony ment el. De mielőtt elindult volna, még ellátta az urát tanácsokkal:

– Ide hallgass, barátom – mondta. – Ügyelj, hogy a kecskék be ne menjenek a kukoricába. Ne menj le a pincébe, és ne nyúlj a hordóhoz, nehogy kifolyasd belőle a bort. Ne nyúlj a köcsöghöz se, mert abban lúgkő van – mondta az asszony, holott cukor volt benne –, és ha belekóstolsz, akkor menten meghalsz. Vigyázz nagyon a kotlásra, nehogy valami baja essék.

Az asszony elment a piacra; de alighogy kitette a lábát a házból, az együgyű ura vágott magának egy jókora szelet sonkát, és megsütötte (persze azért, hogy megegye, a szegény bolond!). Aztán lement a pincébe, hogy egy pohár bort hozzon magának, de közben elgurult a hordó dugója. A dugó helyett bedugta hát a hordót az ujjával, és ott maradt állva.

Ebben a pillanatban beszaladt hozzá a kutyája. Odahívta a kutyát, s a farkával bedugaszolta a hordót. No, gondolta magában, most végre nekiláthat a sonkának és a pohár borocskának.

De mielőtt még falatozni kezdett volna, kiabáltak neki odakintről, kihívták, mert a kecskék mind bementek a kukoricába. Sietve leszaladt hát a pincébe, és hívta a kutyáját. A kutya kirohant, otthagya a hordót, s a bor kezdett szépen kiömleni belőle.

Mire az együgyű ember visszatért, már az egész pince borban úszott, s a bor mind kifolyt. Fogta hát a liszteszsákokat, és sorjában

mind kiöntötte a földre, hogy felitassa liszttel a sok bort, és a felesége ne vegye majd észre a dolgot, ha hazajön. Közben egy róka rászabadult a kotlóstyúkra, és elvitte. Erre már aztán az együgyű ember sírva fakadt.

– Jaj, édes jó istenem! Nincs szerencsém, nincs szerencsém! Most már igazán nem tudom, hogy mitévő legyek!

Odament hát elkeseredésében a cukrosköcsöghöz, és megkóstolta, mert azt hitte, hogy mérég van benne, és meg akart halni. De mivel a cukor jó édes volt, nagyon ízlett neki, lassacskán mind megeszegette. Aztán az egyik szekrényben lépes mézet talált; azt is megette, mert úgy képzelte, hogy akkor majd hamarabb meghal; márpedig sietős volt neki a halál, mert nem akarta bevárni a feleségét, vagyis inkább az asszony perlekedését, ha majd hazajön.

De lassan-lassan észrevette, hogy eddig még nem halt meg egy szikrát sem. Fogta hát a cséphadarót, és elkezdett hadonászni a levegőben, hogy agyoncsapja magát vele! A cséphadaró azonban kirepült a kezéből, ő meg hanyatt vágódott a szoba másik sarkába.

Végül aztán, miután tapasztalta, hogy még mindig nem halt meg, beleült a kotlós fészkébe, és nekifogott, hogy kiköltse a tojásokat. Itt üldögélt, s szomorúan kotkodácsolt:

– Kot-kot, kot-kot...

Így talált rá a felesége.

– Jaj, te szerencsétlen! – kiáltott fel az asszony.

– Kot-kot, kot-kot...

Nézte az asszony egy darabig, ahogy ott ült, hogy kiköltse a tojásokat, aztán alaposan lehordta, de a végén azt mondta neki:

– Állj már föl onnét, te kedves bolondom!

Aztán mindent megbocsátott neki, és szent lett a béke közöttük.

A SZAMÁRFÜLŰ KIRÁLYFI

Egyszer volt egy király, aki nagyon búsult, mert nem volt gyereke; elhívatott hát három tündért, és megkérte őket, gondoskodjanak róla, hogy a királynénak fia szülessen. A tündérek megígérték a királynak, hogy teljesítik a kívánságát, és azt is tudtára adták, hogy ők is ott lesznek a kis királyfi születésénél.

Kilenc hónap múlva a királyi párnak csakugyan fia született, s a tündérek felruházták a kis királyfit adományaikkal.

Az első tündér így szólt:

– Légy te a világ legszebb királyfija!

A második tündér így szólt:

– Légy erényes és okos, ha megnősz!

A harmadik tündér pedig ezt mondta:

– Nőjön két szamárfüled!

S azzal a három tündér odébbállt, a kis királyfinak pedig nemsokára szamárfüle nőtt. A király rögtön megparancsolta, hogy készítsenek egy sapkát, amit majd a királyfi fejére húznak, hogy eltakarják vele a szamárfüleit. A sapkát elkészítették, fejére húzták a királyfinak, s az apja elrendelte, hogy ezt mindig viselnie kell.

Telt-múlt az idő, s a kis királyfi egyre szépült, napról napra szebb lett, s az udvarnál senki sem tudta, hogy szamárfüle van. Lassacskán felcseperedett, s amikor olyan idős lett, hogy kisarjadt a szakálla, és borotválásra lett volna szüksége, a király magához hívatta az udvari borbélyt, és így szólt hozzá:

– Meg kell borotválnod a királyfit, de ha elárulod bárkinek is, hogy szamárfüle van, akkor a halál fia vagy.

A borbély nagyon szerette volna elmesélni, hogy mit látott, amikor a királyfit borotválta; de hát a halálról mégiscsak félt, s inkább hallgatott. Egy szép napon aztán elment gyónni, és így szólt a gyóntatóatyjához:

– Tudok egy titkot, amit meg kell őriznem, de ha senkinek sem mondhatom el, hát belehalok, ha pedig elárulom, akkor megöl a

király. Mit tegyek, atyám, adj tanácsot!

A gyóntatóatya így felelt:

– Eredj ki fiam a völgybe, áss egy lyukat a földbe, s mondd el a titkot a lyuknak; mondd el annyiszor, amíg azt nem érzed, hogy megkönnyebbültél, s nem nyomja már a lelkedet; aztán temesd be megint a lyukat!

A borbély megfogadta a jó tanácsot. Kiment a völgybe, ásott egy lyukat, elmondta a lyuknak a titkát, s addig-addig ismételte, amíg meg nem szabadult a terhétől, aztán újra betemette a lyukat, és hazament megkönnyebbülten.

Azon a helyen, ahol a borbély a lyukat ásta, nemsokára nőtt egy nádszál. A pásztorok egyszer arrafelé hajtották el nyájukat, s ahogy meglátták a nádszálat, levágták, és furulyát faragtak belőle maguknak. Amikor játszani kezdtek a furulyájukon, a furulya megszólalt, és azt mondta:

– Szamárfülű a királyfi.

Ez a hír aztán lassacskán elterjedt az egész városban, s amikor a király is megtudta, megparancsolta, hogy vezessék elébe az egyik pásztort.

Fel is hozták az egyik pásztort a király udvarába, s a király azt mondta neki:

– Fújj bele a furulyádba!

A pásztor belefújt, a furulya pedig megszólalt ugyanolyan hangon ugyanarra a dallamra:

– Szamárfülű a királyfi.

A király elkérte a páasztortól a furulyát, hogy maga is megpróbálja. Belefújt.

– Szamárfülű a királyfi – mondta a furulya.

Akárhányszor próbálta is a király, a furulya mindig csak ezt mondta, csak ezt az egy nótát fújta. A király magához hívatta megint a tündéreket, és megkérte őket, hogy tüntessék el a királyfi szamárfüleit.

A három tündér megérkezett, összehívatta az egész udvart, s megparancsolta a királyfinak ott mindnyájuk előtt, hogy vegye le a sapkáját.

A királyfi megijedt, szabódott, tiltakozott.

– Nem szabad levennem soha a sapkámat – mondta.

– Vedd le a sapkádat! – mondták a tündérek.

Mikor aztán a királyfi mégis rászánta magát, és levette a sapkáját, a király, a királyné és maga a királyfi is boldogan látta, hogy nincs is neki szamárfüle!

Ettől a naptól fogva a pásztorok nádszálból faragott furulyái soha többé nem fújták azt, hogy: “Szamárfülű a királyfi.”

A HÉTFEJŰ SÁRKÁNY

Hol, hol nem, élt egyszer egy királyfi, aki nagy barátságban volt a foltozóvargával. Mindig együtt játszottak, a szegény varga fiát mindenhová magával vitte, és sosem röstelkedett miatta.

A király nem nézte jó szemmel ezt a barátságot, inkább adott egy jókora összeg pénzét a vargának, s meghagyta, hogy küldje el a fiát valamelyik messzi országba. S a fiú el is indult.

Csakhogy a királyfi nem hagyta ennyiben a dolgot. Mihelyt hírért vette az apja parancsának, ő maga is elhagyta a palotát, s útra kerekedett, hogy megkeresse a barátját.

Nemsokára meg is találta: összeölelkeztek boldogan, s attól kezdve együtt folytatták az útjukat. Ahogy mentek, vándoroltak, találkoztak egy szép leánnyal, aki oda volt kötve egy fához.

A királyfinak nem kellett sok: nyomban, amikor meglátta, beleszeretett a lányba.

– Ki kötözött téged ehhez a fához? – kérdezte.

– Azt nem árulhatom el – hangzott a panaszos válasz. – De kérlek, ments meg, oldozz el innét!

Hogyan, hogyan nem – a királyfi rögtön kitalálta, hogy királyi leánnyal van dolga, s ott helyben elhatározta, hogy feleségül veszi. Maga elé ültette a nyeregbe, és mind a hárman továbblovagoltak.

Alkonyat felé egy sűrű erdőbe értek. Ahogy mind beljebb s beljebb hatoltak a rengetegbe, egyre jobban beesteledett. S egyszerre három keresztet pillantottak meg!

Azonmód leszálltak a lóról.

– Töltsük itt az éjszakát! – mondta a királyfi.

S lehevertek a három kereszt alá. A leány és a királyfi hamarosan elaludtak, a varga fia meg virrasztott. Sűrű sötét volt az éjszaka – s egyszer csak mit lát a fiú!

Három galambot. Párat köröztek a levegőben, aztán egymás után rászálltak a három keresztre.

Azt mondja az első galamb:

– A királyfi feleségül akarja venni a királykisasszonyt, de nemsokára egy narancsfához érnek, és a leány narancsot kér. Ha abba beleharap – meghal.

*Aki hallja, s másnak mondja,
márványkővé válik nyomban!*

Azt mondja a második galamb:

– De ez még mind semmi! Azután egy forráshoz érnek, és a leány inni kér. Ha egy kortyot iszik a forrás vizéből – menten meghal.

*Aki hallja, s másnak mondja,
márványkővé válik nyomban!*

Végül a harmadik galamb is megszólalt:

– De még ez is mind csak semmi! Ha megülik a lakodalmukat, a lakodalmuk éjszakáján egy hétfejű sárkány ront rájuk, és mindkettőjüket megöli.

*Aki hallja, s másnak mondja,
márványkővé válik nyomban!*

A varga fia, aki mindent jól hallott, így szólt a királyfihoz, mikor megvirradt:

– Csak jobb volna, királyfi pajtásom, ha visszafordulnánk! Király apád biztos nagyon bánkódik már utánad, s ha meglát, menten megbocsát, és áldását adja rátok. Akkor pedig a királykisasszonnyal is megtarthatjátok a lakodalmat.

A királyfi először hallani se akart a dologról, de végül is hajlott a tanácsra, és elindultak hazafelé.

Hát ahogy lovagoltak, egy narancsfához értek, úgy, ahogy az első galamb megjövendölte.

A lány kérte a királyfit, vegyen neki narancsot a fa gazdájától.

– Úgysem adnak el belőle! – legyintett a vargafiú, s hirtelen megsarkantyúzta a lovát. Azok ketten meg utánavágtattak.

Nemsokára egy hús forráshoz értek, ahogy a második galamb megjövendölte. S a lány egy korty vízért könyörgött a királyfinak.

– De nincs ám mivel merítsünk! – mondta gyorsan a vargafiú. És megint továbblovagoltak.

Végül is szerencsésen hazaértek, és bevágtattak a palota udvarába.

Haj, örült ám a király, mikor a fiát viszontlatta! S nemcsak hogy megbocsátott neki, de mikor megtudta, hogy a vargafiú tanácsára tért vissza, még azt is megengedte, hogy azontúl a két barát együtt lakhasson.

De a királyfinak most már egyéb kívánsága is volt.

– Király apám! – mondta. – Még csak azt kérem, hogy elvehessem ezt a szép lányt, ha már egyszer megmentettem, hiszen amúgy is királylány.

– Megengedem örömet – felelte a király –, de csak hat hónap múlva, amikor már jobban megismertem és megszerettem.

Úgy is lett, egykettőre elröppent az a fél év – s megülték a lakodalmat.

Azt kérdi akkor a királyfi a barátjától:

– Hát te mit szeretnél ajándékba, a lakodalmamra?

– Én semmi egyebet – felelte a vargafiú –, csak azt, hogy egy teremben hálhassak veled ma éjszaka.

Elcsodálkozott a királyfi a kérésen – de ha már megígérte, beleegyezett.

A vargafiú pedig magához vette a kardját, s a ruhájába rejtette. Aztán bement a hálóterembe, és az ajtó közelében lefeküdt.

Alig aludt el a fiatal pár – jött ám a gonosz hétfejű sárkány! Egy fejjel se volt kevesebbje, igazat jövendölt a harmadik galamb.

Csupán arra nem számított a sárkány, hogy a vargafiú már türelmetlenül várja: két marokra fogta a kardját, megforgatta hétszer, s úgy nyaktövön találta mind a hét fejét a szörnyetegnek, hogy nyomban kilehelte a páráját.

Egy csepp azonban a véreből az alvó királylány arcába hullott.

A vargafiú rögtön észrevette, hogy mi történt, le akarta törölni a zsebkendője csücskével – de alig ért hozzá, felriadt a királyleány, s felrázta a férjeurát:

– Meg akart támadni a legjobb barátod! Állj bosszút érte!

A királyfi iszonyú haragra gyulladt, s kardot ragadott, hogy megöli a barátját.

– Nem bánom, ha agyonsújtasz is – fogta le a kezét a vargafiú –, csak addig várj, amíg egybegyűl az udvar, s én mindenki füle

hallatára elmondom, amit tudok.

Azzal egybehívták az udvari népet, a vargafiú pedig rendre elmondta, hogy mit mondtak a galambok – szóról szóra elmondott mindent...

És azon nyomban márvánnyá változott.

Bizony, sajnálta mindenki szívből, hogy a nagy barátság, hűségnek ez lett a jutalma – különösen a királyfi volt vigasztalhatatlan. S mivel mást nem tehetett, a márványszobrot – az ő legjobb barátját – a palota legszebb kertjében helyeztette el, közvetlenül az ablaka alá.

Teltek-múltak az évek, már a kicsiny gyermekei is ott játszadoztak a kertben, de ő még mindig az elveszett barátja után bánkódott, őt siratta.

– Hej, ha az én kedves cimborámat még egyszer elevenen láthatnám! – sóhajtozott.

S egyszer egy titokzatos hang – maga se tudta, honnét –, így szólt hozzá:

– Ha elevenen akarod látni, kend be a márványkövet gyermekeid egy csepp vérével!

A királyfi törte a fejét, hogy mit tegyen – végül is erőt vett magán, megsebezte a három gyermekét, és a vérükkel bekente a szobor szíve táját.

Hát uramfia! – a márványszobor megmozdult, s a vargafiú ott állt előtte újra, elevenen.

A két jóbarát megölelte egymást, majd odafordultak a gyermekek felé, s mit látnak! A három gyermek vidáman játszadozott a fűben, és még egy kicsi karcolás se piroslott a bőrükön.

Ők pedig soha többé nem hagyták el egymást, és boldogan éltek valamennyien együtt, míg meg nem haltak.

MESEMAGYARÁZÓ

Az európai mesék történetében jelentős szerepet játszanak a kötetünkben közölt francia, olasz, spanyol és portugál, vagyis az úgynevezett román nyelveket beszélő népek meséi. Időszámításunk első századaiban a római birodalom hatalma Dél-, Nyugat- és Közép-Európa jelentős részeire is kiterjedt. Itálián kívül a mai Spanyolország, Portugália és Franciaország is a római birodalom része volt. E területek lakossága mindenütt átvette a rómaiak nyelvét, a latint. Ebből fejlődtek a római birodalom széthullása után az úgynevezett „román nyelvek”: az olasz, spanyol, portugál, francia nyelv is. A román nyelvek közé tartozik tőlünk keletre a román nép nyelve is.

A rabszolgatartó római birodalom a meghódított tartományokban nemcsak a latin nyelvet terjesztette el, hanem a görög műveltségen tovább fejlődő római kultúrát, az istenekről és hősekről szóló mitológiai történeteket is. Hogy az európai mesék mai formájukban mikor alakultak ki, pontosan nem tudjuk; ma a tudósok véleménye leginkább az, hogy a rabszolgatartó ókori társadalomra következő, középkori hűbéri – feudális – társadalom idején. A mesék számos vonása valóban egészen a mai napig a feudális társadalom viszonyait tükrözi; de az is kétségtelen, hogy már az ó-egyiptomi, görög és római költészetben is találunk olyan műveket, melyek egészben vagy részben hasonló motívumokra épülnek. Éppen a román nyelvű népek meséi azok, melyekben az ókori irodalom és mitológia sok szép története, meseszerű eleme él tovább. A középkorban pedig, amikor Olaszország, Spanyolország és Franciaország a Kelet országaival szoros kapcsolatot tartott, egyben a keleti mesekincset is közvetítették az európai országok felé.

Nyugodtan elmondhatjuk tehát, hogy a román nyelvet beszélő népeknek igen fontos szerepe volt az európai mesék kialakításában. Nem véletlen, hogy a legrégebb európai mesegyűjteményeket éppen ezekben az országokban adták ki nyomtatásban. *Straparola* olasz író híres mesegyűjteményét négyszáz évvel ezelőtt, 1550-1554 között adta ki; a XVI. században élt *Basile* nápolyi író, a *Pentamerone* néven ismert keretes mesegyűjtemény szerzője is. Ők

jegyezték le s adtak ki először olyan híres ismert népmeséket, mint például a *Czizmás Kandúr*, a *Hamupipőke*, melyeket azóta is örömmel hallgat és olvas minden ország öregje, fiatalja. A francia *Perrault* mesegyűjteménye, a *Lúdanyó meséi* (1697) nyomán vált divatossá a népmese az európai irodalomban. Munkájukat folytatják korunk tudósai, írói, akik fáradhatatlan buzgalommal jegyzik a nép ajkáról a népmesék kiapadhatatlan, szebbnél szebb változatait.

A mesék vándordíjukon nem ismernek országhatárokat, nyelvhatárokat – a végtelen óceán sem állja útjukat. A francia meséket nemcsak Franciaország lakossága, hanem Belgium és Svájc franciául beszélő népe is meséli, de eljutottak a telepésekkel Észak-Amerikába, Kanadába is. A spanyol és portugál mesék Dél-Amerikába vándoroltak, ahol az indiánok, négerék is szívesen mesélik, tovább színezik, alakítják őket, saját meséik mellett. A magyar olvasókat is bizonyára gyönyörködtetni, szórakoztatni fogják ezek a szép mesék, melyeknek nagy részét most először fordították magyar nyelvre.

Gyűjteményünk első csoportjában francia meséket talál az olvasó. Franciaország Nyugat-Európában, az Atlanti-óceán és a Földközi-tenger partján terül el. Szomszédai között egyaránt szerepelnek román és germán nyelvet beszélő népek, meséi így sok érintkezést mutatnak nemcsak az olasz és spanyol, hanem a német és flamand mesékkal is. A francia mesekincs kialakulásában fontos szerepe volt Bretagne vidékének. E terület kelta származású, rendkívüli képzelőtehetséggel felruházott lakóinak, a bretonoknak gazdag mondái, meséi nyomán kelt először életre az európai mesék sok csodálatos szereplője, tündére és szörnye.

A középkorból ránk maradt francia irodalmi emlékekben is rábukkanunk már sok, még ma is élő népmese irodalmi, verses vagy prózai feldolgozására. A XII-XIII. században kedvelt *fabliau*-k^{12} tulajdonképpen versben megénekelte mesék, főleg trufák, tréfás, csattanós népi történetek. A középkori francia állateposzok sok tréfás kalandját, epizódját is megőrizte az európai állatmese.

A francia nép nagyon szereti a valóságra emlékeztető, csattanós, éles történeteket. Még a tündérmeséket, varázsmeséket is szeretik

meghatározott földrajzi helyhez kötni, a mesebeli hős nem Seholsincs király udvarában él, nem az Óperenciás-tengeren utazik át, hanem valóságos francia városokba – Párizsba vagy Marseille-be – igyekszik, és valóságos tengeren kel át, például Saint Malo kikötőjéből indul útnak.

A már említett Perrault híres mesegyűjteménye – a Lúdanyó meséi – abban az időben jelent meg, amikor a közvélemény a népmeséket csak gyermekeket szórakoztató időtöltésnek, bolondságnak tartotta. Perrault volt az, aki a népmesét felfedezte az irodalom számára; az ő könyve nyomán vált divatossá a népmesék irodalmi feldolgozása. Az ő mesekötete szerzett népszerűséget például a *Piroska és a farkas*, a *Hüvelyk Matyi*, a *Csipkerózsika*, a *Kékszakállú herceg* és a *Szamárbőr* meséjének.

Követői és utánzóik közül a legnagyobb hírnévre *d'Aulnoy* asszony tett szert. Akárcsak Perrault, ő is a népmesékből formálja történeteit, de sokkal jobban megváltoztatta, átalakította azokat, mint Perrault, stílusa nem olyan népies és egyszerű, mint az igazi népmeséké.

A Lúdanyó meséiből két mesét ismertetünk meg olvasóinkkal, a *Szamárbőrt* és a *Csimbók herceget*. A Szamárbőr a világ leghíresebb, legismertebb meséi közé tartozik, népi változatait ma is egész Európában ismerik és mesélik; magyar meséink közül a *Bolhakisasszony* meséjével tart rokonságot.

D'Aulnoy asszony tündérmeséi közül *A Kék Madár* került könyvünkbe. Az író nem követi híven a népmesét, stílusa is gyakran eltér az igazi népmeséi fogalmazástól, mégis azt mondhatjuk, hogy népmeséből és az író egyéni leleményéből a világirodalom egyik legszebb tündérmeséje alakult ki.

Spanyol meséink közül ugyanebbe a mesetípusba tartozik *A sebesült madár* története. A sok népi és irodalmi változat közül a legszebb és leghíresebb az *Apuleius* római író *Aranyszamár* című regényébe beleszőtt történet, az *Ámor és Psyche* meséje.

A XIX-XX. században gyűjtött francia népmeséket két főcsoportra oszthatjuk: a tenger és a szárazföld meséire. Az előbbieket közül a legtöbbet Bretagne félsziget kelta eredetű lakosságától: halászoktól, hajósoktól gyűjtötte *Sébillot* francia néprajztudós. Bár a legtöbb bretagne-i mese az általános európai mesekincsbe tartozik, egészen különös, az első pillanatban felismerhető egyéni hangulatuk,

levegőjük van: sok bennük a mondái elem, nagy szerepet játszik a mesemondók környezete, a végtelen óceán sziklás partvidéke. Tengeri szörnyek, sellők, halkirályok, kalózok, tengeri rablók csodás világába vezetnek, s kötetünknek talán a legszebb meséi éppen ezek közül a történetek közül kerülnek ki (*Az aranyláncon függő kastély, Tronkolaine hercegnő, A barlangi tündér, A boulogne-i tengerész, Csodálatos János*). Jellemző hajós monda *A szelek eredete* és *A Szirén története* is. Gyakran emlegetik ezekben a mesékben a nagy francia tengeri kikötővárosokat: a dél-franciaországi Marseille-t, a nyugat-franciaországi Saint Malót, Boulogne-t. Bretagne-ból származik kötetünk legkülönösebb, képzeletdúsabb története, *Az együgyű Peronik* meséje is.

Franciaország északkeleti, Belgiummal határos vidékére, a szárazföld belsejébe vezet gyűjteményünk egy másik csoportja, az ardennes-i mesék. *A furfangos vadorzó* történetét trufa vagy anekdota formájában más országokban is jól ismerik, egy XVIII. századi magyar bohózatban, a *Kocsonya Mihály házasságában* is rátalálunk már. Francia népmeséink egy másik csoportját *Delorue*, nemrég elhunyt francia folklorista napjainkban gyűjtötte Franciaország különböző vidékein. Tréfás meséi: *Mihaszna apó, Mulya Charly, A csalafinta szolga* a legnépszerűbb francia mesék közé tartoznak, s a magyar olvasót is bizonyára szórakoztatni fogják.

Utolsó francia történetünket, a *Tündérmese* címűt Svájc francia ajkú lakossága körében jegyezték fel. A végtelen havasok között élő svájci parasztok sok régi mondát, babonás történetet, mesét őriztek meg napjainkig. Befejezése – a többi elbeszéléstől eltérően – nem szerencsés, hanem szomorú: földi halandó és tündér, bármennyire szeretik is egymást, nem élhetnek együtt boldogan.

Gyűjteményünk második csoportjában olasz mesékkel ismerkedünk meg. Nemcsak a Földközi-tengertől körülvett, északon az Alpok hegycsúcsaitól határolt, természeti szépségekben és műemlékekben egyaránt gazdag itáliai félszigeten élnek ezek a mesék, hanem Szicíliában, Szardínia, Korzika és Málta szigetén is; s megtaláljuk őket Svájc olasz ajkú lakosságának körében is.

Említettük már, hogy a legrégebb európai mesegyűjteményeket olasz írók adták közre. Straparola, *Tizenhárom mulatságos éjszaka* című kétkötetes gyűjteménye Velencében jelent meg a XVI. században, s olyan nagy sikere volt, hogy hamarosan húsz kiadást ért el. Ebből a gyűjteményből *A furfangos macska* című elbeszélést ismertetjük meg a magyar olvasókkal, akik könnyen felismerhetik benne a kedvelt Csizmás Kandúr-mese olasz édestestvérét.

A másik klasszikus olasz mesegyűjtemény Basile Pentameronja, vagy ahogy az író elnevezte: „A mesék meséje”. Akárcsak a közismert arab mesegyűjtemény, az *Ezeregyéjszaka*, ez is keretes mese: egy herceg udvarában összegyűlt társaság tagjai egymás szórakoztatására mondják el ezeket a történeteket. Basile a nápolyi népmeséket átformálta, újraalkotta. Öt napon keresztül tart a mesemondás, és mindennap tíz mese hangzik el: így Basile gyűjteménye összesen ötven mesét tartalmaz. Az első nap történetei közül a nyolcadik mesével, *A kecskeképű* cíművel ismertetjük meg olvasóinkat: hősei a jó tündér és a hálátlan kisleány. A harmadik nap nyolcadik meséje, a *Marci, a buta*, a legelterjedtebb európai mesék közé tartozik, magyar meséink között is gyakran rátalálunk. A legszegényebb, legostobább, a földi javakban és észben egyaránt szűkölködő ifjú csodálatos segítőtársakra tesz szert, és végül is elnyeri a király minden kincsét – más mesékben a királylány kezét is –, és maga lesz a király. A negyedik nap első meséjének, *A csodálatos kakasnak* a hőse is egy ágrólszakadt szegény ember, akinek semmije nincs, csak egy kakasa. Hogyan teszi gazdaggá a kakas, hogyan veszi el a csodatevő, bűvös erejű drágakövet, s azután hogyan szerzi ismét vissza az egerek segítségével – erről szól ez a mese. Sok változatát ismerik a francia, a spanyol mesék is, francia meséink közül *Az aranyláncon függő kastéllyal* van sok közös vonása. Csodálatos tulajdonságokkal és hatalommal felruházott állatokról szól a negyedik nap harmadik meséje, *Az elátkozott királyfiak* is. Az ötödik nap második meséje *A hónapok*; akárcsak a tündérek és az állatok, az emberi alakban megjelenő tizenkét hónap is megjutalmazza a jó fiút, és megbünteti a rosszat. Végül az ötödik nap hetedik meséje, *Az öt testvér*, fogas kérdést tesz fel a mesehallgatónak, de a megoldás, mint minden mesében, itt is igazságos. Ezt az érdekes mesét nemcsak Európában, hanem

Keleten is jól ismerik, az indiai, japán és mongol mesék között egyaránt előfordul.

Olasz meséink következő csoportja dél-itáliai és szicíliai népmesékkal ismertet meg minket. Szicília, a Földközi-tengernek ez a szép szigete a népköltészetnek, a mesének, dalnak és a táncnak igazi otthona. Mesekincse igen változatos: a tündérmesék, varázsmesék mellett sok a tréfás történet – trufa – is; sok elbeszélés szól az eszes, ravasz, a hatalmasok eszén túljáró szegény legényről és leányról, a gazdagokat, az urakat, sőt a királyt és királynőt is kigúnyoló tréfacsinálókról.

A mi kötetünkben szereplő furfangos tréfacsinálónak, *Firazzanónak* sok rokona van az olasz irodalomban és népköltészetben egyaránt, de rokona az urakat megcsúfoló német *Eulenspiegelnek*, a magyar *Csalóka Péternek* is.

Az „*Egyszer volt, hol nem volt...*” című mese tárgya maga a mesemondás. Tudjuk jól, hogy a meséknek meghatározott kezdő- és zárómondókái – formulái – vannak; a jó mesemondók gyakran vetekednek, hogy ki tudja a mese elejét és végét jobban cifrázni, nyújtani. Szinte azt tartják, hogy a mese nem is mese, ha ezeket a kezdő- és zárómondókákat elhagyják. Mesénk éppen ezeknek a mesemondóknak igyekezetét figurázza ki, akik nem képesek a mesét ezek nélkül a mondókák nélkül előadni, s tréfás formában a mese életének, hagyományozódásának egy fontos mozzanatát világítja meg.

A dél-itáliai és szicíliai tündérmesék, varázsmesék nagy része különböző változatokban Európa más országaiban, így hazánkban is ismeretes. *Quaddaruni* meséjének magyar megfelelője *Az édes és a mostohalány*; a *Fata Morganáról* szóló mese magyar párját az *Árgírus királyfitól* szóló mesében találjuk meg. De ismerjük a tréfás mesék: *Az okos parasztlány*, *Mikkó és a makaróni* történetének magyar megfelelőit is.

Olasz meséink sorát néhány Málta szigeti mesével zárjuk. Málta szigete Szicília közvetlen szomszédságában terül el, 1964 óta független. Lakói egyaránt beszélik a máltai és olasz nyelvet, meséik pedig szoros kapcsolatban állnak az olasz mesekincessel, a közölt tündérmeséknek, például *A király gonosz tanácsadójának* több olasz változata is ismeretes.

Gyűjteményünk utolsó részében spanyol és portugál meséket talál az olvasó. Spanyolország és Portugália Európa délnyugati részén, a Pireneusi-félszigeten helyezkedik el. A két szomszédos ország mesekincse sok közös vonást tartalmaz, de számos egyezést találunk a közeli Olaszország és Franciaország meséivel is. A hosszú évszázadokig tartó arab megszállás alatt a spanyol nép megismerkedett az arabok s általában a Kelet meséivel is, s ezeknek sok elemét éppen a spanyol meséken keresztül ismerték meg más európai országok. A spanyolok a világ legjobb mesélői közé tartoznak, tündérmeséik bővelkednek a változatos, csodálatos kalandokban, a szebbnél szebb tájleírásokban. Nagyon kedvelik a spanyolok és portugálok az állatmeséket és a tanulságos példázatokot is, ezek közül is megismertetünk néhányat olvasóinkkal.

Igen népszerű spanyol mese a kötetünkben is közölt büszke *Félkakastól* szóló történet, mely a gőg és elbizakodottság következményeit példázza. A mesébe kevert latin szavak a tudálékos félműveltséget, nagyképűséget gúnyolják ki.

Portugál meséink közül figyelmet érdemel *A számárfülű királyfi* története. Az antik mitológiának *Midász királyról* szóló elbeszélése él itt tovább népmese formájában. Midász, a mesebeli, ókori király, egyszer jelen volt az istenek dalversenyén. Minthogy igazságtalanul ítélte meg a versenyt, Apollón isten számárfülekét növesztett rá. Ezt a szégyenletes titkot Midász olyan ügyesen rejtegette, hogy csak a borbély tudott róla. De a borbély nem volt képes magába rejteni titkát; elment tehát a nádasba, s ott, távol minden embertől, a nádasnak mondta el, ami az oldalát fúrta. De íme, mi történt: hangot kapott a nádas, és elsusogta az embereknek Midász király szégyenét, ami végül is mindenki előtt nyilvánvalóvá lett. A portugál népmese ugyanezt a tanulságot fejezi ki: az igazságot nem lehet véka alá rejteni.

Egy másik mesetípusnak, *A sebesült madárnak* ókori eredetéről már szólottunk. A spanyol és portugál tündérmeséknek is többnyire könnyen megtaláljuk magyar megfelelőjét. A hétfejű sárkányt legyőző királyfi és hű szolgájának története igen gyakori

népmeséinkben, ugyanígy rátalálunk a világszépét kereső ifjú, az elvarázsolt királyfiakról szóló mesék legtöbb fordulatra is a magyar mesekincsben.

Érdemes figyelni az egyes mesék közötti összefüggésekre: az olvasó megtanul *úgy olvasni*, hogy a szórakoztató történet mögé egy-egy nép világát, szokásait is belegondolja, és így nemcsak meseismereteit bővíti, gyönyörködik, hanem beletekint egy érdekes tudomány – a néprajztudomány – műhelytitkaiba is.

FORRÁSMUNKÁK

- 1., 3., 4. sz. mesék: Choix de Contes de Fées. Paris.
- 2., 5., 6. sz.: Sébillot, P.: Contes des provinces de France. Paris, 1884.
- 7., 8., 9. sz.: Sébillot, P.: Contes des marins. Paris, 1882.
- 10., 11., 15. sz.: Sébillot, P.: Contes de téré et de mer. Paris, 1883.
13. sz.: Souvestre, E.: Le foyer Breton. Paris, 1858.
- 16., 17., 18., 19. sz.: Meyrac, A.: Traditions, coutumes, légendes et contes des Ardennes. Charleville, 1890.
- 12., 14., 20., 21., 23. sz.: Delarue, P.: L'amour des trois oranges. Paris, 1947.
24. sz.: Schweizerisches Archiv für Volkskunde. 1911/15 151 kk.
22. sz.: Maugard, Gaston: Contes des Pyrénées. Paris, 1955.
- 25., 26., 27., 28., 29., 30. sz.: Basile, G.: Il pentamerone. Bari, 1925.
31. sz.: Straparola: Le piacevoli notti. Bologna, 1899-1908.
- 32., 33., 34., 35. sz.: Kaden, W.: Unter den Olivenbaumen. Süditalienische Volksmärchen. Leipzig, 1880.
- 36., 37., 38. sz.: Gonzenbach, L.: Sizilianische Märchen. Leipzig, 1870.
- 39., 40. sz.: Ilg, B.: Maltesische Märchen und Schwánke. Leipzig, 1906.
- 41., 42., 43., 50. sz.: Meier, Harri: Spanische und portugiesische Märchen. Jena, 1940.
44. sz.: de Soto, S. H.: Cuentos populares recogidos en Extremadura. Madrid, 1886.
45. sz.: Espinosa, A. M.: Cuentos populares espanoles recogidos de la tradición oral de Espana. Stanford University, 1923-26.
- 46., 47., sz.: Wolf, F.: Beitrage zur spanischen Volkspoesie. (Sitzungsber. d. Kais. Ak. d. Wiss. Phil.-hist. Classe) Wien, 1895.
- 48., 49. sz.: Coelho, F. A.: Contos nacionais para crianas. Pórtó.

TARTALOM

FRANCIA MESÉK

1. Szamárbőr. (Perrault meséje. *Átdolgozta Rónay György*)
2. Mese a pásztorról, aki egy szóval megszerezte a királylányt. (Bretagne-i mese. *Átdolgozta Jankovich Ferenc*)
3. Csimbók herceg. (Perrault meséje. *Fordította Csatlós János*)
4. A Kék Madár. (d'Aulnoy asszony meséje. *Fordította Illés Endre*)
5. A barlangi tündér. (Bretagne-i mese. *Átdolgozta Jékely Zoltán*)
6. A szelek eredete. (Bretagne-i mese. *Átdolgozta Rónay György*)
7. Az aranyláncon függő kastély. (Bretagne-i mese. *Átdolgozta Jankovich Ferenc*)
8. A Szirén. (Bretagne-i mese. *Átdolgozta Jankovich Ferenc*)
9. A tengeri tündérek és a tengerészek. (Bretagne-i mese. *Átdolgozta Rónay György*)
10. Csodálatos János. (Bretagne-i mese. *Átdolgozta Rónay György*)
11. A boulogne-i tengerész. (Bretagne-i mese. *Átdolgozta Jékely Zoltán*)
12. Mese a kislányról, aki belepottyant a sárba. (Középf Francia mese. *Átdolgozta Rónay György*)
13. Tronkolaine hercegnő. (Bretagne-i mese. *Átdolgozta Mészöly Miklós*)
14. Mulya Charly. (Középf Francia mese. *Átdolgozta Rónay György*)
15. Az együgyű Peronik. (Bretagne-i mese. *Átdolgozta Jékely Zoltán*)
16. Az arasznyi emberkék. (Északpartvidéki mese. *Átdolgozta Jékely Zoltán*)
17. A sarló, a kakas és a fehér rigó. (Ardenne-i mese. *Átdolgozta Illés Endre*)
18. A béka-királykisasszony. (Ardenne-i mese. *Átdolgozta Illés Endre*)

19. A furfangos vadorzó (Ardennes-i mese. *Átdolgozta Illés Endre*)
20. Jércike és Kukori. (Ardennes-i mese. *Átdolgozta Illés Endre*)
21. A csalafinta szolga. (Középfancia mese. *Átdolgozta Kolozsvári Grandpierre Emil. A versbetéteket fordította Rónay György*)
22. Mese az ökörszemről. (*Átdolgozta Mészöly Miklós*)
23. Mihaszna apó. (Délfrancia mese. *Átdolgozta Kolozsvári Grandpierre Emil. A mondókákat fordította Rónay György*)
24. Tündérmese. (Francia mese Svájc-ból. *Átdolgozta Bartócz Ilona*)

OLASZ MESÉK

25. Marci, a buta. (Basile meséje. *Átdolgozta Csatlós János*)
26. A hónapok. (Basile meséje. *Átdolgozta Csatlós János*)
27. Az öt testvér. (Basile meséje. *Átdolgozta Csatlós János*)
28. A csodálatos kakas. (Basile meséje. *Átdolgozta Csatlós János*)
29. A kecskeképű. (Basile meséje. *Átdolgozta Csatlós János*)
30. Az elátkozott királyfiak. (Basile meséje. *Átdolgozta Csatlós János*)
31. A furfangos macska. (Straparola meséje. *Átdolgozta Csatlós János*)
32. Az arany sakktábla. (Délolasz mese. *Átdolgozta Boldizsár Iván*)
33. Firazzano, a tréfamester. (Délolasz mese. *Átdolgozta Boldizsár Iván*)
34. Mikkó és a makaróni. (Délolasz mese. *Átdolgozta Boldizsár Iván*)
35. „Egyszer volt, hol nem volt...” (Délolasz mese. *Átdolgozta Boldizsár Iván*)
36. Fata Morgana és a királyfi. (Szicíliai mese. *Átdolgozta Rónay György*)
37. Quaddaruni meg a húgocskája. (Szicíliai mese. *Átdolgozta Dalos László. A versbetétet fordította Kormos István*)
38. Az okos parasztlány. (Szicíliai mese. *Átdolgozta Dalos László*)

39. A király gonosz tanácsadója, az elefántagyar, az éneklő madár, a táncos víz és a Szépség Leánya. (Máltai mese. *Átdolgozta Sziráky Judit*)

40. A hét fonáság. (Máltai mese. *Átdolgozta Sziráky Judit*)

SPANYOL ÉS PORTUGÁL MESÉK

41. A világszépe. (*Átdolgozta Mészöly Miklós*)

42. A rózsabokor sárkánya. (*Átdolgozta Mészöly Miklós*)

43. A sebesült madár. (*Átdolgozta Mészöly Miklós*)

44. A három szegfű. (*Átdolgozta Ottlik Géza*)

45. A bűvös furulya. (*Átdolgozta Ottlik Géza*)

46. A félkakas. (*Átdolgozta Ottlik Géza*)

47. A becsületesség jutalma. (*Átdolgozta Ottlik Géza*)

48. Mese az együgyű emberről. (*Átdolgozta Ottlik Géza*)

49. A szamárfulú királyfi. (*Átdolgozta Ottlik Géza*)

50. A hétfejű sárkány. (*Átdolgozta Mészöly Miklós*)

MESEMAGYARÁZÓ

FORRÁSMUNKÁK

druida – a kelták bölcs papja

csiger – almabor, ez a magyar szó éppen a francia *cidre* szóból származik, ami ott is almabort jelent

ejtsd: frené

ejtsd: szen-máló; észak-francia kikötő

ejtsd: márszej; dél-francia kikötő

ejtsd: bulony; észak-francia kikötő

ejtsd: vánn; észak-francia városka

ejtsd: négó; latinul annyit jelent, hogy „tagadom”

baziliskusz – képzelt szörnyalak; szárnyas kígyó

ejtsd: káváljéró; spanyol szó, jelentése: lovas, lovag

más szóval Firenze – északolasz város

ejtsd: fáblió